Stefan Gencărău

811.135.1
G30

POLIROM

SINTAXA LIMBII ROMÂNE

Pentru elevi, studenţi şi profesori

Fraza

Exerciţii

De la analiză la grilă

1

Scanned with OKEN Scanner

Ştefan Gencărău este lector universitar la Facultatea de Litere din Cluj-Napoca, titular al cursurilor: Dialectologie română, Stilistica limbii române. De acelaşi autor: *Exerciţii de gramatică. Noţiuni de sintaxă a frazei* (Dacia, 1993), *Sintaxa limbii române. Fraza. Dificultăţi. Exerciţii* (Promedia, 1997).

© 2000 by Editura POLIROM Iaşi

Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Copou nr. 4, P.O. Box 266, 6600
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale :
GENCĂRĂU, ŞTEFAN
Sintaxa limbii române: fraza: exerciţii: de la analiză la grilă / Ştefan Gencărău
Iaşi: Polirom, 2000

216 p., 24 cm

ISBN: 973-683-415-8

811.135.1'367

Printed in ROMANIA

Scanned with OKEN Scanner

Ştefan Gencărău

SINTAXA LIMBII ROMÂNE

Fraza. Exerciţii.
De la analiză la grilă

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

Argument 7
Abrevieri 9
Exerciţii preliminare 11
A. Recunoaşterea predicatelor 11
B. Identificarea conectivelor 25
C. Delimitarea propoziţiilor 39
D. Exerciţii de dispunere a propoziţiilor în schemă 43
Grila 1 47
Subordonata subiectivă 51
Subordonata predicativă 59
Texte complexe 66
Subordonata atributivă 71
Texte complexe 78
Subordonata completivă directă 82
Texte complexe 89
Subordonata completivă indirectă 97
Texte complexe 104
Grila 2 109
Subordonata circumstanţială de loc 113
Texte complexe 119
Subordonata circumstanţială de timp 122
Texte complexe 128
Subordonata circumstanţială de mod 135
Texte complexe 142
Subordonata circumstanţială de cauză 146
Texte complexe 151
Subordonata circumstanţială de scop 157
Texte complexe 163
Subordonata circumstanţială condiţională 171
Texte complexe 178
Subordonata circumstanţială concesivă 184
Texte complexe 190
Subordonata circumstanţială consecutivă 198
Texte complexe 203
Grila 3 211

Scanned with OKEN Scanner

ARGUMENT

Abordăm în această carte, într-o manieră accesibilă şi sintetică, aspectele subordonării la nivelul frazei în limba română ; punem astfel la dispoziţia celor interesaţi (profesori, studenţi, elevi) fraze excerptate din diverse domenii (literatură, traduceri, jurnalistică, istorie, astronomie etc.), dar şi din diverse etape din dezvoltarea limbii, pentru ca analiza sintactică a frazei – simplă obligaţie pentru unii, plăcere pentru alţii, necesitate pentru cei ce-şi pregătesc admiterea la drept, litere, teologie ori chiar la liceu – să se exerseze pe texte care interesează nu numai din perspectiva **relaţiilor** sintactice, ci şi din cea a **conţinutului.**

Punînd, în această nouă versiune, titlul în acord nu numai cu conţinutul, ci şi cu trebuinţele utilizatorilor actuali, am avut posibilitatea să dăm o mai mare extensiune secvenţelor teoretice, să eliminăm unele concesii făcute anterior nivelului unui virtual destinatar preuniversitar şi să inserăm posibilii identificatori de la nivelul conţinutului determinării gramaticale pentru ca abordarea subordonatelor circumstanţiale să aibă un alt suport.

Înaintea abordării propriu-zise a subordonatelor, considerăm necesară o revizie a principalelor probleme de morfologie cu implicaţie directă în analiza frazei şi de aceea, în capitolul preliminar, dispunem exerciţii ce privesc clasificarea verbului, conjuncţiile şi conectivele în general ; abia după acest demers morfologic plasăm paragrafele ce evidenţiază dificultăţile în identificarea extensiunii subordonatei datorită unor factori stilistici ţinînd de inversiune, anticipare, reluare şi intercalare. Materialul cuprins în acest capitol asigură depăşirea dificultăţilor care decurg din absenţa unor cunoştinţe elementare (a se vedea sub A1 interdependenţa mod/predicativitate, sub A2 distincţia copulativ/predicativ/auxiliar, sub B2 conective coordonatoare intrapropoziţionale/interpropoziţionale, omonimii, în B3 să ocurent în subordonată/ocurent în propoziţia principală) etc.

Menţinem, în tratarea subordonatelor, succesiunea a două tipuri de capitole : capitole monografice şi capitole intitulate generic **Texte complexe** ; o atare dispunere a capitolelor corespunde algoritmului de analiză sintactică pe care încercăm să-l impunem ; considerăm absolut obligatorie o etapă a achiziţiei în care determinante sînt elementele teoretice, o etapă de identificare în care definitorii sînt textele oferite drept exemple pentru tipul de subordonată abordat şi o etapă de distingere a subordonatei studiate de alte subordonate ; prin urmare, distribuim în capitolele ce poartă numele subordonatei doar fraze ilustrative pentru tipul de subordonată studiat, iar în capitolele cu titlul **Texte complexe** însumăm fraze reprezentative pentru succesiunea de subordonate studiate pînă la poziţia capitolului respectiv ; aşadar, în al treilea capitol, plasat după subordonata predicativă, se vor găsi fraze necesare exersării disponibilităţii de a distinge subiectiva de subordonata predicativă ; în al şaptelea capitol, dispus după subordonata completivă directă, se dispun fraze pe baza cărora să se poată opera distincţia subiectivă/predicativă/atributivă/completivă directă, în ultimul capitol de **Texte complexe** la dispoziţia celui interesat aflîndu-se fraze care să ilustreze toate subordonatele abordate.

Fiecare capitol monografic cuprinde cîte patru paragrafe. Sub **A,** utilizatorul regăseşte suportul teoretic, clasele de regenţi, conectivele şi, pentru subordonatele circumstanţiale, conţinutul determinării şi corelativele pentru fiecare subordonată ; sub **B**, dispunem fraze

Scanned with OKEN Scanner

ilustrative pentru tipul de subordonată studiat în cuprinsul capitolului respectiv; sub **C** se găsesc exerciţii, chestionare, cerinţe de construcţie, dezvoltare şi contragere menite să formeze logica gramaticală, în timp ce sub **D** sînt tratate dificultăţile, posibilităţile de confuzie, criteriile în funcţie de care eroarea poate fi evitată. Extensiunea paragrafelor **D**, introducerea unei coloane suplimentare în paragraful **A** la tratarea circumstanţialelor, selectarea unor texte din limba vorbită pentru coloana *Exemple* din cuprinsul fiecărui paragraf **A**, precum şi dispunerea grafică a aspectelor teoretice vin să satisfacă utilizatorul actual al unei astfel de cărţi. Grilele pe care le-am adăugat în prezenta ediţie sînt în acord cu noua orientare în evaluarea cunoştinţelor de gramatică. Poziţionate astfel încît să permită utilizatorului acestei cărţi variate modalităţi de verificare, capitolele de acest tip pun în evidenţă evoluţia pe care exerciţiul gramatical a înregistrat-o de la o etapă de simplă recunoaştere a unei structuri la o etapă de confirmare a performanţei de a *construi* o anumită structură şi de aici la actuala etapă ce presupune o mai importantă competenţă a subiectului: aceea de a distinge între poziţii confundabile varianta sau variantele conforme tuturor condiţionărilor pe care sintaxa unei limbi le presupune.

*

* *

Materialul primei versiuni a fost parcurs integral de către Prof. univ. dr. Frieda Edelstein, căreia îi mulţumim pentru observaţiile pe care ni le-a făcut; în aceeaşi măsură, exprimăm gratitudinea noastră faţă de Prof.univ.dr. D.D. Draşoveanu şi faţă de Prof.univ.dr. G.G. Neamţu, de la Facultatea de Litere din Cluj-Napoca, pentru soluţiile pe care ni le-au oferit în tratarea unor dificultăţi ale analizei sintactice a frazei. Cum ideea unei noi ediţii aparţine Editurii POLIROM, socotim că pentru această versiune a cărţii se cuvine să aducem mulţumirile noastre doamnei redactor-şef Lidia Ciocoiu – mai ales pentru că ne-a încurajat să revenim asupra unui text al cărui destin îl consideram împlinit şi ne-a convins că nu editările, ci trebuinţele cititorilor împlinesc destinul oricărei cărţi.

Scanned with OKEN Scanner

ABREVIERI

Ac	– acuzativ
acc.	– formă pronominală accentuată
adv.	– adverb
At	– atributivă
CD	– completivă directă
CDŢ	– circumstanţială condiţională
cd	– complement direct
CI	– completivă indirectă
ci	– complement indirect
circ(umst).	– circumstanţial(ă)
CL	– circumstanţială de loc
CM	– circumstanţială de mod
concl.	– conjuncţie coordonatoare conclusivă
conj.	– conjugare
consec.	– circumstanţială consecutivă
coord.	– coordonată/coordonatoare
cop.	– copulativă
C. Scop	– circumstanţială de scop
CT	– circumstanţială de timp
CV	– circumstanţială concesivă
Cz	– circumstanţială de cauză
D	– dativ
disj.	– disjunctiv(ă)
fem.	– feminin
G	– genitiv
juxt.	– juxtapunere
masc.	– masculin
n.	– neutru
N	– nominativ
neacc.	– formă pronominală neaccentuată
pers.	– persoana
PN	– predicat nominal
pl.	– plural
PP	– propoziţie principală
Pr	– predicativă
prop.	– propoziţie
PV	– predicat verbal
Sb	– subiectivă
sg.	– singular
subord.	– subordonată
subst.	– substantiv
V	– vocativ

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII PRELIMINARE

A

RECUNOAŞTEREA PREDICATELOR

A1

predicat = verb la mod personal

1. Subliniaţi şi numerotaţi predicatele din următoarele texte, analizaţi predicatele după modelul dat!

Model:

răsuna: verb predicativ, diateza activă, mod indicativ, timp imperfect, persoana a III-a, numărul singular, conjugarea I, predicat verbal.

a) Cuvîntul magic de unire răsuna în toate gurile. Hora Unirii se cînta, se dănţuia de poporul întreg şi fiecare om îşi uitase nevoile pentru ca să se îngîne voios cu sperările unui viitor plin de ademeniri. (Alecsandri, *Proză*)

b) Un ostaş începe să se zvîrcolească, sare deodată drept în picioare şi se repede ţipînd de groază la uşa vagonului. (Rebreanu, *Nuvele*)

c) N-am mai trecut de mult prin sat şi-mi spune
Un om ce de pe-acasă a venit
Cum c-a-nflorit la noi mălinul
Şi c-ai albit, mămucă, ai albit. (Labiş, *Mama*)

2. După ce aţi analizat predicatele din textele de mai sus, arătaţi ce condiţie a trebuit să îndeplinească un verb pentru a putea fi predicat!

3. Subliniaţi şi numerotaţi predicatele din textele de mai jos, analizaţi verbele care nu îndeplinesc funcţia de predicat:

a) Sute de oameni, rupţi de osteneală, stau cu ochii mari, holbaţi, scotocind întunericul, vrînd să pătrundă o taină de nepătruns. (Rebreanu, *Nuvele*)

b) Se puteau vedea soldaţi de-a lungul drumului,
Se putea vedea o mare zarvă liniştită. (N. Stănescu, *Starea poeziei*)

c) Îl cînt torcînd la vatră
Şi-l cînt mergînd pe drum
Şi nu pricep ce-i asta
Şi nu ştiu, biata, cum? (Coşbuc, *Poezii*)

Scanned with OKEN Scanner

d) Şi prinse a vorbi încet, privind pieziş la foc cu obrazu-i scrijelat de creţuri, adîncit ca-ntr-o visare. Băiatul îl asculta zîmbind – pîndind vorbele rare şi ştiinţifice ale bătrînului. (Sadoveanu, *Strada Lăpuşneanu*)

e) Născut în umilinţă, crescut în frică de stăpîni, obişnuit numai cu ameninţările, pedepsit pentru vina cea mai uşoară cu moartea cea mai crîncenă, omul trebuie să piardă orice avînt, orice încredere în sine. (Rebreanu, *Crăişorul*)

f) Bucureşteanul, rezemat între două raniţe, mîngîiat de o căldură lină, avea o simţire lăuntrică de pace, cu tot dezgustul care mai stăruia încă în nările-i subţiri. Şi pentru întîia oară după cinci săptămîni de pribegie, începu să se scoboare în sine şi să se gîndească stăruitor la evenimentele tragice care-l purtau ca un şuvoi furios. (Sadoveanu, *Strada Lăpuşneanu*)

4. Treceţi verbele din următorul text în rubricile tabelului de mai jos şi arătaţi în care coloană s-au grupat verbele care în textul dat nu au îndeplinit funcţia de predicat! Motivaţi răspunsul dat:

Năduşiţi, asudaţi, vlăguiţi
am mers cu generalul
în mijlocul soldaţilor
Ei se uitau la noi
Şi nu le venea să creadă că au învins. (N. Stănescu, *Starea poeziei*)

A	B	C
indicativ perfect compus	conjunctiv prezent	participiu, conj. a IV-a .....
indicativ imperfect, conj. I		participiu, conj. I .....
indicativ imperfect, conj. a IV-a		participiu, conj. a IV-a .....
indicativ perfect compus, conj. a III-a		

5. Un verb la modul supin poate îndeplini funcţia de predicat? Puneţi la modul supin trei verbe de conjugarea I, în trei propoziţii care să aibă predicatele exprimate prin verbele *a spune*, *a dori*, *a cînta*; analizaţi morfologic şi sintactic verbele la modul supin din propoziţiile pe care le-aţi construit!

6. Treceţi de la conjunctiv la infinitiv verbele din următoarele texte şi explicaţi de ce numărul predicatelor şi al propoziţiilor se modifică. Ce raport există între numărul predicatelor şi numărul propoziţiilor dintr-o frază?

a) ...băiatul începu să aibă frînturi de vise din zilele de enervare şi de spaimă. (Sadoveanu, *Strada Lăpuşneanu*)

Scanned with OKEN Scanner

b) ...prinse să horească nişte cîntece vechi în care plîngea şi se mîngîia jalea moţilor. (Rebreanu, *Crăişorul*)

c) ...mă auzeam cu urechile mele cum ştiu să mă apăr şi pe mine şi pe oamenii mei. (Preda, *Nuvele*)

7. Analizaţi toate verbele din următoarele texte:

a) Dormi... un val de aer am adus cu mine-n casă
Tremurînd s-a stins văpaia lumînării de pe masă. (Topîrceanu, *Poezii*)

b) L-am văzut pe Horia azi dimineaţă intrînd în sat, l-am văzut pe nepotul său Petre Nicula alergînd cu limba scoasă după voi. (Rebreanu, *Crăişorul*)

c) Noaptea o petrecu ca iepurele ascultînd şi aşteptînd... Se trezi scăldat în sudori reci şi avînd încă în nări mirosul cărnii arse. (Rebreanu, *Crăişorul*)

d) Cel mai bun mijloc ca să ne asigurăm că etimologia numelui topic este justă e să cunoaştem povestea care a dus la crearea lui. (Graur, *Nume de locuri*)

e) ...Africa, la început, denumea numai o mică porţiune a continentului (restul se numea *Libia*); Europa era de asemenea numai partea de sud-est a continentului; cehii erau la origine numai unul din triburile care au dat naştere poporului ceh, după cum numele tribului german *Alamanii* a devenit pentru francezi numele generic al germanilor. (Graur, *Nume de locuri*)

8. Verificaţi corectitudinea răspunsurilor date la exerciţiile de mai sus ţinînd cont de faptul că:

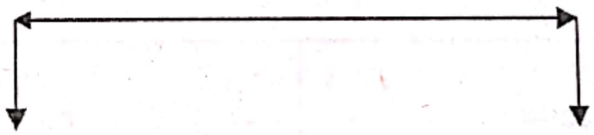

un verb poate fi *predicat* dacă e la un mod verbal personal, respectiv, la modul *indicativ, conjunctiv, condiţional-optativ* sau *imperativ*.

un verb nu poate fi *predicat* dacă e la mod nepersonal, nepredicativ, adică la *infinitiv, participiu, supin* sau *gerunziu*.

A2
verbe copulative/verbe predicative

9. Alcătuiţi un tabel în care să cuprindeţi verbele copulative din limba română!

10. Construiţi întîi trei propoziţii în care verbul *a fi* să fie verb copulativ, apoi alte trei propoziţii în care verbul *a fi* să fie verb predicativ! Citaţi verbele cu care *a fi* poate fi înlocuit atunci cînd este predicativ!

Scanned with OKEN Scanner

11. Analizaţi predicatele nominale din următoarele texte, ghidîndu-vă după model:

Model:

era avocat: predicat nominal format din:
era: verb copulativ, diateza activă, mod indicativ, timp imperfect, persoana a III-a, singular, conjugarea a IV-a
şi
avocat: nume predicativ, substantiv comun, simplu, gen masculin, număr singular, caz nominativ, nearticulat.

a) Dimitrie Plopeanu era însă avocat cunoscut şi preţuit şi trăia o viaţă destul de îndestulată. Şi mai ales viaţa lui era o viaţă liniştită de familie.
(Sadoveanu, *Strada Lăpuşneanu*)

b) Cînd ajunseră la Iaşi era lumină mare şi mulţimea înţesată pe peron şi între linii era albă de promoroacă. (Sadoveanu, *Strada Lăpuşneanu*)

c) Fii deci atent, dragul meu, fii cuminte, fii ascultător şi fă cît mai bine ce e de făcut. (H. Malot, *Singur pe lume*)

d) Cîinele este aproape întotdeauna oglinda stăpînului şi cine îl vede pe unul îl vede şi pe celălalt. Cîinele tîlharului e şi el o javră, al hoţului e hoţ, al omului mojic e bădăran, pe cîtă vreme al celui politicos şi îndatoritor e un cîine bine crescut. (H. Malot, *Singur pe lume*)

12. Treceţi predicatele exprimate prin verbul *a fi* în coloana corespunzătoare din tabelul de mai jos! Analizaţi apoi toate predicatele verbale din textele date:

a fi predicativ	*a fi* copulativ

a) Dar reuşita era sigură, trebuia să fie. Lumina era tare şi grea. Se vedeau pietrele pe fundul apei acolo unde ar fi trebuit să curgă apă dacă n-ar fi secat. Pietrele păreau nişte oase rotunde, nişte rotule ori nişte cranii micşorate de căldură. (D.R. Popescu, *Mări sub pustiuri*)

b) Mai erau în compartiment patru călători: doi ofiţeri, un domn gras şi o doamnă delicată. Elegantul şi curatul compartiment... era acum o cutie urîtă cu bănci de lemn vopsite în pripă. Totul vorbea de mizeria războiului. În locul unui geam era o scîndură. (Sadoveanu, *Strada Lăpuşneanu*)

13. Analizaţi predicatele exprimate în textele de mai jos prin verbele: *a fi, a deveni, a părea, a însemna, a rămîne*!

a) În haosul retragerilor, ordinul acesta nu devenea nimic pentru o ţară întreagă.
(Sadoveanu, *Strada Lăpuşneanu*)

Scanned with OKEN Scanner

b) Stîlpii de telegraf însemnau grăbiţi cîte o dungă neagră pe crîmpeiul de cer ce pare vînăt-închis. (Rebreanu, *Golanii*)

c) Numai pentru cine a trăit la ţară cu ţăranii ştie cîtă jale şi cît amar încap în aceste trei cuvinte: „să vindem vaca". Pentru un naturalist, vaca este un animal rumegător; pentru excursionistul care o vede plimbîndu-şi prin iarbă botul umed de rouă este o vietate ce face parte din peisaj; pentru copilul de la oraş este izvorul cafelei cu lapte şi al brînzei cu smîntînă, dar pentru ţăran vaca înseamnă cu mult mai mult. (H. Malot, *Singur pe lume*)

d) Însă ce o fi devenit Moş Cosma? Ce o fi devenit vioara lui? Poate că astăzi au devenit cenuşă. (Alecsandri, *Proză*)

e) Ridicat în picioare, subţire şi slab, Toma părea foarte înalt... Îi păru bine de cunoştinţă, c-o voce subţire, aproape feminină. Proprietarul de hoteluri din Constanţa era scund, c-o figură pămîntie şi stricată de vărsat.

(Sadoveanu, *Strada Lăpuşneanu*)

14. Motivaţi caracterul predicativ sau copulativ al verbelor *a fi* şi *a însemna*. Subliniaţi şi analizaţi toate predicatele!

a) Dar vaca nu însemna numai doica noastră, însemna şi prietena noastră, tovarăşa noastră, căci să nu vă închipuiţi că vaca este un animal nerod, dimpotrivă, este o fiinţă inteligentă. (H. Malot, *Singur pe lume*)

b) Dormi cînd ţi-e somn şi cînd eşti liniştit. Iar mie nu-mi era nici somn şi nici liniştit nu eram. Dimpotrivă, eram îngrozitor de zbuciumat şi de chinuit.

(H. Malot, *Singur pe lume*)

c) Pe vremea de care vă vorbesc erau multe sate în care nu erau şcoli.

(H. Malot, *Singur pe lume*)

d) Erau actori cu talent în trupă, vorbesc despre cîini şi despre maimuţă, dar acest talent era cam acelaşi. (H. Malot, *Singur pe lume*)

15. Să presupunem o frază formată dintr-o subordonată şi regenta sa.

a) Subordonata poate fi predicativă dacă predicatul regentei e verb copulativ şi în regentă se află un substantiv cu funcţia de nume predicativ?

b) Predicatul regentei poate avea un nume predicativ dacă subordonata sa e predicativă?

Construiţi asemenea fraze!

16. Analizaţi predicatele din enunţul de mai jos; alcătuiţi apoi un text pornind de la acest enunţ şi analizaţi predicatele propoziţiilor din textul realizat:

„Pămîntul e plin de apă şi apa întotdeauna e vie ca în basm".

(D.R. Popescu, *Mări sub pustiuri*)

Scanned with OKEN Scanner

17. Verificaţi corectitudinea analizelor efectuate, ţinînd cont că:

a fi

este *verb predicativ* cînd, semantic, este echivalent cu *a se afla, a se găsi, a exista, a se duce, a se întîmpla, a-i păsa, a costa, a trece*;	este *considerat* verb *copulativ* cînd nu este echivalent cu verbele date; ca verb copulativ şi ca verb auxiliar, *a fi* intră în clasa verbelor nepredicative.

a părea

este *verb predicativ* cînd e utilizat ca verb impersonal la diateza activă sau la diateza reflexivă;	este *considerat* verb *copulativ* cînd e utilizat ca verb personal la diateza activă, respectiv cînd apare în expresii verbale impersonale cu un nume predicativ realizat prin adverb de mod.

a rămîne

este *verb predicativ* cînd e utilizat cu complement circumstanţial de loc şi, semantic, e echivalent cu *a sta pe loc, a nu schimba poziţia, a lăsa în urmă ceva sau pe cineva, a supravieţui*;	este *considerat* verb *copulativ* cînd este echivalent cu *a păstra o anumită stare, a nu se schimba, a menţine o calitate, a persista.*

a însemna

este *verb predicativ* şi tranzitiv cînd e utilizat cu complement direct şi este, semantic, echivalent cu *a nota, a scrie, a marca, a delimita*;	este *considerat* verb *copulativ* cînd e echivalent cu *a avea o anumită importanţă, o anumită valoare.*

Scanned with OKEN Scanner

a se face

este *verb predicativ* cînd, semantic, este echivalent cu verbe ca *a se produce*, *a se întîmpla*, *a se ivi*, *a se desfăşura*, *a se deschide*, *a se prepara* etc. ;	este *considerat* verb *copulativ* cînd este echivalent cu *a deveni*.

a ajunge

este *verb predicativ* cînd are un determinant care indică limita, reperul spaţial, temporal sau cantitativ atins, fiind, semantic, echivalent cu *a sosi*, *a fi suficient*, *a fi din belşug* etc. ;	este *considerat* verb *copulativ* cînd e echivalent cu *a deveni*.

a ieşi

este *verb predicativ* cînd are un determinant spaţial sau temporal, indicînd reperul, punctul de plecare, locul părăsit, fiind, semantic, echivalent cu *a trece din interior în exterior*, *a întîmpina*, *a se ivi*, *a apărea* etc. ;	este *considerat* verb *copulativ* cînd este echivalent cu *a deveni*.

a deveni

este *considerat* verb *copulativ*.

A3

predicat nominal/predicat verbal la diateza pasivă

18. Se dă textul :

…te-am încărcat cu zece zile de clacă, măi Ioane ? (Caragiale, *Momente. Schiţe*)

Cerinţe :

a) analizaţi predicatul propoziţiei ;
b) treceţi verbul la diateza pasivă, la acelaşi mod şi la acelaşi timp ca în text ;
c) arătaţi ce intră în componenţa verbului la diateza pasivă.

762931

BIBLIOTECA JUDEŢEANĂ "GH. ASACHI" IAŞI

Scanned with OKEN Scanner

19. Se dă textul :

Într-o stare desperată am transportat-o iute la spitalul cel mai apropiat... am alergat la spital unde fusese transportată d-ra Porţia Popescu...

(Caragiale, *Momente. Schiţe*)

Cerinţe :

a) analizaţi cele două predicate exprimate prin verbul *a transporta* ;
b) identificaţi subiectul şi complementul direct al primului predicat şi urmăriţi ce se întîmplă cu aceste părţi de propoziţie prin trecerea verbului la diateza pasivă.

20. Se dă textul :

Singura deosebire ce exista între noi doi consista într-aceea că pentru fărădelegile noastre copilăreşti numai Porojan era pedepsit.

(Alecsandri, *Vasile Porojan*)

Cerinţe :

a) analizaţi predicatele ;
b) arătaţi care dintre componentele predicatului ne indică – în situaţia unui verb la diateza pasivă – modul şi timpul şi care dintre componente ne indică genul subiectului ;
c) acordaţi predicatul din textul de mai sus, exprimat prin verbul *a pedepsi* la diateza pasivă, cu un subiect exprimat prin substantiv de gen feminin, număr plural.

21. Se dă textul :

Precît îmi este iertat a judeca asemenea chestie în neştiinţa mea de artă militară, eu considerez, sire, soldatul român ca pe unul din cei mai buni din Europa căci este disciplinat prin însăşi natura sa, este deprins cu toate greutăţile vieţii, cu foamea, cu osteneala, cu căldura, cu gerul şi are o aplecare la soldăţie. (Alecsandri, *Proză*)

Cerinţe :

a) analizaţi predicatele în componenţa cărora intră verbul *a fi* ;
b) analizaţi toate adjectivele şi substantivele cu care adjectivele se acordă ;
c) identificaţi complementele de agent ale verbelor întrebuinţate la diateza pasivă în textul dat ;
d) realizaţi un enunţ în care *este deprins* să fie predicat verbal şi un alt enunţ în care *este deprins* să fie predicat nominal ;
e) utilizaţi verbul *a disciplina* ca predicat verbal la diateza pasivă ;
f) realizaţi enunţuri în care adjectivul *disciplinat* să apară ca nume predicativ ; utilizaţi, pe poziţia copulativului, verbele *a fi*, *a părea*, *a se face* ;
g) indicaţi funcţiile ce pot fi realizate prin substantiv cu prepoziţia *de către* ;
h) alcătuiţi un text, pornind de la cel selectat din proza lui Alecsandri ; în textul realizat, folosiţi de cel puţin cinci ori expresia *de către* şi analizaţi apoi acele predicate alături de care aţi folosit un substantiv precedat de *de către*.

Scanned with OKEN Scanner

22. Verificaţi corectitudinea analizelor efectuate, ţinînd cont de faptul că:

predicatul verbal la diateza pasivă	*predicatul nominal*
• se realizează prin **auxiliarul** *a fi* şi participiul verbului de conjugat; • acceptă complement de agent; • participiul prezintă variabilitate după genul şi numărul subiectului; • participiul are sens procesual, acţional; • dacă verbul este tranzitiv („monotranzitiv"), nu acceptă complement direct; • dacă verbul este dublu tranzitiv, acceptă un complement direct dintre cele două cu care se construieşte un verb dublu tranzitiv.	• este realizat printr-un verb **copulativ** (*a fi*, *a deveni*, *a părea*, *a se face*, *a însemna*, *a rămîne*, *a ieşi* sau *a ajunge*) şi un substantiv, pronume, adjectiv, adjectiv participial, numeral substantivat, adverb, verb la infinitiv, gerunziu, supin; • participiul din structura cu verb **copulativ** are valoare adjectivală, exprimă o însuşire a subiectului şi nu are sens acţional, procesual; • nu acceptă complement de agent.

A4
predicat = adverbe şi interjecţii predicative

23. Subliniaţi şi analizaţi predicatele exprimate prin adverbe şi interjecţii:

a) Poate că pistolarii nu putuseră să-şi continue salturile. (Preda, *Nuvele*)
b) Haide, Anco! Spune-i ce făcut-ai pentru dînsul. (Davila, *Vlaicu Vodă*)
c) Zău că-l bate gîndul să le-ntindă o capcană. (Davila, *Vlaicu Vodă*)
d) Pupăza zbîrr pe o dugheană. (Creangă, *Poveşti. Povestiri. Amintiri*)
e) Cît ce gată zup în curte şi la portiţă să vadă dacă nu se mai face seară.
(Agârbiceanu, *Fefeleaga*)
f) Fireşte că n-avea chef de vorbă. (Simion Florea Marian, *Legende istorice*)

24. Se dă textul:

Bineînţeles că în seara aceea prietenii plecară de la noi compătimind afecţiunea oarbă a tatălui nostru. Iată adevărata dragoste paternă.
(N. Zamfir, *Legende*)

Cerinţe:

a) identificaţi şi analizaţi verbele aflate la mod nepersonal în textul dat şi arătaţi prin ce se deosebesc acestea de verbele impersonale;
b) identificaţi şi arătaţi prin ce s-au exprimat predicatele în textul dat.

Scanned with OKEN Scanner

25. Treceţi în coloanele corespunzătoare din tabel predicatele din următoarele texte:

a) Sigur că pămîntul e plin de apă şi că apa e vie ca în basme.
(D.R. Popescu, *Somnul pămîntului*)

Predicatele exprimate prin			
adverb predicativ	interjecţie predicativă	verb predicativ	verb copulativ + nume predicativ

b) Poate să fi fost pe la cîntători cînd urletele vijeliei începură a-şi coborî glasul. (Hogaş, *Pe drumuri de munte*)
c) Iaca poznă c-am scăpat-o. (Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)
e) Desigur că se va simţi mai bine cu ai săi. (Sadoveanu, *Strada Lăpuşneanu*)
f) Hai s-o întindem chiar acu într-acolo. (Simion Florea Marian, *Legende istorice*)
g) Vai de păcatele mele că sînt bătrîn şi slăbesc din zi în zi.
(Fraţii Grimm, *Basme*)
h) Iată că aceste avioane se înşurubau vertiginos în văzduh, se aplecau într-o parte şi se năpusteau. (Preda, *Nuvele*)
i) Hei, vitejii mei prieteni. V-am adus tovarăşi noi. (Davila, *Vlaicu Vodă*)

26. Analizaţi predicatele exprimate în textele de mai jos prin adverbe şi construiţi apoi propoziţii în care adverbele analizate anterior să îndeplinească altă funcţie decît cea de predicat:

a) Dacă mai stai zece minute, fără îndoială că vine. (Preda, *Nuvele*)
b) Destul atîta că venind căpcăunii care aveau un singur ochi în frunte, asupra Sucevei, nu numai că bătură şi prădară pe locuitorii acesteia, ci-i deteră şi foc. (Simion Florea Marian, *Legende istorice*)

27. Verificaţi corectitudinea exerciţiilor efectuate, ţinînd cont de posibilitatea adverbului de a îndeplini atît funcţiile de atribut, nume predicativ, complement circumstanţial, cît şi funcţia de predicat.

A5
verbe tranzitive – verbe intranzitive

28. Analizaţi verbele tranzitive din textul următor şi indicaţi ca dovadă a caracterului tranzitiv complementele sau completivele directe ale acestor verbe:

Simt o mare simpatie pentru naţia română şi pentru domnul Cuza şi văd cu mulţumire că nu m-am înşelat cînd am judecat cauza Principatelor demnă

Scanned with OKEN Scanner

de sprijinul Franţei. Actul patriotic ce aţi desăvîrşit de curînd prin înălţarea unui singur om pe ambele tronuri, a[1] Moldovei şi a Valahiei, tactul politic ce aţi probat săvîrşindu-l, îmi dau încredere că meritaţi viitorul la care aspiraţi. (Alecsandri, *Proză*)

29. Analizaţi complementele indirecte şi verbele intranzitive din textul de mai sus!

30. Se dă textul:

Apucă pe Păunaş adormit, îl învălătuci în scutece şi în şorţ şi, scobind sub căpiţă, făcu o ascunzătoare. Vîrî copilaşul şi ticsi fînul la loc, apoi porni nebună cu Măriuca şi cu Vlad după ea fără să le mai vorbească, fără ca să-i mai ştie. (Galaction, *Nuvele*)

Cerinţe:

a) subliniaţi şi analizaţi apoi verbele tranzitive;
b) analizaţi complementele directe;
c) analizaţi complementele indirecte.

31. Se dă textul:

Iar Şoimaru îşi duse într-o întinsoare călărimea întărită ca şi el spre curtea boierului. Izbiră pe mazuri, îi întoarseră în loc şi începură a-i bate şi a-i tăia pînă ce-i năruiră în iazul Răutului. (Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

Cerinţe:

a) analizaţi predicatele exprimate prin verbe tranzitive;
b) analizaţi complementele directe exprimate prin pronume;
c) indicaţi funcţia sintactică a celor două verbe la modul infinitiv;
d) treceţi la conjunctiv prezent verbele ce se află la infinitiv în textul dat şi indicaţi funcţia sintactică a propoziţiilor cărora aceste verbe le devin predicate.

32. Să presupunem o frază formată dintr-o subordonată şi din regenta sa.

a) Subordonata poate fi completivă directă dacă predicatul regentei este verb tranzitiv şi în regentă se află un substantiv cu funcţia de complement direct?
b) Dar predicatul regentei ar putea avea un complement direct exprimat prin substantiv dacă propoziţia subordonată ar fi completivă directă?
c) Construiţi întîi o frază care să corespundă cerinţei (a), apoi o frază care să corespundă cerinţei (b). Analizaţi frazele construite.

33. Ţinînd cont de faptul că verbele *a învăţa, a sfătui, a ruga, a trece, a întreba* pot să aibă două complemente directe necoordonate, dintre care un complement direct nume de fiinţă şi un complement direct nume de lucru, construiţi:

a) propoziţii în care verbele de mai sus să aibă două complemente directe, primul exprimat prin substantiv propriu, al doilea exprimat prin substantiv comun;

---

1. a în loc de **ale**, reprodus în acord cu specificul textului.

Scanned with OKEN Scanner

b) cîte o frază în care primele trei verbe de mai sus să fie determinate de cîte un complement direct exprimat prin substantiv propriu şi de cîte o completivă directă ;
c) cîte o propoziţie în care verbele *a verifica*, *a asculta*, *a examina* să fie întrebuinţate ca verbe dublu tranzitive.

34. Se dă textul :

Atunci porunci Şoimaru să s-aducă şumuioacele de paie şi tăciunii şi dădu foc curţii de la Murgeni el singur cu mîna lui. S-au zbătut şi s-au răsucit flăcările toată noaptea. S-a poruncit pe urmă răzeşilor s-o dărîme şi s-o împrăştie în patru părţi. Şi pînă luni la amiază fiind curtea asemănată cu pămîntul, a hotărît să vie plugurile. (Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

Cerinţe :

a) analizaţi verbele tranzitive ;
b) delimitaţi verbele care determină verbele tranzitive şi indicaţi funcţia acestora ;
c) treceţi la infinitiv verbul *să s-aducă* şi precizaţi ce funcţie sintactică dobîndeşte, ca verb la infinitiv ;
d) analizaţi substantivele *şumuioacele*, *tăciunii*, *flăcările* ;
e) explicaţi de ce predicatele *s-au zbătut*, *s-au răsucit* nu pot avea complemente directe.

35. Ştiind că un verb este tranzitiv doar dacă poate înlocui verbul *face* din expresia *Cineva face ceva*, verificaţi tranzitivitatea verbelor din textele de mai jos :

Model :

să spună – *(Cineva să spună ceva)* – să spună = verb tranzitiv
mergea – *(Cineva mergea ceva)* – mergea = verb intranzitiv

a) Copiii continuau să cînte ca şi cum nici o piatră nu s-ar fi mişcat pe tot pămîntul. Nu le păsa de nimic. Castanul dădea umbră şi soarele mergea înainte, ca întotdeauna. Şi ei băteau din palme... Ea plecă în bucătărie şi el îi urmări paşii. Şi auzi papucii de casă lipăind. Lip-lip. S-ar fi putut să nu-i mai audă niciodată. (D.R. Popescu, *Somnul pămîntului*)
b) Codrule, Măria Ta,
Lasă-mă sub poala ta,
Că nimica n-oi strica
Fără num-o rămurea
Să-mi atîrn armele-n ea. (Eminescu, *Literatura populară*)
c) Călătorii străini care au străbătut văile României, pe drumurile hrintuite, în căruţele de poştă de acum patruzeci de ani, cu greu ar mai cunoaşte astăzi locurile pe unde au umblat. Li s-ar părea că altă ţară s-a pus între Carpaţi şi Mare. (Vlahuţă, *România pitorească*)

Scanned with OKEN Scanner

A6
verbe impersonale ; expresii verbale impersonale

36. Analizaţi predicatele exprimate, în textele de mai jos, prin verbe impersonale sau prin expresii verbale impersonale.
    a) Tata n-a simţit primejdia. Ciobanii sînt risipiţi şi turcii o să-i ia fără veste ; trebuie să merg pînă la stînă. (Galaction, *Nuvele*)
    b) Părea că vorbesc numai din trecere de vreme, să-mprăştie urîtul şi pustiul ce-i înconjura. (Agârbiceanu, *Nuvele*)
    c) Rebreanu nu este produsul nici unei şcoli literare şi ar fi greşit să-i legăm numele de cenaclurile pe care le-a frecventat. (Rebreanu, *Golanii*)
    d) Este neîndoios că nuvelistica lui Rebreanu e inegală. (Rebreanu, *Golanii*)
    e) E adevărat că treburile pornite bine de la început şi purtate cu rînduială în acelaşi făgaş ani de zile nu se încurcă repede. (Agârbiceanu, *Nuvele*)
    f) Filibaş nu mai zise nimic. Îi părea rău că s-a spovedit băiatului. Ar fi fost mai bine să fi tăcut, să vadă cum o să-l primească şeful. (Rebreanu, *Golanii*)
    g) De abia atunci i se lămureşte că el constituie o lume separată, complicată, fără legături cu ceilalţi oameni. (Rebreanu, *Ciuleandra*)
    h) Şi iată – o suflare ce ramurile atinge
    Se pare că închide la zgomot orice porţi...
    Părea că e-n zăbranic natura încărcată
    Şi frunzele la vînturi gemînd se scuturau. (Macedonski, *Poezii*)

37. Construiţi :
    a) o propoziţie în care verbul *a părea* să fie folosit ca verb personal, copulativ şi să fie însoţit de un nume predicativ, exprimat prin adjectiv ;
    b) o frază în care predicatul regentei, exprimat prin verbul copulativ *a părea*, să fie determinat de o subordonată predicativă ;
    c) o frază în care predicatul regentei, exprimat prin verbul impersonal *a părea*, să fie determinat de o subordonată subiectivă.

38. Subliniaţi şi analizaţi verbele personale folosite ca verbe impersonale în următoarele texte :
    a) Astăzi nu mai face să călătoreşti. (Sadoveanu, *Locul unde nu s-a întîmplat nimic*)
    b) Se întîmplă să fie lucru mai mult uneori sau slujbaşii mai mari să întîrzie pe la băi, dezvinovăţindu-se cu un certificat medical şi atunci trebuie să fie om odată funcţionarul cu leafa sub patru mii care cutează să se înfăţişeze directorului pentru concediu. (Agârbiceanu, *Nuvele*)
    c) Nu am tăria să servesc de exemplu pedagogic dacă cumva se doreşte să se facă din mine un caz moralizator. (Săraru, *Dragostea şi revoluţia*)

Scanned with OKEN Scanner

d) Adevărul e că au apărut distanţe mari între noi şi e de mirare cum am început să ne obişnuim cu aceste distanţe şi cum a început să ne placă să le facem vizibile, cînd de fapt e vorba de colegii noştri.

(Săraru, *Dragostea şi revoluţia*)

39. Se dau verbele : *a face*, *a merita*, *a ajunge*, *a scrie*, *a zice*, *a crede*.

Cerinţe :

a) construiţi întîi propoziţii în care aceste verbe să fie folosite ca verbe personale ;
b) folosind aceste verbe la diateza activă sau reflexivă, construiţi apoi enunţuri în care să fie folosite ca verbe impersonale.

40. Construiţi şase fraze a cîte două propoziţii fiecare, în care :

a) regenta să aibă predicatul exprimat prin expresia verbală impersonală alcătuită din verbul *a fi* sau *a deveni* şi un nume predicativ ;
b) subordonata să fie introdusă de fiecare dată prin *să*.

41. Se dau textele :

a) Cine m-ar vedea acum şi m-ar descrie ar putea spune că iată că pînă şi în cele mai dramatice momente ale existenţei sale inginerul Cernat are nevoie de realitatea Grupului. (Săraru, *Dragostea şi revoluţia*)
b) Eu ştiu foarte bine şi ce e bine şi ce nu e bine şi ce e permis şi mai ales ce nu e permis şi ce nu se face, toate astea le ştiu – adăugă el cu o anumită vehemenţă veninoasă în glas care lui Dumitru nu-i conveni în primul moment. (Săraru, *Nişte ţărani*)
c) Dinu Păturică dete o privire repede şi dispreţuitoare camerei sale, apoi deschise fereastra şi începu să se uite în curte..., iar după o reflecţiune de cîteva minute zise :
– Iată-mă, în sfîrşit, am ajuns în pămîntul făgăduinţei, am pus mîna pe pîine şi pe cuţit. (Filimon, *Ciocoii vechi şi noi*)

Cerinţe :

- subliniaţi predicatele din textele date mai sus şi indicaţi subiectele ce corespund fiecărui predicat identificat ;
- identificaţi enunţurile cu subiecte incluse sau subînţelese ;
- identificaţi propoziţia subiectivă ce ţine loc de subiect, acolo unde predicatului nu i-aţi putut identifica nici un subiect exprimat, inclus sau subînţeles.

Scanned with OKEN Scanner

B

IDENTIFICAREA CONECTIVELOR

B1

conective coordonatoare şi conective subordonatoare

42. Se dau următoarele texte :

a) I-au scăpat vorbele acestea fără de veste şi-i venea să-şi tragă pălmi după ce le-a grăit, deoarece Persida, roşită iar ca floarea de mac, s-a uitat cu ochii ei rotunzi atît de aspru la dînsul încît el începu să tremure din picioare. (Slavici, *Mara*)

b) Deodată una din retortele enormului laborator s-a spart, iar de după coama muntelui a început să se reverse un metal argintiu-verzui în stare lichidă pîlpîind pe deasupra zăpezii. Am fost cuprins de o uimire care mă făcea să strig, să atrag atenţia altor oameni asupra acelei întîmplări fantastice, dar nu era nimeni să mă audă. (Bogza, *Paznic de far*)

c) Datoria trebuie să ţi-o plăteşti la timp, căci are şi ea rostul ei şi nu stă dac-o laşi nebăgată în seamă, în amorţire, ci creşte de n-o mai poţi stăpîni în cele din urmă. (Slavici, *Mara*)

d) Aşadar, părinţii, pe lîngă nenumăratele datorii ce aveţi la îngrijirea fiilor, însoţiţi-vă cu învăţătorii şi feriţi-vă copiii ca de foc să nu cază în năbădăile autorlîculuí că vai de voi şi de ei ! Lăsaţi-i să scrie, dar nu le daţi nas şi nu-i înlesniţi să-şi tipărească încercările copilăreşti că i-aţi pierdut.

(Heliade Rădulescu, *Scrieri*)

Cerinţe :

- subliniaţi şi numerotaţi predicatele din fiecare text ;
- marcaţi cu un pătrat conjuncţiile coordonatoare şi cu un cerc conjuncţiile subordonatoare ; indicaţi propoziţiile coordonate sau subordonate după modelul :

  prop. 1 coordonată cu prop. 2 prin conjuncţia coord. copulativă *şi* sau prop. 2 subordonată prop. 1 prin conjuncţia subord. *că*.

43. Numerotaţi întîi predicatele, încercuiţi şi numerotaţi apoi conjuncţiile subordonatoare din următoarele texte ; treceţi datele obţinute în tabel şi constataţi care e întotdeauna diferenţa dintre numărul predicatelor şi numărul conectivelor subordonatoare :

Scanned with OKEN Scanner

Text	Numărul de predicate	Numărul de conective	Diferenţa
Model: a)	3	2	**1 (unu)**

a) Deschid sfînta carte unde se află înscrisă gloria României ca să pun înaintea ochilor fiilor ei cîteva pagini din viaţa eroică a părinţilor lor. (Bălcescu, *Scrieri*)

b) După o scurtă şovăire, învăţătorul se crezu dator să înconştiinţeze pe oaspetele său că domnii de la curte nu vor fi prea încîntaţi cînd vor afla despre vizita aceasta, mai ales bătrînul Iuga care i-a şi interzis să mai calce pe la conac, fiindcă o dată a cutezat să ceară o foarte uşoară îmbunătăţire a învoielilor. (Rebreanu, *Răscoala*)

c) Aşa credea el că va impune smerenie zburdanicului, îl cultivă cu o şiretenie deosebită de cînd coana Siţa, pentru care lucrurile şi fiinţele luau cu greu schimbare, mai ales cînd era vorba de Gheorghiţă, se da de ceasul morţii că a rămas numai în grija ei toată răspunderea creşterii băiatului, încît îi pretindea lucruri ce nu se mai potriveau acum cu vîrsta lui.

(Bassarabescu, *Un om în toată firea*)

d) Cînd crezu că au vorbit destul, Nadina îi întrerupse spunîndu-le că deocamdată n-are de gînd să-şi vîndă proprietatea şi că e mulţumită de Platamonu care plăteşte cinstit. (Rebreanu, *Răscoala*)

44. Alcătuiţi un text care să cuprindă trei alineate; două propoziţii din primul alineat să fie coordonate prin *precum şi*; două propoziţii din al doilea alineat să fie coordonate prin *sau*, iar două propoziţii din al treilea alineat să fie coordonate prin conjuncţia *aşadar*.

B2

coordonare a două părţi de propoziţie/a două propoziţii

45. Marcaţi în următoarele texte:

- cu un pătrat conjuncţiile care coordonează două propoziţii;
- cu un triunghi conjuncţiile care coordonează două părţi de propoziţie;
- stabiliţi funcţia sintactică a părţilor de propoziţie coordonate;
- cu un cerc conectivele subordonatoare.

a) Verile sînt înăbuşite şi prăfoase la Bucureşti şi tot colbul de cărămidă sfărîmată, luat de vînt, umple treptele scărilor cercevelelor şi orice ciubucărie arhitectonică. (Călinescu, *Enigma Otiliei*)

Scanned with OKEN Scanner

b) Nu erau încă unsprezece ceasuri, dar fetele şi Marta, duse de gîndul la ziua de mîine, se grăbiră şi Persida rămase peste puţin cu Burdea şi cu mama ei la foc. (Slavici, *Mara*)

c) Felix îşi aminti acei ani şi se simţi trist; în el clocoteau idealuri mari, probleme şi energii. Otilia îi plăcuse de la început pentru aerul de intelectuală blazată care nu vrea să spună ce ştie şi în acelaşi timp pentru subţirimea ei delicată. (Călinescu, *Enigma Otiliei*)

d) Fetele o luară cu Brădeanu înainte, iar Marta rămăsese cu scriitorul şi cu Naţl în urmă. Marta ştia însă că Naţl nu de dragul ei a plecat cu ele şi o chemă peste puţin pe Persida ca să-i spună ceva. Au mers apoi cîtva timp aşa patru împreună. Printre vii însă drumul e pe ici, pe colo îngust, încît patru inşi nu pot să meargă pe alături. (Slavici, *Mara*)

e) Stănică nu află, dar extraordinarul lui simţ pentru tot ce se petrece în umbră pe raza intereselor lui îl făcea neliniştit şi căutător ca o pisică. (Călinescu, *Enigma Otiliei*)

f) Voi căuta să fiu bun cu toată lumea şi modest şi să-mi fac o educaţie de om. (Călinescu, *Enigma Otiliei*)

g) Avea, ce-i drept, trei copii, dar era frumoasă, durdulie şi tînără încă şi nu venise ca să stea. Cu Bocioacă al ei, care era om bogat şi foarte cumsecade, dar cu vreo doisprezece ani mai bătrîn decît dînsa şi prea de tot sfătos, stetea dînsa în toate zilele; mai rar însă cu scriitorul care era mai tînăr, mai spornic la vorbă, ştia să-i toarne glume pe plac şi să-i şoptească din cînd în cînd ceva la ureche. Era, nu-i vorbă, cea mai cumsecade femeie, dar n-ai fi zis aceasta dacă ai fi văzut-o. (Slavici, *Mara*)

46. Marcaţi prin subliniere situaţiile în care cuvintele *şi*, *iar* sînt adverbe şi, respectiv, printr-un triunghi situaţiile în care, în textele de mai jos, aceste cuvinte sînt conjuncţii:

a) Atunci ar fi rămas şi el ascet în onoarea şi adorarea ei. (Călinescu, *Enigma Otiliei*)

b) Felix fu scîrbit şi de conflictul în sine, dar şi de falsa interpretare a accidentului. (Călinescu, *Enigma Otiliei*)

c) Aşa e românul îndărătnicit. Cîntă şi la bucurie şi la nevoie. (Sorescu, *Ieşirea prin cer*)

d) Am cugetat şi eu că poate să fie aşa, de cînd stau ca pe jăratic şi mă frămînt. Dar am hotărît ce am de făcut; trec repede şi eu Nistrul şi în Lehia am prieteni. (Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

e) Atunci boierul a zîmbit iar şi m-a întrebat pe mine de unde sînt şi unde mă duc. (Sadoveanu, *Hanu Ancuţei*)

f) Dumitru Lie şi Ispas, coborîţi şi ei la poruncă, ridicară pe braţe pe copila leşinată, iar de pe mal, între capete de cai, privea c-un zîmbet liniştit Ilun Tătarul. (Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

Scanned with OKEN Scanner

47. Indicaţi :

- în pătratul dedesubtul fiecărui text, de cîte ori cuvîntul *şi* este conjuncţie, coordonînd două propoziţii ;
- în triunghiul dedesubt, numărul de *şi* conjuncţie ce coordonează două părţi de propoziţie ;
- în unghiul dedesubt, numărul de *şi* cu valoare de adverb ;
- în cercul dedesubtul fiecărui text, numărul de *şi* cu valoare de pronume reflexiv.

a) – N-aveţi de ce-mi mulţumi, s-a apărat uncheşul meu ; aducem şi noi cu dragă inimă din puţinul ce avem. Află, nepoate, că ţi-am adus şi ţie un dar care cred că are să-ţi placă. Eu am tresărit de bucurie ; el m-a stăpînit punîndu-mi mînă grea pe umăr.
– Ţi-am adus, a urmat el, un căţelandru pe care l-am ales dintre puii de astă toamnă a Vidrei, căţeaua mea de vînătoare care vîna mistreţi. E sprîncenat cu negru şi are laba dinainte, din stînga, albă. De aceea l-am poreclit Colţun. (Sadoveanu, *Nada florilor*)

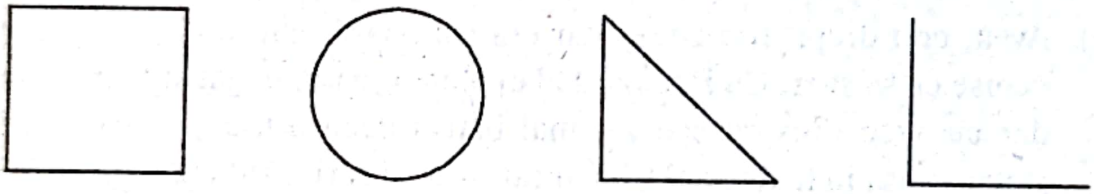

b) Ura mulţimea unde oamenii se asemuiesc între ei şi profanează existenţa prin cuvinte greoaie şi gesturi vulgare, unde se vorbeşte cînd nu trebuie şi, cu sunete prea subţiri sau prea tari, se reflectează banal şi fără întrerupere şi cînd şi cei nobili făceau zilnic noi concesii, Xenia, mica lui prietenă, îl convingea că nu avea preferinţe ridicole şi că gusturile lui puteau prinde fiinţă într-o făptură nouă. (Holban, *Nuvele*)

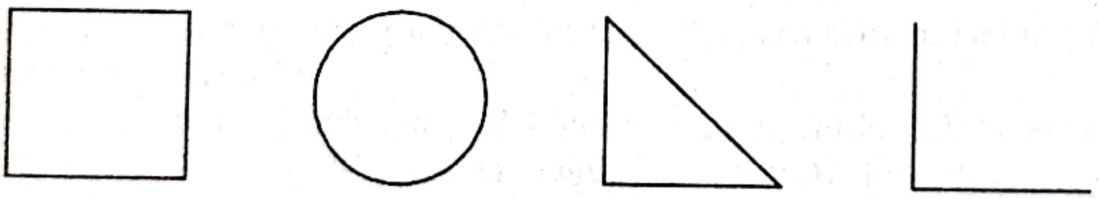

c) Uncheşul Haralambie şi-a umflat pieptul şi a slobozit viers mormăit din caval, ţinîndu-l într-o latură şi pipăindu-i cu degetele groase găurile. După îngînarea de melodie veche, sunet de caval amestecat cu voce nearticulată, moş Haralambie a ferit instrumentul şi a recitat tărăgănat cuvinte ca din dureri şi morminte neuitate. (Sadoveanu, *Nada florilor*)

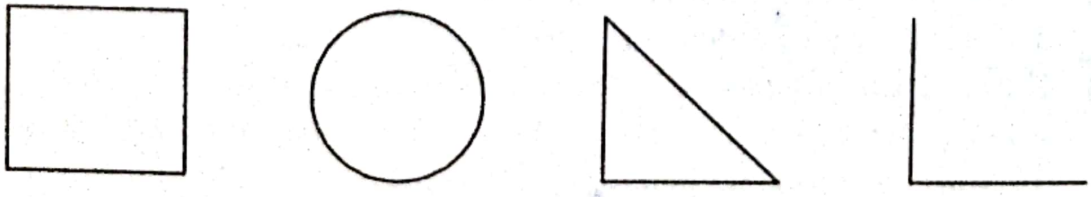

Scanned with OKEN Scanner

48. Marcaţi cu un pătrat conjuncţiile ce coordonează două propoziţii şi cu un cerc conjuncţiile subordonatoare. Analizaţi apoi celelalte cuvinte subliniate.

a) Te duci *şi* eu rămîn
iar sărac *ca şi* dîntîi
Du-te, scumpă *şi iar* vină
dorul meu de-l mai alină. (Cipariu, *Poezii*)

b) Se mişcă-n bulucuri mulţimea, se rupe *şi iar* se-mpreună,
Cad pîlcuri sub pîlcuri de-a valma *şi* altele proaspete vin.
Iar freamătul creşte *şi* scade ca-n spulber de viscol purtat. (Vlahuţă, *Poezii*)

c) *Iar* te-ai cufundat în stele
Şi în nori *şi*-n ceruri nalte?
De nu m-ai uita încălcate,
Sufletul vieţii mele. (Eminescu, *Poezii*)

d) A doua zi porni cu caii, dar *iar* căzu jos şi dormi pînă ce mijiră zorii. (Eminescu, *Proză literară*)

e) Îl vede azi, îl vede mîni,
Astfel dorinţa-i gata:
El *iar*, privind de săptămîni,
Îi cade dragă fata. (Eminescu, *Poezii*)

f) Cum l-au văzut că a scos *iar* vin, hoţii au cerut, *iar* el le-a dat. (Stănescu, *Cerbul de aur*)

49. Arătaţi care dintre propoziţii sînt coordonate, prin ce s-a realizat coordonarea şi felul propoziţiilor coordonate:

Model:

/ Titu Herdelea se simţea încurcat[1]/ şi nu ştia[2]/ ce să facă[3]/ sau încotro s-o apuce.[4]/ (Rebreanu, *Răscoala*)

- propoziţia 1 e coordonată cu propoziţia 2;
- propoziţiile coordonate sînt principale;
- coordonarea s-a realizat prin conjuncţia coordonatoare copulativă *şi*;
- propoziţia 3 e coordonată cu propoziţia 4;
- propoziţiile coordonate sînt subordonate;
- coordonarea dintre cele două subordonate s-a realizat prin conjuncţia coordonatoare disjunctivă *sau*.

a) Se rotunjise ca un măr domnesc şi, cînd te uitai la mustaţa lui, mică, la ochii lui copilăroşi, ai fi zis că e un băietan crescut în neştire, iar nu omul serios trecut de cincizeci de ani. (Bassarabescu, *Un om în toată firea*)

b) Îl ispitea gîndul să se oprească, să răsufle şi să-şi usuce puţin năduşeala, dar îşi birui prudent lenea şi continuă în diagonală ca să se apropie de şosea. (Rebreanu, *Răscoala*)

Scanned with OKEN Scanner

c) Titu Herdelea nu se simţi cu adevărat bine decît cînd, după cină, rămase singur în camera ce-i fusese pregătită şi unde îl adusese Grigore, explicîndu-i să nu puie la inimă cuvintele bătrînului că el aşa a fost totdeauna, original în păreri şi gusturi, dar are un suflet minunat. (Rebreanu, *Răscoala*)

d) Ceilalţi doi se scuzară că ei au avut poruncă de la boier să păzească hambarele de la curte, cele cu grîu, iar despre hambarul cel nou nici n-a fost pomeneală. (Rebreanu, *Răscoala*)

e) Mai de frică, mai dintr-o pornire firească, copilul învăţase carte, iar tatăl, om chibzuit, văzînd că l-a pus pe calea cea adevărată şi că fiul său nu mai face la vîrsta asta de bătaie, a început s-o mai răărească cu urechierile şi cu pîra pe la dascăli. (Bassarabescu, *Un om în toată firea*)

50. Se dă textul:

Sînt acolo trei prăvălii modeste de tîrguşor provincial. Întîia este a lui Take, a doua este a lui Ianke şi cea din urmă şi micuţă de tot a lui Cadîr. Casa lui Take şi a lui Ianke sînt construite absolut la fel, numai că sînt cu totul altfel zugrăvite. De pildă, zidurile casei lui Take sînt roşii, iar tabla de pe acoperiş îi albă, pe cînd casa lui Ianke are zidurile albastre... (V.I. Popa, *Teatru*)

Cerinţe:

a) să se sublinieze în mod diferit predicatele verbale şi predicatele nominale din textul dat;

b) să se rescrie, într-o coloană, părţile de propoziţie care, în textul dat, sînt coordonate prin conjuncţia coordonatoare copulativă *şi*;

c) să se identifice care sînt propoziţiile coordonate prin juxtapunere în textul dat;

d) să se identifice propoziţiile coordonate în textul dat prin conjuncţii şi să se precizeze felul conjuncţiilor coordonatoare.

B3
SĂ *subordonator*/SĂ *nesubordonator*

51. Marcaţi prin încercuire situaţiile în care conjuncţia *să* are rol subordonator şi prin subliniere situaţiile în care *să* nu are rol subordonator:

a) Să nu se ia însă după zvonuri că zvonurile le scot cei care au anume interese, ori care nu sînt cu suflet curat. (Rebreanu, *Răscoala*)

b) Dulce zumzet somnoros şi ireal
Să ne cheme spre poienile din deal,
Taina liniştei înalte să ne fure
Prin cotite luminişuri de pădure
Şi la umbră să ne-mbie mai tîrziu
O clopotniţă de aur străveziu
Legănînd deasupra creştetelor noastre
Licuricii înălţimilor albastre. (Topîrceanu, *Balade vesele şi triste*)

Scanned with OKEN Scanner

c) Să curgă val de lacrimi şi sîngele ca rîul
Ce roade vor aduce cînd munca nu le-ajută? (Voiculescu, *Poezii*)

d) Să-şi uite ale lui, Uie aruncă sămînţa de vorbă. (Stancu, *Desculţ*)

52. Notaţi în schemele alăturate textelor următoare care dintre propoziţiile cu *să* sînt principale şi care sînt subordonate! Încercaţi să treceţi la imperativ predicatul acelor propoziţii cu *să* care exprimă o poruncă, pentru a observa ce se întîmplă cu *să* atunci cînd nu are rol subordonator!

Model:

Nici nu trebuie [1]/ să faci nimic.[2]/ Să ai numai încredere în mine [3]/, /să-mi uşurezi misiunea [4]/,/să mă laşi [5]/ să fac fericirea Otiliei şi a dumitale.[6]/ (Călinescu, *Enigma Otiliei*)

prop. 4 → să uşurezi (conjunctiv) → uşurează! (imperativ)
prop. 5 → *să laşi* (conjunctiv) → *lasă!* (imperativ)

cu SĂ → 2. prop. subordonată; 3. prop. principală; 5. prop. principală; 6. prop. subordonată

a) Să lăsăm pe ambiţiosul nostru ciocoi în pace a-şi face planurile sale pentru exploatarea averei stăpînului[1]/ şi, în loc de a-l întrerupe din visările sale ambiţioase, să facem cunoscut lectorilor noştri pe postelnicul Andronache Tuzluc.[2]/ (Filimon, *Ciocoii vechi şi noi*)

să lăsăm –
să facem – } cu SĂ → 1. prop. .....; 2. prop. .....

b) Să-i spui [1]/ că m-ai lăsat rănit
La Turnu-Măgurele.[2]/ (Coşbuc, *Cîntece de vitejie*)

să-i spui – cu SĂ → 1. prop. .....

c) Cînd termini examenele [1]/ să mi-o dai şi mie,[2]/ s-o citesc,[3]/ / vreau [4]/ să mă informez.[5]/ (Călinescu, *Enigma Otiliei*)

să mi-o dai
s-o citesc
să mă informez – } cu SĂ → 1. prop. .....; 2. prop. .....; 3. prop. .....

53. Construiţi trei fraze interogative compuse din cît mai multe propoziţii ale căror regente să aibă predicatul exprimat prin verb la conjunctiv!

Model:

Să cred că trebuie să învăţ doar pentru a reuşi la examene sau să cred că trebuie să învăţ pentru a cunoaşte toate tainele universului?

Scanned with OKEN Scanner

Despărţiţi fiecare frază construită în propoziţii şi arătaţi care dintre propoziţiile cu *să* sînt principale şi care sînt subordonate!

54. Ţinînd cont de faptul că predicatul propoziţiei principale interogative directe sau exclamative poate fi exprimat prin verb la conjunctiv, subliniaţi predicatele, marcaţi conectivele prin încercuire şi arătaţi felul propoziţiilor din următoarele fraze:

a) Să nu te miri cînd bîrfitorii
Împroaşcă nobila ta muncă.
Copiii pietre nu aruncă
Decît în pomii roditori. (Pavelescu, *Epigrame*)

b) De aceea era acum atît de vesel şi de amărît şi chiuia şi se sfărîma jucînd cît ştia dînsul mai frumos, să-l vază şi să-l audă Domnica şi să-şi aducă aminte că nu e flăcău în sat mai bine ca dînsul şi să nu-l uite ori să îndrăgească pe altul. (Rebreanu, *Răscoala*)

c) Să-mi calc jurămîntul? Ţi-ai uitat că moşul a zăcut doi ani olog în pat?
(Agârbiceanu, *Strigoiul*)

d) Să-i moară Fulger? Poţi sfărma
Şi un voinic ce cuteza
Să nalţe dreapta lui de fier
Să prindă fulgerul din cer? (Coşbuc, *Poezii*)

e) Să ne grăbim mai nainte ca egoismul să vie a ne răci inimile şi a ne slăbi curajul; să înaintăm pe cînd focul sacru arde în noi căci un minut de entuziasm preţuieşte mai mult decît un secol de nelucrare.
(*Din presa literară românească a secolului al XIX-lea*)

B4
de: *conjuncţie/prepoziţie*

55. Arătaţi ce este ca parte de vorbire cuvîntul *de* în textele de mai jos; despărţiţi frazele în propoziţii, indicaţi felul subordonatelor introduse prin *de* şi arătaţi prin ce se poate înlocui în fiecare frază!

Model:

De[1] treci codrii de aramă,/de[2] departe vezi albind/
Şi-auzi mîndra glăsuire a pădurii de[3] argint./ (Eminescu, *Poezii*)
de[1]: conjuncţie simplă subordonatoare;
prop. 1: propoziţie subordonată;
de = *dacă*;
de[2]: prepoziţie simplă;
de[3]: prepoziţie simplă.

Scanned with OKEN Scanner

a) De-o fi una, de-o fi alta... Ce e scris şi pentru noi
Bucuroşi le-om duce toate, de e pace, de-i război. (Eminescu, *Poezii*)

b) Mi-e să nu mergi şi tu pe urmele lui de să se irosească toate pe aici şi să rămînă numai praful şi cenuşa. (Rebreanu, *Răscoala*)

c) De din vale de Rovine
Grăim Doamnă către Tine
Nu din gură, ci din carte
Că ne eşti aşa departe. (Eminescu, *Poezii*)

d) Nu se uitase la portretele din salon de nu se mai ţine minte.
(Bassarabescu, *Un om în toată firea*)

e) Iar te-ai cufundat în stele
Şi în nori şi-n ceruri nalte?
De nu m-ai uita încalte,
Sufletul vieţii mele. (Eminescu, *Poezii*)

f) De suferea, putea plînge la el acasă. (Holban, *Nuvele*)

g) Împăraţi pe care lumea nu putea să-i mai încapă
Au venit şi-n ţara noastră de-au cerut pămînt şi apă. (Eminescu, *Poezii*)

h) Vreau să-mi spuie burduhosul ce am greşit eu de mă ocărăşte în aşa hal.
(Rebreanu, *Răscoala*)

i) Şi de nu se pun de-i cer trei luceferi de pe cer!
De-ar putea, de n-ar putea, trei luceferi el le-ar da.
(Eminescu, *Literatura populară*)

j) Se apucă de copacii tremurau de-nvălmăşeală
Tremură sub ei pămîntul de-a lor pasuri apăsate
Scapără cremenea neagră a stîncimei detunate
Crunt Călin de mijloc l-umflă, pîn' la vîrf de brazi îl urcă,
Ca pe-un lemn el îl trînteşte, prin copaci trupul i-ncurcă.
(Eminescu, *Literatura populară*)

56. Alcătuiţi trei fraze în care subordonatele să fie introduse prin conjuncţia *de*: în prima subordonată *de* să fie echivalent cu *dacă*, în a doua frază cu *încît*, iar în a treia frază cu *deşi*.

B5

care, cine, ce: *pronume relative/pronume interogative*

57. Încercuiţi pronumele *care, cine, ce* care au rol subordonator în textele de mai jos. Despărţiţi frazele în propoziţii şi arătaţi felul lor! Indicaţi funcţia sintactică a pronumelor *care*, *cine*, *ce* neîncercuite.

Model:

Cine ştie [1]/ ce pune la cale hoţul ăsta [2]/.../ glumi unul dintre comeseni.[3]/
(Pavel Dan, *Nuvele*)

1. propoziţie principală, interogativă;
   Cine = pronume interogativ, caz N, subiect al propoziţiei 1.
2. propoziţie subordonată;
3. propoziţie principală, incidentă.

a) Stătea acolo în mirare,
Ce urma să fie oare? (Eminescu, *Literatura populară*)

b) Cine ce m-a învăţat, aia am făcut. (Pavel Dan, *Nuvele*)

c) Întregirea naţiunii în hotarele sale politice era o promisiune ce încă din copilărie mi-o făceau frunza arinilor, murmurul apelor şi bătaia profetică a aripilor din văzduh. În aerul acestei promisiuni am crescut. Iar cînd s-a întins de-a binelea războiul pe care pe de o parte îl cîntăream cu atîta oroare, găseam din acel punct de vedere că istoria ne ieşea prielnică în întîmpinare. (Blaga, *Hronicul şi cîntecul vîrstelor*)

d) De-aş putea să sorb aerul Moldovei cu patima cu care-l sorbii la întîia zi după douăzeci de ani de pribegie, suflarea mea v-ar arde şi aţi simţi din cine mă trag şi ce dreptăţi înfăţişez eu vouă. (Delavrancea, *Apus de soare*)

e) Ce-aveam să-i spui?
Nimic n-aveam
Dar era-n zori şi eu voiam
Să-ntreb cum a dormit. (Coşbuc, *Poezii*)

f) Ce stă vîntul să tot bată
Prin frunza de tei uscată
Şi frîngîndu-i ramurile
Să lovească geamurile. (Eminescu, *Literatura populară*)

g) Cine ce are cu el dacă insul vrea să-şi caute lucrurile pe întinsul peronului, pe stradă şi-acasă? (G.M. Zamfirescu, *Maidanul cu dragoste*)

58. Notaţi în rubricile tabelului de mai jos de cîte ori apar relativele *care, cine, ce* şi, respectiv, interogativele *care, cine, ce* în toate textele date!

	CARE	CINE	CE
relative			
interogative			
TOTAL			

a) Da-ntr-o seară-n drum de ţară cine dealul mi-l coboară?
Trei feciori voinici de frunte ca trei şoimi voinici de munte.
(Eminescu, *Literatura populară*)

b) Nu ştii niciodată cu ce fel de oameni te întîlneşti şi în ce fel de locuri nimereşti. (Pavel Dan, *Nuvele*)

c) Cine garantează că nu e dînsul înţeles cu ţăranii în taină, să se pomenească deodată cu tîlharii în cameră? (Rebreanu, *Răscoala*)

Scanned with OKEN Scanner

d) Nu credeţi ochilor care mai totdeauna vă înşală, ci minţii care numai cîteodată se înşală. (Pavel Dan, *Nuvele*)

e) Ce demon te-a ursit să stai
Pe trepiedul tău barbar
În noaptea limpede de mai? (Topîrceanu, *Poezii*)

f) Cine nu crede să vie să îmbuce. (Pavel Dan, *Nuvele*)

g) Ce-i trebuia lui să-şi părăsească pacea şi siguranţa din Bucureşti şi să se aventureze prin satele străbătute de fiorii răzvrătirii? (Rebreanu, *Răscoala*)

h) Cine-a zis că eu sînt mică? (Coşbuc, *Poezii*)

i) Pe care negustor l-ai văzut dumneata lepădînd banii aşa după poruncă? Eu vreau să vorbim, să mă conving că marfa îmi convine. (Sadoveanu, *Baltagul*)

59. Într-o frază compusă din:

1. propoziţie principală interogativă;
2. propoziţie subordonată,

care dintre următoarele pronume trebuie considerat relativ:

a) pronumele *cine* – aflat în poziţia 1;
b) pronumele *care* – aflat în poziţia 2?

Construiţi astfel de fraze şi identificaţi funcţia sintactică a pronumelor *care* şi *cine*.

B6
unde, cînd, cum: *adverbe relative/adverbe interogative*

60. Despărţiţi următoarele fraze în propoziţii şi marcaţi prin încercuire adverbele relative *unde*, *cînd*, *cum*; precizaţi felul propoziţiilor în care apar adverbele interogative *unde*, *cînd*, *cum*.

Model:

Lupu ^{2}/ de unde aleargă,^{1}/ de acolo mănîncă. ^{2}/ (Fănuş Neagu, *Povestiri*)
Cum de-i lăsase vornicul curţii ^{1}/ să iasă fără ştirea mea? ^{2}/
(Hasdeu, *Sarcasm şi ideal*)

de unde = adverb relativ;
cum = adverb interogativ;

1. propoziţie principală, interogativă.

a) Unde sînt prietenii tăi din anii străluciţi? Prietenii nenumăraţi cu nenumăratele lor automobile unde mai sînt de ai alergat în neştire tocmai la mine?
(Cezar Petrescu, *Vladim...*)

b) Din baraca aşezată în vale la vreo douăzeci de paşi, de unde se isprăvise şirul soldaţilor, apărură pe mal înotătorii. (Neagu, *Îngerul a strigat*)

c) Cînd ne bat boierii, în loc să întoarcem băţul ori măcar să ţipăm, ne apucăm să ne batem între noi. (Rebreanu, *Răscoala*)

Scanned with OKEN Scanner

d) Cînd o să pot atinge cu mîna un gînd
din cireada care-mi defilează în rînd
în cadenţa visului răsuflat? (Dumitrescu, *Versuri*)

e) Cum se limpezesc negurile amintirilor şi cum se desprinde din ele tot mai aproape chipul micului păcurar îndată ce mă îmbată miresma luncii înverzite şi a pădurii, îndată ce-mi picură în auz clopoţeii pe care acum îi paşte un nepot al lui Ilarie. (Agârbiceanu, *Opere*)

f) ...ajungînd a fi om învăţat, după iscusinţa pe care o ai după cît am aflat, să nu fii asupritor al sărmanilor, cum sînt atîţia care au ieşit dintre noi.
(Sadoveanu, *Nada florilor*)

g) Bate-ntîi un ceas sfios
Cine ştie unde
Şi-n tîrziu auzi din jos
Altul cum răspunde. (Anghel, *Versuri*)

h) Cum n-aş iubi-o acum, cînd, atît de mult schimbată, se dovedeşte în esenţa ei aceeaşi, pămînt al pasiunii şi al nostalgiei solare din adîncurile căruia nu contenesc să urce atîtea zvonuri, cum n-aş iubi-o acum cînd, dîndu-şi un nou chip, rămîne la fel de ciudată, învăluită în marea ei taină.
(Bogza, *Privelişti şi sentimente*)

i) O! tu gerule năprasnic, vin' îndeamnă calul meu
Să mă poarte ca săgeata unde el ştie şi eu. (Alecsandri, *Poezii*)

j) Fiul meu, ia spune-mi, unde este împărăţia doamnei Chiralina şi cum ar face cineva ca să o ia de nevastă! (*Tinereţe fără bătrîneţe*)

61. Care dintre cuvintele subliniate au rol subordonator în textele de mai jos:

a) Întrebaţi doar istoria şi veţi şti *ce* sîntem, *de unde* venim şi *unde* mergem.
(*Din presa literară românească a secolului al XIX-lea*)

b) *Unde* şi *cînd* m-am ivit în lumină, nu ştiu,
din umbră mă ispitesc singur să cred
că lumea e o cîntare. (Blaga, *Ce aude unicornul*)

c) *Ce* să fac? *Cum* să fac? *Cînd*? *Unde*?
El m-a împins încet de omoplaţi
pe teren în afară. (N. Stănescu, *Starea poeziei*)

d) *Cînd* arde soarele de mai,
Cînd vîntul iernii geme,
Măreţul brad pe naltul plai
Stă verde-n orice vreme. (Hasdeu, *Scrieri*)

e) *Care* nu se simte pătruns de o jale tainică şi nesfîrşită *cînd* aude buciumul şi doinele de la munte? (*Din presa literară românească...*)

f) *Să* rămîi aici pe pămîntul ăsta, *să* nu te mişti şi *să* nu-l dai nimănui *să* ţi-l îngrijească, *să* nu-l arendezi că arendaşii sînt molii – m-ai înţeles?
(Zamfirescu, *Viaţa la ţară*)

Scanned with OKEN Scanner

g) Vezi-l pe român, cînd vine primăvara, cum i se umple sufletul de bucurie, cum îi creşte inima-n piept ca frunzele de pădure?

(*Din presa literară românească...*)

62. Alcătuiţi un text de maximum 20 de propoziţii în care propoziţiile principale interogative să înceapă cu *unde*, *cînd*, *cum*, iar subordonatele acestora să înceapă cu *să*! Subliniaţi şi numerotaţi predicatele din textul alcătuit! Încercuiţi conectivele subordonatoare! Identificaţi propoziţiile interogative!

B7
distribuirea conectivelor

63. Indicaţi prin cifra corespunzătoare propoziţia din care face parte fiecare conectiv subordonator subliniat:

Model:

Te rog [1]/ să nu fii supărat [2]/
/ *căci* [4]/ dacă aş fi rămas [3]/
n-ai fi tăiat acum viţelul cel mai gras.[4]/ (Topîrceanu, *Poezii*)

a) Totuşi, primarul Pravilă observă respectuos că trebuie să meargă mînă în mînă cu jandarmii *că* de s-ar ivi niscai smintiţi să facă vreo răutate să poată fi puşi îndată la locul lor. (Rebreanu, *Răscoala*)

b) Eu ţi-oi da bănet de silă, galbeni zimţi chiar un căuş
Dacă cum vei şti ghiontită, mi-ai pătrunde printre uşi
Şi la masa dinaintea împăratului vei pune
Ca plocon pentru mireasă astă mînă de alune.

(Eminescu, *Literatura populară*)

c) Asta era aşa de jignitor încît Felix se gîndi *că* dacă fata ar şti că bătrînul dîndu-i-o de soţie a voit să-l păcălească, ea ar fi fost copleşită de ruşine. (Călinescu, *Enigma Otiliei*)

d) Eu îţi poruncesc să pui din bucăţile astea bucăţică cu bucăţică, cum au fost, *că de* nu le-i pune, te-oi face şi pe tine aşa bucăţele. (*Tinereţe fără bătrîneţe*)

e) Era – învederat – o schimbare. Ea însăşi o văzu cu groază, *căci cînd* voi să-şi redeştepte bărbatul după prînz, ca de obicei, simţi o silă, o sfială neobişnuită. (Bassarabescu, *Un om în toată firea*)

64. Arătaţi întîi din care propoziţie fac parte conectivele subordonatoare subliniate; rescrieţi apoi textele, aducînd fiecare conectiv în subordonata din care face parte:

Model:

Nu l-am omorît [1]/ *că* [3]/ *ce* n-am dat [2]/ n-avem dreptul [3]/ să luăm.[4]/ Nu l-am omorît *că* n-avem dreptul să luăm *ce* n-am dat.

Scanned with OKEN Scanner

a) În temeiul codrului
Cale nu-i, cărare nu-i
Că *de*-a fost cărare odată
Ea s-a prefăcut de piatră. (Eminescu, *Literatura populară*)

b) După ce Vîntul spuse toate acestea mumei sale, o jură *că* de va spune cuiva ce a auzit, să se facă cu totul de piatră. *(Tinereţe fără bătrîneţe)*

c) Să mi-l lingi-prelingi ca să nu se cunoască că au fost bucăţi, *căci*, de nu-l vei linge şi nu-l vei prelinge, apoi şi pe tine te-oi face aşa bucăţele ca acestea. (*Tinereţe fără bătrîneţe*)

d) Matei se ducea la Comăneşti mai în toate zilele. Se obişnuise aşa de mult cu drumul acesta, *încît*, cînd îşi mai aducea aminte de vorbele mamei sale şi încerca să mai puie frîu plăcerii de a vedea pe Saşa, i se părea că-i lipseşte ceva. (Zamfirescu, *Viaţa la ţară*)

65. Despărţiţi în propoziţii următoarele fraze, ţinînd cont de faptul că fiecare subordonată presupune un singur conectiv subordonator:

a) Am visat şi acum că, dacă aş bea şi m-aş spăla cu apă vie din fîntîna cea vie, eu m-aş însănătoşi îndată. (*Tinereţe fără bătrîneţe*)

b) N-aţi observat dumneavoastră că unde se aude de o moşie de vînzare, ţăranii se şi reped s-o cumpere şi s-o împartă? (Rebreanu, *Răscoala*)

c) El văzu atunci legat
Un voinic care cînd vede că zmeii s-au depărtat
Se smuci lăsînd în urmă a lui mîni şi-n codru piere.
(Eminescu, *Literatura populară*)

Scanned with OKEN Scanner

C

DELIMITAREA PROPOZIŢIILOR

C1

extensiunea subordonatelor

66. Despărţiţi în propoziţii următoarele fraze şi arătaţi prin ce sînt introduse subordonatele :

Model :

Vino-n codru la izvorul [1]/
Care tremură pe prund [2]/
Unde prispa cea de brazde
Crengi plecate o ascund.[3]/ (Eminescu, *Poezii*)

– prop. 2 : introdusă prin pronumele relativ *care* ;
– prop. 3 : introdusă prin adverbul relativ *unde*.

a) Este destul de probabil că poezia a început în Mesopotamia ca şi la alte popoare, plecînd de la cîntecele de muncă sau cele de război aşa cum se cîntau într-un travaliu ritmic. (Daniel, *Civilizaţia asiro-babiloniană*)

b) Aici trebuie să amintim că cei mai răi părinţi din lume nu sînt cei care îşi ceartă sau îşi bat copiii, ci cei care îi laudă, care le preamăresc micile lor izbînzi. (M. Ludemis, *Icar*)

c) Cînd societatea a evoluat, depăşind faza în care ocupaţia principală a fost culesul, dezvoltîndu-se cultura plantelor, domesticirea şi creşterea animalelor în turme, oamenii au simţit tot mai mult nevoia să cunoască succesiunea anotimpurilor, să poată cunoaşte perioadele favorabile unor lucrări agricole ca semănatul şi culesul, cît şi a unor activităţi legate de păstorit, cum este pornirea turmelor spre păşunile de vară sau spre zonele de iernat. (Bobancu, *Calendarul de la Sarmizegetusa*)

67. Despărţiţi în propoziţii următoarele fraze şi arătaţi raportul dintre propoziţii :

Model :

Fiinţa noastră *piere* o clipă [1]/ şi *renaşte*
Într-un trecut aproape de prezent [2]/
În care viitorul nu *poate* fi absent.[3]/ (Teodorescu, *Almanah literar*)

1. prop. principală ;
2. prop. principală, coordonată cu prop. 1 prin conjuncţia coordonatoare copulativă *şi* ;
3. prop. subordonată faţă de prop. 2 prin pronumele relativ *care*.

Scanned with OKEN Scanner

a) Atît egiptenii, cît şi asiro-babilonienii sau înaintaşii lor, sumerienii, au scris foarte mult şi aveau o adevărată pasiune pentru a scrie, dar materialul folosit pentru scriere de egipteni, papirusul, s-a distrus repede în climatul umed al Deltei Nilului sau al malurilor acestui fluviu, pe cînd tăbliţele de argilă pe care scribii înscriau caracterele cuneiforme s-au conservat.
(Daniel, *Civilizaţia asiro-babiloniană*)

b) Aşa cum pe drept cuvînt se susţine, încă de la începutul epocii bronzului putem identifica cristalizarea populaţiei proto-tracice şi tracice, confirmîndu-se viziunea lui Vasile Pârvan că putem vorbi despre traci încă din epoca bronzului. (*Calendarul de la Sarmizegetusa*)

c) Exemplele ar putea continua, dar cele prezentate pînă acum le considerăm suficiente pentru a susţine ipoteza că încorporarea în momente a unor cunoştinţe ştiinţifice, în cazul de faţă calendaristice, era un fapt des întîlnit la popoarele antichităţii şi deci cu nimic surprinzător la daci şi pentru monumentele Sarmizegetusei Regia. (*Calendarul de la Sarmizegetusa*)

66. Despărţiţi în propoziţii următoarele fraze şi arătaţi după care dintre reperele de mai jos v-aţi putut ghida la detaşarea propoziţiilor din frazele date :
- după poziţia predicatelor ;
- după conectivele subordonatoare, fiecare subordonată presupunînd un singur conectiv subordonator ;
- după poziţia semnelor de punctuaţie ;
- după poziţia conjuncţiilor coordonatoare.

a) Nu ştii niciodată cu ce fel de oameni te întîlneşti şi în ce locuri nimereşti. Sînt locuri şi locuri. Unde vezi că trage calul să se rupă, ciuleşte urechile şi sforăie, nu te opri să te uiţi înapoi. (Pavel Dan, *Urcan bătrînul*)

b) Începui să ocolesc umbrele, să las cărarea şi să apuc pe poiene.
(Pavel Dan, *Urcan bătrînul*)

c) Nu-i spusese nimeni că cei doi s-au dus la Turda, dar era atît de încredinţată de asta, că nici n-ar mai fi fost lipsă. (Pavel Dan, *Urcan bătrînul*)

d) Împinse cenuşa în fundul sobei, aprinse focul de la lampă şi, cînd flăcările bubuiră alergînd spre horn, trase fitilul în jos, ca să nu mai ardă petrol.
(Pavel Dan, *Urcan bătrînul*)

e) Eu cînd m-am însurat, am visat cu un an înainte pe cea care îmi era sortită, cînd încă nici nu o cunoşteam. (Pavel Dan, *Urcan bătrînul*)

f) Bătrînul a răspuns că dacă a ajuns unde a ajuns e fiindcă l-a cormăluit ea, că e vai de casa unde poartă muierea clopul, dar de acum înainte poate să ardă casa, el nu va mai zice o vorbă. (Pavel Dan, *Urcan bătrînul*)

Scanned with OKEN Scanner

C2

fraze cu termeni dispersaţi

68. Stabiliţi funcţia sintactică a cuvintelor scrise în italic (*pe Ioan*) şi indicaţi în ce propoziţie din cadrul frazei îndeplinesc cuvintele subliniate funcţia pe care aţi stabilit-o! Despărţiţi apoi textul în propoziţii!

Model:

Pe Ioan ²/ trebuie ¹/ să-l fi dat la şcoala din sat.²/

(S. Duicu, *Pe urmele lui Gheorghe Şincai*)

pe Ioan = complement direct al verbului tranzitiv *a da*;
deci, *pe Ioan* face parte din propoziţia 2.

a) *Crăiasă* dacă nu mai eşti,
Vei fi împărătească. (Coşbuc, *Poezii*)

b) *Aripi* aş vrea să aibă acum pieptul meu
Şi *ca Dedal prin ceruri să zbor sau ca Perseu*
Să urc dintr-o dată văzduhul despicînd
Să-mi văd pămîntul sacru al ţării mai curînd. (Ovidiu, *Tristele*)

c) Pămîntule, dă-mi aripi:
săgeată vreau să fiu să spintec
nemărginirea,
să nu mai văd în preajmă decît cer,
deasupra cer,
şi cer sub mine –
şi-aprins în valuri de lumină
să joc
străfulgerat de-avînturi nemaipomenite
ca să răsufle liber Dumnezeu în mine. (Blaga, *Poezii*)

d) *Istorisirile* ciudate fu mai greu pînă se porniră. (Agârbiceanu, *Strigoiul*)

e) *Satul,* care cu greu în cele din urmă şi după multe ezitări s-a hotărît să se ducă la curte, îşi pierde sărita şi boierul Miron Iuga plăteşte cu sînge mîndria de a fi stat de pază pînă în ultima clipă pe pămînturile ce şi le credea ale lui. (Perpessicius, *Opere*)

f) Ah, mamă tu! Ce slabă eşti!
N-ai glas de vifor, să jeleşti,
N-ai mîini de fier, ca fier să frîngi
N-ai mări de lacrimi, mări să plîngi
Nu eşti de foc, la piept să-l strîngi
Să-l încălzeşti. (Coşbuc, *Poezii*)

g) Scrie carte împăratul, scoate veste-n ţara toată,
Cine s-or găsi *pe fete de la zmei* să i le scoată
Să le ieie de neveste... (Eminescu, *Literatura populară*)

Scanned with OKEN Scanner

h) Isprăvile vieţuitoarelor din codru sînt săvîrşite în taină şi *neştiute de oameni* e bine să rămînă pentru că uneori oamenii folosesc cunoaşterea acestor isprăvi pentru a le putea vîna sau a le face altă supărare.

(Agârbiceanu, *Opere*)

i) *Simina*, dacă ai fi întrebat-o îi este inima bună ori nu, ar fi dat zîmbind din umeri. (Slavici, *Nuvele*)

69. Precizaţi din ce propoziţii fac parte cuvintele subliniate în frazele de mai jos:

a) *Petrea Voinicul*, cum numai a înţeles că se află leac pentru însănătoşirea maicii sale, a mai prins la inimă şi s-a liniştit. (*Tinereţe fără bătrîneţe*)

b) Nu ţi-a răspuns fiindcă mi se pare monstruos *ca un om* care trăieşte şi se îmbogăţeşte din exploatarea ţăranului să afirme totuşi cu atîta insistenţă că ţăranul e leneş. (Rebreanu, *Răscoala*)

c) *Dară tu, dragul meu,* dacă voieşti să scapi teafăr şi cu viaţă, păzeşte cînd va fi soarele cruce amiazăzi şi atunci te repede iute de rupe o smicea căci numai atunci păuzează mărul-dulumărul cu ramurile sale.

(*Tinereţe fără bătrîneţe*)

d) Locomotiva gîfîia rar, extenuată; printre respiraţiile ei dominatoare, *glasurile oamenilor* ce coborau din vagoane şi *ale celor* ce-i aşteptau pe peron umpleau cuprinsul gării cu un zgomot aspru din care se ridicau ici-colo izbucniri de rîsete. (Rebreanu, *Răscoala*)

e) După aceea să-i dai aceste trei scule de mătase, *unul cîte unul* să le rupă cu mîna, căci de s-o apuca de acestea, să ştii că de bună seamă îşi va tăia mîinile cu dînsele. (*Tinereţe fără bătrîneţe*)

f) El se gîndea numai că va pleca şi nu va mai vedea ochii ei căprui şi şăgalnici în care i se părea că s-au adunat toate tainele lumii şi *nici guriţa ei fierbinte* care-i îngăduia toate bucuriile. (Rebreanu, *Răscoala*)

Scanned with OKEN Scanner

D

EXERCIŢII DE DISPUNERE A PROPOZIŢIILOR ÎN SCHEMĂ

70. Efectuaţi următoarele operaţii:

a) despărţiţi frazele în propoziţii;
b) identificaţi propoziţia principală;
c) aflaţi, prin întrebări, termenul regent al fiecărei subordonate;
d) dispuneţi propoziţiile în schemă, în funcţie de termenul regent.

Model:

Ştiu de la intimi de-ai lui Rosetti [1]/ că acesta în momentul [3]/cînd îi *soseau* gazetele [2]/ *lua* totdeauna întîi, *Timpul* în mînă [3]/ şi *citea* articolele lui Eminescu de la un cap la altul declarînd despre poetul nostru [4]/ că *are* cea dintîi pană jurnalistică în Romania.[5]/

(I. Negruzzi, *Amintiri de la Junimea*)

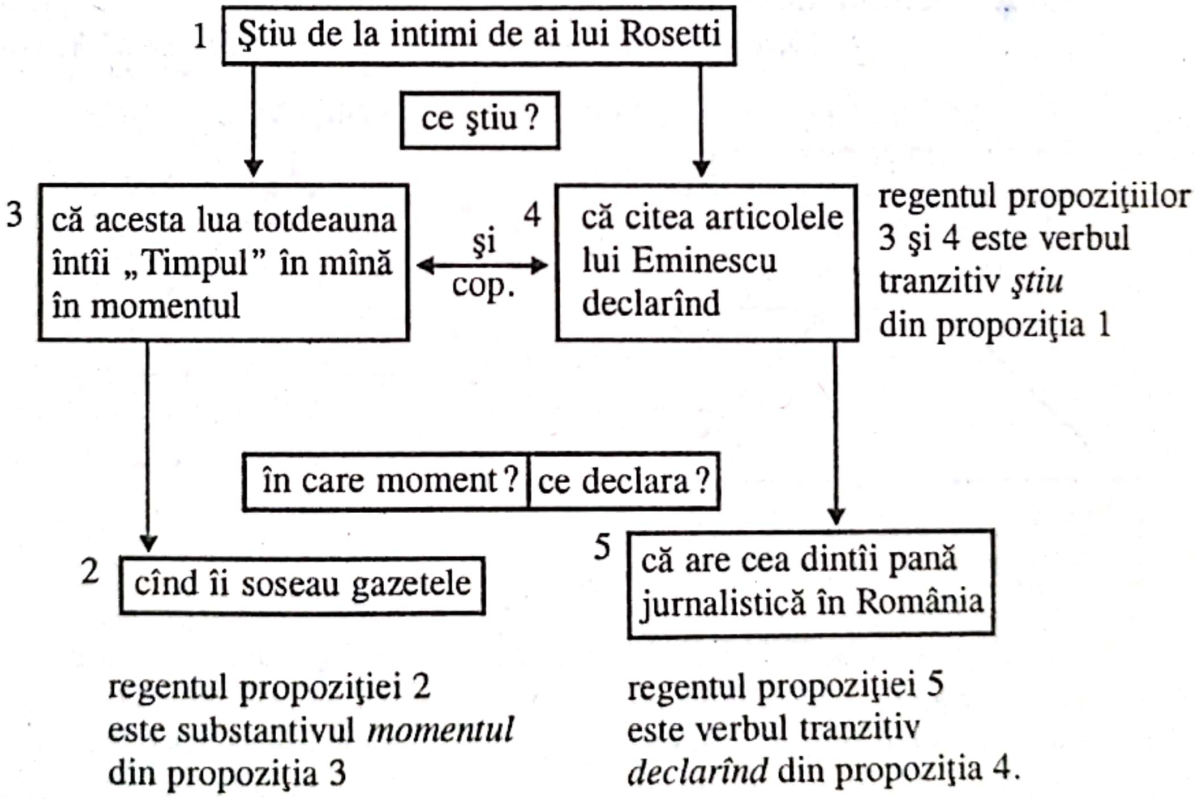

a) Cînd deschise ochii din nou, cerul scînteia din luceferii săi ca din diamante.

(Zamfirescu, *Viaţa la ţară*)

b) Cînd seara s-a lăsat şi înfloritul alai a dispărut ca pe un cîmp de bătaie au rămas răniţii şi morţii sub nepăsătoarea boltă a cerului.

(Anghel, *Versuri şi proză*)

Scanned with OKEN Scanner

c) Am pornit pe urmele lui George Coşbuc cu speranţa că vom determina pe cititori ca atunci cînd se vor găsi întîmplător prin locurile invocate să-şi amintească şi de poetul ai cărui paşi au trecut înaintea lor pe acolo.
(Valea, *Pe urmele lui G .Coşbuc*)

d) Cum ridici priporul Ciulniţei, în pragul dealului dai de casele boierului Dinu Murguleţ, case bătrîneşti şi sănătoase cum nu se mai întîlnesc astăzi pe moşiile boiereşti. (Zamfirescu, *Viaţa la ţară*)

e) Cînd Maiorescu deveni ministru al instrucţiunii publice, Eminescu fu numit bibliotecar al Universităţii din Iaşi, post foarte potrivit pentru dînsul căci acum avea şi destulă vreme să lucreze după voie şi ocaziunea să se adîncească zile întregi cu cărţi şi manuscrise vechi. (I. Negruzzi, *Amintiri de la Junimea*)

71. Efectuaţi operaţiile:

a) despărţiţi fraza în propoziţii;
b) dispuneţi propoziţiile în schemă, în funcţie de termenul regent;
c) reduceţi schema la cifrele corespunzătoare propoziţiilor.

Model: cerinţa a)

Tot omul *este dator* a contribui după puterile lui la binele ţării [1]/ în care *s-a născut* [2]/ şi care îl *nutreşte.*[3]/
(Din presa literară românească a secolului al XIX-lea)

cerinţa b)

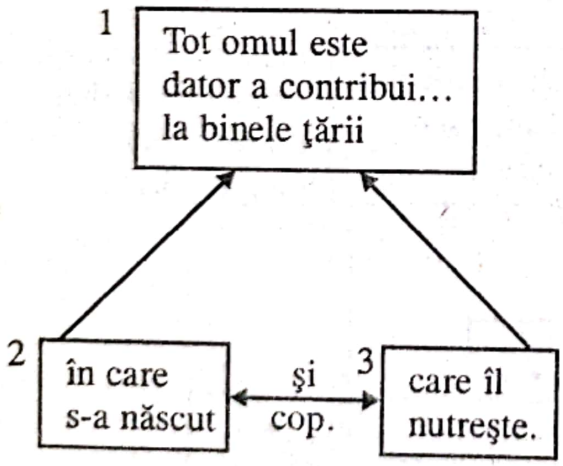

cerinţa c)

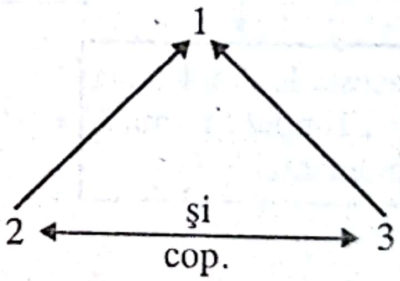

a) Nu este greu să ne imaginăm reacţia omului politic atît de lucid cum era Ştefan. (Manole Neagoe, *Ştefan cel Mare*)

b) Se vede că pe tine te apreciază deosebit dacă te-a poftit şi acasă la dînsul.
(Rebreanu, *Adam şi Eva*)

c) Raţiunea care blochează intern fiecare din aceste trei discipline pare să ţină de însăşi natura obiectului lor.
(Sergiu Al. George, *Limbă şi gîndire...*)

d) După patruzeci de ani, Mitică a rămas aşa cum l-am văzut în acea după-amiază de toamnă, cînd mi-a apărut aşa de tutelar. (E. Lovinescu, *Memorii*)

Scanned with OKEN Scanner

e) Ştefan, care urmărea desfăşurarea evenimentelor, îşi da seama că turcii nu sînt în stare să întreprindă nici o acţiune militară în cursul anului 1473.
(M. Neagoe, *Ştefan cel Mare*)

f) Se mai ştia că regele dac primea bucuros la Sarmizegetusa dezertori din armata imperială, că plăteşte bine, cu bani romani, pe inginerii şi instructorii militari romani dispuşi să-l servească. (H. Daicoviciu, *Dacii*)

g) Iorgovan ar fi voit să spuie că şi-a uitat puşca necurăţată, că nu-i prea ştie rîndul, că trebuie să rămîie la secerători, dar cu popa Furtună multă vorbă nu se putea face. (Slavici, *Nuvele*)

h) Filip nici nu înţelegea cum e cu putinţă ca cineva să creadă că poate nimeri o pasăre care nu doarme pe creangă. (Slavici, *Nuvele*)

72. Efectuaţi operaţiile:

a) despărţiţi frazele în propoziţii;
b) aflaţi termenul regent al fiecărei subordonate;
c) identificaţi raporturile dintre propoziţii;
d) alcătuiţi – în cifre – schema frazei.

Model:

cerinţa a)

Locotenentul Petre Bogdan *porunci* [1]/ *să-i puie* şaua pe cal, [2]/ apoi *îşi încinse* sabia [3]/ şi *se duse* în faţa oglinzii [4]/ să-şi *potrivească* părul.[5]/
(Gârleanu, *Nucul lui Odobac*)

cerinţele b) şi c)

1. propoziţie principală;
2. subordonată faţă de propoziţia 1:
   – răspunde la întrebarea *ce porunci ?*,
   – are ca termen regent verbul *porunci* din propoziţia 1;
3. propoziţie principală:
   – coordonată cu propoziţia 1 prin juxtapunere;
4. propoziţie principală:
   – coordonată cu propoziţia 3 prin conjuncţia coordonatoare copulativă *şi*;
5. propoziţie subordonată faţă de propoziţia 4:
   – răspunde la întrebarea *în ce scop duse ?*,
   – are ca termen regent verbul *se duce* din propoziţia 4.

cerinţa d)

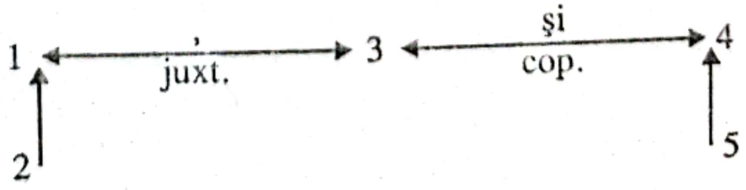

Scanned with OKEN Scanner

a) El îi spuse lui Iorgovan să încuie uşa cînd se va întoarce în casă, apoi se duse să se culce. (Slavici, *Nuvele*)

b) Era limpede că statul dac, capabil să unească în jurul său toate forţele antiromane de la Dunăre, reprezenta un mare pericol pentru imperiu.
(H. Daicoviciu, *Dacii*)

c) Nu se ştie exact în ce măsură populaţiile epocii pietrei şlefuite au participat la formarea daco-geţilor, e sigur însă că pe la 1700 î.e.n., la începutul epocii bronzului, ţinuturile carpato-dunărene erau locuite de o populaţie care nu era încă daco-getică, dar din care se vor naşte daco-geţii.
(H. Daicoviciu, *Dacii*)

d) Cînd merg flăcăi la oaste
Cu lacrimi tu-i petreci
Şi stai cu ei, ţi-e milă
Să-i laşi pustii, să pleci. (Coşbuc, *Poezii*)

e) Pe un deal răsare luna ca o vatră de jăratic
Rumenind străvechii codri şi castelul singuratic,
Şi-ale rîurilor ape, ce clipesc fugind în ropot
De departe-n văi coboară tînguiosul glas de clopot. (Eminescu, *Poezii*)

f) Din fericire, primejdia care ameninţa Moldova în primăvara anului 1475 este îndepărtată pentru moment de agravarea bolii sultanului, dar planul pe care turcii îl fac pentru cucerirea ţărmului nordic al Mării Negre afecta în cel mai înalt grad interesele economice ale Moldovei.
(M. Neagoe, *Ştefan cel Mare*)

g) Merseră, merseră pînă ieşiră din împărăţia lor, luară de-a lungul împărăţiei din vecinătate şi iarăşi merseră în cuibul locului pînă unde drumul se taie în două. (*Tinereţe fără bătrîneţe*)

Scanned with OKEN Scanner

GRILA 1

Indicaţi în coloana a treia, printr-un cerc, după modelul de mai jos, răspunsul corect:

Model[1]:

0.	Întrebarea: Seria verbelor copulative cuprinde:		
	Variante:	Varianta sau variantele corecte:	
	a)		*a fi, a deveni, a ieşi, a se face, a rămîne, a avea, a părea, a ajunge, a însemna?*
	b)		*a fi, a deveni, a ajunge, a face, a rămîne, a părea, a ieşi, a însemna?*
	c)	⊗	*a deveni, a ieşi, a se face, a fi, a rămîne, a ajunge, a părea, a însemna?*
	d)		şi alte verbe decît cele enumerate?
1.	Condiţia ca un verb să fie predicat este:		
	a)		să fie predicativ?
	b)		să fie predicativ la un mod personal?
	c)		să fie tranzitiv?
	d)		să îndeplinească alte condiţii decît cele enumerate?
2.	Verbele copulative se caracterizează sintactic prin:		
	a)		posibilitatea de a se combina cu două nominative, unul subiect şi altul nume predicativ?
	b)		posibilitatea de a se combina cu două substantive, unul subiect şi altul nume predicativ?
	c)		capacitatea de a servi la formarea modurilor şi a timpurilor compuse?
	d)		posibilitatea de a se combina cu un substantiv sau substitut de substantiv pe poziţia subiect şi cu un substantiv, substitut de substantiv sau adjectiv, pe poziţia nume predicativ?
3.	Ca auxiliar, verbul *a avea* are formele:		
	a)		*am, ai, a, am, aţi, au*?
	b)		*aş, ai, ar, am, aţi, ar*?
	c)		*am, ai, are, avem, aveţi, au*?
	d)		alte forme ?

1. Grilele care urmează pot avea o variantă sau mai multe variante corecte.

Scanned with OKEN Scanner

4. Verbele nepredicative cuprind :
   a) verbele copulative şi verbele impersonale ?
   b) verbele copulative şi verbele auxiliare ?
   c) verbele auxiliare şi verbele intranzitive ?
   d) alte clase de verbe ?

5. Forma verbală *fi* poate fi întrebuinţată :
   a) ca verb auxiliar ?
   b) ca verb copulativ ?
   c) ca verb predicativ ?
   d) cu altă întrebuinţare decît cele de mai sus ?

6. Întrebuinţarea impersonală a unui verb personal exclude :
   a) utilizarea acestuia cu un nominativ subiect ?
   b) utilizarea acestuia cu o subordonată subiectivă ?
   c) utilizarea acestuia cu un complement direct ?
   d) utilizarea acestuia cu un nume predicativ ?

7. Prin *verb nepredicativ* desemnăm verbele care :
   a) sînt la mod nepersonal ?
   b) sînt impersonale ?
   c) sînt copulative sau auxiliare ?
   d) sînt forme impersonale ale unor verbe personale ?

8. În care enunţ/enunţuri *de* este conjuncţie ?
   a) De vrei, de nu vrei, tot nu vin.
   b) A mîncat de s-a săturat şi el măcar o dată.
   c) Venit-a ăl de vrea să te ia ?
   d) De-aş putea, te-aş ajuta.

9. Identificaţi poziţia/poziţiile cu predicat realizat prin adverb predicativ !
   a) Posibil să fi plecat.
   b) Pesemne că-i plecat.
   c) Poate el să lipsească tocmai azi ?
   d) Poate-i plecat.

10. Identificaţi poziţia/poziţiile cu predicatul realizat prin interjecţie !
   a) Vai de tinereţea ta !
   b) Hai la drum !
   c) Halal mîncare !
   d) Tu ! Vino !

Scanned with OKEN Scanner

11. Identificaţi poziţia cu verb întrebuinţat ca dublu tranzitiv :
a) Bolnavul a fost examinat cu atenţie.
b) Pe elev l-au verificat din întregul capitol.
c) Antrenoarea i-a învăţat alt exerciţiu.
d) Se sfătuiseră cum să procedeze la nevoie.

12. Identificaţi poziţiile în care *să* nu apare în subordonată :
a) Să se fi ştiut ce ar fi devenit ?
b) Să se fi ştiut, oare ce ar fi devenit ?
c) Să se fi ştiut, ar fi fost oare ajutat ?
d) Să se fi ştiut ? Ce s-ar fi ştiut ?

13. Indicaţi poziţia în care îşi realizează funcţia sintactică relativul din enunţul : Ţie, *căruia* trebuie că-i e greu să recunoască, nu ţi-au dat nici o şansă.
a) Relativul e complement indirect în prop. 2.
b) Relativul e complement indirect în prop. 3.
c) Relativul e complement indirect în prop. 2 şi 3.
d) Relativul e atribut pronominal al pronumelui *ţie* în prop. 4.

14. Identificaţi varianta corectă pentru încadrarea funcţiei relativului din enunţul : Uite *pe cine* trebuie să însor !
a) *cine* = complement direct în prop. 1.
b) *cine* = complement direct în prop. 2.
c) *cine* = complement direct al prop. 3.
d) *cine* = complement direct al prop. 4.

15. Identificaţi varianta corectă pentru încadrarea propoziţională a substantivului subliniat din : *Poveştile* nu-mi displăcea să le ascult.
a) *poveştile* = subiect al prop. 1.
b) *poveştile* = complement direct al prop. 2.
c) *poveştile* = subiect al prop. 2.
d) *poveştile* = complement direct al prop. 1.

16. Precizaţi varianta corectă cu privire la relaţiile din fraza :
I se ceruse ca, dacă va ajunge la timp, să se prezinte la domn, să dea de ştire despre apropierea duşmanilor şi să nu precupeţească nimic pentru apărarea bunurilor moşiei.
a) La nivelul frazei apar trei coordonări prin juxtapunere şi o coordonare prin conjuncţia coord. cop. *şi*.
b) La nivelul frazei apar două coordonări prin juxtapunere şi o coordonare prin conjuncţie coord. copulativă.
c) La nivelul frazei apare o coordonare prin juxtapunere şi o coordonare prin conjuncţie coord. copulativă.
d) Altă interpretare.

Scanned with OKEN Scanner

17. Precizaţi în care poziţie e corectă interpretarea regentului subordonatei din fraza: ***Că prezenta o stare greu încadrabilă**, cu siguranţă că, din diverse raţiuni, nu-i putea spune.*

a) Prop. 1 are ca regent predicatul prop. 3.
b) Prop. 1 are ca regent infinitivul din prop. 3.
c) Prop. 1 are ca regent predicatul prop. 2.
d) Altă interpretare.

18. Precizaţi poziţia în care e corect identificat conectivul subordonatei din fraza: *Nu mai reţinea din ce pricină, copilărească, în fapt, îşi refuzaseră aceste plăceri.*

a) Conectivul prop. 2 e adjectivul relativ *ce*?
b) Conectivul prop. 2 e pronumele relativ *ce*?
c) Conectivul prop. 2 e locuţiune conjuncţională?
d) Altă interpretare.

19. Precizaţi poziţia în care e corect identificat morfologic conectivul subordonatei din fraza: *Am socotit cum că nu-i asta o ispravă de neiertat.*

a) Conectivul prop. 2 este o conjuncţie subordonatoare compusă?
b) Conectivul prop. 2 este o locuţiune conjuncţională?
c) Conectivul prop. 2 este o locuţiune adverbială?
d) Conectivul prop. 2 este un adverb relativ?

20. Precizaţi poziţia în care e corect identificat raportul dintre predicatele şi conectivele din fraza: *Şi să mă urmărească noaptea în vis, eu tot nu-i voi spune cum s-a întîmplat să se prăpădească prinţul pe unde n-ai nici visat.*

a) 4 predicate, o locuţiune conjuncţională, un adverb relativ şi o conjuncţie subordonatoare?
b) 4 predicate, o conjuncţie coordonatoare, două conjuncţii subrodonatoare şi un adverb relativ?
c) 4 predicate, o locuţiune adverbială relativă, o conjuncţie subordonatoare şi un adverb relativ?
d) Altă interpretare.

Scanned with OKEN Scanner

SUBORDONATA SUBIECTIVĂ

A

Regenţi:

- verbul impersonal prin conţinut şi unipersonal prin formă *a trebui*: Nu ***trebuie*** *să se sacrifice.*
- verbe cu întrebuinţare impersonală la diateza activă, reflexivă sau pasivă: Nu ***merită*** *să se sacrifice./****Se stabileşte*** *ce să sacrifice./*Ne-***a fost indicat*** *ce să sacrificăm.*
- verbe personale fără subiect: *Cine cere* ***primeşte****.*
- expresii verbale impersonale: Nu ***e necesar*** *să-l sacrificăm.*
- locuţiuni verbale impersonale: I ***se suie la cap*** *că e genial.*
- adverbe predicative: ***Poate*** *că va trece pe aici.*
- interjecţii predicative: ***Zău*** *că-mi placi.*

Conective:

- conjuncţii subordonatoare *că*, *să*, *dacă*, *de*, *ca să*;
- pronumele relativ *cine*;
- pronumele nehotărît *oricine*;
- pronumele şi adjectivele pronominale relative *care*, *ce*, *cît*, *cîtă*, *cîţi*, *cîte*;
- pronumele şi adjectivele pronominale nehotărîte *oricare*, *orice*;
- adverbul *încotro*;
- adverbele relative *unde*, *cînd*, *cum* şi compusele lor cu prepoziţii;
- locuţiunea conjuncţională *cum că*.

B

1. Este adevărat că Iulius Crescens de la Căşei are un nume de cea mai bună factură romană, dar sub numele de roman se poate ascunde foarte bine originea lui etnică. (Protase, *Autohtonii în Dacia*)
2. Ne înscriem! Da! Face să ne înscriem! (Preda, *Desfăşurarea*)

Scanned with OKEN Scanner

3. Se părea că oamenii dorm de multă vreme, că lucrurile din casă au rămas treze, în urma lor, au vorbit şi s-au ciorovăit ca babele, apoi le-a cuprins toropeala. (Dan, *Urcan bătrînul*)

4. Îmi face bine să mă gîndesc la cele mai reconfortante afirmaţii ale acelui serial astral. (Crăsnaru, *Vînzătorul de indulgenţe*)

5. Era greu a se închipui că un om ca el ar putea fi urnit din loc. (Preda, *Desfăşurarea*)

6. E drept că pînă acum n-a avut noroc în dragoste, dar cine nu pierde nădejdea trebuie să izbîndească. (Rebreanu, *Golanii*)

7. S-a arătat că în aceste împrejurări trebuie să se ajungă la negocieri reale. (*România liberă*, 1990)

8. Urmează să declaraţi la cercetări de ce ; fapt e că l-aţi omorît şi trebuie să fiţi judecaţi toţi, toată bateria. Se va stabili atunci cine a fost vinovat. (Preda, *O oră din August*)

9. Domnului Sarsăilă îi vine cîteodată să intre şi în literatură. (Heliade Rădulescu, *Scrieri literare*)

10. Pentru a simţi bucuria aceasta se plătea să trăiască iar. (Agârbiceanu, *Strigoiul*)

11. S-a apreciat că agravarea crizei economice mondiale agravează aproape toate statele lumii. (*Cotidianul*, 1990)

12. Probabil că publicistul nu-şi pune asemenea întrebare. (Arghezi, *Scrieri*)

13. Se zvonise prin ziare
Că-n Irlanda e-ntr-un sat
Un bărbat grozav de tare. (Coşbuc, *Poezii*)

14. O piesă bună, cu un actor bun, trebuie să conţină pretutindeni, într-o cameră goală, în cîmp sau într-o sală de spectacol, toată emoţia, tot adevărul şi toate sugestiile. (Arghezi, *Tablete de cronicar*)

15. Pesemne că ţi s-au sucit şi ţi s-au răsucit minţile. (Stancu, *Povestiri de dragoste*)

16. Nu trebuie să facem atmosferă, înţelege şi tu ! (Stancu, *Povestiri de dragoste*)

17. Desigur că au apărut multe manuscrise de pe urma reţetei. (Arghezi, *Tablete de cronicar*)

18. Trebuie să le zdrobim capetele ca la năpîrci. (Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

19. Se pare că prinsese un firav interes pentru unul dintre subordonaţii lui. (Preda, *O oră din August*)

20. Fără îndoială că frunzişul gingaş şi ecourile şi răsuflările pădurii aveau un îndemn, dar şi fata cu înmlădierea de ramură şi cu privirea ei de şarpe, visase clipa aceasta. (Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

Scanned with OKEN Scanner

21. Greu mi-a fost aşa, dar mai greu îmi este că l-am scos eu din minţi. (Slavici, *Mara*)

22. Se vestise la mare depărtare că nohaii au trecut Nistrul după războiul Tomşei şi hotarul se bejenise. (Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

23. Cine nu înţelege lupta aceasta de trei ori sfîntă trebuie să se coboare la locul potrivit cu gradul lui de înţelegere. (Rebreanu, *Răscoala*)

24. Umblu de colo-colo dintr-o ţară într-alta şi fac portretul monarhilor şi-mi face plăcere să flecăresc despre ele liber. (Sorescu, *Ieşirea prin cer*)

25. Rămîne să-şi concentreze atenţia asupra caracterului dramatic al eroului. (Drimba, *Teatrul de la origini şi pînă azi*)

26. Urma să soarbă liniştit din cafea, păstrînd însă pe faţă urme din furia rîsului. (Bassarabescu, *Un om în toată firea*)

27. Era un colţ fericit al lumii ; furtuna trebuia să treacă ; în soare trebuia să iasă roind albinele şi în pacea satului urma să cînte o pupăză într-un nuc bătrîn şi să bată tesla bunicului la cobîlă ritmul unei vieţi tihnite. (Sadoveanu, *Nada florilor*)

28. Nu-mi ajunge că nu mă slobozi din robie, ci încă m-ai băgat şi-n temniţă. (*Cărţile populare*)

29. Cine are pămîntul să-l muncească ori să renunţe la el. (Rebreanu, *Răscoala*)

30. Ajunge că e dalb, nu-i mai trebuie înţelepciune. (Chivu, *Poezii*)

31. A început să le vină unora greu să stea la ţară, să le pară dezonorant a munci pămîntul şi a munci în general. (Rebreanu, *Răscoala*)

32. Ce veşti umblă sînt aduse din gură în gură. (Rebreanu, *Răscoala*)

33. Trebuie să se închidă în casă, să-i ajute bărbatului la contabilitate, să asculte viscolul, să cînte la pian, să citească şi să coase. (Bassarabescu, *Un om în toată firea*)

34. Se pare că spre sfîrşitul mileniului al patrulea î.e.n., acum cinci mii de ani, sumerienii au imaginat scrierea pe argilă. (Kramer, *Istoria începe la Sumer*)

35. Vine cine vrea şi ajunge la mare cine poate. (Blaga, *Hronicul şi cîntecul vîrstelor*)

36. Se făcea uneori că nu scoteam un cuvînt ceasuri întregi alături de mama. (Blaga, *Hronicul şi cîntecul vîrstelor*)

37. Ce vedem noi, ce se află expus în pavilion ori în aer liber este sinteza unui drum. (Udroiu, *Pieton prin oraşele lumii*)

38. E o floare de pe mare, cine-i cată-n faţă moare. (Eminescu, *Literatura populară*)

39. Se pare cum că alte valuri
Cobor mereu pe-acelaşi vad,
Se pare cum că-i altă toamnă,
Ci-n veci aceleaşi frunze cad. (Eminescu, *Poezii*)

Scanned with OKEN Scanner

C

40. Stabiliţi funcţia sintactică a cuvintelor subliniate şi dezvoltaţi-le apoi în propoziţia subordonată corespunzătoare!

Model:

E uşor *a scrie* versuri
Cînd nimic nu ai a spune.
(Eminescu, *Poezii*)

E uşor să scrii versuri
Cînd nimic nu ai a spune.

a scrie = subiect, exprimat prin verb la infinitiv

să scrii versuri = propoziţie subordonată subiectivă

a) *A scrie* romanul complex al unei societăţi integrale, divizate prin structură şi interese fără a fi pe nesimţite cuprins de vreun spirit partizan e o virtute remarcabilă. (Rebreanu, *Răscoala*)

b) În primii ani ai acelor întruniri intime s-a urmărit cu stăruinţă *citirea* tuturor operelor literare române de pînă atunci. (*Junimea*)

c) Nu se poate *afla* nicăieri în vreo ţară cît Moldova de mică, atîtea ape şi natura împodobită cu asemenea jocuri minunate ca aici.
(Cantemir, *Descrierea Moldovei*)

d) Mai totdeauna, se cerea *scurtarea*, *suprimarea* unor sau mai multor strofe.
(*Junimea*)

e) Tocmai spre deşteptarea publicului românesc din nepăsarea lui trebuie *prezentate* numai formele estetice cele mai curate. (Maiorescu, *Critice*)

f) Încetează de acum şi-ţi ajungă *de a mai grăi* că eu te-am cumpărat să-mi munceşti la casă, iar nu pentru pricini şi răspunsuri. (*Cărţile populare*)

g) *A se ţine* dîrz pe picioare în mijlocul unei haite potrivnice era o chestiune de viaţă şi de moarte şi lucrul acesta îl ştia Colţ Alb. (London, *Colţ Alb*)

41. Răspundeţi la următoarele întrebări şi motivaţi răspunsul dat;

a) Într-o frază constituită din două propoziţii, una fiind principală, cealaltă fiind subordonată, poate fi subiectivă subordonata dacă predicatul regentei este exprimat prin verb la pers. 2 sg.?

b) Într-o frază constituită din două propoziţii, a doua poate fi subiectivă dacă predicatul regentei este exprimat prin adverb predicativ?

Construiţi astfel de fraze utilizînd, ca regenţi, adverbele predicative *desigur*, *fireşte*, *poate*.

Scanned with OKEN Scanner

42. Construiţi o frază cu componenţa corespunzătoare schemei date şi arătaţi dacă a doua propoziţie poate fi subiectivă! Motivaţi răspunsul dat!

prop. 1 formată din:			prop. 2 formată din:		
pronume personal, pers. 1 sg, caz D, forma neaccentuată	+ verbul *a trebui* la condiţional-optativ prezent	+ substantiv, singular, caz N	+ *ca să*	+ verbul *a ajunge* la conjunctiv prezent, pers. 1	+ adverbul *acasă*

43. Care dintre cele două fraze schematizate mai jos conţine o subordonată subiectivă? Motivaţi răspunsul dat şi construiţi frazele corespunzătoare acestor scheme!

prop. 1 formată din:		prop. 2 formată din:	
expresie verbală impersonală formată din verbul *a fi* la indicativ prezent şi din adverbul *bine*	+ verbul *a arăta* la infinitiv prezent	+*că*	+ verbul *a vrea* la indicativ prezent, pers. 1 sg.

prop. 1 formată din:		prop. 2 formată din:		
verbul copulativ *a părea* la indicativ prezent, pers. 3 sg.	+ adverbul *clar*	+ *că*	+ verbul copulativ *a fi* la indicativ prezent, pers. 3 sg.	+ adjectivul *vinovat*

44. Construiţi fraze în care subordonata subiectivă să aibă ca regent unul dintre verbele *a face*, *a merita*, *a rămîne*, *a urma*, folosite ca verbe impersonale la diateza activă!

45. Construiţi fraze în care subordonatele subiective să aibă ca regenţi *a face*, *a impune*, *a părea*, verbe întrebuinţate ca impersonale la diateza reflexivă!

46. Contrageţi subordonatele subliniate în partea de propoziţie corespunzătoare!

Model:

Bine e	să culegi roade, nu ponoase.	Bine e *a culege* roade, nu ponoase.
Propoziţie principală	propoziţie subordonată subiectivă	propoziţie principală, cu subiectul exprimat prin verb la infinitiv, rezultat din contragerea subordonatei subiective.

a) Nu e de nici un folos *să rupă nasturii cămăşii*.

(Brătescu-Voineşti, *Întuneric şi lumină*)

Scanned with OKEN Scanner

b) Trebuie *să se ia aminte* că în graiul moldovenesc se găsesc vorbe străine rămase pesemne din graiul cel vechi al dacilor.
(Cantemir, *Descrierea Moldovei*)

c) În fruntea noii mişcări e drept *să punem pe Vasile Alecsandri*.
(Maiorescu, *Critice*)

d) Nu va fi lipsit de folos *să trec aici întregul şir de voievozi ai Moldovei pînă în veacurile noastre.* (Cantemir, *Descrierea Moldovei*)

e) A trebuit *să-l pornească cu alt cal după poştalion*.
(Brătescu-Voineşti, *Întuneric şi lumină*)

47. Alcătuiţi schema frazelor descrise mai jos şi construiţi după schemă frazele corespunzătoare!

Model:

descriere:
1. propoziţie principală;
2. propoziţie subordonată subiectivă:
   – subordonată faţă de propoziţia 1,
   – introdusă prin conjuncţia subordonatoare *că*,
   – are ca regent expresia verbală impersonală *e clar* din propoziţia 1;
3. propoziţie subordonată subiectivă:
   – subordonată faţă de propoziţia 2,
   – introdusă prin conjuncţia subordonatoare *să*,
   – are ca regent verbul impersonal *trebuie* din propoziţia 2.

schema:
1 PP
↑
2 Sb
↑
3 Sb

fraza construită (după ce aţi realizat schema):
E clar că trebuie să înveţi.

a) fraza formată din propoziţiile:
1. propoziţie subordonată subiectivă:
   – subordonată faţă de propoziţia 3,
   – introdusă prin pronumele relativ *cine*,
   – are ca regent verbul *a reuşi* din propoziţia 3;
2. propoziţie principală;
3. propoziţie subordonată subiectivă:
   – subordonată faţă de propoziţia 2,
   – introdusă prin conjuncţia *să*,
   – are ca regent verbul *a trebui* din propoziţia 2.

schema:

fraza:

Scanned with OKEN Scanner

b) fraza formată din propoziţiile : schema : fraza :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie subordonată subiectivă :
   - subordonată faţă de propoziţia 1,
   - introdusă prin conjuncţia *că*,
   - are ca regent verbul *a părea* întrebuinţat ca impersonal la diateza reflexivă ;
3. propoziţie subordonată subiectivă :
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - introdusă prin conjuncţia *că*,
   - coordonată prin juxtapunere cu propoziţia 2 ;
4. propoziţie subordonată subiectivă :
   - subordonată faţă de propoziţia 1,
   - conjuncţia subordonatoare nu este exprimată,
   - coordonată cu propoziţia 4 prin juxtapunere ;
5. propoziţie subordonată subiectivă :
   - subordonată faţă de propoziţia 1,
   - conjuncţia subordonatoare nu s-a exprimat,
   - coordonată cu propoziţia 4 prin juxtapunere ;
6. propoziţie subordonată subiectivă :
   - subordonată faţă de propoziţia 1,
   - coordonată cu propoziţia 5 prin conjuncţia coordonatoare copulativă *şi*.

c) fraza formată din propoziţiile : schema : fraza :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie subordonată subiectivă :
   - subordonată faţă de propoziţia 1,
   - introdusă prin conjuncţia *că*,
   - are ca regent expresia verbală impersonală *e probabil* din propoziţia 1 ;
3. propoziţie subordonată subiectivă :
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - introdusă prin conjuncţia *să*,
   - are ca regent expresia verbală impersonală *e bine* din propoziţia 2 ;
4. propoziţie subordonată subiectivă :
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - coordonată cu propoziţia 3 prin conjuncţia *şi*.

Scanned with OKEN Scanner

D

Spre a decide că o subordonată este subiectivă, trebuie să aveţi în vedere operaţiile care urmează:

1. Subordonatele necircumstanţiale depind de valenţa sintactică a regentului şi de aceea trebuie să identificaţi termenul regent al subordonatei şi să verificaţi dacă acesta face parte din clasa regenţilor subiectivei.
2. Identificaţi elementul de relaţie (conectivul subordonator), consultaţi tabelul cu rolul conjuncţiilor, adverbelor, pronumelor şi adjectivelor pronominale relative sau nedefinite pentru a constata dacă acesta poate introduce o subordonată subiectivă.
3. Controlaţi dacă regenta subordonatei identificate ca subiectivă are un subiect exprimat printr-o parte de vorbire precum substantiv, pronume, numeral substantivat, verb la infinitiv, gerunziu sau supin.
4. Dacă aţi constatat că în regentă nu există un subiect exprimat, controlaţi dacă nu ne aflăm în situaţia unei regente care are subiect inclus sau subînţeles sau a unei echivalenţe între subordonată şi subiectul realizat ca parte de propoziţie.
5. Contrageţi subordonata subiectivă într-un subiect parte de propoziţie.
6. Dacă aţi constatat că:
   - că termenul regent face parte din categoria celor care cer subiectivă,
   - că aveţi un conectiv subordonator apt să introducă o subordonată subiectivă,
   - că în regentă nu există subiect,
   - că nu s-a realizat contextul unui subiect inclus sau subînţeles,

   atunci subordonata poate fi identificată drept *subiectivă*.

Scanned with OKEN Scanner

SUBORDONATA PREDICATIVĂ

A

Regenţi :

- verbele copulative cu numele predicativ nerealizat intrapropoziţional :
- *a fi* : Casa mea *e cum o ştii.*
- *a deveni* : ***A devenit*** *ce şi-a dorit.*
- *a părea* : Mireasa ***părea*** *că e supărată.*
- *a rămîne* : Mama mea ***a rămas*** *ce era.*
- *a se face* : Partenera lui ***s-a făcut*** *ce şi-a dorit.*
- *a însemna* : Asta ***înseamnă*** *să fii dezordonat.*
- *a ajunge* : Cine ***ajunge***, în poveste, *cît e bobul de mazăre?*
- *a ieşi* : Să fi putut ***ieşi*** *ce nici n-a visat să iasă?*

Conective :

- conjuncţii subordonatoare : *că, să, dacă, de, ca să, ca... să* ;
- pronumele relativ *cine* ;
- pronumele şi adjectivele pronominale relative : *care, ce, cît, cîtă, cîţi, cîte* ;
- pronumele nehotărît *oricine* ;
- pronumele şi adjectivele pronominale nehotărîte : *oricare, orice, oricît, oricîtă, oricîţi, oricîte* ;
- adverbele relative : *unde, cînd, cum.*

B

1. A-l acuza pe Ştefan cel Mare înseamnă să condamnăm cu bună ştiinţă sentimentul dreptăţii şi spiritul de independenţă al popoarelor.
(M. Neagoe, *Ştefan cel Mare*)

2. Dar mai cumplita lui vinovăţie,
Ticăloşit de crima îndoielii,
E că a simţit în sînge o frăţie
Şi-o solidaritate cu rebelii. (Arghezi, *1907*)

3. Visul lui era să se ducă pe front. (Fănuş Neagu, *Îngerul a strigat*)

Scanned with OKEN Scanner

4. Eu cîte nu visez, dar cine le mai ia în seamă? Asta ar însemna să-ţi faci capul calendar. (Pavel Dan, *Urcan bătrînul*)

5. Ghinionul este că s-a descoperit şi existenţa unor trape vechi. (Sorescu, *Ieşirea prin cer*)

6. Adevărul e că Marta numai de inimă era uşoară. (Slavici, *Mara*)

7. Să pară că au ajuns din întîmplare într-o călătorie oficială. (*Adevărul*, 1990)

8. Punctul de plecare al amplei controverse asupra originii românilor rămîne cum a fost cucerită Dacia de către romani şi cum a fost părăsită în anul 271, din ordinul lui Aurelian. (G.I. Brătianu, *O enigmă şi un miracol istoric : poporul român*)

9. Frica mea e să nu-i lase păcătosul de Costache toată averea pe mîna ei. (Călinescu, *Enigma Otiliei*)

10. Fost-au gîndul meu, iubite cititorule, să fac letopiseţul ţării noastre Moldovei din descălecatul ei cel dintîi. (Miron Costin, *Opere alese*)

11. Cea mai mare mulţumire a noastră era să ne întoarcem seara acasă cu gîştele sătule. (Constantin Ţoiu, *Galeria cu viţă sălbaitcă*)

12. Ce contează-i dorinţa, nu drumul. (Blaga, *Hronicul şi cîntecul vîrstelor*)

13. E rîndul nostru al tinerilor să ne aşezăm la masa vieţii. (Călinescu, *Enigma Otiliei*)

14. Înseamnă să intrăm în insulă prin mijlocul ei. (I. Vitner, *Reverii pe malurile Senei*)

15. Singurul meu gînd era că străinul acesta cu înfăţişare atît de cumplită era tatăl meu. (H. Malot, *Singur pe lume*)

16. Aceasta înseamnă că anotimpurile definite de progresiunea necesităţii şi a muncii şi obligaţiei stricte sînt urmate şi precedate de un anotimp nu numai astronomic, ci mai ales social, al iubirilor şi sărbătorilor. (P.P. Drogeanu, *Practica fericirii*)

17. Dorinţele noastre sînt multe, dar cea mai mare este să vezi. (Blaga, *Opere*)

18. Visul meu cel mai drag era să port în suflet o neţărmurită dragoste pentru oameni. (Camil Petrescu, *Opere*)

19. Singura noastră formă de inteligenţă mai mult decît instinctivă pare să fie să nu pierdem cei cîţiva ani de existenţă, vreo zece la număr. (Călinescu, *Opere*)

20. Şi totul e aici cum fusese totdeauna. (Bogza, *Cartea Oltului*)

21. A fi ingenuu înseamnă să crezi în moralitatea şi puritatea ritualului, înseamnă să nu accepţi ritualul iubirii decît ca pe un destin pur. (N. Stănescu, *Respirări*)

22. Ce-i doare pe oamenii aceştia e desigur lipsa de pămînt. (Rebreanu, *Răscoala*)

Scanned with OKEN Scanner

23. Excesul de gentileţe înseamnă că are nevoie de bani. (Rebreanu, *Răscoala*)
24. Ce nu-mi place la judecată e limba păsărească. (Bassarabescu, *Opere*)
25. Obiectivul campaniei electorale devine ca părţile să-şi prezinte propriii candidaţi, să-şi facă cunoscute programele, să-şi fixeze orientarea. (*Expres*, 1990)
26. Singura ispravă a acestei veri a fost că am fixat definitiv titlul primului şi ultimului capitol mare. (Rebreanu, *Amalgam*)
27. Dar tu nu mai pari să vrei această călătorie. (Rebreanu, *Nuvele*)
28. Toate acestea înseamnă că în diferite părţi ale Daciei se crease şi se statornicise o unitate economică inexistentă pe vremea lui Burebista.

(H. Daicoviciu, *Portrete dacice*)

C

29. Stabiliţi funcţia sintactică a cuvintelor subliniate şi dezvoltaţi-le apoi în subordonata corespunzătoare:

Model:

Asta nu înseamnă *încetarea* cercetărilor. *încetarea* = substantiv comun, caz N, nume predicativ	Asta nu înseamnă[1]/ *să încetăm cercetările.*[2]/

a) Scopul nostru e *a face cunoscut* publicului român cum priveşte ştiinţa contemporană lumea. (*Din presa literară românească a secolului al XIX-lea*)
b) Refuzul ar însemna *ruptura* cu firma cu care tatăl lucrează de douăzeci de ani. (Rebreanu, *Răscoala*)
c) Scopul nostru mai e *de a purta* o luptă înverşunată în contra producţiilor ştiinţifice greşite. (*Din presa literară românească a secolului al XIX-lea*)
d) A simţi nu înseamnă *a lua* în stăpînire lumea. (*Proverbe şi cugetări*)

30. Răspundeţi la următoarele întrebări şi motivaţi răspunsul dat:
a) dacă într-o frază o subordonată are ca regent verbul *a însemna*, ce sens trebuie să aibă verbul *a însemna*, pentru ca subordonata să fie predicativă?
b) o subordonată care are ca termen regent verbul *a fi* poate fi predicativă dacă în fraza dată verbul *a fi* este echivalent semantic cu verbul *a costa*?
c) o subordonată care are ca regent verbul *a deveni* poate fi predicativă, dacă, în regentă, verbul *a deveni* e urmat de un adjectiv acordat în gen, număr şi caz cu subiectul regentei?

Scanned with OKEN Scanner

31. Arătaţi de ce, în următoarele scheme, subordonata nu poate fi predicativă:

a)

prop. 1 formată din:			+	prop. 2 formată din:
substantiv, masculin, pl., caz N	+ verbul *a fi* la indicativ imperfect	+ verb la participiu, masculin, pl.	+ pronume nehotărît, complement de agent	+ verb la conjunctiv prezent, pers. 3 pl.

b)

prop. 1 formată din:			prop. 2 formată din:		
substantiv, masculin, pl., caz N	+ verbul *a fi* la indicativ perfect compus	+ substantiv, masculin, pl., caz N	+ *cînd*	+ verbul *a fi* la indicativ imperfect, pers. 3 pl.	+ adjectivul *mic*, masculin, plural, caz N

c)

prop. 1 formată din:			prop. 2 formată din:		
substantiv, masculin, sg., caz N	+ verbul *a citi* la diateza activă, indicativ prezent, pers. 3 sg.	+ substantiv, feminin, sg., caz Ac	+ *care*	+ pronume personal, pers. 3 sg.	+ verbul *a plăcea* la indicativ prezent, pers. 3 sg.

d)

prop. 1 formată din:			prop. 2 formată din:	
substantiv propriu, feminin, sg.	+ verbul *a fi* la indicativ prezent	+ adverbul *acolo*	+ *unde*	+ verbul *a lăsa* la diateza pasivă, indicativ perfect compus, pers. 3 sg.

32. Arătaţi în care dintre următoarele scheme subordonata este predicativă. Motivaţi răspunsul dat:

a)

prop. 1 formată din:		prop. 2 formată din:	
substantivul *problema*, sg., caz N	+ verbul *a deveni* la indicativ prezent, pers. 3 sg.	+ *dacă*	+ verbul *a încerca* la indicativ, pers. 3 sg.

b)

prop. 1 formată din:			prop. 2 formată din:	
substantivul *întrebarea*, sg., caz N	+ verbul *a deveni* la indicativ prezent, pers. 3 sg.	+ adjectivul *uşoară*, sg., caz N.	+ *dacă*	+ verbul *a încerca* la indicativ, pers. 3 sg.

Scanned with OKEN Scanner

33. Construiţi :
   a) trei enunţuri în care subordonata predicativă să aibă ca regent verbul *a deveni* ;
   b) trei enunţuri în care subordonata predicativă să aibă ca regent verbul *a se face* ;
   c) trei enunţuri în care subordonata predicativă să aibă ca regent verbul *a însemna*.

34. Alcătuiţi schema frazelor descrise mai jos şi construiţi, după realizarea schemei, frazele corespunzătoare :

Model :

fraza compusă din : schema : fraza :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie predicativă :
   – subordonată faţă de propoziţia 1,
   – introdusă prin conjuncţia *că*,
   – are ca regent verbul *a fi* din propoziţia 1 ;
3. propoziţie predicativă :
   – coordonată cu propoziţia 2 prin conjuncţia coordonatoare *şi*.

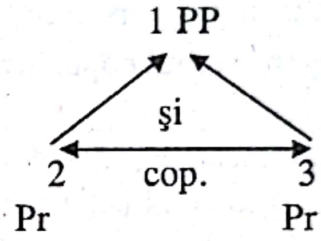

1.Adevărul e
2. că învaţă
şi
3. că va reuşi.

a) fraza compusă din : schema : fraza :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie predicativă :
   – subordonată faţă de propoziţia 1,
   – introdusă prin conjuncţia *să*,
   – are ca regent verbul *a deveni* din propoziţia 1 ;
3. propoziţie predicativă :
   – coordonată cu propoziţia 2 prin conjuncţie coordonatoare adversativă.

b) fraza compusă din : schema : fraza :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie predicativă :
   – subordonată faţă de propoziţia 1,
   – introdusă prin conjuncţia *că*,
   – are ca regent verbul *a însemna* din propoziţia 1 ;

Scanned with OKEN Scanner

3. propoziţie predicativă :
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - introdusă prin conjuncţia *că*,
   - are ca regent verbul *a fi* din propoziţia 2.

c) fraza compusă din : schema : fraza :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie predicativă :
   - subordonată faţă de propoziţia 1,
   - introdusă prin adjectiv pronominal relativ în cazul Ac ;
3. propoziţie predicativă :
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - introdusă prin pronumele relativ *ce*,
   - are ca regent verbul copulativ *a ajunge* din propoziţia 2 ;
4. propoziţie predicativă ; coordonată cu propoziţia 2 prin conjuncţia coordonatoare copulativă *şi*.

35. Contrageţi în partea de propoziţie corespunzătoare subordonatele subliniate :

Model :

Ochii mei păreau *că-ţi spun totul.* Ochii mei păreau *a-ţi spune totul.*
(Sadoveanu, *Povestiri*)

a) Slăbiciunea lui Isaia a fost *să-şi cumpere şi el o blană* şi astă slăbiciune nu era numai o năzărire a minţii lui, ci o tînguire a întregului său trup slab şi plăpînd la frig. (Brătescu-Voineşti, *Întuneric şi lumină*)

b) Pacea nu este un ideal abstract : ea înseamnă pentru noi *să muncim, să învăţăm, să ne afirmăm şi să împlinim menirea noastră în viaţa acestei ţări.*
(*Antologie de texte literare*)

c) Datoria lui Dan devine *să construiască echivalentul literar al Medelenilor.*
(Teodoreanu, *La Medeleni*)

36. Înlocuiţi numele predicative din textele de mai jos cu subordonate predicative în cadrul cărora substantivele alăturate să fie subiecte :

Model :

Cerul e *negru.* *tăciunele*
Cerul e / cum e tăciunele.

a) Faţa ta e *roşie.* *mărul*
b) Costumul lui e *albastru.* *marea*
c) Chipul lui e *alb.* *varul*

Scanned with OKEN Scanner

d) El e *uşor*. *fulgul*
e) Faţa ei era *curată*. *lacrima*
f) Tîmpla lui era *fierbinte*. *soarele*

37. Imaginaţi-vă următoarea situaţie :
- aţi alcătuit, într-o anumită împrejurare, texte precum cele de mai jos ;
- sînteţi siliţi să economisiţi spaţiu în transmiterea acestora.

Prin ce procedeu gramatical puteţi reduce numărul de cuvinte fără a afecta mesajul ?

Efectuaţi operaţia de reducere a numărului de cuvinte pornind de la textele de mai jos :
- *Textul 1 (conţine 8 cuvinte, de redus la maximum 7 cuvinte)* :
  Preocuparea mea e cum să te fac fericit.
- *Textul 2 (conţine 21 de cuvinte, de redus la maximum 14 cuvinte)* :
  La orice examen problema nu e să fii informat, ci să fii priceput, să fii odihnit şi să fii fără emoţii.
- *Textul 3 (conţine 16 cuvinte, de redus la maximum 11 cuvinte)* :
  Asta înseamnă să avem încredere în om, să ne iubim aproapele şi să iertăm greşelile altora.

D

Spre a decide că o subordonată este predicativă, trebuie să aveţi în vedere operaţiile care urmează :

1. Identificaţi termenul regent al subordonatei şi consultaţi lista verbelor copulative.
2. Verificaţi dacă verbul identificat drept regent al subordonatei este, în contextul dat, verb **copulativ**, verb **auxiliar** sau verb **predicativ**, ţinînd cont de faptul că :
   - verbele nepredicative copulative pot fi întrebuinţate şi ca verbe predicative ;
   - *a fi* se încadrează atît în subclasa verbelor nepredicative **copulative**, cît şi în cea a verbelor nepredicative **auxiliare**.
3. Verificaţi dacă verbul copulativ identificat drept regent al subordonatei nu are nume predicativ în propoziţia regentă, ştiind că predicativa nu poate determina un verb copulativ care are nume predicativ, respectiv un copulativ din componenţa unui predicat nominal complet, ci doar un copulativ realizînd intrapropoziţional un predicat nominal incomplet.
4. Încercaţi să contrageţi predicativa într-un nume predicativ.
5. Dacă aţi constatat că :
   - termenul regent este verb copulativ, nu verb predicativ,
   - în propoziţia regentă copulativul nu apare cu nume predicativ,

   atunci subordonata poate fi identificată drept predicativă.

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE COMPLEXE

1. Efectuaţi analiza următoarelor fraze, indicînd raporturile dintre propoziţii, regentul şi conectivul subordonator sau coordonator:

a) Cine a zbiciulat cînepa asta pare că n-a mai zbiciulat altă cînepă.
(Pavel Dan, *Urcan bătrînul*)

b) Şi dacă ramuri bat în geam
Şi se cutremur plopii,
E ca în minte să te am
Şi-ncet să te apropii.
Şi dacă stele bat în lac
Adîncul luminîndu-l,
E ca durerea mea s-o-mpac
Înseninîndu-mi gîndul. (Eminescu, *Poezii*)

c) Ce e de la ea nu e după cum vrea, ci după cum îi e scris să vrea.
(Delavrancea, *Sultănica*)

d) Că are darul vorbirii nu înseamnă că nu e prost. (Istrati, *Chira Chiralina*)

e) Asta înseamnă că trebuie să fii prudent cu plăcerile. (Rebreanu, *Răscoala*)

f) Adevărul era că cine bănuia mai mult avea dreptate.
(Săraru, *Dragostea şi revoluţia*)

g) În acest răstimp, grija cea mai mare a Negrii era cum să vindece mai uşor şi mai degrabă rana tătîne-său, dar ea nu trebui mult timp să-şi bată capul cu aceasta. (Simion Florea Marian, *Legende istorice din Bucovina*)

h) Ce e valabil pentru o regiune nu ar urma să fie necesar valabil pentru celelalte regiuni şi totuşi este. (Rebreanu, *Răscoala*)

i) Ce-l chinuia mai mult era că se apropia şi se povîrnea asupra lui.
(Velea, *Întîlnire tîrzie*)

j) Trebuie să nu vrei, dar principalul e s-o ştii. (D.R. Popescu, *Somnul pămîntului*)

k) Dacă împuşcăm răsculaţii de aici e ca şi cum am împuşca pe fraţii şi pe părinţii noştri din Argeş. (Stancu, *Desculţ*)

2. Treceţi cuvintele scrise în bold (**a trăi**) la mod personal şi arătaţi ce subordonate aţi obţinut; simultan, treceţi cuvintele scrise în italic (*să dai*) la modul infinitiv şi arătaţi ce funcţie sintactică au dobîndit după trecerea lor la infinitiv!

Model:

A-ţi trăi ideile înseamnă *să* le *dai* un sens, *să-ţi dai sens* existenţei.
(Ivasiuc, *Iluminări*)

Să-ţi trăieşti ideile înseamnă **a** le **da** sens, **a-ţi da sens** existenţei.

Scanned with OKEN Scanner

a) **A vorbi** de poet este ca şi cum *ai striga* într-o peşteră vastă.
(Arghezi, *Tablete de cronicar*)

b) **A reflecta** asupra unei opere de imaginaţie înseamnă *să* te *întrebi* dacă personajele sînt veridice şi naturale şi *să guşti* firescul lor după cum ai apreciat frumuseţea şi intensitatea vieţii lor morale. (Faguet, *Arta de a citi*)

c) Pe urmă îşi zise că **neducîndu-se** înseamnă **a-şi mărturisi** frica sau cel puţin inferioritatea. (Rebreanu, *Adam şi Eva*)

d) Cînd reciteşti trebuie *să-ţi înfrînezi* regretele şi *să nu te laşi* furat de plăcerea descoperirii, a remuşcărilor, a autorului, care ar însemna *să-ţi spui* că mai înainte ai fost un prost. (Faguet, *Arta de a citi*)

e) **A pune** sentimentalism în relaţii de afaceri înseamnă **a compromite** şi afacerile şi sentimentele. (Rebreanu, *Răscoala*)

f) **A citi** un filozof înseamnă **a-l confrunta** fără încetare cu el însuşi, înseamnă *să vezi* ce este în el sentiment, idee sentimentală, idee rezultînd dintr-un amestec de sentimente şi idei. (Faguet, *Arta de a citi*)

g) **A merge** pe urmele lui Gheorghe Şincai şi **a încerca** să-i pui în lumină destinul înseamnă **a cuprinde** o epocă istorică şi o epocă de cultură.
(S. Duicu, *Pe urmele lui Gheorghe Şincai*)

h) **A voi** să întemeiezi dezvoltarea lui pe alte baze de cum sînt cele ce posedă din fire este **a pune** în dezordine şi involuţiune chiar întregul corp naţional, **a-i paraliza** şi **a-i rătăci** puterile.
(*Din presa literară românească a secolului al XIX-lea*)

i) **A încasa** rata a doua şi ultima din preţul grîului vîndut şi livrat, **a aranja** cu Dumescu la banca română poliţa... erau treburi care se puteau lichida în două ore. (Rebreanu, *Răscoala*)

j) **A face** dintr-o Mare Tenebroasă cunoscută pînă atunci numai de marinari şi pescari un obiect de contemplaţie estetică e **a** o **transforma** în element spiritual la îndemîna oricui. (Eliade, *Despre Eminescu şi Hasdeu*)

k) *Să spaţializezi* devine **a elibera** spaţiul de învelişul său sălbatic, **a găsi** sau **a deschide** un spaţiu liber. (Uscătescu, *Brâncuşi şi arta secolului*)

3. Alcătuiţi schema frazelor descrise mai jos; construiţi apoi frazele corespunzătoare:

a) fraza formată din: schema: fraza:

1. propoziţie subordonată subiectivă:
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - introdusă prin conjuncţia *dacă*,
   - are ca regent verbul copulativ *înseamnă* din propoziţia 2;
2. propoziţie principală;

3. propoziţie predicativă :
   – subordonată faţă de propoziţia 2,
   – introdusă prin conjuncţia *că*,
   – are ca regent verbul copulativ *înseamnă* din propoziţia 2 ;
4. propoziţie subordonată predicativă :
   – coordonată cu propoziţia 3 prin conjuncţia *ci* ;
5. propoziţie subordonată subiectivă :
   – introdusă prin conjuncţia *să*,
   – are ca regent verbul *a trebui* din propoziţia 4.

b) fraza formată din : schema : fraza :

1. propoziţie subordonată subiectivă :
   – subordonată faţă de propoziţia 3,
   – introdusă prin pronumele relativ *cine*,
   – are ca regent verbul *a părea* întrebuinţat ca verb personal copulativ în propoziţia 3 ;
2. propoziţie principală ;
3. propoziţie subiectivă :
   – subordonată faţă de propoziţia 2,
   – introdusă prin conjuncţia *că*,
   – are ca regent verbul impersonal *a trebui* din propoziţia 2 ;
4. propoziţie predicativă :
   – subordonată faţă de propoziţia 3,
   – introdusă prin conjuncţia *că*,
   – are ca regent verbul copulativ *a părea* din propoziţia 3.

c) fraza formată din : schema : fraza :

1. propoziţie subordonată subiectivă :
   – subordonată faţă de propoziţia 2,
   – introdusă prin conjuncţia *dacă*,
   – are ca regent verbul personal copulativ *a însemna* din propoziţia 2 ;
2. propoziţie principală ;
3. propoziţie predicativă :
   – subordonată faţă de propoziţia 2,
   – introdusă prin conjuncţia *că*,
   – are ca regent verbul personal copulativ *a însemna* din propoziţia 2 ;
4. propoziţie predicativă :
   – subordonată faţă de propoziţia 3,
   – introdusă prin pronumele relativ *ce*,
   – are ca regent verbul personal copulativ *a deveni* din propoziţia 3.

Scanned with OKEN Scanner

4. Descrieţi, ghidîndu-vă după exerciţiul anterior, frazele corespunzătoare schemelor de mai jos; construiţi apoi frazele corespunzătoare:

a)

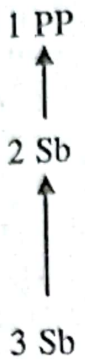

b)

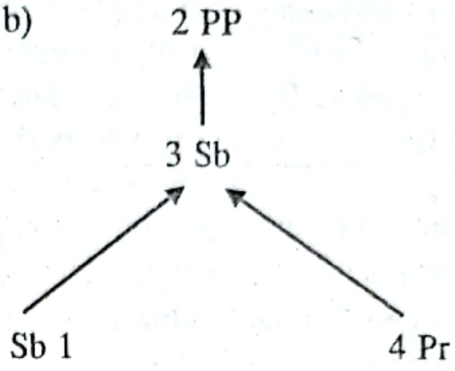

c)

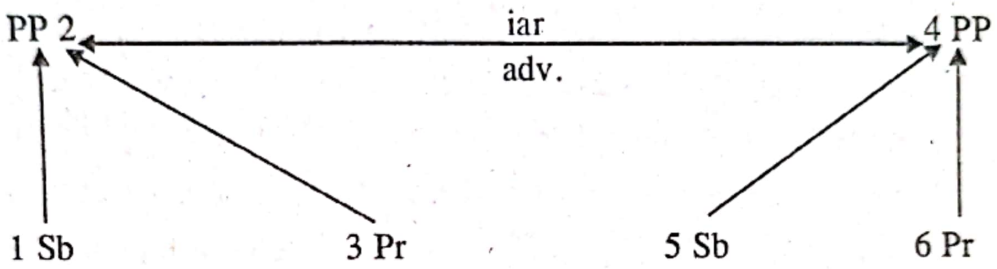

5. Construiţi frazele descrise mai jos; recunoaşteţi subordonatele din care sînt formate:

a) fraza formată din propoziţiile:

prop. 1:	prop. 2:	prop. 3:		
predicat verbal exprimat prin verbul *a învăţa* la diateza activă, conjunctiv prezent, pers. 2 sg.	+ predicat exprimat prin verbul copulativ *a însemna* la indicativ prezent, pers. 3 sg.	+ predicat verbal exprimat prin verbul *a-şi însuşi* la conjunctiv prezent, pers. 2 sg.	+ substantivul *taina*, sg., caz Ac, complement direct	+ substantivul *lumea*, sg., caz G, atribut substantival genitival

b) fraza formată din propoziţiile:

prop. 1:	prop. 2:		prop. 3:		
predicat exprimat prin verbul *a părea* la diateza activă, indicativ imperfect, pers. 2 sg.	+ *că*	+ predicat exprimat prin verbul *a deveni* la indicativ prezent, pers. 2 sg.	+ predicat exprimat prin verbul *a fi la* indicativ prezent, pers. 3 sg.	+ substantivul *fratele*, sg., caz N, subiect.	+ adjectiv posesiv, pers. 2 sg.

Scanned with OKEN Scanner

c) fraza formată din propoziţiile :

prop. 1 :	prop. 2 :	prop. 3 :	
predicat exprimat prin verbul *a rămîne*, întrebuinţat ca verb impersonal	+ predicat exprimat prin verbul copulativ *a se face* la conjunctiv prezent, pers. 2 sg.	+ *ce*	+ predicat exprimat prin verbul *a putea* la indicativ, pers. 3 sg.

6. Efectuaţi o comparaţie între subordonata subiectivă şi subordonata predicativă, arătînd poziţia faţă de regentă a fiecărei subordonate, termenul regent al fiecărei subordonate şi dacă subiectiva sau predicativa pot fi delimitate prin virgulă de propoziţia regentă.

Scanned with OKEN Scanner

SUBORDONATA ATRIBUTIVĂ

A

Regenţi:

- substantive: Se vedea un *pod ce părea bine păzit.*
- pronume: *Aceia care au sosit* nu erau bine pregătiţi.
- numerale substantivate: *Al patrulea care părea timid* mă urmări.
- adjective substantivate: *Galbenul pe care îl întrebuinţezi* e strident.
- orice parte de vorbire cu întrebuinţare substantivală în propoziţia determinată: Despre ***cum***, *care e un relativ*, am mai vorbit.

Conective:

- pronumele şi adjectivele pronominale relative *care, ce, cît, cîtă, cîţi, cîte;*
- pronumele relativ *cine;*
- adverbele relative *ce, cît;*
- adverbele relative *unde, cînd, cum;*
- conjuncţii subordonatoare: *că, să, ca... să, ca să, dacă, de* etc.

B

1. Alexandru Davila a fost personificarea ideii că niciodată şi nimic nu este prea tîrziu. (Arghezi, *Tablete de cronicar*)
2. Numele a două unităţi de daci care nu pot fi îndeaproape determinate, dar care puteau fi deosebite de cele înşirate mai sus, figurează în două inscripţii fragmentare. (Protase, *Autohtonii în Dacia*)
3. Petre Armăşel intră la domn şi-i dădu ştirea că armaşul Nicoriţă nu se află nicăieri. (Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)
4. După numărul de trupe cu care a contribuit la întărirea puterii militare romane, Dacia se situează pe locul al treilea, alături de Syria, Belgica şi Africa. (Protase, *Autohtonii în Dacia*)
5. În timpul cît rosti el cuvintele acestea, ochii Saşei se înroşiră ca purpura şi lacrimile i se urcară pe obraz. (Zamfirescu, *Viaţa la ţară*)

Scanned with OKEN Scanner

6. S-a făcut dovada convingătoare că în tot cursul secolului III în Dacia s-au făcut recrutări de soldaţi pentru armata romană. (Protase, *Autohtonii în Dacia*)

7. În fruntea şcolii sumeriene se găsea *umnia*, care era *specialistul* sau profesorul căruia i se dădea şi titlul de părinte al şcolii; copiii erau numiţi fiii şcolii. (Kramer, *Istoria începe la Sumer*)

8. Pe unele monede ale împăratului Hadrian, Dacia este reprezentată sub chipul unei femei îngîndurate, care stă pe o stîncă şi care ţine în mîna dreaptă un vultur, iar în stînga sabia curbă (falx Dacica), arma caracteristică a autohtonilor. (Protase, *Autohtonii în Dacia*)

9. Procesele chimice vitale care se petreceau în trupurile lor chemau la lumină sevele care erau necesare existenţei. (London, *Colţ Alb*)

10. În secolul III, pe monede, Dacia este redată sub chipul unei femei în haină neagră, care poartă pe cap o bonetă frigiană şi care ţine în dreapta sabia curbă dacică, iar în stînga spice sau cunune de grîu. (Protase, *Autohtonii în Dacia*)

11. Toţi banii aceştia străini care au fost găsiţi în Dacia arată oraşele şi ţările de la miazăzi cu care dacii întreţineau legături de comerţ. (Pîrvan, *Începuturile vieţii romane la gurile Dunării*)

12. Pe teritoriul satului Barbura, judeţul Hunedoara, s-a descoperit un tezaur monetar roman din care au fost văzute şi determinate 83 de monede. (Protase, *Autohtonii în Dacia*)

13. Veni o zi în această ţară a belşugului în care haita de lupi se desfăcu în două şi fiecare apucă în altă direcţie. Lupoaica cu căpetenia cea tînără, care se ţinea în stînga ei, şi cu Chiorul, care se ţinea în dreapta ei, îndrumară ceata devale, către fluviul pe care îl trecuseră. (London, *Colţ Alb*)

14. Din numeroasele exemple se poate trage concluzia că în timpul stăpînirii romane populaţia autohtonă şi-a menţinut în bună parte vechiul său port, din care unele elemente au fost împrumutate şi de coloniştii aşezaţi în Dacia. (Protase, *Autohtonii în Dacia*)

15. Rîurile ce ciorăiau mai jos de brîiele melancolicelor stînce învăţau de la păstorul împărat doina iubirilor, iar vulturii, ce stau ameţiţi pe creştetele seci şi sure a stîncelor nalte, învăţau de la el ţipătul cel de plîns al jelei. (Eminescu, *Proză literară*)

16. Se distinge un grup de vreo 40 de tezaure monetare găsite în Dacia, care încep cu piese anterioare cuceririi romane, emise în timpul Republicii. (Protase, *Autohtonii în Dacia*)

17. Pentru marea, istorica adunare naţională de la Alba Iulia, unde s-a hotărît alipirea Transilvaniei la patria-mamă, n-a fost nevoie de o pregătire a opiniei publice. Pregătirea se făcuse vreme de sute de ani. (Blaga, *Hronicul şi cîntecul vîrstelor*)

Scanned with OKEN Scanner

18. În localitatea Drăghiceni, judeţul Olt, în toamna anului 1969, la arat, în punctul numit Dealul Bălţii, s-a găsit un ulcior de lut, întreg, de culoare roşie, care conţine 460 denari romani. (Protase, *Autohtonii în Dacia*)

19. Acţiunile sale erau determinate de felul cum se vor desfăşura evenimentele în jurul hotarelor Moldovei. (M. Neagoe, *Ştefan cel Mare*)

20. Misterul care învăluia în mod obişnuit scopul pe care-l urmăreau pregătirile militare turceşti avea darul să provoace panica la vecinii acestora.
(M. Neagoe, *Ştefan cel Mare*)

21. Ceva ce vine tocmai de acolo, tocmai din umbra pădurilor de brad, îşi amesteca boarea în vîntul fierbinte de stepă. (Bogza, *Privelişti şi sentimente*)

22. E harnic acela care lucrează cu plăcere, care nu poate fără lucru. (Iorga, *Cugetări*)

23. Domnul părinţilor voştri însă se va îndura de lacrimile slugilor sale şi va ridica dintre voi pe cineva care va aşeza iarăşi pe urmaşii voştri în voinicia şi puterea de mai înainte. (Vlahuţă, *România pitorească*)

24. Cea mai rea lene e aceea care are nevoie şi de vremea altora. (Iorga, *Cugetări*)

25. Călătorii care au străbătut văile României pe drumuri hrintuite în căruţe de poştă de acum patruzeci de ani, cu greu ar mai cunoaşte astăzi locurile pe unde au umblat. (Vlahuţă, *România pitorească*)

26. Nici închine a ei limbă
Recea cumpănă-a gîndirii
Înspre clipa ce se schimbă
Pentru masca fericirii. (Eminescu, *Poezii*)

27. A sosit vestea că frontul a fost spart, că soldaţii mor cu miile, că duşmanul se apropie. (Stancu, *Desculţ*)

28. Hyperion, ce din genuni
Răsai c-o-întreagă lume,
Nu cere semne şi minuni
Care n-au chip şi nume. (Eminescu, *Opere*)

C

29. Se dau cuvintele : *dor*, *ţară*, *cîntec*.

Cerinţe :

a) utilizaţi, pe rînd, fiecare cuvînt dat, ca atribut substantival genitival, regent pentru cîte o subordonată atributivă ;
b) utilizaţi, pe rînd, fiecare cuvînt dat, ca atribut substantival prepoziţional, regent pentru cîte o subordonată predicativă.

Scanned with OKEN Scanner

30. Să se construiască, utilizînd, pe rînd, toate conectivele posibile, subordonatele atributive care să determine substantivul *patrie*.

31. Construiţi cîte două regente pentru fiecare dintre subordonatele atributive dispuse mai jos!

..... în care poţi situa acţiunea ta.

..... ce nimeni nu gîndea.

..... cum am trecut eu rîul.

32. Construiţi fraze în care subordonatele atributive să aibă ca regent următoarele substantive folosite în cazul indicat în paranteză:

tunar (G), *baterie* (Ac), *colonel* (V), *batalion* (D), *artilerie* (N).

33. Se poate construi o frază corespunzătoare schemei de mai jos, frază care ar fi formată dintr-o principală şi trei subordonate atributive care nu sînt coordonate între ele? Daţi răspunsul prin exemple de fraze corespunzătoare schemei de mai jos:

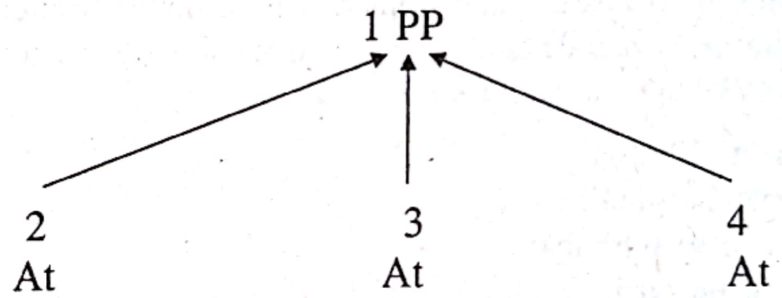

34. Care dintre următoarele fraze descrise mai jos conţin o subordonată atributivă? Motivaţi răspunsul dat alcătuind întîi schema, apoi elaborînd frazele corespunzătoare.

Fraza a):

1. propoziţie principală;
2. propoziţie subordonată:
   - are ca regent verbul *a trebui* din propoziţia 1;
3. propoziţie subordonată:
   - coordonată prin conjuncţia coordonatoare copulativă *şi* cu propoziţia 2.

Fraza b):

1. propoziţie subordonată:
   - are ca regent un substantiv din propoziţia 3;
2. propoziţie subordonată:
   - are ca regent un substantiv din propoziţia 3;
3. propoziţie principală.

Scanned with OKEN Scanner

Fraza c):

1. propoziţie subordonată:
   – are ca regent pronumele demonstrativ de depărtare, de gen masculin, numărul singular, din propoziţia 4;
2. propoziţie subordonată:
   – coordonată cu propoziţia 1 prin juxtapunere;
3. propoziţie subordonată:
   – coordonată cu propoziţia 2 prin conjuncţie coordonatoare copulativă;
4. propoziţie principală.

34. Construiţi o frază în care propoziţia regentă să aibă:
   a) un subiect multiplu exprimat prin trei substantive determinate fiecare de cîte o subordonată atributivă;
   b) un nume predicativ multiplu exprimat prin trei substantive determinate fiecare de cîte o subordonată atributivă;
   c) trei atribute coordonate exprimate prin substantive determinate de cîte o subordonată atributivă.

35. Se dă textul:

Închipuiţi-vă, de pildă, un păstor rătăcit pe Carpaţi, petrecînd lungile nopţi înstelate în mijlocul turmei sale, neavînd altă petrecere decît din timp în timp lătratul cîinilor săi sau strigătul plîngător al oilor sale. Acest om care nu ştie nici limba, nici gramatica, nici versificaţiune, insuflat numai de priveliştea naturii şi de geniul ascuns, care a prins sufletele brazilor cei vechi, apucă deodată flautul şi lasă cugetarea să se rostogolească în şoapte blînzi, şi iată *Mioriţa,* acea inspiraţiune fără seamăn, acel suspin al brazilor şi al izvoarelor de pe Carpaţi. (Eminescu, *Opere*)

Cerinţe:

   a) analizaţi verbele la gerunziu şi cele la participiu din textul de mai sus;
   b) identificaţi gerunziile şi participiile care se pot dezvolta în subordonate atributive;
   c) rescrieţi textul, transformînd în subordonate atributive participiile şi gerunziile identificate sub cerinţa c).

36. Arătaţi felul atributelor subliniate în textele de mai jos şi dezvoltaţi-le apoi în subordonatele atributive corespunzătoare.
   a) Greierul, *cîntăreţ* neobosit al zilelor de vară, amuţise istovit sub umbra înălţimii ocrotitoare a ierburilor. (Hogaş, *Scrieri*)
   b) Mai tîrziu o coţofană
   Fără ocupaţie
   A adus o veste-n goană
   Şi-a făcut senzaţie. (Topîrceanu, *Poezii*)

Scanned with OKEN Scanner

c) Cînd apucase pe poteca bisericii, unul dintre răzeşi, *om* cărunt, *cu obrazul* brăzdat, se abătu spre ei şi le pofti ziua-bună. (Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

d) Băiatul, abia *ieşit* din copilărie, vădea o fire şi mai sălbatică. (Odobescu, *Scrieri*)

e) Nu trecu mult timp şi sosi vremea să se facă nunta lui Ilie, *feciorul* vornicului Pîrvu Basarab, cu Ilinca, fiica lui Radu, *spătarul* din Albeşti. (Odobescu, *Scrieri*)

f) Colibele sărăcăcioase *ale pescarilor*, *înşirate* la rînd, acopereau limba de pămînt. (Jean Bart, *Schiţe marine*)

37. Rescrieţi textele de mai jos după ce aţi realizat contragerea atributivelor în atributele corespunzătoare! Arătaţi ce semne de ortografie şi de punctuaţie s-au modificat după contragerea atributivelor!

a) Acesta este măreţul spectacol al lumii pe care am cunoscut-o şi al părţii de lume, precum şi al persoanei pe care o întovărăşim. (*Contemporanul*)

b) Convingerea pe care am constatat-o la oamenii perseverenţi şi la tine ţi-a călăuzit mereu paşii. (Agârbiceanu, *Opere*)

c) Atenţiunea mea a făcut mare plăcere amicei mele şi mai ales copilului pe care l-am găsit îmbrăcat ca maior de roşiori în uniformă de mare ţinută. (Caragiale, *Schiţe*)

D

Înainte de a decide că o subordonată este atributivă, parcurgeţi etapele următoare:

1. Verificaţi regentul subordonatei.

2. Dacă regentul este *substantiv*, *adjectiv substantivat*, *numeral substantivat*, *pronume* sau orice parte de vorbire cu întrebuinţare substantivală, atunci subordonata este atributivă.

3. Ţineţi cont că pronumele relative, adjectivele relative şi adverbele relative pot introduce şi alte subordonate.

4. Conjuncţiile care introduc subordonata atributivă pot introduce şi alte subordonate necircumstanţiale sau circumstanţiale.

5. Conectivele apte să introducă o atributivă pot intra în locuţiuni conjuncţionale de tipul *în vreme ce, în timp ce, pe motiv că, în caz că, din pricină că* etc; distingeţi aceste conective de *în vremea/ce, în timpul/ce, pe motivul/că, în cazul/că* – situaţii în care nu avem de-a face cu locuţiuni conjuncţionale, ci cu substantive articulate urmate de cîte o subordonată atributivă.

6. Separaţi relativul *ce* de demonstrativul *cel, ceea, cei, cele, celor*; prin delimitarea relativului, demonstrativul din îmbinările *ceea/ce* rămîne în propoziţia determinată, fiind regentul propoziţiei atributive al cărei conectiv este relativul.

Scanned with OKEN Scanner

7. Separaţi relativul şi de pronumele nehotărîte pe care o atributivă le poate determina, ţinînd cont că, în situaţii de tipul *tot/ce,* relativul este conectivul propoziţiei atributive care determină pronumele *tot.*

8. Cînd subordonata are drept conectiv un *adjectiv pronominal relativ*, identificaţi drept conectiv doar adjectivul pronominal, nu şi eventuala prepoziţie după care se distribuie acesta; în alăturări de tipul *prepoziţie + adjectiv relativ + substantiv,* calitatea de conectiv o are doar adjectivul relativ, chiar dacă bara de delimitare a propoziţiilor se plasează înaintea prepoziţiei (a se avea în acest sens în vedere situaţii de tip *Chestiunea* **de** care **casă** *aparţine...*).

9. Cînd subordonata are drept conectiv un *pronume relativ* cu funcţia de atribut pronominal genitival, substantivul regent al atributului, diferit de substantivul regent al atributivei, poate fi plasat înaintea relativului cu care trece în subordonata atributivă. Aveţi în vedere situaţii de tipul:

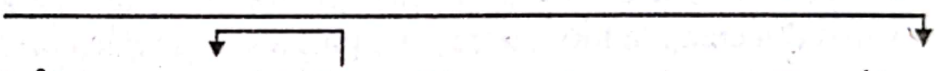

Sportivii [2]/ **în compania cărora** îţi petreci tot timpul liber [1]/ *au avut rezultate remarcabile.*[2]/

10. Certitudinea în recunoaşterea atributivei este asigurată de corecta identificare a regentului (substantiv, pronume sau orice parte de vorbire substantivată) şi a conectivului.

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE COMPLEXE

1. Efectuaţi analiza şi schema următoarelor fraze :

   a) I se întîmpla iar să vadă ceva ce nu mai văzuse.
   (Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

   b) Părerea mea este că ar trebui să încep cu un fapt care se leagă mai strîns cu felul de a fi al lui Tudor. (Velea, *Întîlnire tîrzie*)

   c) Şi cu un glas care lui Tudor i se părea că-i intră în inimă, începu a povesti.
   (Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

   d) Este aproape sigur că spre sfîrşitul mileniului al treilea î.e.n. sumerienii au transcris în mod efectiv pe tăbliţe, prisme şi cilindri de argilă un mare număr din creaţiile lor literare, care pînă atunci circulau prin tradiţie orală.
   (Kramer, *Istoria începe la Sumer*)

   e) Din capul locului e necesar să facem precizarea că delimitarea strictă a perioadei de alcătuire a comorilor de monede antice întîmpină în genere serioase dificultăţi din pricina faptului că în antichitate monedele vechi rămîneau în circulaţie alături de cele mai noi.
   (Pârvan, *Începuturile vieţii romane la gurile Dunării*)

   f) Ni se cere să jucăm într-o piesă în care farsa grosolană se îmbină cu fanatismul şi ni se mai cere în plus să fim şi sinceri. (Preda, *Intrusul*)

   g) Gîndul cum a fost să-i moară bărbatul şi ce i-a fost scris feciorului să ajungă nu-i mai da pace. (Agârbiceanu, *Strigoiul*)

2. Construiţi întîi trei fraze alcătuite, fiecare, dintr-o regentă şi o subordonată subiectivă, utilizînd drept conective pentru subiective adverbele relative *unde*, *cînd*, *cum* ; construiţi apoi alte trei fraze alcătuite, fiecare, dintr-o regentă şi o atributivă, utilizînd drept conective aceleaşi adverbe relative. Arătaţi apoi diferenţa dintre regenţii atributivelor şi regenţii subiectivelor, pornind de la enunţurile realizate.

3. Alcătuiţi întîi schema frazelor descrise mai jos ! Construiţi apoi frazele corespunzătoare :

Fraza a) : schema : fraza :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie subordonată atributivă :
   - subordonată faţă de propoziţia 1,
   - introdusă prin adverbul relativ *unde*,
   - are ca regent un substantiv comun din propoziţia 1 ;

Scanned with OKEN Scanner

3. propoziţie subordonată atributivă :
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - introdusă prin pronumele relativ *care*,
   - are ca regent un pronume demonstrativ din propoziţia 2.

Fraza b) : schema : fraza :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie subordonată predicativă :
   - subordonată faţă de propoziţia 1,
   - introdusă prin adverbul relativ *unde*,
   - are ca regent verbul copulativ *a fi* din propoziţia 1 ;
3. propoziţie subordonată atributivă :
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - introdusă prin adverbul relativ *unde,*
   - are ca regent un substantiv din propoziţia 2.

4. Stabiliţi funcţia sintactică a cuvintelor subliniate şi arătaţi în cadrul cărei propoziţii îşi îndeplineşte fiecare cuvînt subliniat funcţia sintactică identificată !
   a) *Clasa care* a săvîrşit aceste fapte e demnă de laudele *pe care* le primeşte.
   b) *Ora la care* trebuie să sosească ne-a comunicat-o prin telegrama de ieri.
   c) *Adevărul* e un ţel *spre care* trebuie să năzuim.
   d) *Cartea ale cărei* pagini sînt degradate va fi returnată.
   e) *Ceremonialul în desfăşurarea căruia* am găsit o deosebită satisfacţie a fost integral înregistrat.
   f) *Domnişoara cu ai cărei părinţi* mă întreţinusem îndelung e colega fiului meu.

5. Ce lipseşte din frazele de mai jos, din propoziţiile regente, pentru ca subordonata să fie corect identificată ?

Construiţi frazele de mai jos după subînţelegerea regenţilor omişi :

Fraza a) :

prop. 1 formată din :	prop. 2 formată din :			prop. 3 formată din :	
verb impersonal la indicativ mai mult ca perfect	+ *să*	+ verb diateza activă, pers. 3 sg.	+ ?	+ *cînd*	+ verb la diateza activă, indicativ viitor propriu-zis, pers. 3 sg., predicat
principală	subord. subiectivă			subord. atributivă	

Scanned with OKEN Scanner

Fraza b)

prop. 1 formată din: substantiv, sg., caz N, subiect	+ ?	prop. 2 formată din: + că	+ pronume personal, pers. 1 sg., caz N, subiect	+ verb la diateza activă, indicativ prezent, predicat	+ ?	prop. 3 formată din: + pronume personal, caz Ac, cu prepoziţie	+ verb la diateza activă, indicativ, pers. 3 sg.	+ subst., caz Ac, compl. direct
principală		subord. predicativă				subord. atributivă		

6. Să se construiască:
   a) trei enunţuri în care pronumele relativ *ce* să introducă, pe rînd, o subiectivă, o predicativă şi o atributivă;
   b) trei enunţuri în care cîte o subordonată subiectivă, predicativă şi atributivă să fie introduse prin adjectivul pronominal relativ *ce*;
   c) trei enunţuri în care subiectiva, atributiva şi predicativa să fie introduse prin adverbul relativ *ce*;
   d) trei enunţuri în care interogativul *ce* să apară, pe rînd, în regentele subordonatelor subiective, predicative şi atributive.

7. Construiţi fraze în care:
   a) subordonata atributivă să fie introdusă prin pronume relativ în cazul genitiv, atribut pronominal genitival;
   b) subordonata predicativă să fie introdusă prin pronume relativ în cazul genitiv, nume predicativ;
   c) subordonata subiectivă să fie introdusă prin pronume relativ complement indirect în cazul genitiv;
   d) subordonata atributivă să fie introdusă prin adjectiv relativ în cazul genitiv, atribut adjectival;
   e) subordonata predicativă să fie introdusă prin adjectiv relativ în cazul genitiv, atribut adjectival;
   f) subordonata subiectivă să fie introdusă prin adjectiv relativ în cazul dativ, atribut adjectival;
   g) subordonata atributivă să fie introdusă prin pronume relativ în cazul acuzativ, complement direct;
   h) subordonata predicativă să fie introdusă prin pronume relativ în cazul acuzativ, complement indirect;
   i) subordonata subiectivă să fie introdusă prin pronume relativ în cazul nominativ, subiect al subordonatei.

8. Se dă textul:

   Problema este deci că şi ţările mici, nedezvoltate trebuie să tragă concluziile lor privind schimbările ce se impun chiar în rîndul lor. (*Adevărul*, 1990)

Scanned with OKEN Scanner

Cerinţe :

a) efectuaţi analiza şi schema frazei, indicînd în analiză regentul conectivul şi raporturile dintre propoziţii ;
b) analizaţi atributele din textul dat ;
c) schimbaţi termenul regent al propoziţiei 2 pentru ca propoziţia să devină subiectivă.

9. Construiţi :

a) o frază în cadrul căreia pronumele relativ *care* să introducă o subordonată atributivă, iar relativul *care* să aibă funcţia de subiect al atributivei ;
b) o frază în cadrul căreia pronumele relativ *care* să introducă o subordonată subiectivă, iar relativul *care* să aibă funcţia de atribut pronominal genitival în cadrul subordonatei ;
c) o frază în cadrul căreia pronumele relativ *care* să introducă o subordonată predicativă, iar relativul *care* să aibă funcţia de nume predicativ în cadrul subordonatei predicative.

Scanned with OKEN Scanner

SUBORDONATA COMPLETIVĂ DIRECTĂ

A

Regenţi din propoziţia determinată :

- verbe tranzitive : Nimeni nu ***poate să obţină mai mult.***
- verbe dublu tranzitive : L-***au întrebat ce doreşte.***
- locuţiuni verbale tranzitive : Nu ***băga în seamă*** *că îl prive*
- interjecţii tranzitive : ***Iată ce nu vrea.***

Conective :

- conjuncţii subordonatoare : *că*, *să*, *dacă*, *de*, *ca să*, *ca... să* ;
- pronumele sau adjectivele pronominale relative *care*, *ce*, *cît*, *cîtă*, *cîţi*, *cîte* ;
- pronumele relativ *cine* ;
- pronumele şi adjectivele pronominale nehotărîte *oricare*, *orice*, *oricît* ;
- pronumele nehotărît *oricine* ;
- adverbele relative *unde*, *cînd*, *cum*.

B

1. Copilul văzu cu uimire că pădurea cea tăcută primeşte cu bucurie cîntecul pîrîului şi-l întăreşte şi din clipa aceea i-a pierit orice sfială în faţa pădurii celei negre şi a început să o privească mai de aproape. (Agârbiceanu, *Opere*)
2. El îşi aduse aminte că ultima dată o auzise bătînd de ora opt şi că la ora nouă nu se auzise. (Ţoiu, *Galeria cu viţă sălbatică*)
3. Am aflat că Leon n-a îndrăznit să vie şi v-a scris o scrisoare.
   (Sadoveanu, *Venea o moară pe Siret*)
4. Iată că i se înfăţişează un fecior voinic, îndrăzneţ şi binecrescut.
   (Simion Florea Marian, *Legende istorice*)
5. Vreau să zic că multă vreme visam la scena asta, la ţară, la cîmpia întinsă, de mult visam să mă întorc aici, să trăiesc în pămîntul nostru, să răsuflu din plin şi să mă arză soarele. (Zamfirescu, *Viaţa la ţară*)

Scanned with OKEN Scanner

6. Aripi aş vrea să aibă acum pieptul meu
Şi ca Dedal prin ceruri să zbor sau ca Perseu
Să urc dintr-o dată văzduhul despicînd
Să-mi văd pămîntul sacru al ţării mai curînd. (Ovidiu, *Tristele*)

7. Comisarul respectiv îmi spune că blajinul fecior al Păunei-văduvei a făcut isprăvi mari la revoluţie şi acum e ţintuit la secret sub grele învinuiri.
(Caragiale, *Schiţe şi nuvele*)

8. Nu merită un bădăran să mă enerveze atîta. (Rebreanu, *Jar*)

9. Întreabă care-i drumul şi nu te vei rătăci ! (Macarie, *Proverbe*)

10. Înainte de a-ţi lua casă află cine-ţi este vecin. (Macarie, *Proverbe*)

11. Omul fericit nu ştie cît de repede fuge timpul. (Macarie, *Proverbe*)

12. Asta e treaba lui şi cine ştie dacă l-aş supăra, dacă nu l-aş păgubi spunîndu-le altora c-a trecut pe aici. (Slavici, *Nuvele*)

13. Nu întreba oaspetele dacă vrea să tai pentru el o găină ! (Macarie, *Proverbe*)

14. Ştim că arhitectura clasică, în special sub forma ei greacă, nu cunoaşte obişnuit decît liniile şi unghiurile drepte. (G. Oprescu, *Manual de istoria artei*)

15. Datele istorice ne arată dacă un eveniment s-a produs înainte sau după altul, dacă aceste evenimente sînt distanţate între ele prin zeci sau sute de ani.
(Georgian, *Istoria antică*)

16. N-a uitat de unde a plecat, el a uitat cum a plecat. (Săraru, *Nişte ţărani*)

17. Confecţionîndu-şi unelte din metal, superioare celor din piatră folosite pînă atunci, oamenii au reuşit să dezvolte agricultura, obţinînd produse mai bune şi mai multe. (Georgian, *Istoria antică*)

18. Ar fi dorit să ştie unde-i şi ce face, cum e şi ce gîndeşte, ar fi dorit să-l vadă şi numai să-l vadă. (Slavici, *Nuvele*)

19. Fenicienii au creat opere originale în artă şi literatură ; interesaţi în alcătuirea cît mai rapidă a actelor comerciale, au reuşit să creeze un alfabet simplu din 22 de semne, numai consoane, aducînd astfel o contribuţie valoroasă la dezvoltarea culturii ; adoptat şi perfecţionat de greci şi romani, alfabetul fenician stă la baza majorităţii alfabetelor moderne. (Georgian, *Istoria antică*)

20. Pausanias cunoaşte o singură expediţie de cucerire, dar mărturiseşte că nu ştie sigur cine a fost făcut prizonier de geţi : Lisimah sau fiul său.
(H. Daicoviciu, *Portrete dacice*)

21. De petrecerea noastră la ţară îmi aduc aminte că dormeam într-o cămăruţă, în fîn mirositor şi că bătrînul îmi strujea jucării albe.
(Sadoveanu, *Dumbrava minunată*)

Scanned with OKEN Scanner

22. Niciodată nu-mi închipuisem că vînatul nu vine spre puşca mea din pricina lui şi abia acum băgam de seamă că în pădurea aceea eu eram un duşman ca şi lupii vînători. (Sadoveanu, *Dumbrava minunată*)

23. Hotărîi să nu mai mărturisesc nimănui că am hoinărit printre stele şi printre luceferi şi că, văzut de acolo de sus, cerul era negru ca păcura. (Stancu, *Desculţ*)

24. Am învăţat să nu-mi fac griji zadarnice, să nu dau crezare celor spuse de înşelători sau de vrăjitori despre descîntece sau despre izgonirea demonilor, nici gîndul măcar să nu mă poarte către asemenea treburi, să nu resping părerea răspicat şi sincer. (Marcus Aurelius, *Către sine*)

C

25. Care dintre frazele descrise mai jos se pot construi? Motivaţi răspunsul dat pe baza termenilor angajaţi în descrierea frazelor!

Fraza a):

1. propoziţie subordonată completivă directă:
   – are ca regent un verb la gerunziu, din propoziţia 2;
2. propoziţie principală:
   – are predicatul exprimat prin verb tranzitiv;
3. propoziţie subordonată completivă directă:
   – are ca regent predicatul propoziţiei 2.

Fraza b):

1. propoziţie principală;
2. propoziţie subordonată completivă directă:
   – are ca regent verbul tranzitiv, predicat al propoziţiei 1;
3. propoziţie subordonată completivă directă:
   – coordonată cu propoziţia 2.

Fraza (c):

1. propoziţie principală:
   – are predicatul exprimat prin verbul tranzitiv *a cere*;
2. propoziţie subordonată completivă directă:
   – are ca regent predicatul propoziţiei 1;
3. propoziţie subordonată completivă directă:
   – nu este coordonată cu propoziţia 2;
   – subordonată predicatului propoziţiei 1.

Fraza d):

1. propoziţie principală:
   – are predicatul exprimat prin verbul *a învăţa*,
   – verbul predicat al propoziţiei e determinat de un complement direct exprimat prin substantiv propriu;

Scanned with OKEN Scanner

2. propoziţie subordonată completivă directă:
   – are ca regent predicatul propoziţiei 1.

Fraza e):

1. propoziţie principală:
   – are predicatul exprimat prin verbul *a căuta*,
   – verbul predicat al propoziţiei 1 e determinat de un complement direct exprimat prin substantiv comun;
2. propoziţie subordonată completivă directă:
   – are ca regent predicatul propoziţiei 1.

Fraza f):

1. propoziţie principală:
   – are predicatul exprimat prin verb tranzitiv la diateza activă;
2. propoziţie subordonată completivă directă:
   – are predicatul exprimat prin verb la diateza activă;
3. propoziţie subordonată completivă directă:
   – are predicatul exprimat prin verb la diateza reflexivă,
   – nu este coordonată cu propoziţia 2,
   – determină predicatul propoziţiei 1.

26. Se dau următoarele enunţuri:

a) Le privea cu sfială şi asculta cum oftează şi cum şoptesc.
(Sadoveanu, *Dumbrava minunată*)

b) Găsi de cuviinţă să-l întrebe cu multă asprime cum de nu i-a venit mai de mult în cap ideea asta. (Dickens, *Oliver Twist*)

c) Învăţîndu-l pe Oliver să nu se teamă şi să se ţină de dînsul, urcă scările primului etaj. (Dickens, *Oliver Twist*)

d) Mă ruga să mă aplec către jetul de apă. (Tudoran, *Toate pînzele sus!*)

Cerinţe:

- analizaţi morfologic şi sintactic verbele care pot avea două complemente directe necoordonate;
- arătaţi ce s-a realizat în textele de mai sus pe lîngă verbele dublu tranzitive: două complemente directe sau un complement direct şi o completivă directă?
- identificaţi locuţiunea verbală tranzitivă prezentă în unul din textele de mai sus şi daţi alte trei exemple de locuţiuni verbale tranzitive;
- arătaţi în care dintre cele două situaţii o locuţiune verbală este tranzitivă: atunci cînd locuţiunea conţine un verb tranzitiv fără un complement direct realizat în cadrul locuţiunii sau cînd verbul tranzitiv are, în cadrul locuţiunii, un complement direct?

Scanned with OKEN Scanner

27. Se dau următoarele enunţuri :

a) Acum n-are cine mă spăla, n-are cine-mi spune o vorbă bună.
(Sadoveanu, *Un om năcăjit*)

b) Cui putem noi cere găzduire într-o noapte ca asta şi în aşa singurătăţi ?
(Sadoveanu, *Dumbrava minunată*)

c) Uriaşii, după ce au ajutat cîndva pe Făt-Frumos să omoare pe balauri şi pe zmei, nu mai au ce face alta decît să treacă în întunericul cel veşnic.
(Sadoveanu, *Dumbrava minunată*)

d) Am împuşcat-o la zbor. A mai căzut în zăvoi una pe care n-au mai putut-o găsi. (Sadoveanu, *Dumbrava minunată*)

e) Noaptea, dumbrava asta este o împărăţie pe care oamenii de rînd n-o pot cunoaşte. (Sadoveanu, *Dumbrava minunată*)

Cerinţe :

- analizaţi pronumele relative din enunţurile date ;
- analizaţi verbele la infinitiv din enunţurile date ;
- arătaţi ce lipseşte din componenţa infinitivelor de mai sus şi precizaţi în ce condiţii verbele la infinitiv pot să apară ca atare.

28. Se dau următoarele proverbe cuprinse în volumul *Mai bine o zi om decît o mie de ani umbra lui* :

a) Nu poţi găsi un prieten nici într-un an, dar îl poţi pierde chiar şi-ntr-un ceas.
b) Poţi să îmbătrîneşti într-un singur ceas.
c) Copacul nu poate fi verde un an întreg, omul nu poate fi înfloritor cît e veacul.
d) Lupul e o pacoste, dar îi învaţă pe crescătorii de vite să fie cu băgare de seamă.
e) De adevăr, ca şi de soare, nu te poţi ascunde în dosul palmei.
f) Şi omul deştept poate să greşească.
g) Chemînd focul asupra vecinului, poţi arde tu însuţi.
h) Copacul cu trunchi drept poate fi folosit oriunde : omul drept are întotdeauna prieten.

Cerinţe :

- subliniaţi în mod diferit verbele la infinitiv şi verbele la conjunctiv ;
- rescrieţi, trecînd la conjunctiv infinitivele din proverbele de mai sus şi, respectiv, trecînd la infinitiv conjunctivele din proverbele date ;
- după rescrierea proverbelor, identificaţi propoziţiile şi felul acestora ; arătaţi ce s-a modificat, în privinţa numărului de predicate, prin schimbarea modului verbelor, în fiecare text.

29. Descrieţi întîi frazele corespunzătoare schemelor de mai jos şi apoi construiţi-le, ghidîndu-vă după descrierea lor :

Scanned with OKEN Scanner

Schema dată :

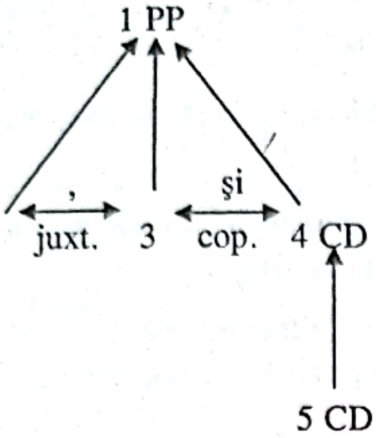

descrierea după schemă :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie subordonată completivă directă :
   – subordonată faţă de propoziţia 1,
   – are ca regent verbul *a prefera* din propoziţia 1,
   – introdusă prin conjuncţia *că* ;
3. propoziţie subordonată completivă directă :
   – coordonată prin juxtapunere cu propoziţia 2,
   – introdusă prin conjuncţia *să* ;
4. propoziţie subordonată completivă directă :
   – coordonată prin conjuncţie coordonatoare copulativă cu propoziţia 3 ;
5. propoziţie subordonată completivă directă :
   – subordonată faţă de propoziţia 4,
   – are ca regent verbul tranzitiv *a crede* din propoziţia 4,
   – introdusă prin conjuncţia *să*.

fraza :

fraza a) :

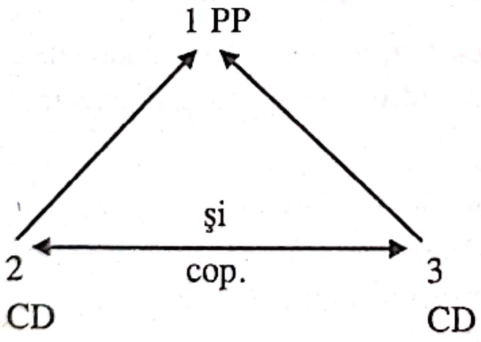

fraza b) :

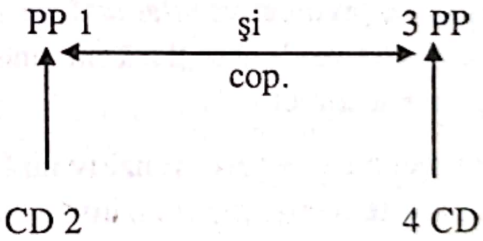

fraza c) :

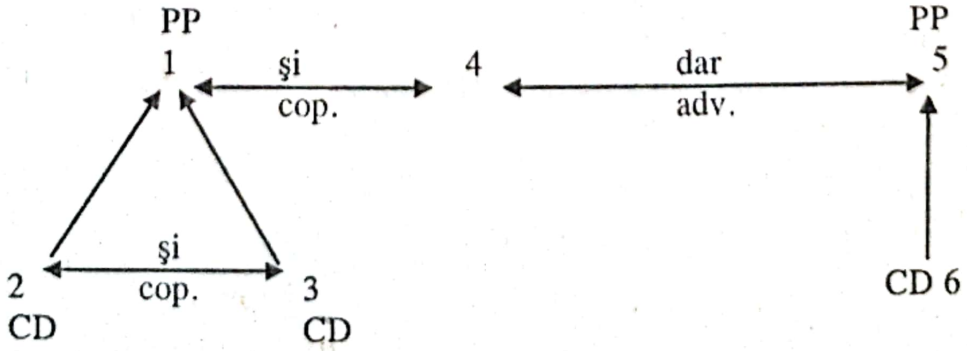

Scanned with OKEN Scanner

D

Spre a decide că o subordonată este completivă directă, trebuie să aveţi în vedere următoarele considerente:

1. Regentul unei subordonate completive directe este **verb tranzitiv, verb dublu tranzitiv, locuţiune verbală tranzitivă, interjecţie tranzitivă.**
2. Verbele tranzitive (nu cele dublu tranzitive!) şi interjecţiile tranzitive pot realiza un complement direct – parte de propoziţie sau o completivă directă, neputînd realiza şi complement direct, şi completivă directă.
3. Verbele tranzitive se intranzitivizează atunci cînd sînt întrebuinţate la diateza pasivă sau la diateza activă cu pronume reflexiv în acuzativ.
4. Verbele *a învăţa*, *a ruga*, *a trece*, *a sfătui*, *a întreba* sînt verbe dublu tranzitive şi pot fi determinate:
   a) de două complemente directe necoordonate;
   b) de un complement direct şi o completivă directă.
5. Verbele dublu tranzitive nu se intranzitivizează prin întrebuinţare la diateza pasivă sau reflexivă; un verb dublu tranzitiv, întrebuinţat la diateza pasivă sau reflexivă, poate fi, aşadar, determinat de o completivă directă.
6. Interjecţiile predicative *uite*, *iată*, *iacă*, *poftim*, *na* pot fi determinate de subordonate completive directe dacă nu sînt, în cadrul propoziţiei, determinate de un complement direct.

Dacă regentul este verb tranzitiv fără complement direct, la diateza activă, dacă regentul este interjecţie tranzitivă fără complement direct sau dacă regentul este verb dublu tranzitiv cu un complement direct sau fără complement direct, atunci subordonata poate fi completivă directă.

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE COMPLEXE

1. Efectuaţi analiza şi schema frazelor de mai jos, ghidîndu-vă după modelul dat !

Model :

Fraza :
Nu e grav să nu ştii, grav este să nu vrei să ştii.

Analiza :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie subordonată subiectivă :
   – are ca regent expresia verbală impersonală *e grav* din propoziţia 1 ;
3. propoziţie principală :
   – coordonată cu propoziţia 1 prin juxtapunere ;
4. propoziţie subordonată subiectivă :
   – are ca regent expresia verbală impersonală *e grav* din propoziţia 3 ;
5. propoziţie subordonată completivă directă :
   – are ca regent verbul personal, predicativ, tranzitiv *a vrea* din propoziţia 4.

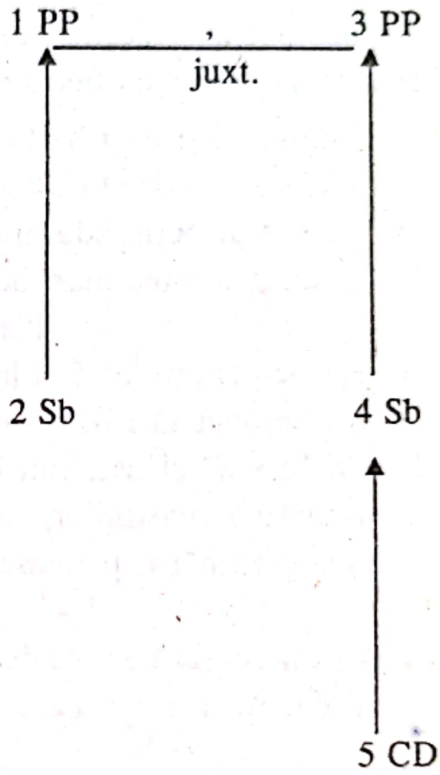

a) Viitorul şi trecutul
Sînt a filei două feţe
Vede-n capăt începutul
Cine ştie să le-nveţe. (Eminescu, *Poezii*)

b) Puterea ei era să facă să nu răzbată nimic în afara ei şi toţi din jurul ei se înşelau citind pe chipul ei numai întunericul tăcerii.
(Săraru, *Dragostea şi revoluţia*)

c) Ce nu voia Cosma să-i spună era că-şi pregătise familia.
(Rebreanu, *Răscoala*)

d) Nu ştia că afară se află un viezure care tremura de propria-i îndrăzneală.
(London, *Colţ Alb*)

e) Rele-or zice că sînt toate cîte nu vor înţelege,
Dar afară de acestea, vor căta vieţii tale
Să-i găsească pete multe, răutăţi şi mici scandaluri. (Eminescu, *Opere*)

Scanned with OKEN Scanner

f) Aceia care au început pe pămîntul Daciei să adune comori băneşti înainte de încleştarea militară dintre Traian şi Decebal, sporindu-le şi apoi îngropîndu-le în timpul dominaţiei romane, nu puteau fi decît oameni din sînul populaţiei dacice care au supravieţuit războaielor de cucerire şi care au trăit apoi în condiţiile impuse de noii stăpîni. (Protase, *Autohtonii în Dacia*)

g) Sîmbătă seara, în Vidra, David Avram îl întrebă de-i adevărat că s-a pus pacea. (Rebreanu, *Crăişorul*)

h) E maşina vorbitoare a domnului Edison. Iată, cine nu crede, să vină în faţă şi va vedea că nu-i o înşelătorie, ci e cel mai mare miracol pe care l-a cunoscut lumea. (Tudoran, *Toate pînzele sus !*)

2. Analizaţi textele de mai jos, precizaţi funcţia fiecărei subordonate şi arătaţi prin ce s-a introdus fiecare subordonată !

a) Ajunse să ştie că bărbaţii erau drepţi, copiii erau mai cruzi, femeile mai blînde. (London, *Colţ Alb*)

b) Nu e mai puţin adevărat că dacii noştri de pe vremuri ştiau să ridice pe şesurile acestea mari bogăţii de holde.
(Pârvan, *Începuturile vieţii romane la gurile Dunării*)

c) Privea printre lacrimi la cuiul încăpăţînat. Ar fi vrut să-l bată, dar asta ar fi însemnat să-l înfigă mai bine. (Velea, *Întîlnire tîrzie*)

d) Chaldeenii şi asirienii erau vestiţi în antichitate pentru lucrările lor de asanare a mlaştinilor, de îndiguire şi irigare artificială care permiteau să se facă grădinărit, plantare de pomi şi flori chiar în ţinuturi cu pămînt sărac.
(Georgian, *Istoria antică*)

e) Ce interesează e nota de mister care începe de la un punct să întovărăşească discursul şi să-i dea acel înveliş de obscuritate reclamat de poezia modernă.
(Eugen Simion, *Luceafărul*)

f) Iar oamenii, în clipele cînd uitau ciudata stare a căpitanului, se învîrteau din nou pe lîngă dînsa, neştiind care şi cum să-i pară mai chipeş în faţă.
(Tudoran, *Toate pînzele sus !*)

g) Aflîndu-se cu satul în război
Găseşte că măsura înţeleaptă
E să înceapă tot cu cîte doi
Şi oamenii pricep ce-i mai aşteaptă. (Arghezi, *1907*)

h) Astronomul ştie prin observaţii şi prin socoteli că din locul unde se află observatorul, la o anumită oră, minut şi secundă o anumită stea sau planetă trebuie să se afle într-un punct al cerului, măsurat cu precizie.
(Tudoran, *Toate pînzele sus !*)

3. Precizaţi ce trebuie să existe în regentele subordonatelor din schemele de mai jos pentru a putea construi frazele corespunzătoare.

Scanned with OKEN Scanner

Model :

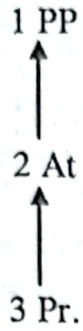

1. regenta propoziţiei 2 trebuie să conţină un substantiv, pronume sau numeral pentru ca propoziţia 2 să fie atributivă ;
2. regenta propoziţiei 3 trebuie să conţină un verb copulativ pentru ca propoziţia 3 să fie predicativă.

Fraza a) :

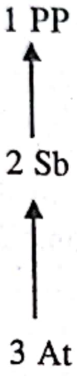

Fraza b) :

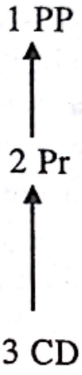

Fraza e) :

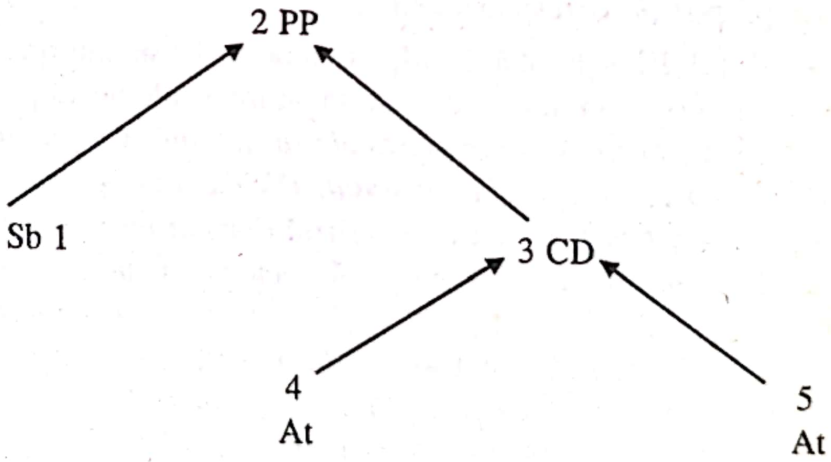

Fraza c) :

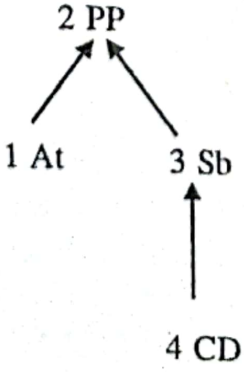

Fraza d) :

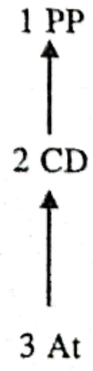

Scanned with OKEN Scanner

4. Analizaţi cuvintele scrise în italic din textele de mai jos; dezvoltaţi apoi cuvintele subliniate în subordonata corespunzătoare! Efectuaţi apoi analiza şi schema frazelor astfel obţinute!

a) *A te naşte* înseamnă *a fi aruncat* într-un univers aparte, în care atavismele şi influenţele sînt fără număr, în care fiecare amănunt, fiecare secundă sînt importante. (Velea, *Întîlnire tîrzie*)

b) *A vedea, a auzi, a simţi, a fantaza* pot *îndestula* un creier care e mai flămînd chiar decît stomacul. (Ţoiu, *Galeria cu viţă sălbatică*)

c) Şcoala trebuie să te înveţe *a fi* propriul tău *dascăl*, cel mai bun şi cel mai aspru. (Iorga, *Cugetări*)

d) Tare aş dori ca vreunul dintre filozofii cei ghiftuiţi care prefac în fiere tot ce mănîncă şi beau, care au sînge ca gheaţa şi inima ca o piatră, să fi putut *privi* cum s-a repezit de hulpav Oliver Twist la rămăşiţele dezgustătoare dispreţuite de cîine. (Dickens, *Oliver Twist*)

e) Pur şi simplu cred în demnitatea umană şi ştiu că, în imensitatea unui univers ostil sau indiferent, unica soluţie pentru om *de a rămîne* cu înverşunare fidel lui însuşi, *de a rezista* fricii *de a visa* e *de a se bate* împotriva necunoscutului şi *de a cîştiga* teren pentru ordinea umană. (H. Lovinescu, *Moartea unui artist*)

5. Analizaţi frazele de mai jos! Contrageţi apoi subordonatele subliniate în partea de propoziţie corespunzătoare!

a) Totul îşi schimbă locul, se modifică, se interpretează, conştiinţa mea dispersată în miliarde de atomi şi molecule nu va pieri şi cred *că voi exista încă sub forma unor particule în acţiune, voi putea să însemn încă ceva, să-mi afirm energia spiritului.* (Velea, *Întîlnire tîrzie*)

b) Nu cred *să fie o ambiţie deşartă dorinţa mea ca o corabie românească să ducă pavilionul ţării mele prin locuri* unde nu l-a mai dus vreodată nimeni. (Tudoran, *Toate pînzele sus!*)

c) Lîngă el mi-a fost dat *să văd dintr-o pilduire, în mod limpede* că acelaşi om poate *să fie aspru şi îngăduitor, să nu se lase stăpînit de mînie în timpul explicaţiilor.* (Marcus Aurelius)

6. Efectuaţi întîi schema, construiţi apoi frazele descrise mai jos; observaţi şi marcaţi cu un plus (+) în tabelul final ce propoziţii pot fi introduse prin conectivele *care, unde, cum, cînd, dacă*!

Fraza a):

1. propoziţie principală;
2. propoziţie subordonată subiectivă:
   - subordonată faţă de propoziţia 1,
   - introdusă prin conjuncţia *dacă*,
   - are ca regent un verb folosit ca impersonal la diateza pasivă, în propoziţia 1.

Scanned with OKEN Scanner

Fraza b) :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie subordonată predicativă :
   – subordonată faţă de propoziţia 1,
   – introdusă prin pronumele relativ *care*,
   – are ca regent verbul copulativ *a fi*, întrebuinţat fără nume predicativ în propoziţia 1.

Fraza c) :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie subordonată subiectivă :
   – subordonată faţă de propoziţia 1,
   – introdusă prin adverbul relativ *unde*,
   – are ca regent o expresie verbală impersonală din propoziţia 1 ;
3. propoziţie subordonată subiectivă :
   – coordonată cu propoziţia 2,
   – introdusă prin adverbul relativ *cînd* ;
4. propoziţie subordonată completivă directă :
   – subordonată faţă de propoziţia 3,
   – introdusă prin adverbul relativ *cum*,
   – are ca regent un verb tranzitiv din propoziţia 3.

Fraza d) :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie subordonată completivă directă :
   – subordonată faţă de propoziţia 1,
   – introdusă prin adverbul relativ *cînd*,
   – are ca regent un verb tranzitiv din propoziţia 1 ;
3. propoziţie subordonată completivă directă :
   – subordonată faţă de propoziţia 2,
   – introdusă prin adverbul relativ *unde*,
   – are ca regent un verb tranzitiv din propoziţia 2 ;
4. propoziţie subordonată subiectivă :
   – subordonată faţă de propoziţia 3,
   – introdusă prin conjuncţia *să*,
   – are ca regent verbul *a trebui* din propoziţia 3.

Fraza e) :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie subordonată completivă directă :
   – subordonată faţă de propoziţia 1,
   – introdusă prin adverbul relativ *cum*,
   – are ca regent o interjecţie tranzitivă din propoziţia 1 ;

Scanned with OKEN Scanner

3. propoziţie subordonată completivă directă:
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - introdusă prin conjuncţia *dacă*,
   - are ca regent un verb tranzitiv din propoziţia 2;
4. propoziţie subordonată subiectivă:
   - introdusă prin pronumele relativ *care*,
   - are ca regent un verb personal întrebuinţat fără subiect în propoziţia 3.

Fraza f):

1. propoziţie principală;
2. propoziţie subordonată predicativă:
   - subordonată faţă de propoziţia 1,
   - introdusă prin conjuncţia *dacă*,
   - are ca regent un verb copulativ din propoziţia 1;
3. propoziţie subordonată atributivă:
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - are ca regent substantivul *locul* din propoziţia 2,
   - introdusă prin adverbul relativ *unde*;
4. propoziţie subordonată atributivă:
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - are ca regent substantivul *ziua* din propoziţia 2,
   - introdusă prin adverbul relativ *cînd*;
5. propoziţie subordonată subiectivă:
   - subordonată faţă de propoziţia 4,
   - are ca regent o expresie verbală impersonală din propoziţia 4,
   - introdusă prin adverbul relativ *cum*.

Fraza g):

1. propoziţie principală;
2. propoziţie subordonată subiectivă:
   - subordonată faţă de propoziţia 1,
   - are ca regent o expresie verbală impersonală din propoziţia 1,
   - introdusă prin conjuncţia *dacă*;
3. propoziţie subordonată atributivă:
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - are ca regent un pronume din propoziţia 2,
   - introdusă prin pronumele relativ *care*;
4. propoziţie subordonată predicativă:
   - subordonată faţă de propoziţia 3,
   - are ca regent verbul copulativa *deveni* din propoziţia 3,
   - introdusă prin adverbul relativ *unde*;

Scanned with OKEN Scanner

5. propoziţie subordonată predicativă:
   - introdusă prin adverbul relativ *cînd*,
   - coordonată cu propoziţia 4 prin juxtapunere;
6. propoziţie subordonată predicativă:
   - introdusă prin adverbul relativ *cum*,
   - coordonată cu propoziţia 5 prin conjuncţia coordonatoare copulativă *şi*.

Fraza h):

1. propoziţie subordonată atributivă:
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - are ca regent substantivul *întrebarea* din propoziţia 2,
   - introdusă prin conjuncţia *dacă*;
2. propoziţie principală;
3. propoziţie subordonată atributivă:
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - introdusă prin adverbul relativ *cum*.

	subiectiva	predicativa	atributiva	completiva directă
care				
cînd				
cum				
dacă				
unde				

7. Treceţi următorul dialog din vorbirea directă în vorbirea indirectă; arătaţi ce modificări s-au produs la nivelul frazelor!

– Oşteanul acesta se dă drept din neamul nostru, zise el cu glas îndesat, să mă uit şi eu la el.

Cu îndrăzneală apucă mîna lui Tudor, îl trase spre el şi-l privi în ochi.

– Nu eşti tu, zise el scurt, dintre ai lui Ionaşcu, care au pribegit peste Nistru?

– Sînt Tudor, feciorul lui Ionaşcu... răspunse mişcat Şoimaru, dintre toţi pribegii, eu singur mă întorc înapoi...

– Atuncea eu îţi sînt moş drept, frate cu tatăl... strigă bătrînul. Uită-te la mine şi mă cunoaşte!

– Te cunosc, moşule Mihu, îngînă Şoimaru.

(Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

Scanned with OKEN Scanner

8. Se dă textul :

> Regele dac voia să-şi întărească cetăţile, să-şi înzestreze armata cu arcuri mai bune şi cu maşini de război, s-o deprindă cu tactica de luptă romană, într-un cuvînt să-şi creeze condiţii mai bune pentru a relua lupta împotriva Imperiului. (H. Daicoviciu, *Portrete dacice*)

Cerinţe :

a) identificaţi :
   - verbele tranzitive care sînt determinate de o completivă directă ;
   - verbele tranzitive care în textul dat sînt determinate de complemente directe ;

b) precizaţi.raporturile dintre subordonatele completive directe din textul dat ;

c) arătaţi de ce conjunctivul verbului *a crea* se scrie cu doi e, comparaţi-l cu conjunctivul verbului *a lucra* ;

d) explicaţi scrierea cu majusculă a substantivului *imperiu* ;

e) înlocuiţi predicatul regentei întîi cu *a trebui,* apoi cu verbul *a se gîndi,* la modul şi timpul corespunzător şi arătaţi ce devin subordonatele din textul dat.

Scanned with OKEN Scanner

SUBORDONATA COMPLETIVĂ INDIRECTĂ

A

Regenţi din propoziţia determinată :

- verbe intranzitive : *Se temea să nu te piardă.*
- verbe tranzitive : Povestea asta *spune*-o *cui vrei* !
- locuţiuni verbale : *Despre ce ai vorbit în taină*, iute nu ***da sfoară în ţară***.
- adjective : Nu-l credeau ***apt*** *să satisfacă stagiul militar.*
- adverbe : Acolo se credea ***departe*** *de orice îi putea dăuna.*
- interjecţii : ***Vai*** *cui vine la ora cinci* !

Conective :

- conjuncţii subordonatoare : *că, să, ca să, dacă, de* ;
- locuţiuni conjuncţionale : *cum că, cum de, pentru că* ;
- pronumele relativ *cine* ;
- pronume şi adjective pronominale relative : *care, ce, cît, cîtă, cîţi, cîte* ;
- pronumele nehotărît *oricine* ;
- pronume şi adjective pronominale nedefinite : *oricare, orice, oricît, oricîţi, oricîte* ;
- adverbele relative : *ce, cît* ;
- adverbele relative : *unde, cînd, cum.*

B

1. Numai păstrăvii se încumetă să-l înfrunte. (Bogza, *Cartea Oltului*)
2. Va vorbi cui se cuvine. (Sadoveanu, *Opere*)
3. Ei se simţeau chemaţi să pună umărul la zidirea unei lumi în grai românesc. (Blaga, *Hronicul şi cîntecul vîrstelor*)
4. Toată împărăţia se făIea că va avea un împărat înţelept. (*Tinereţe fără bătrîneţe*)
5. Marele savant se hotărîse să rămînă întreaga lui viaţă un romantic. (Ivasiuc, *Iluminări*)

Scanned with OKEN Scanner

6. Pentru cine o cunoaşte
Toate-s vechi şi nouă toate. (Eminescu, *Poezii*)

7. Trăia departe de cine îl hulea. (Agârbiceanu, *Strigoiul*)

8. Vai de cine se simţeşte. (Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

9. Sînt hotărît să mă susţin singur. (Teodoreanu, *La Medeleni*)

10. De fapt, nici eu singur nu-mi prea dau seama de ce se întîmplă cu mine. (Stancu, *Desculţ*)

11. Ea pleacă, eu mă fac că plec,
Dar stau acolo şi-o petrec. (Coşbuc, *Poezii*)

12. Pentru mine numai două merţe de grîu a dat tata cui se cuvine. (Agârbiceanu, *Opere*)

13. Te-am văzut şi ieri pe cale
M-am temut să te opresc. (Coşbuc, *Poezii*)

14. O jumătate de oră mai tîrziu *Speranţa* era legată la chei, în portul comercial, gata să primească vizita feluritelor autorităţi. (Tudoran, *Toate pînzele sus !*)

15. Departe de aceste culmi singuratice pe toată întinderea Ardealului şi mai departe încă Oltul se pregăteşte să ia fiinţă. (Bogza, *Cartea Oltului*)

16. Oamenii se temeau că nu se va coace şi priveau îngrijoraţi cerul mereu înnorat. (Agârbiceanu, *Opere*)

17. Vin în fiecare duminică aici şi mă uit cum se ridică macaraua înaltă şi cum desenează ea dimensiunile construcţiilor imaginate de mine şi de ea. (Săraru, *Clipa*)

18. Pînă şi cei mai nenorociţi dintre oameni se simt în stare să uite povara vieţii lor nefericite şi să-şi îndrepte spinarea şi să tragă aer în piept şi să spere. (Săraru, *Clipa*)

19. Ioan Vidu i-a făcut pe toţi românii să se recunoască, sub farmecul muzicii unitare, membrii unui singur popor. (Iorga, *Scrieri*)

20. Căpeteniile partidei înverşunate să aprindă războiul civil nu mai erau în stare să pună frîu victoriei. (D. Tudor, *Figuri de împăraţi romani*)

21. Cîteodată se gîndea să intre cătană, să meargă la război, să facă vitejii şi apoi să se întoarcă triumfător la curtea din Criştior. (Rebreanu, *Crăişorul*)

22. Totdeauna literatura a fost menită să ne apere de moarte dar niciodată într-un chip aşa de direct, aproape eroic. (Simion Florea Marian, *Legende istorice din Bucovina*)

Scanned with OKEN Scanner

23. Tătarii, nici visînd despre ce li se pregăteşte, înaintară pe calea apucată tot cîntînd şi hălăcăind. (Simion Florea Marian, *Legende istorice din Bucovina*)

24. În această situaţie, Horea se gîndea să ia drumul Vienei, să dea împăratului lămuriri şi să îndrume totul spre o soluţie oficială.
(Blaga, *Gîndirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea*)

25. În memoriul său către Ludovic al XIV-lea, ambasadorul francez la Constantinopol îl îndemna pe suveranul său să ia parte activă la desfăşurarea crizei orientale.
(Mustafa Ali Mehmed, *Istoria turcilor*)

26. Pentru susţinerea războaielor începute o dată cu despresurarea Vienei, confiscările de averi se asociau cu impunerea raialelor la dări din ce în ce mai apăsătoare, silind populaţia să participe la campanii.
(Mustafa Ali Mehmed, *Istoria turcilor*)

27. Acesta a fost însărcinat mai întîi să observe desfăşurarea şi să cerceteze cauzele răscoalelor şi apoi să conducă ancheta în procesul răsculaţilor.
(Blaga, *Gîndirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea*)

28. 24 de ore aici ne conving că ritmurile Oradei sînt sincronizate cu cele mai trepidante ritmuri ale patriei, că oraşul este conectat prin toate legăturile la cele mai înalte tensiuni ale patriei. (*Crişana*, 1990)

29. Publicistul francez invita pe această cale pe cei mai înalţi gînditori ai epocii, oarecum ca martori şi avocaţi, ca să mărturisească şi să pledeze pentru dreptatea actului lui Horea.
(Blaga, *Gîndirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea*)

30. Nu mă gîndesc defel să mă izolez de restul oamenilor, de durerile şi de speranţele lor. (Branişte, *Pavilionul de vînătoare*)

31. Învăţaţii Şcolii Ardelene, ca şi unii latinişti de mai tîrziu, erau siliţi să cutreiere singuri cu săptămînile ţinuturi şi văi cu desaga în spate, să treacă ape şi munţi, să-şi ducă volumele transcrise tot de ei de la Viena, de la Buda, de la Bucureşti.
(Blaga, *Gîndirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea*)

32. Mă cunosc destul de bine şi-mi dau seama că nu sînt făcut din oţelul tare al marilor luptători. (Branişte, *Pavilionul de vînătoare*)

33. Ideile despre dreptul natural al popoarelor şi cele cu privire la echitatea socială au oferit utile unelte şi fertile sugestii lui Samuil Klein, ca şi celorlalţi învăţaţi ai Şcolii Ardelene întru interpretarea faptelor şi documentelor istorice, interpretare menită să sporească conştiinţa de sine a poporului român din Transilvania.
(Blaga, *Gîndirea românească din Transilvania în secolul al XVIII-lea*)

Scanned with OKEN Scanner

34. Vistiernicul se grăbea să guste din talgerul al doilea plachia de mălai mărunţel şi să deşerte din nou ulcica. (Sadoveanu, *Fraţii Jderi*)

35. Să nu-l lăsăm pe Dan să se iroseaască, să nu-l lăsăm să se înstrăineze de Medelenii noştri prin copilărie şi tinereţe, de Medelenii mei prin dragoste. (Teodoreanu, *La Medeleni*)

36. Să luaţi aminte că minciuna are ramuri bogate şi florile ei sînt foarte ispititoare, iar oamenii le îndrăgesc tare mult, dar toate sînt doar umbră şi niciodată nu ajung să lege rod. (Don Juan Manuel, *Contele Lucanor*)

C

37. Analizaţi frazele de mai jos şi contrageţi subordonatele completive indirecte în partea de propoziţie corespunzătoare!

a) În faţa acestei burghezii de acum organizate stau cîţiva boieri ambiţioşi şi de multe ori mediocri, intriganţi, violenţi, incapabili să se înţeleagă vreodată. (Camil Petrescu, *Însemnări de război*)

b) Ca urmare, tratatul a fost reînnoit în iunie 1713 la Adrianopole pentru o perioadă de 25 de ani, lărgindu-se şi mai mult teritoriile cedate către turci în vecinătatea Azovului, iar delegaţiile ruse se angajau să respecte toate condiţiile stabilite anterior în privinţa Poloniei şi se declarau de acord să fie numiţi comisari în cazul trecerii regelui Suediei prin Polonia spre ţara sa. (Mustafa Ali Mehmed, *Istoria turcilor*)

c) Şi Custa era singurul om în stare, în dificila clipă de faţă, să stingă toate certurile, să se ridice deasupra notelor şi intereselor personale pentru a făuri România unită de mîine. (Istrati, *Domniţa din Snagov*)

38. Analizaţi cuvintele scrise în italic din textele de mai jos şi dezvoltaţi-le apoi în subordonata corespunzătoare. Analizaţi apoi frazele pe care le-aţi obţinut!

a) E meşter *în a-şi ascunde* şubrezenia de caracter. (Teodoreanu, *La Medeleni*)

b) De atunci şi pînă astăzi nimeni nu s-a mai încumetat *a destupa* pivniţele acelea şi *a scoate* comorile aflate într-însele. (Simion Florea Marian, *Legende istorice din Bucovina*)

c) Erau pe drum gata *de a da pieptul* cu oricine şi *a-şi pune* chiar şi viaţa pentru ţara şi legea lor. (Simion Florea Marian, *Legende istorice din Bucovina*)

d) Scatiu, fiind mai incult, mai bogat şi mai fălos, nu se sfia *a se declara* pe faţă liberal, conservator sau junimist. (Zamfirescu, *Viaţa la ţară*)

39. Precizaţi funcţia sintactică a subordonatelor descrise mai jos; faceţi întîi schema şi construiţi apoi frazele corespunzătoare!

Scanned with OKEN Scanner

Fraza a) :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie subordonată... ? :
   - introdusă prin conjuncţia *că*,
   - are ca regent verbul *a se gîndi* din propoziţia 1,
   - răspunde la întrebarea *la ce ?* ;
3. propoziţie subordonată... ? :
   - introdusă prin conjuncţia *să*,
   - are ca regent adjectivul *capabil* din propoziţia 2,
   - răspunde la întrebarea *de ce ?*.

Fraza b) :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie subordonată... ? :
   - introdusă prin pronumele relativ *cui*,
   - are ca regent verbul tranzitiv *a spune* din propoziţia 1,
   - răspunde la întrebarea *cui ?* ;
3. propoziţie subordonată... ? :
   - coordonată prin conjuncţia coordonatoare copulativă *şi* cu propoziţia 2.

Fraza c) :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie subordonată... ? :
   - introdusă prin conjuncţia *să*,
   - are ca regent adjectivul participial *menit* din propoziţia 1,
   - răspunde la întrebarea *la ce ?* ;
3. propoziţie... ? :
   - coordonată cu propoziţia 1 prin conjuncţia coordonatoare copulativă *şi* ;
4. propoziţie subordonată... ? :
   - introdusă prin relativul *cine* în cazul acuzativ,
   - are ca regent interjecţia *vai* din propoziţia 3,
   - răspunde la întrebarea *de cine ?*.

Fraza d) :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie subordonată... ? :
   - introdusă prin pronumele relativ *ce*,
   - are ca regent locuţiunea verbală *a da seama* din propoziţia 1,
   - răspunde la întrebarea *despre ce ?* ;
3. propoziţie subordonată... ? :
   - introdusă prin pronumele relativ *cine* în cazul acuzativ,
   - are ca regent locuţiunea verbală *a da seama* din propoziţia 1,
   - coordonată cu propoziţia 2 prin conjuncţia coordonatoare copulativă *şi*.

Scanned with OKEN Scanner

40. Construiţi subordonate completive indirecte care să determine verbele din tabelul de mai jos:

a se uita	– întrebuinţat la indicativ perfect simplu
a se mira	– întrebuinţat la gerunziu
a se gîndi	– întrebuinţat la condiţional-optativ perfect
a se făli	– întrebuinţat la indicativ perfect compus
a se sfii	– întrebuinţat la conjunctiv prezent
a se lăuda	– întrebuinţat la infinitiv prezent
a se sătura	– întrebuinţat la indicativ mai mult ca perfect
a se hotărî	– întrebuinţat la indicativ imperfect

41. Dîndu-se tabelul de mai jos, identificaţi locuţiunile verbale care pot fi determinate de o subordonată completivă indirectă, precizaţi caracterul tranzitiv sau intranzitiv al fiecărei locuţiuni şi construiţi, pe lîngă cele care permit, cîte o subordonată completivă indirectă!

locuţiunea:	tranzitivă sau intranzitivă?
a prinde de veste	
a-şi aduce aminte	
a băga de seamă	
a da de ştire	
a-şi da seama	
a lua act	

42. Ce puteţi construi utilizînd, ca regent, verbele de mai jos? O subordonată completivă directă sau o subordonată completivă indirectă?

verbul:	utilizat la:
a convinge	diateza pasivă
a hotărî	diateza reflexivă
a convinge	diateza reflexivă
a hotărî	diateza pasivă

Construiţi frazele posibile şi motivaţi răspunsul dat!

Scanned with OKEN Scanner

D

Spre a decide dacă o subordonată este completivă indirectă, trebuie să aveţi în vedere următoarele considerente :

1. Identificaţi termenul regent al subordonatei şi verficaţi dacă acesta este :
   - verb ;
   - adverb ;
   - locuţiune verbală ;
   - adjectiv ;
   - interjecţie.
2. Dacă termenul regent este verb, spre a decide că subordonata este completivă indirectă şi spre a distinge completiva indirectă de completiva directă, ţineţi cont că :
   - pe lîngă verbele tranzitive fără complement direct se poate realiza o subordonată completivă directă ;
   - pe lîngă verbele tranzitive care au un complement direct se poate realiza o subordonată completivă indirectă, pentru că verbele tranzitive pot avea ori un complement direct, ori o completivă directă, nu şi complement direct, şi completivă directă ;
   - pe lîngă verbele dublu tranzitive care au un complement direct se poate realiza şi o completivă directă.
3. Verbele tranzitive se intranzitivizează prin întrebuinţare la diateza pasivă sau la diateza reflexivă (cu pronume reflexiv în acuzativ) şi nu pot fi determinate de subordonate completive directe, ci de completive indirecte.
4. Verbele dublu tranzitive nu se intranzitivizează prin întrebuinţare la diateza pasivă sau reflexivă şi pot fi determinate de o subordonată completivă directă.
5. Verificaţi prin întrebare funcţia subordonatei, ştiind că subordonata completivă indirectă răspunde la întrebările complementului indirect.
6. Evitaţi confuzia cu o subordonată circumstanţială, verificînd conţinutul subordonatei.
7. Verificaţi prin contragere corespondenţa completivă indirectă – complement indirect.

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE COMPLEXE

1. Să se analizeze frazele de mai jos, să se precizeze termenul regent al fiecărei subordonate şi să se facă schema frazei.

a) Tot de frică să nu greşiţi şi să nu se supere boierii aţi lăsat pe alţii să ne ia pămînturile. (Rebreanu, *Răscoala*)

b) Se gîndea să se îmbrace repede, căuta o armă, voia în orice caz să fie găsit cu o înfăţişare ceva mai războinică. (Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

c) Gîndindu-mă cum ar trebui să fac împăciuirea, mă cuprinse aşa deodată tristeţea întîmplărilor trecute şi mă hotărîi să fac drumul pînă la Uredreni, să mai văd o dată casa în care a murit mama. (Sadoveanu, *Dumbrava minunată*)

d) Dacă Costache s-a apucat să cumpere cărămidă, înseamnă că n-are de gînd să-i dea mare lucru Otiliei. (Călinescu, *Enigma Otiliei*)

e) Ioan Vestimie nici era predispus să fie om mare, nici pretindea să fie; se poate însă că era mai lipsit de invidie decît alţii, că recunoştea cu multă uşurinţă meritele altora şi nemeritele sale. (Eminescu, *Ioan Vestimie*)

f) Ţinîndu-mă de mînă, el nu-şi da seama că duce visul de mînă.
(Anghel, *Floarea de aloe*)

g) Voia să o determine şi pe ea să ia o atitudine, să vorbească, să se frămînte, avea nevoie mai mult decît înainte, ca niciodată, să nu înfrunte singur ce urma să se întrebe. (Ivasiuc, *Cunoaştere de noapte*)

h) Învăţaţii care, alăturea de cărţi, cunosc şi viaţa cea de toate zilele, se tem să dea prea repede răspunsul asupra legăturilor şi pricinilor faptelor omeneşti.
(Pârvan, *Începuturile vieţii romane la gurile Dunării*)

i) Mă duc la unchiul Burdulea pentru pricina care-i face pe alţii să-l ocolească.
(Stancu, *Desculţ*)

j) Dar a început un plop
Să cînte şi toţi plopii
Cîntau duios în vînt
Şi m-am trezit deodată
Că plîng şi eu şi cînt. (Coşbuc, *Poezii*)

k) Şi mulţumit că nu i se descoperă secretul, se gîndi că toţi marii şefi ai istoriei, şi Alexandru cel Mare, şi Caius Iulius Caesar, şi Hanibal, şi Gengis-Han, şi Napoleon au fost dintotdeauna şi puţin actori.
(Ţoiu, *Galeria cu viţă sălbatică*)

l) Nu se mira că e tot mai tăcut, aşa se întîmplă cu oamenii, şi tatăl ei, acolo la ţară, era tăcut şi nici nu părea că ascultă pe ceilalţi şi nici nu băga de seamă pe nevastă-sa, pe mama ei care a fost, se vorbeşte, o mare frumuseţe.
(Ivasiuc, *Cunoaştere de noapte*)

Scanned with OKEN Scanner

m) Mai mult ca orice însă îi plăcea să pătrundă împreună cu Bagheera în inima caldă şi întunecoasă a junglei, iar noaptea să se uite la Bagheera cum vînează.
(Kipling, *Cartea junglei*)

2. Precizaţi termenul regent al subordonatelor descrise mai jos, faceţi schema frazelor descrise şi construiţi apoi frazele corespunzătoare!

Fraza a):

1. propoziţie subordonată completivă indirectă:
   - introdusă prin adverbul relativ *cum*,
   - subordonată faţă de propoziţia 3,
   - are ca regent...?;
2. propoziţie subordonată subiectivă:
   - introdusă prin conjuncţia *să*,
   - subordonată faţă de propoziţia 1,
   - are ca regent...?;
3. propoziţie principală;
4. propoziţie principală:
   - coordonată prin conjuncţie coordonatoare adversativă cu propoziţia 3;
5. propoziţie subordonată completivă indirectă:
   - introdusă prin conjuncţia *să*,
   - subordonată faţă de propoziţia 4,
   - are ca regent...?;
6. propoziţie subordonată completivă indirectă:
   - introdusă prin conjuncţia *să*,
   - coordonată cu propoziţia 5 prin juxtapunere;
7. propoziţie subordonată atributivă:
   - introdusă prin pronumele relativ *care* în cazul acuzativ,
   - subordonată faţă de propoziţia 6,
   - are ca regent...?.

Fraza b):

1. propoziţie subordonată subiectivă:
   - introdusă prin conjuncţia *dacă*,
   - subordonată faţă de propoziţia 3,
   - are ca regent...?;
2. propoziţie subordonată completivă indirectă:
   - introdusă prin conjuncţia *să*,
   - subordonată faţă de propoziţia 1,
   - are ca regent...?;
3. propoziţie principală;

Scanned with OKEN Scanner

4. propoziţie subordonată predicativă:
   - introdusă prin conjuncţia *că*,
   - subordonată faţă de propoziţia 3,
   - are ca regent...?;
5. propoziţie subordonată completivă indirectă:
   - introdusă prin conjuncţia *să*,
   - subordonată faţă de propoziţia 4,
   - are ca regent...?.

3. Completaţi rubricile tabelului de mai jos şi construiţi pentru fiecare poziţie din tabel fraze care să conţină subordonatele corespunzătoare. Arătaţi apoi ce diferenţă există, din punctul de vedere al regenţilor, între subordonata completivă directă şi subordonata completivă indirectă!

regenţii completivei directe	regenţii completivei indirecte

4. Analizaţi cuvintele scrise în italic în textele de mai jos şi dezvoltaţi-le apoi în subordonata corespunzătoare funcţiei cuvintelor analizate! Efectuaţi apoi analiza şi schema frazelor obţinute:
   a) Se apucă însuşi cu mîna lui să le cureţe de rugină şi după şase săptămîni izbuti *a face* să lucească armele. (*Tinereţe fără bătrîneţe*)
   b) *A fi proprietar* de moşie i se părea cea mai mare fericire.
   (Rebreanu, *Răscoala*)
   c) Temîndu-se ca poporul să nu se ridice înfuriat şi să scape pe prinsul său, Alexandru-Vodă hotărî *a-i grăbi* moartea. (Bălcescu, *Scrieri*)
   d) Luni de dimineaţă, Lionel, *hotărît* să-şi reînceapă activitatea avocaţială, plecă la birou. (Blaga, *Hronicul şi cîntecul vîrstelor*)

5. Se dă textul:

> Pentru oricine stă aici faţă în faţă cu Oltul şi îi ascultă murmurul şi cugetă asupra destinului ce i-a fost dat, tulburător e că providenţiala-i forţă de a aduna oameni şi a le însufleţi aşezările – întreg fluviul de viaţă pe care îl poartă în lungul pămîntului – se iscă sub o singuratică tîmplă de piatră.
> (Bogza, *Cartea Oltului*)

Cerinţe:

a) analiza şi schema frazei;
b) analiza morfologică a cuvintelor ce introduc subordonatele în textul dat;
c) indicarea funcţiei sintactice a infinitivelor din textul dat;
d) dezvoltarea infinitivelor din textul dat în subordonatele corespunzătoare.

Scanned with OKEN Scanner

6. Precizaţi subordonatele care pot avea ca regenţi adverbele şi interjecţiile din tabelul de mai jos:

iaca iată uite	interjecţii	regente pentru subordonata...?
fireşte desigur	adverbe predicative	regente pentru subordonata...?
vai	interjecţie	regentă pentru subordonata...?

7. Analizaţi frazele de mai jos şi arătaţi ce subordonate au fost introduse prin *că*, *să*, *cui*!

a) Tot în acea vreme şi la împărăţie straşnică zvoană s-au făcut şi însuşi împăratul cu sfetnicii săi, văzînd această mare minune, grozav s-au speriat şi temîndu-se împăratul să nu se întîmple ceva de rău, a făcut sfat şi a găsit cu cale să deie fata după feciorul moşneagului şi de îndată au şi trimis-o.
(Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

b) Şi doar mă sileam eu, într-o părere, s-o fac a înţelege pe mama că pot să mă îmbolnăvesc de dorul ei şi să mor printre străini.
(Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

c) Drumeţul l-a învăţat să-l desfacă în toate părţile lui, să le scoată pe rînd afară şi-apoi iarăşi să-l înjghebe la loc. (Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

d) Se plîngea văcarului că trebuie să-şi cosească şi să-şi culeagă porumbul singur. (Istrati, *Ciulinii Bărăganului*)

8. Construiţi frazele de mai jos şi arătaţi diferenţa dintre ele!

Fraza a):

1. propoziţie principală;
2. propoziţie subordonată completivă indirectă:
   - introdusă prin pronumele relativ *cui*,
   - are ca regent verbul tranzitiv *a spune* din propoziţia 1,
   - răspunde la întrebarea *cui*?.

Fraza b):

1. propoziţie principală;
2. propoziţie subordonată completivă directă:
   - introdusă prin pronumele relativ *cui*,
   - are ca regent verbul tranzitiv *a spune* din propoziţia 1,
   - răspunde la întrebarea *ce*?.

Identificarea subiectivei, a predicativei, a completivei directe şi a completivei indirecte. **Etape.**

Scanned with OKEN Scanner

Spre a decide că o subordonată este subiectivă, predicativă, completivă directă sau completivă indirectă, verificaţi dacă termenul regent al subordonatei este :

verb cu întrebuinţare personală :		sau	verb cu întrebuinţare impersonală :	
1	dacă termenul regent este verb cu întrebuinţare impersonală, expresie verbală impersonală, adverbe predicative, verbe cu întrebuinţare personală fără subiect exprimat, inclus sau subînţeles, atunci subordonata este **SUBIECTIVĂ** ;		2	dacă termenul regent este verb cu întrebuinţare personală cu subiect exprimat, inclus sau subînţeles, verificaţi dacă regentul este :
verb predicativ :		**sau**	**verb copulativ :**	
3	dacă termenul regent este verb copulativ fără nume predicativ, atunci subordonata este **PREDICATIVĂ** ; dacă termenul regent este verb copulativ cu nume predicativ, formînd o expresie verbală impersonală, atunci subordonata este **SUBIECTIVĂ** ;		4	cînd termenul regent este verb predicativ, atunci verificaţi dacă regentul este :
verb intranzitiv :		**sau**	**verb tranzitiv :**	
5	dacă termenul regent este verb tranzitiv fără complement direct, atunci subordonata poate fi **COMPLETIVĂ DIRECTĂ** ;		6	dacă termenul regent este verb tranzitiv cu complement direct sau verb intranzitiv, atunci verificaţi prin întrebări dacă subordonata e **COMPLETIVĂ INDIRECTĂ.**

Distingeţi după conţinut, conective şi întrebări subordonatele **circumstanţiale** de cele **necircumstanţiale** !

Scanned with OKEN Scanner

GRILA 2

Să se indice, în coloana a treia, printr-un cerc, după modelul de mai jos, răspunsul corect :

Model[1] :

0.	Mă cunoaşte bine *cine mă ia de nevastă*.		
	a)	⊗	Subiectivă cu regent verb personal ?
	b)		Subiectivă cu regent verb impersonal ?
	c)		Subiectivă cu regent verb unipersonal ?
	d)		Altă interpretare.
1.	E bine ştiut *că nu va veni*.		
	a)		Subiectivă cu regent verb la diateza pasivă cu întrebuinţare impersonală ?
	b)		Subiectivă cu regent verb unipersonal şi impersonal ?
	c)		Completivă directă cu regent verb tranzitiv ?
	d)		Altă interpretare.
2.	Evident e *că n-are nimic sfînt*.		
	a)		Subiectivă cu regent verb impersonal ?
	b)		Predicativă cu regent verb copulativ ?
	c)		Subiectivă cu regent expresie verbală impersonală ?
	d)		Altă interpretare.
3.	Nu mi-e *că plînge*, ci *că plînsul e boală curată*.		
	a)		Subordonate predicative ?
	b)		Subordonate subiective ?
	c)		Subordonate completive indirecte ?
	d)		Altă interpretare.
4.	Îmi trebuia o casă, *ca să-mi pot creşte copilul*.		
	a)		Subordonată subiectivă cu regent verb impersonal ?
	b)		Subordonată subiectivă cu regent verb personal ?
	c)		Subordonată subiectivă cu regent formă impersonală a unui verb personal ?
	d)		Altă interpretare.

1. Grilele care urmează pot avea o variantă sau mai multe variante corecte.

Scanned with OKEN Scanner

5. Rezerva mea e *fiindcă l-a pus tocmai el în vînzare.*
   a) Subordonată predicativă cu regent *a fi* copulativ?
   b) Subordonată subiectivă cu regent *a fi* impersonal?
   c) Subordonată subiectivă cu regent expresie verbală impersonală?
   d) Altă interpretare.

6. Aia *de mi-a cerut împrumuturi* e veşnic pe aici.
   a) Subordonată atributivă cu conectiv conjuncţie subordonatoare?
   b) Subordonată atributivă cu conectiv pronume relativ invariabil?
   c) Subordonată atributivă cu conectiv adverb relativ?
   d) Altă interpretare.

7. Părea *că întunericul avea asupra lui o nestăvilită putere.*
   a) Predicativă cu regent verb copulativ?
   b) Subiectivă cu regent formă impersonală a unui verb personal?
   c) Predicativă cu regent verb copulativ impersonal?
   d) Altă interpretare.

8. Locul *pe unde m-a purtat dragostea ta* e viu în mintea mea.
   a) Subordonată atributivă cu conectiv adverb relativ?
   b) Subordonată atributivă cu conectiv locuţiune conjuncţională?
   c) Subordonată predicativă cu conectiv adverb relativ?
   d) Altă interpretare.

9. Identificaţi poziţia în care e indicat în mod corect primul termen al atributivelor din fraza: *Iată spectacolul în timpul căruia am dormit atît de bine şi despre premiera căruia am scris apoi doar laudativ.*
   a) Prima atributivă începe cu substantivul *spectacolul*?
   b) A doua atributivă începe cu relativul *căruia*?
   c) Prima atributivă începe cu relativul *căruia*?
   d) A doua atributivă începe cu substantivul cu prepoziţie (*despre*) *premiera*?

10. Mult mi-ar fi displăcut *să te fi văzut intrînd.*
    a) Subordonată subiectivă cu regent verb impersonal şi unipersonal?
    b) Subordonată subiectivă cu regent expresie verbală impersonală?
    c) Subordonată subiectivă cu regent formă verbală impersonală a unui verb personal?
    d) Altă interpretare.

Scanned with OKEN Scanner

11. Mama a fost uşor învăţată *să danseze.*
   a) Subordonată subiectivă cu regent verb cu întrebuinţare impersonală la diateza pasivă?
   b) Subordonată completivă indirectă cu regent verb intranzitivizat prin diateza pasivă?
   c) Subordonată completivă directă cu regent verb tranzitiv?
   d) Subordonată completivă directă cu regent verb dublu tranzitiv, întrebuinţat ca tranzitiv la diateza pasivă?

12. Iată *în ce tristă situaţie mă aflu.*
   a) Subordonată completivă directă cu regent interjecţie tranzitivă?
   b) Subordonată completivă directă cu regent verb la imperativ?
   c) Subordonată subiectivă cu regent interjecţie şi conectiv pronume relativ?
   d) Subordonată completivă directă cu conectiv adjectiv pronominal relativ?

13. Se sfiise *să o întrebe ce mai e pe acasă.*
   a) Prima subordonată este subiectivă cu regent impersonal; a doua subordonată este completivă directă cu regent verb dublu tranzitiv?
   b) Prima subordonată este completivă indirectă cu regent verb intranzitiv; a doua subordonată este completivă indirectă cu regent verb tranzitiv cu un complement direct?
   c) Prima subordonată e completivă indirectă cu regent intranzitiv; a doua e completivă directă cu regent dublu tranzitiv?
   d) Altă interpretare.

14. Nu se temea *să înceapă de unul singur o atare călătorie.*
   a) Subordonata e completivă indirectă cu regent verb intranzitiv?
   b) Subordonata e subiectivă cu regent impersonal?
   c) Subordonata e completivă directă cu regent tranzitiv?
   d) Altă interpretare.

15. Lui Petre îi deveni imposibil *să-şi urmeze calea.*
   a) Subordonata e completivă indirectă cu regent adjectiv?
   b) Subordonata e completivă indirectă cu regent adverb?
   c) Subordonata e subiectivă cu regent verb impersonal?
   d) Subordonata e subiectivă cu regent expresie verbală impersonală?

Scanned with OKEN Scanner

16. Nu ţi se poate spune *să o laşi în pace*?
   a) Subordonata e subiectivă cu regent un reflexiv impersonal?
   b) Subordonata e completivă indirectă cu regent intranzitiv?
   c) Subordonata e completivă directă cu regent verb tranzitiv la infinitiv?
   d) Altă interpretare.

17. Nemaiadăugînd *cît de mult l-am iubit*, nu m-ai crede.
   a) Subordonata e completivă directă cu regent verb tranzitiv la gerunziu?
   b) Subordonata e completivă indirectă cu regent verb intranzitiv la gerunziu?
   c) Conectivul subordonatei e un adverb relativ?
   d) Conectivul subordonatei e adjectiv relativ?

18. Nefiind ea în stare *să facă un bine*, se ferea *să facă rău*.
   a) Prima subordonată e completivă indirectă cu regent un gerunziu intranzitiv?
   b) A doua subordonată e subiectivă cu regent reflexiv impersonal?
   c) Prima subordonată e completivă indirectă cu regent locuţiune adjectivală?
   d) A doua subordonată e completivă indirectă cu regent verb intranzitiv?

19. Cît de mirat să fi rămas tata *că eu nu mă dam pe brazdă*?
   a) Subordonata e completivă indirectă cu regent adjectival?
   b) Subordonata e completivă indirectă cu regent verb copulativ intranzitiv?
   c) Subordonata nu e completivă?
   d) Subordonata e predicativă cu regent verbul copulativ a rămîne?

20. Mă surprinde *că nu eşti apt* ***să-ţi urmezi chemarea***.
   a) Prima subordonată e completivă indirectă cu regent verb intranzitiv?
   b) A doua subordonată e completivă indirectă cu regent adjectival?
   c) Prima subordonată e subiectivă cu regent formă verbală impersonală a unui verb personal?
   d) Altă interpretare.

Scanned with OKEN Scanner

SUBORDONATA CIRCUMSTANŢIALĂ DE LOC

A

Regenţi	Conţinutul determinării	Exemple
• verbe ; • adverbe ; • interjecţii din propoziţia determinată.	reperul spaţial al regentei : • punctul de plecare ; • punctul de sosire ; • spaţiul parcurs ; • direcţia de urmat ; • amplasamentul ; • locul de desfăşurare a acţiunii regente.	• *Vine de unde l-ai trimis.* • *Ajunge unde vrea.* • *Călătoreşte pe unde îl poartă gîndul.* • *Se duce încotro îl îndeamnă inima.* • *Acolo unde locuia* nu se mai făcea grîul. • L-*am aşteptat unde ne-am înţeles.* • *Hai pe unde poţi !*

Conective	Corelative
• adverbe relative de loc : *unde*, *pînă unde*, *pe unde*, *de unde*, *încotro*, *dincotro* etc. ; • compusele nehotărîte ale lui *unde* şi *încotro* : *oriunde*, *oriîncotro*, *oridincotro* etc. • pronume relative şi nehotărîte cu prepoziţii : *dinspre ce*, *dinspre cine*, *spre ce*, *spre cine*, *spre orice* ; • adjectivul relativ *ce* distribuit între prepoziţie şi substantiv.	*aici*, *acolo*, *de acolo*.

B

1. El îi întinse mîinile şi, sculîndu-se el însuşi de unde şedea, îi trecu un braţ sub braţul ei şi făcură astfel cîţiva paşi prin odaie, vorbind de viitor, fericiţi, înclinaţi unul spre altul, ca doi copaci deasupra unui izvor. (Zamfirescu, *Viaţa la ţară*)
2. Pe unde trece ea, faţa pămîntului se uscă, satele se risipesc, tîrgurile cad năruite. (Eminescu, *Proză literară*)
3. Văzu în dreapta o grădină pustiită. N-o lucrase nimeni de anul trecut. La capătul ei, departe de drum, acolo unde începea porumbul rar şi nesăpat, văzu o brezoaie, o sperietoare făcută de copii. (D.R. Popescu, *Nuvele*)

Scanned with OKEN Scanner

4. De la miazănoapte la miazăzi şi sub întreaga boltă a cerului, oriunde se îndreaptă privirea, descoperă cîţiva oameni în luptă cu muntele.
(Bogza, *Cartea Oltului*)

5. Nu-i morală acolo unde stăpînesc lăcomia şi ura. (Istrati, *Domniţa din Snagov*)

6. Pădurea şi crîngul erau prezente şi aici, unde tatăl poetului Labiş le povestea copiilor despre viaţa lui Eminescu. (Labiş, *Album memorial*)

7. Unde sapă sapa locul
Sare din pămînt norocul. (Arghezi, *Poezii*)

8. De aici, încotro te vei întoarce, te împresoară singurătatea.
(Hogaş, *Pe drumuri de munte*)

9. Ce cauţi unde bate luna
Pe-un alb izvor tremurător
Şi unde păsările-ntruna
Se-ntorc cu glas ciripitor? (Eminescu, *Poezii*)

10. – Dumitre, adăugă subprefectul intrînd înăuntru, să te duci împreună cu Stan şi să însoţiţi pe doamna pînă unde va avea trebuinţă de voi.
(Zamfirescu, *Viaţa la ţară*)

11. Unde se întîlnesc drumurile, la împreunarea celor două văi, pe Rapiţă este o rugă, lîngă rugă este o fîntînă, iar lîngă fîntînă sînt opt paltini frumoşi.
(Slavici, *Nuvele*)

12. Jos, unde se pierde în dosul spinişului îndesat, Pascu vede o femeie venind grăbită în sus. (Slavici, *Nuvele*)

13. Lăsaţi-vă ridicat unde vă este locul, locul datoriei istorice. (Istrati, *Opere*)

14. De sus, de unde începe Rarăul, începe împărăţia cerurilor.
(Bogza, *Privelişti şi sentimente*)

15. Hai încotro merg şi eu! (*Basme populare*)

C

16. Construiţi o frază în care să aveţi o subordonată circumstanţială de loc care să determine două propoziţii principale coordonate!

17. Construiţi o frază în care o subordonată circumstanţială de loc să determine două subordonate coordonate!

18. Construiţi o frază în cadrul căreia:
a) prima propoziţie să fie circumstanţială de loc introdusă prin adverbul relativ *oriîncotro*;

b) a doua propoziţie să fie circumstanţială de loc introdusă prin adverbul *oridincotro* ;

c) a treia propoziţie să fie propoziţie principală, regentă pentru propoziţiile 1 şi 2.

19. Stabiliţi în care dintre frazele de mai jos adverbele *unde, dincotro, de unde, pe unde, pînă unde* au rol subordonator, fiind relative. Construiţi frazele descrise şi efectuaţi analiza şi schema frazelor construite :

Fraza a) :

prop. 1 formată din :		propoziţia 2 formată din :	
adverbul *unde*	+ verb la diateza activă, indicativ, pers. 2 sg.	+ *să*	+ verb la diateza activă, pers. 2 sg.

Fraza b) :

prop. 1 formată din :		prop. 2 formată din :	
adverbul *dincotro*	+ verb la diateza activă, indicativ, pers. 3 sg.	+ *că*	+ verb la diateza activă, modul indicativ

Fraza c)

prop. 1 formată din :		propoziţia 2 formată din :		
adverbul *pînă unde*	+ verb la conjunctiv prezent, pers. 1 sg.	+ *să*	+ pron. personal, pers. 3 sg, formă neacc.	+ verb la diateza activă, timp prezent, pers. 1, sg.

Fraza d) :

prop. 1 :	prop. 2 formată din :				prop. 1 :		
adverbul *acolo*	adverbul *unde*	+ substantiv, caz N, subiect	+ verb la diateza activă, indicativ, prezent, 3 sg.	+ substantiv, caz Ac, complement direct	+verbul *a fi* la indicativ prezent, 3 sg.	+ substantiv, caz N, subiect	+ adjectiv posesiv

Fraza e) :

prop. 1 formată din :		prop. 2 formată din :	
adverbul *pe unde*	+ verb la diateza activă, indicativ perfect compus, pers. 3 sg.	+verb la diateza activă, indicativ perfect compus, pers. 3 sg.	+ pronume negativ, caz Ac, complement direct

Scanned with OKEN Scanner

Fraza f) :

prop. 1 formată din :	prop. 2 formată din :	
verb la diateza activă, imperativ, pers. 2 sg.	+ adverbul *dincotro*	+ verb la diateza activă, indicativ perfect compus, pers. 2 sg.

Fraza g) :

prop. 1 formată din :		prop. 2 formată din :		
adverbul *pe unde*	+ verb la diateza activă, condiţional-optativ perfect, pers. 1 sg.	+ *să*	+ pronume personal, pers. 3 pl., caz D, formă neacc.	+ verb la diateza activă, timp prezent

Fraza h) :

prop. 1 formată din :		prop. 2 formată din :		
substantiv, caz N, subiect	+ verb la diateza reflexivă, indicativ imperfect, pers. 3 sg.	+*pe unde*	+ verb la diateza activă, indicativ imperfect, 3 sg.	+ substantiv, caz N, subiect

20. Cu cuvintele din tabelul alăturat construiţi o frază în care :
    - fiecare substantiv propriu să apară în cîte o subordonată circumstanţială de loc ;
    - adverbul *acolo* să fie utilizat în propoziţia 1 ;
    - subordonatele circumstanţiale de loc să fie coordonate prin juxtapunere.

acolo, *înalt*, *harnic*, *roditor*, *unde*, *patria*, *Dunărea*, *Carpaţi*, *Bucureşti*, *pămînt*, *popor*, *a fi*, *a curge*, *a se înălţa*, *a se afla*

    Analizaţi fraza pe care aţi construit-o şi efectuaţi schema acesteia !

21. Să se construiască :
    a) o frază în care adverbul *unde* să apară în propoziţia principală ;
    b) o frază în care *unde* să fie întrebuinţat ca adverb substantivat ;
    c) o frază în care să apară substantivul comun *unde* ;
    d) o frază în care adverbul relativ *unde* să introducă o subordonată circumstanţială de loc.

22. Redaţi într-un text de maximum 15 propoziţii indicaţiile pe care le-aţi da unui turist spre a ajunge în centrul oraşului în care locuiţi ; întrebuinţaţi în fraza astfel construită relativele *unde*, *încotro*, *de unde*, *pînă unde*, spre a introduce subordonatele circumstanţiale de loc ; analizaţi apoi fraza construită !

Scanned with OKEN Scanner

23. Să se construiască fraze în care subordonata circumstanţială de loc să fie introdusă prin :
   a) pronume relativ în cazul acuzativ ;
   b) adjectiv pronominal relativ în cazul acuzativ ;
   c) pronume relativ în cazul genitiv.

24. Să se construiască o frază care să corespundă descrierii şi schemei date :

descrierea frazei :

- frază formată dintr-o propoziţie principală şi din trei propoziţii subordonate circumstanţiale de loc ;
- cele trei subordonate circumstanţiale de loc au aceeaşi regentă, fără să fie coordonate :
- primele două subordonate circumstanţiale de loc precedă propoziţia regentă ;
- ultima subordonată circumstanţială de loc urmează regentei ;
- ultima subordonată circumstanţială de loc are în regentă un adverb corelativ.

schema frazei :

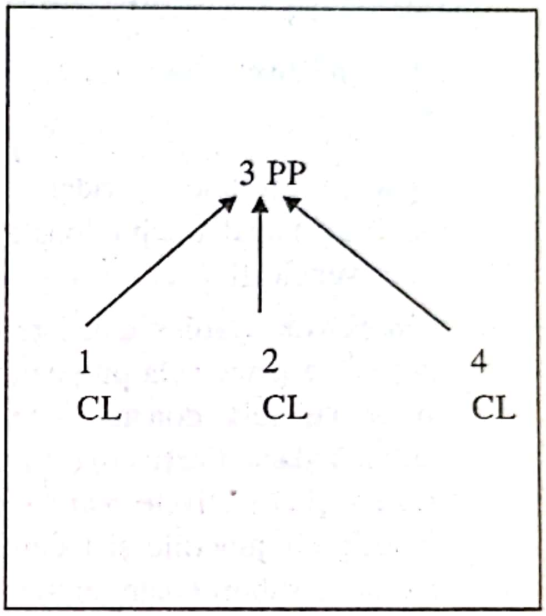

D

Înainte de a decide că o subordonată este circumstanţială de loc, ţineţi cont că :

1. Abordînd subordonata circumstanţială de loc, aţi trecut de la subordonatele identificabile în funcţie de caracterul *personal*, *impersonal*, *predicativ*, *copulativ*, *tranzitiv* sau *intranzitiv* al regentului la subordonatele identificabile în funcţie de natura circumstanţei exprimate (loc, timp, mod, cauză, scop, condiţie, concesie, consecuţie), respectiv în funcţie de de conţinutul determinării.

2. Subordonata circumstanţială de loc determină nu un anumit tip de verb, ci orice verb căruia îi fixează reperele spaţiale (amplasament, punct de plecare, direcţie de urmat, punct de sosire, spaţiu parcurs).

3. Subordonatele circumstanţiale, în afară de circumstanţiala de cauză, circumstanţiala concesivă şi circumstanţiala consecutivă, nu cunosc conective specializate ; în privinţa circumstanţialei de loc, adverbele relative, pronumele şi adjectivele pronominale relative, precum şi compusele nedefinite ale acestora, enumerate în paragraful A, pot introduce şi subordonate necircumstanţiale

Scanned with OKEN Scanner

(subiectivă, predicativă, atributivă, completivă directă, completivă indirectă); nu identificați subordonata după conectiv, ci după valența regentului (în cazul subordonatelor necircumstanțiale), respectiv după conținutul determinării (în cazul circumstanțialelor).

4. Adverbele *unde*, *încotro*, *dincotro*, pronumele *care*, *cine*, *ce* pot fi întrebuințate atît ca relative, cît și ca interogative – situație în care apar în propoziții principale interogative, nu în subordonate și, prin urmare, nu sînt conective subordonatoare; relativele și nu interogativele sînt conective.

5. Adverbele relative *încotro*, *oriîncotro*, *dincotro* pot introduce și circumstanțiale concesive.

Pentru a nu confunda, așadar, subordonata circumstanțială de loc cu alte propoziții principale, subordonate circumstanțiale sau subordonate necircumstanțiale, verificați:

a) **valoarea** de relativ sau de interogativ a conectivului; evitați astfel confuzia propoziție principală/propoziție subordonată;
b) **conectivul** subordonatei; evitați astfel confuzia necircumstanțială/circumstanțială dacă țineți cont că doar adverbele *relative* de loc, pronumele *relative* și adjectivele *relative* pot introduce o subordonată circumstanțială de loc; conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale subordonatoare nu pot introduce subordonate circumstanțiale de loc;
b) dependența subordonatei față de **valența sintactică** a verbului regent; evitați astfel confuzia cu o subordonată necircumstanțială;
c) dependența subordonatei față de un **substantiv** sau **substitut de substantiv**; evitați astfel confuzia cu subordonata atributivă;
d) **modul** verbului predicat al subordonatei, știut fiind că gramaticile arată că în subordonata circumstanțială de loc nu poate să apară predicat la modul conjunctiv;
e) echivalența subordonatei cu un complement circumstanțial de loc;
f) conținutul subordonatei.

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE COMPLEXE

1. Să se delimiteze frazele de mai jos, să se facă analiza acestora, să se indice regentul şi conectivul fiecărei subordonate!

a) Am ajuns la sîmburele ţărînii, pe dedesubt, pe unde trebuie să sfredeleşti şi să deschizi o galerie pas cu pas, palmă cu palmă.

(Arghezi, *Tablete de cronicar*)

b) Frumoasă zi a fost aceea cînd, din balconul casei de la Mirceşti, am declarat ţiganilor adunaţi că sînt liberi, că nu li se vor mai lua copiii pentru a fi crescuţi şi deprinşi ca servitori în casa boierească şi că pot să meargă unde le place fără împiedicare din partea nimănui.

(Alecsandri, *Proză literară*)

c) În capătul ei, departe de drum, acolo unde începea porumbul să crească, rar şi nesăpat, văzu o brezoaie, o sperietoare făcută de copii în joacă.

(D.R. Popescu, *Somnul pămîntului*)

d) Leagănă-mă, Dunăre bătrînă,
Du-mă dus de dorul ce mă mînă
Pînă unde valul tău se bate
Du-mă încet cu mîinile la piept
Adormit oriunde vei socoate. (Stancu, *Desculţ*)

e) Promit să mă aflu în orice parte a lumii vei merge şi oriunde îi dori ca să fiu. (Alecsandri, *Proză literară*)

f) S-ar putea
să cad cu faţa-n jos
pe un tărîm netrebnic, ruşinos,
voi patru însă, pomenind de alte fapte,
să mă luaţi de unde voi fi fost căzut
pe un drum de seară sau în miez de noapte,
în satul meu pe umeri să mă duceţi
întins pe Lună ca pe un scut. (Blaga, *Opere*)

g) Tancul se căznea să îndrepte turela cu ţeava tunului în sus, de unde se trăsese, dar cei dinăuntru se pare că habar n-aveau cum se face acest lucru.

(Preda, *Delirul*)

h) A fost o iarnă mai grea, mai aspră, nu ştiu ce s-a întîmplat nici cu mama ei, a pierit şi ea, s-a dus de unde era, s-a măritat, a murit, nu ştiu. (Săraru, *Clipa*)

i) O urmă lăsată unde nu trebuie determină uşor pe inamic să schimbe toate mecanismele lui de apărare şi să ducă apoi la dezastru atacul atît de minuţios pregătit. (Preda, *Friguri*)

Scanned with OKEN Scanner

2. Se dă textul :

> Nu reuşiseră să strîngă prea multe lucruri în noua lor locuinţă, veniseră aici dintr-un bloc nou unde ocupau trei camere decomandate, şi tot ce avuseseră acolo – paturi, canapele, dulapuri, masa de sufragerie şi scaunele cumpărate de la magazinele de mobilă ale oraşului – vînduseră repede şi în pierdere, decişi să renunţe la confortul elementar pe care îl întîlniseră oriunde se duceau. (Săraru, *Clipa*)

Cerinţe :

a) efectuaţi analiza şi schema frazei ;
b) analizaţi complementele circumstanţiale de loc din textul dat ;
c) analizaţi predicatele subordonatelor circumstanţiale de loc din textul dat.

3. Analizaţi frazele de mai jos şi arătaţi ce subordonate au fost introduse prin adverbul relativ *unde* :

a) Veneam din regiunile fericite ale frumoaselor noastre văi, unde la fiece pas şoapta pădurilor şi susurul apelor îmi mîngîiase auzul.
(Hogaş, *Pe drumuri de munte*)

b) Atunci boierul a zîmbit iar şi m-a întrebat pe mine de unde sînt şi unde mă duc. (Sadoveanu, *Hanu Ancuţei*)

c) Problema e unde e pus şi dacă merită să fie unde e pus, dacă ştie ceva şi dacă ştie ce vrea. (Săraru, *Clipa*)

d) Se ştie unde va trage peste noapte şi ne socotim unde să-l aşteptăm.
(Rebreanu, *Crăişorul*)

e) Stelele nove erau considerate ca stele noi, apărute brusc pe bolta cerească acolo unde înainte nu se vedea nici o stea cu ochiul liber.
(I. Todoran, *Explozii în univers*)

4. Construiţi frazele în care subordonata *încotro mergi* să aibă, pe rînd, termenii regenţi indicaţi în tabel ; precizaţi în dreptul fiecărei fraze funcţia subordonatei !

Regentul	Subordonata	Funcţia subordonatei
expresie verbală impersonală : ...../	încotro mergi./	
verb copulativ fără nume predicativ : ...../	încotro mergi./	
verb intranzitiv : ...../	încotro mergi./	
verb tranzitiv : ...../	încotro mergi./	
substantiv : ...../	încotro mergi./	

Scanned with OKEN Scanner

5. Construiţi fraze în cadrul cărora subordonatele circumstanţiale de loc să aibă în regentă un corelativ adverbial!

6. Efectuaţi analiza şi schema frazelor de mai jos şi analizaţi apoi fiecare termen regent al subordonatelor atributive; arătaţi prin ce au fost introduse subordonatele atributive în aceste texte:

a) Cutreierară lumea pînă la pădurea cea mare unde se lăsase săgeata lui.
(Ispirescu, *Basmele românilor*)

b) Laiotă, cu tot sprijinul turcesc, a fost înfrînt şi a trebuit să părăsească Tîrgovişteа, de unde, la 8 noiembrie, Vlad Ţepeş anunţa braşovenilor victoria obţinută asupra duşmanului său. (M. Neagoe, *Ştefan cel Mare*)

c) Apoi, cu netrebnicii pe care-i adunase, el s-a ascuns în pădurea de nestrăbătut pe unde şi vîntul trecător nu poate trece din cauza desimii copacilor şi în adîncul cărora se putea ascunde o oaste numeroasă.
(M. Neagoe, *Ştefan cel Mare*)

d) Ajung cu firul meditaţiei în văi nehotărîte unde creşte floarea întrebării.
(Galaction, *Nuvele*)

Scanned with OKEN Scanner

SUBORDONATA CIRCUMSTANŢIALĂ DE TIMP

A

Regenţi	Conţinutul determinării	Exemple
• verbe ; • adverbe de timp ; • interjecţii din propoziţia determinată.	• timpul în care se desfăşoară acţiunea din regentă ; • reperul temporal, iniţial sau final al regentei ; • durata ; • perioada ; • epoca în care se desfăşoară acţiunea regentă.	• ***Au discutat*** *cînd s-a terminat şedinţa.* • Chiar ***de atunci*** *de cînd a absolvit*, nu-şi mai vede capul de treburi. • ***Va cînta*** *pînă i se va urî de atîta cîntec.* • ***Au fost învinşi*** *după ce a venit Nero la putere.*

Conective	Corelativ
• adverbe relative : *cînd*, *de cînd*, *pînă cînd*, *oricînd*, *pe cînd*, *pentru cînd*, *cît*, *cum*, *de cum* ; • conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale sau adverbiale : *pînă*, *pînă ce*, *înainte să*, *îndată ce*, *după ce*, *o dată ce*, *în vreme ce*, *de cîte ori*, *pe măsură ce* etc.	*atunci.*

B

1. După ce se întorcea acasă, Budulea se făcea trist. (Slavici, *Nuvele*)
2. Bem apă pînă ne săturăm. (Stancu, *Desculţ*)
3. Cum mi-au căzut ochii pe ea, m-a zgîndărit ceva. (Velea, *Întîlnire tîrzie*)
4. Multe-i spun şi nu mă ascultă
   Dar tresar şi tac din gură
   Cînd c-un zîmbet îşi ridică
   Ochii de pe cusătură. (Topîrceanu, *Poezii*)
5. Du-mă fericire în sus şi izbeşte-mi
   tîmpla de stele pînă cînd
   lumea mea prelungă şi în nesfîrşire
   se face coloană sau altceva
   mult mai înalt şi mult mai curînd. (N. Stănescu, *Starea poeziei*)

Scanned with OKEN Scanner

6. Rada, cînd o vezi, te fură
Cu necontenitu-i zîmbet
Şi cu a vorbelor căldură. (Coşbuc, *Poezii*)

7. Cum se uita, pierdută, pe gînduri, văzu ieşind din trestii o găinuşă de baltă. (Zamfirescu, *Viaţa la ţară*)

8. Stăturăm deci la umbra unui mesteacăn spre a ne odihni şi a ne sătura ochii şi sufletul de această măreaţă privelişte şi, cînd soarele aproape scăpătase după ciungi, intrarăm în Văratic. (Hogaş, *Pe drumuri de munte*)

9. Cum stai cu ochii închişi pe jumătate
Soare galben printre ramuri nemişcate
Să-ţi învăluie-n tăcere şi lumină
Fruntea mică de domniţă bizantină. (Topîrceanu, *Balade vesele şi triste*)

10. Cînd doarme plugul pe rotile
În pacea serilor de toamnă
La noi coboară Cosînzeana,
A visurilor noastre doamnă. (Goga, *Poezii*)

11. Pe cînd scria, o uşe din spatele lui se deschise binişor şi Saşa înaintă în vîrful degetelor încetinel pînă se apropie la un pas. (Zamfirescu, *Viaţa la ţară*)

12. La fel s-a întîmplat la Roma, cînd ea ardea şi cînd barbarii răsturnau unul după altul hotarele imperiului; la fel s-a întîmplat cu Bizanţul, cînd turcii erau pe străzile Constantinopolului, la fel au făcut nobilii polonezi şi curtenii în timp ce alţii le tăiau cu spada vaste teritorii din frumoasa lor ţară. (Preda, *Delirul*)

13. Amurgul vineţiu de-april
Îmi rătăcea prin casă
Cînd frunzele tiptil-tiptil
Ca nişte lacrimi de copil
Cădeau încet pe masă. (Goga, *Poezii*)

14. Îndată ce sosea acasă, el se dezbrăca, îşi curăţa hainele, le împătura, cu multă băgare de seamă şi le punea în ladă, apoi lua cartea şi învăţa lecţia. (Slavici, *Nuvele*)

15. S-abat în vis vedenii de-altădată,
Ţii minte, tu, erau salcîmii-n floare
Şi satu-ntreg în strai de sărbătoare
Cînd tu te-ai dus, cea mai frumoasă floare! (Goga, *Poezii*)

16. De cîte ori vedea pe Scormon, glasul răsuna în sufletul ei şi în răsunetul glasului se ivea frica. (Slavici, *Nuvele*)

Scanned with OKEN Scanner

17. Se apropie-ncet miezul nopţii
Şi sună a frunzelor horă
Eu trec din odaie-n odaie
Cînd bate satanica oră. (Bacovia, *Plumb*)

18. Cînd se răsuciră flăcări şi ne văzurăm iarăşi, fiorul de vînt stătu şi se aşeză peste noi şi peste hău o negură uşoară de toamnă. (Sadoveanu, *Hanu Ancuţei*)

19. Am mers în pădure şi am mers pe răcoare pînă ce a sfinţit soarele în Siret şi s-a arătat luna în urmă la răsărit. (Sadoveanu, *Hanu Ancuţei*)

20. După ce se făcu Sur-Vultur nevăzut, românul vîrî nuca în sîn, puse biciul în desagă şi merse pînă dădu de o pădure mare verde şi răcoroasă.
(D. Stăncescu, *Cerbul de aur*)

21. Seara, cînd cad leneşii fulgi de zăpadă,
V-aţi oprit vreodată la un colţ de stradă
Cînd lumini la geamuri, vesele pe rînd,
Una după alta se aprind. (Topîrceanu, *Poezii*)

22. Colţ Alb învăţă repede rînduielile taberei, cunoscu samavolnicia şi lăcomia cîinilor mai bătrîni cînd li se aruncă de mîncare. (London, *Colţ Alb*)

23. Cum se duce spre miazăzi, Munţii Făgăraşului îi apar în faţă învăluiţi în limpezimi albastre oceanice. (Bogza, *Cartea Oltului*)

24. Vizirul cel mare se ridică de la locul său şi se duce împreună cu alţi viziri şi cadileşiri, în vreme ce domnul îşi pleacă adînc capul în faţa vizirului.
(Cantemir, *Descrierea Moldovei*)

25. De cum a dat în fapt de zori,
Veneau cu fete şi feciori
Trăsnind rădvanele de crai
Pe netede poteci de plai. (Coşbuc, *Fire de tort*)

26. Cînd ai adormit noaptea tîrziu cu fereastra deschisă pe o livadă neagră şi cînd dimineaţa o vezi deodată izbucnitor de albă, dimineaţă-n dimineaţă, hohot de flori pe obrazul luminii – exclami ca un nerod: Primăvara!
(Teodoreanu, *La Medeleni*)

C

27. Analizaţi frazele de mai jos şi arătaţi dacă subordonata circumstanţială de timp precedă sau urmează regenta:

a) Eu însă, cu toată străşnicia împrejurărilor, făceam haz, în vreme ce el bombănea înaintea mea. (Hogaş, *Pe drumuri de munte*)

Scanned with OKEN Scanner

b) El stă mai totdeauna între nori şi cînd aceştia se desfac se zăreşte albind dintre brădişul negru. (Hogaş, *Pe drumuri de munte*)

c) Ea, cum plecase Făt-Frumos, s-a închis într-o grădină cu nalte ziduri de fier şi acolo, culcîndu-se pe pietre reci, cu capul pe un bolovan de cremene, plînse într-o scaldă de aur aşezată lîngă ea, lacrimi curate ca diamantul.
(Eminescu, *Proză literară*)

d) Enache, de cînd se ştia, se trezise primul în casă.
(D.R. Popescu, *Leul albastru*)

28. Analizaţi frazele de mai jos şi stabiliţi în coloana alăturată:
- între ce fel de propoziţii s-a realizat relaţia de coordonare;
- de cîte subordonate circumstanţiale de timp necoordonate poate fi determinată o regentă;
- cîte regente poate determina una şi aceeaşi subordonată circumstanţială de timp.

a) Rada-i nălucire vie
Cînd aleargă pe cîmpie
Şi-i bat vînturi în cosiţă
Ori cînd seara stă-n portiţă.
(Coşbuc, *Poezii*)
.....
.....
.....
.....
.....

b) Cînd mama lui lipsea, dormea mai tot timpul, iar cînd se trezea, stătea foarte cuminte.
(*Antologie de literatură populară*)
.....
.....
.....

c) Cînd ajunse acasă şi descălecă, Dugu se opri un timp plin de mirare lîngă cai. (Preda, *Nuvele*)
.....
.....

d) Cînd se stîrneşte apoi viforul şi copacii se încovoaie, crapă şi ies din rădăcini, cînd puhoiul năpădeşte, atunci privesc înspre dealul ăsta, îl caut din ceaţă şi cînd îl văd, mi se sfîşie inima, dar îl caut. (Slavici, *Nuvele*)
.....
.....
.....
.....
.....

e) Şi merge şi merge pînă ce înnoptează.
(Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)
.....
.....

29. Construiţi o frază în care cuvîntul *pînă* să intre în componenţa unei locuţiuni prepoziţionale şi o altă frază în care cuvîntul *pînă* să intre în componenţa unei locuţiuni conjuncţionale. Analizaţi frazele construite şi arătaţi prin ce au fost introduse subordonatele din cele două fraze!

Scanned with OKEN Scanner

30. Contrageţi, în complementele circumstanţiale de timp corespunzătoare, subordonatele circumstanţiale de timp din frazele de mai jos!

a) Înainte de ce-i zisese bătrîna, nici prin minte nu-i trecea de însurătoare. (Zamfirescu, *Viaţa la ţară*)

b) Cînd veni toamna, elanii apărură în număr mai mare, coborînd încet devale, pentru a întîmpina iarna în văi mai adăpostite. (London, *Colţ Alb*)

c) Cînd ne deşteptam din somn, aurora celor doi sori în haine roze culegea mărgăritarele de argint de prin grădinile noastre şi, rîzînd cu glasul ei de ciocîrlie, ni le arunca din poalele ei pe faţă şi în patul nostru. (Eminescu, *Proză literară*)

d) Înainte să înceapă războiul, colindam cu sălaşul prin lume; am ajuns pînă în ţara turcilor cînd eram copilă. (Stancu, *Desculţ*)

e) După ce a bolit cam cîte zile are o săptămînă, Rusalim fu iarăşi pe picioare. (P. Brînzeu, *Rusalim Voinicul*)

31. Construiţi o frază în care o regentă să fie determinată de trei propoziţii subordonate circumstanţiale de timp: prima dintre subordonatele circumstanţiale de timp să urmeze adverbului *astăzi*; a doua subordonată circumstanţială de timp să urmeze adverbului *ieri*; a treia subordonată circumstanţială de timp să urmeze adverbului *mîine*; predicatul primei circumstanţiale de timp să fie exprimat prin verb la indicativ prezent; predicatul următoarei subordonate circumstanţiale de timp să fie exprimat prin verb la indicativ, perfect compus, iar predicatul ultimei subordonate circumstanţiale de timp să fie exprimat prin verb la indicativ viitor. Răspundeţi apoi la următoarele întrebări:

a) ce poziţie au cele trei subordonate circumstanţiale de timp în raport cu regenta?

b) ce rol au adverbele *astăzi*, *ieri*, *mîine* faţă de subordonatele circumstanţiale de timp?

32. Construiţi fraze în cadrul cărora subordonatele circumstanţiale de timp să determine adverbe de timp din regentă; ghidaţi-vă după fraza de mai jos:

Niciodată, de cînd îşi amintea, nu i se întîmplase să se trezească atît de devreme. (Philippide, *Floarea din prăpastie*)

33. Realizaţi:

a) o frază în care subordonata circumstanţială de timp să determine o interjecţie;

b) o frază în care subordonata circumstanţială de timp să determine un verb la modul gerunziu;

c) fraze în care subordonata circumstanţială de timp să fie introdusă, pe rînd, prin adverbele relative *cum*, *cît*, *dacă*;

d) o frază în care subordonata circumstanţială de timp să determine un verb la modul infinitiv.

Scanned with OKEN Scanner

D

Înainte de a decide că o subordonată este circumstanțială de timp, țineți cont că:

1. Subordonata circumstanțială de timp indică timpul, intervalul de timp în care se desfășoară acțiunea regentă, durata, momentul în care începe sau se sfîrșește acțiunea regentă, anterioritatea, simultaneitatea sau posterioritatea acțiunii regente în raport cu acțiunea circumstanțialei de timp.
2. Subordonata circumstanțială de timp determină nu un anumit tip de verb, ci orice verb căruia îi fixează reperul temporal.
3. Subordonata circumstanțială de timp poate avea ca regent un *adverb de timp* a cărui temporalitate o determină, o identifică.
4. Adverbele relative și conjuncțiile care introduc subordonata circumstanțială de timp pot introduce și alte subordonate necircumstanțiale (subiective, predicative, atributive, completive directe sau indirecte) sau circumstanțiale (de mod, de cauză, concesivă, consecutivă).
5. Pentru a nu confunda circumstanțiala de timp cu subordonatele necircumstanțiale introduse prin adverbele relative, identificați întotdeauna termenul regent și verificați dependența subordonatei față de valența sintactică a termenului regent.
6. Pentru a nu confunda subordonata circumstanțială de timp introdusă prin adverbul relativ *cum* cu alte subordonate circumstanțiale introduse prin *cum*, țineți cont că adverbul relativ *cum* introduce o circumstanțială de timp atunci cînd acest conectiv este echivalent cu *îndată ce*, *de îndată ce*.
7. Spre a nu confunda subordonata circumstanțială de timp introdusă prin adverbul relativ *cum* cu subordonata circumstanțială de cauză, țineți cont că adverbul relativ *cum* introduce o cauzală atunci cînd acest conectiv este echivalent cu *deoarece*, *întrucît*, *fiindcă*.
8. Identificați conținutul determinării.
9. Verificați, prin contragere, echivalența subordonatei cu un complement circumstanțial de timp.

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE COMPLEXE

1. Efectuaţi analiza şi schema frazelor de mai jos; identificaţi de fiecare dată termenul regent al subordonatei!

a) Colţ Alb începu să li se supună; cînd umblau, se dădea la o parte, cînd îl ameninţau, se ghemuia; cînd îl chemau, venea, cînd îi porunceau să plece, o tulea degrabă. (London, *Colţ Alb*)

b) De mult simţea
Că Radu-i dus de pe astă lume
Dar astăzi cînd ştia anume
El sta năuc şi nu credea. (Coşbuc, *Fire de tort*)

c) Ce-i bine nu-i rău şi ce-i frumos nu-i urît, zise el zîmbind după ce şezuse la masă şi privise prin cameră. (Agârbiceanu, *Strigoiul*)

d) Cînd a simţit că-i singur doar cu mine
Şi nici un duşman dinspre casă nu mai vine,
A scos cu frică de sub el
Un bot timid ca de căţel. (Topîrceanu, *Poezii*)

e) La început, sluga bolborosi ceva, pînă ce auzi cui trebuia să ducă făina. (Agârbiceanu, *Strigoiul*)

f) Simt bine că în clipa cînd voi vedea în vitrina librăriilor volumul sau volumele cu titlul *Medelenii* voi simţi că mi-am făcut datoria silindu-l pe Dan să şi-o facă. (Teodoreanu, *La Medeleni*)

g) Unul dintre şiretlicurile lui favorite era să-şi piardă urma într-o apă curgătoare şi să stea liniştit într-un desiş apropiat în timp ce în jurul lui răsunau urletele lor buimăcite. (London, *Colţ Alb*)

h) Şi una e să mori la datorie cînd te loveşte un glonţ sau o schijă şi alta e să fii legat de un stîlp şi să te execute plutonul. (Preda, *O oră din August*)

i) Ce frică a simţit cînd s-a strîns în palma flăcăului, numai el a ştiut. (Brătescu-Voineşti, *Puiul*)

j) Cînd lupoaica a început să părăsească văgăuna, pornind după vînat, puiul se deprinsese să respecte legea care-l oprea să se apropie de intrare. (London, *Colţ Alb*)

k) Într-o zi de primăvară, cum sta Toader culcat pe iarbă, iată că vede o fată fugind către el şi după dînsa o vacă neagră ce o alunga. (Alecsandri, *O plimbare la munte*)

l) Tovarăşa lui îi porunci să-şi ia tălpăşiţa şi el se încovrigă adormind în faţa intrării cînd se crăpă de ziuă şi o lumină slabă pătrunse în vizuină. (London, *Colţ Alb*)

Scanned with OKEN Scanner

m) Toate lucrurile acestea, cînd eram copil, mă îndemnau să mă gîndesc la oamenii care trăiau altădată, care au săpat cu aceste sape rupte, care au doborît copaci cu aceste securi cu gura ştirbă şi care şi-au potolit setea cu vinul acru din aceste ploşti cu pîntecul rotund. (Stancu, *Desculţ*)

n) Toate isprăvile lui purtau pecetea vînătorului; îi plăcea să stea la pîndă pe unde săltau veveriţele şi, după ce le prindea, să le dea drumul.

(London, *Chemarea strămoşilor*)

2. Se dă textul:

Istoricul vieţii se uită în lumea dimprejurul lui şi vede că popoarele nu se sting aşa de uşor de pe faţa pămîntului, că neamurile omeneşti se păstrează pe acelaşi pămînt cu mare dragoste pentru brazda pe care din strămoşi au arat-o. Iar cînd se întîmplă de-şi schimbă portul ori graiul ori chiar numele, amestecîndu-se cu frînturi de popoare străine pe care furtuna războaielor le-a aruncat peste dînsele, ele rămîn în trupul şi în firea lor lăuntrică tot cele vechi.

(Pârvan, *Începuturile vieţii romane la gurile Dunării*)

Cerinţe:

a) să se analizeze toate complementele circumstanţiale de loc şi de timp din textul dat;

b) să se realizeze analiza şi schema frazei date:

c) să se treacă toate conectivele subordonatoare din textul dat într-un tabel şi să se indice ce subordonate poate introduce fiecare conectiv identificat;

d) să se alcătuiască un text care să redea, în rezumat, afirmaţia istoricului citat în textul de mai sus; în cadrul textului astfel alcătuit, să se utilizeze adverbul relativ *cînd* pentru a introduce o subordonată necircumstanţială;

e) explicaţi semnele de ortografie şi cele de punctuaţie din cele două texte, respectiv cel al lui Pârvan şi cel construit conform cerinţei anterioare!

3. Dîndu-se următoarele fraze, efectuaţi operaţiile de mai jos:

- analizaţi cuvintele scrise în italic;
- identificaţi funcţia subordonatelor scrise în italic;
- dezvoltaţi cuvintele scrise în italic în subordonata corespunzătoare funcţiei sintactice a cuvîntului subliniat;
- contrageţi subordonatele scrise în italic în partea de propoziţie corespunzătoare funcţiei sintactice a subordonatei.

Model:

Umblînd el aşa haihui **cît era ziulica de mare,** descoperi din întîmplare intrarea în peşteră. (London, *Colţ Alb*)

- *umblînd* = verb personal, predicativ, intranzitiv, conjugarea I, diateza activă, mod gerunziu, complement circumstanţial de timp;

Scanned with OKEN Scanner

- **cît era ziulica de mare** = subordonată circumstanţială de timp ;
- dezvoltarea complementului circumstanţial de timp şi, respectiv, contragerea circumstanţialei de timp identificate permite transformarea textului în :

După ce a umblat el aşa haihui toată ziua, descoperi din întîmplare intrarea în peşteră.

a) Atunci el, *viindu-şi* puţin în fire, începu *a-şi şterge* lacrimile şi *a-i povesti* cu mare jale despre întîmplarea neîntîmplată. (Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)
b) **Îndată ce soarele scăpătă după culme,** luna *alungată* de pe tărîmul celălalt ieşi în răsărit la marginea dumbrăvii. (Sadoveanu, *Dumbrava minunată*)
c) Adevărul este că **înainte ca Burebista să-şi fi îndreptat privirile spre regiunile Dunării de jos,** *înainte de a cuceri* litoralul pontic şi *de a-i înspăimînta* pe romani cu expediţiile sale în Moesia şi în Tracia, el dusese lupte grele încununate de succes împotriva celţilor...
(H. Daicoviciu, *Portrete dacice*)

4. Recunoaşteţi după întrebare, după termenul regent şi după conectiv funcţia subordonatelor din frazele descrise mai jos ; alcătuiţi în coloana alăturată schema frazelor descrise, apoi construiţi frazele corespunzătoare :

Fraza a) : schema : fraza corespunzătoare :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie subordonată :
   - introdusă prin *pînă ce*,
   - subordonată faţă de predicatul propoziţiei 1,
   - subordonată... ? ;
3. propoziţie subordonată :
   - are ca regent un substantiv din propoziţia 2,
   - introdusă prin adverbul relativ *unde*,
   - subordonată... ? .

Fraza b) : schema : fraza corespunzătoare :

1. propoziţie principală :
2. propoziţie subordonată :
   - introdusă prin adverbul relativ *cînd*,
   - are ca regent verbul copulativ *a fi* din propoziţia 1, verb utilizat fără nume predicativ,
   - subordonată... ? ;

Scanned with OKEN Scanner

schema : fraza corespunzătoare :

3. propoziţie subordonată :
   - introdusă prin locuţiunea conjuncţională *înainte ca să*,
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - subordonată... ? .

Fraza c) :

schema : fraza corespunzătoare :

1. propoziţie subordonată :
   - introdusă prin *de unde*,
   - are ca regent verbul *a şti* folosit ca impersonal în propoziţia 2,
   - subordonată... ? ;
2. propoziţie principală ;
3. propoziţie subordonată :
   - introdusă prin *după ce*,
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - subordonată... ? .

Fraza d) :

schema : fraza corespunzătoare :

1. propoziţie subordonată :
   - introdusă prin *îndată ce*,
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - subordonată... ? ;
2. propoziţie principală ;
3. propoziţie subordonată :
   - introdusă prin *pînă cînd*,
   - are ca regent un verb tranzitiv, utilizat fără complement direct în propoziţia 2,
   - subordonată... ? ;
4. propoziţie subordonată :
   - introdusă prin *pînă unde*,
   - subordonată... ? .

Scanned with OKEN Scanner

Fraza e) : schema : fraza corespunzătoare :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie subordonată :
   – introdusă prin adverbul relativ *unde*,
   – are ca regent verbul personal intranzitiv *a se gîndi*, la persoana a III-a, singular,
   – subordonată... ? ;
3. propoziţie subordonată :
   – introdusă prin locuţiunea adverbială *în vreme ce*,
   – subordonată faţă de propoziţia 1,
   – subordonată... ?
4. propoziţie subordonată :
   – introdusă prin adverbul relativ *cînd*,
   – are ca regent substantivul *întrebarea* din propoziţia 3.

Fraza f) : schema : fraza corespunzătoare :

1. propoziţie subordonată :
   – introdusă prin locuţiunea adverbială *de îndată ce*,
   – subordonată faţă de propoziţia 3,
   – subordonată... ? ;
2. propoziţie subordonată :
   – introdusă prin adverbul relativ *unde*,
   – are ca regent verbul personal *a hotărî*, utilizat la diateza reflexivă în propoziţia 1,
   – subordonată... ? ;
3. propoziţie principală ;
4. propoziţie subordonată :
   – introdusă prin adverbul relativ *cum*,
   – are ca regent verbul *a şti*, utilizat ca impersonal în propoziţia 3,
   – subordonată... ?

5. Să se construiască trei fraze a cîte două propoziţii :
   - fiecare frază să fie formată dintr-o propoziţie principală şi o propoziţie subordonată circumstanţială de timp ;
   - cele trei circumstanţiale de timp din cele trei fraze să fie introduse prin adverbul relativ *cum* şi să aibă în prima frază corelativul *atunci*, în a doua frază – corelativul *şi* (adverb !), în a treia frază – corelativul *imediat*.

Scanned with OKEN Scanner

6. Construiţi o frază, respectînd cerinţele de mai jos :
   - fraza să fie compusă din două propoziţii ;
   - prima propoziţie să fie propoziţie principală, a doua – subordonată circumstanţială de timp ;
   - subordonata circumstanţială de timp să fie introdusă prin adverbul relativ *cum* ;
   - corelativul circumstanţialei de timp să fie exprimat prin adverbul *cum*.

   Analizaţi fraza astfel alcătuită !

7. Dîndu-se următoarele texte, se cere :
   - să se arate prin ce fel de conjuncţii sînt coordonate circumstanţialele de timp din textele date ;
   - să se arate care este topica subordonatei circumstanţiale de timp faţă de regentă ;
   - să se efectueze analiza şi schema frazelor date ;
   - să se explice de ce a doua subordonată circumstanţială de timp din fiecare frază dată nu are conectiv subordonator.

   a) Cînd puiul cel cenuşiu reveni la viaţă şi începu din nou să arate interes pentru îndepărtatul perete alb, descoperi că populaţia lumii în care trăia scăzuse. (London, *Colţ Alb*)

   b) Cînd vedea sau auzea ceva, ori cînd intervenea o întîmplare care cerea să intervină, reacţiona cu o iuţeală fulgerătoare. (London, *Colţ Alb*)

8. Construiţi trei fraze în care subordonatele circumstanţiale de timp să fie introduse prin cîte o locuţiune conjuncţională în componenţa căreia să intre relativul *ce*.

9. Analizaţi frazele de mai jos şi transformaţi una dintre propoziţiile principale din fiecare frază în propoziţie subordonată circumstanţială de timp, folosind conectivele *îndată ce*, *în vreme ce*, *după ce*, *imediat ce*.

Model :

fraza dată :

- Bunica a început povestea [1]/şi copilul a adormit.[2]/
- transformarea unei propoziţii principale în subordonată circumstanţială de timp : *Îndată ce* bunica a început povestea,[1]/ copilul a adormit.[2]/

a) Doctorul mînca şi gîndea mereu la cerşetorul orb. (Rebreanu, *Golanii*)

b) Îşi mînca cît mai repede tainul de carne şi era vai de cîinele care nu isprăvise încă. (London, *Colţ Alb*)

c) S-a suit fata şi a plecat cerbul prin desiş şi la fiecare pas leagănul pornea cînd înainte, cînd înapoi. (D. Stăncescu, *Cerbul de aur*)

d) Lumina fără soare începuse a se destrăma : un urlet slab şi îndepărtat străpunse atmosfera încremenită. (London, *Colţ Alb*)

10. Se dă textul :

Desigur că un lup care *ştie să vină* printre cîini cînd le *dai* de mîncare, *ştie* şi *ce este* o puşcă. (London, *Colţ Alb*)

Scanned with OKEN Scanner

Cerinţe:

a) să se analizeze morfologic şi sintactic cuvintele scrise în italic din textul dat;
b) să se precizeze funcţia sintactică a pronumelor şi adverbelor relative din textul dat;
c) să se realizeze analiza şi schema frazei date.

11. Se dau textele:

a) *Poemele acestea* cînd le-i citi, să ştii
Că toate-s scrise-n lungul unor călătorii;
E una scrisă-n luna decembrie şi aşa
Un vifor adriatic şi frigul mi-o dicta. (Ovidiu, *Elegii*)

b) *Piedica tare a vizuinei*, *ghionturile zdravene* pe care maică-sa i le dăduse, *loviturile ei de labă*, care-l făcuseră să se rostogolească, *foamea* pe care de atîtea ori o cunoscuse, îi dăduseră să înţeleagă că pe lume există anumite hotare şi oprelişti şi că a le păzi înseamnă să scapi de durere şi să-ţi făureşti fericirea. (London, *Colţ Alb*)

Cerinţe:

- să se precizeze din ce propoziţii fac parte cuvintele subliniate;
- să se analizeze adjectivele din ambele texte;
- să se explice semnele de ortografie din ambele texte;
- să se delimiteze propoziţiile şi să se rescrie propoziţiile subordonate, una sub alta, indicînd felul fiecărei subordonate, regentul şi conectivul subordonatei;
- să se explice ortografia şi punctuaţia textului dat;
- să se realizeze schema frazei.

13. Se dă textul:

Am multă sperare în acest neam a cărui adîncă cuminţenie e *tipărită* într-o mulţime de proverburi, unele mai înţelepte decît altele, a cărui închipuire minunată e zugrăvită *în poveştile sale poetice* şi strălucite ca înseşi acele orientale, al cărui spirit satiric se vădeşte în nenumăratele anecdote asupra tuturor naţiilor cu care *s-a aflat* el în relaţie, a cărui inimă bună şi darnică *se arată* în obiceiul ospeţiei pe care l-a păstrat cu sfinţenie de la strămoşii săi, al cărui geniu, în sfîrşit, *luceşte* atît de viu în onorul faptelor măreţe.
(Alecsandri, *Românii şi poezia lor*)

Cerinţe:

- efectuaţi analiza şi schema frazei;
- grupaţi, după diateză, verbele subliniate în textul dat;
- analizaţi adjectivele pronominale şi participiale din textul dat;
- alcătuiţi un text în cadrul căruia să se regăsească toate subordonatele circumstanţiale şi necircumstanţiale studiate.

Scanned with OKEN Scanner

SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD

A

Regenți	Conținutul determinării	Exemple
• verbe ; • adjective ; • adverbe ; • interjecții din propoziția determinată.	• modul în care se realizează acțiunea regentă ; • cantitatea, calitatea, proporția însușirilor exprimate de regentul adjectival sau adverbial.	• ***Lucrează*** *cum se cuvine.* • Primește **atît** *cît i se cuvine.* • ***Doarme*** *ca și cum n-ar fi dormit de o lună.* • Mă ***priveau*** *ca și cînd nu aș fi fost fiul lor cel drag.* • *Cu cît alerga mai tare,* cu atît ***era mai fericit.*** • ***Fericit*** *cît mi-am dorit,* n-am fost niciodată. • ***Tropa ! Tropa !*** *de parcă ar veni tătarii.*

Conective	Corelative
• adverbe relative : *cum, precum, cît ce* ; • compusele nehotărîte ale pronumelor și adjectivelor relative : *oricum, orișicum, oricît, orice* ; • conjuncții și locuțiuni conjuncționale subordonatoare : *decît, decît să, fără să, fără ca să, ca și cum, ca și cînd, pe măsură ce* etc.	*așa, astfel, atît.*

B

1. Atîta-s de supărat
   Cum îi cerul înnorat. (*Flori alese din poezia populară*)
2. Metalul vibra departe în noapte, aspru, plîngător, melancolic, ca și cînd ar țipa uriașe păsări de noapte prin văzduh. (Agârbiceanu, *Opere*)
3. Colț Alb aparținea oamenilor așa cum le aparțineau oamenilor toți cîinii.
   (London, *Colț Alb*)

Scanned with OKEN Scanner

4. Corabia se aşternu la drum pe o mare fără hulă, continuîndu-şi navigaţia pe atît de liniştită pe cît de tulbure era sufletul căpitanului. (Tudoran, *Toate pînzele sus !*)

5. Viaţa nu e aşa de limpede cum se arată în cărţi, ci e amar de încurcată şi neaşteptată cum e ciocnirea dintre minţile nenumărate.
(Pârvan, *Începuturile vieţii romane la gurile Dunării*)

6. Voi creşteţi, dragii mei, sănătoşi,
Voinici, zglobii, cu voie bună
Cum am apucat din moşi strămoşi,
Deocamdată, feţii mei frumoşi,
O să lipsească tata vreo lună. (Arghezi, *Poezii*)

7. Un timp fu întuneric şi velele fluturară cu îndoială şi nelinişte de parcă ar fi simţit şi ele starea din sufletul căpitanului. (Tudoran, *Toate pînzele sus !*)

8. Ce pace şi ce linişte era sub bolta stejarilor bătrîni şi cum rămîneau toţi de nemişcaţi ca şi cînd s-ar gîndi departe sau ca şi cînd ar aştepta pe cineva de departe. (Agârbiceanu, *Opere*)

9. Mihu învăţa algebra şi geometria nu cîtă se cerea unui savant, ci cît să cunoască legile de bază ale mişcării astrelor pe cer şi să poată socoti raportul dintre mişcările lor şi mişcarea pământului. (Tudoran, *Toate pînzele sus !*)

10. După cum soarele arde, după cum aerul e mai umed în zilele senine sau în urma ploilor repezi de vară, intensitatea şi nuanţele ei se schimbă dar e mereu prezentă în văi şi pe culmi, ca o proclamaţie a munţilor către întregul univers.
(Bogza, *Cartea Oltului*)

11. Fiul craiului atunci încălecă şi calul, scuturîndu-se, mai arătase o dată tînăr cum îi plăcea craiului. (Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

12. La origine, Beijing nu a fost decît o serie de patrulatere înglobate unul în celălalt, aşa cum stau chitite una în alta casetele de lemn dintr-un set decorativ.
(I. Vasile, *China. Călătorii paralele*)

13. Îi rămăsese în minte aşa cum îl văzuse atunci : un flăcău grăsuţ, cu nişte obraji albi, raşi proaspăt, plesnind de sănătate. (Preda, *Desfăşurarea*)

14. Pe tablourile de marmură limbile voltmetrelor tremură ca şi cum ar fi vii, iar Oltul le-ar da freamătul unor fragile frunze. (Bogza, *Cartea Oltului*)

15. Pînă a nu părăsi satul meu nu ştiam despre aceste flori decît atît cît înfăţişau cărţile de citire. (Galaction, *Nuvele*)

16. Situaţia era destul de critică. Prunaru nu era apărat de forţe slabe de infanterie aşa cum se crezuse iniţial, ci de o puternică grupare de forţe inamice.
(Şt. Dragomir, *Şarja de la Prunaru*)

Scanned with OKEN Scanner

17. În Paris, pe străzile şi bulevardele largi, ţăranul român mergea încet şi apăsat, cu genunchii îndoiţi, parcă ar fi urcat un deal.

(V. Cărăbuş, *Badea Cârţan*)

18. Pe cît este de liniştit conu Tică, pe atît este de neastîmpărat Grecu.

(Şt. Dragomir, *Şarja de la Prunaru*)

19. Am continuat la Bucureşti conversaţiile lungi şi neînsemnate fără să ne fi făcut vreo mărturisire anume, dar simţindu-ne complici. (Holban, *Nuvele*)

20. Abnegaţia poate trage în balanţă tot atît cît trage geniul. (Bogza, *Paznic de far*)

21. Am ieşit şi am vorbit cu el ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic, ne-am arătat mai veseli ca de obicei. (Holban, *Nuvele*)

22. Şi era una la părinţi
Şi mîndră-n toate cele
Cum e fecioara între sfinţi
Şi luna între stele. (Eminescu, *Poezii*)

23. L-am supărat fără să ne fi văzut vreodată. (Galaction, *Nuvele*)

24. Prîslea îl azvîrli înapoi mai departe decît îl azvîrlise zmeul. (*Basme*)

25. Fîntîna grijită de dînsa era plină pînă-n gură cu apă limpede, cum îi lacrima, dulce şi rece cum îi gheaţa. (Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

C

26. Imaginaţi-vă un mijloc de transport pentru anul 2000. Descrieţi-l apoi, comparîndu-l cu mijloacele de transport contemporane, folosind în descriere conectivele: *fără să*, *precum*, *ca şi cum*, *ca şi cînd*, *cît*, *cum*. Identificaţi apoi subordonatele şi complementele circumstanţiale de mod din fraza pe care aţi alcătuit-o.

27. Construiţi trei fraze în care să respectaţi cerinţele de mai jos:
- fiecare frază să aibă cîte două propoziţii;
- propoziţiile subordonate din cadrul fiecărei fraze să fie introduse prin cîte un conectiv în componenţa căruia să intre cuvîntul *după*.

28. Construiţi fraza descrisă mai jos:
1. propoziţie subordonată circumstanţială de mod:
   - are ca termen regent adjectivul *prietenos* din propoziţia 4,
   - este introdusă prin adverbul relativ *cum*;
2. propoziţie subordonată circumstanţială de mod:
   - are ca termen regent adjectivul *deschis* din propoziţia 4,
   - este introdusă prin *precum*;

Scanned with OKEN Scanner

3. propoziţie subordonată circumstanţială de mod :
   – are ca termen regent adjectivul *îndatoritor* din propoziţia 4,
   – este introdusă prin *precum* ;
4. propoziţie principală.

29. Să se recunoască felul propoziţiilor din frazele descrise mai jos, să se alcătuiască schema frazelor şi să se construiască apoi frazele corespunzătoare :

Fraza a) :

1. propoziţie... ? :
   – începe cu adverbul corelativ *aşa*,
   – are predicatul exprimat prin verb la diateza activă, conjunctiv prezent, persoana a II-a singular ;
2. propoziţie... ? :
   – începe cu adverbul relativ *cum*,
   – are predicatul exprimat prin verb la diateza activă, indicativ prezent, persoana I singular.

Fraza b) :

1. propoziţie... ? :
   – începe cu adverbul relativ *cît*,
   – are predicatul exprimat prin verb la diateza activă, indicativ perfect compus, persoana a III-a plural ;
2. propoziţie... ? :
   – începe cu adverbul corelativ *atît*,
   – are predicatul exprimat prin verb la diateza activă, indicativ perfect compus, persoana a III-a plural.

Fraza c) :

1. propoziţie... ? :
   – începe cu adverbul corelativ *atît*,
   – are predicatul exprimat prin verb la diateza reflexivă, mod indicativ, mai mult ca perfect, persoana a II-a, plural ;
2. propoziţie... ? :
   – începe cu locuţiunea conjuncţională *de parcă*,
   – are predicatul exprimat prin verb la diateza activă, condiţional-optativ perfect, persoana a III-a plural ;
3. propoziţie... ? :
   – are predicatul exprimat prin verb la diateza activă, condiţional-optativ perfect, persoana a III-a plural, predicatul fiind plasat la începutul propoziţiei,
   – este coordonată cu propoziţia 2.

Scanned with OKEN Scanner

30. Se dă textul:

Musafiri la mine-acasă
Fără să-i poftesc vreodată,
Am un şoarec, doi păienjeni
Şi, din cînd în cînd, o fată. (Topîrceanu, *Balade vesele şi triste*)

Cerinţe:

a) să se precizeze termenul regent şi funcţia subordonatei din textul dat;
b) să se arate prin ce a fost introdusă propoziţia subordonată;
c) să se arate care este topica subordonatei faţă de regentă în general şi, în mod particular, în textul dat;
d) să se analizeze toate complementele circumstanţiale din textul dat.

31. Puteţi dovedi că într-o frază compusă dintr-o principală şi trei subordonate circumstanţiale de mod, subordonatele circumstanţiale de mod determină propoziţia principală fără ca subordonatele să fie coordonate? Realizaţi un astfel de enunţ, identificaţi regenţii subordonatelor şi raporturile dintre regenţi!

D

Spre a decide că o subordonată este circumstanţială de mod, ţineţi cont că:

I. 1. Subordonata circumstanţială de mod arată cum se desfăşoară acţiunea din regentă, gradul, măsura, proporţia în care se împlineşte acţiunea, conformitatea cu o regulă generală sau particulară, cantitatea sau calitatea unei caracteristici exprimate de regent.

2. Subordonata circumstanţială de mod se subclasifică, în funcţie de varietatea conţinutului modal exprimat, în:

- subordonata circumstanţială de mod propriu-zisă;
- subordonata circumstanţială de mod comparativă;
- subordonata circumstanţială de măsură progresivă.

3. Subordonata circumstanţială de mod propriu-zisă:

a) exprimă, fără ajutorul unei comparaţii, felul în care se desfăşoară acţiunea din regentă sau cum se înfăţişează o calitate exprimată în regentă;
b) e introdusă prin conectivele *cum*, *precum*, *după cum*.

4. Subordonata circumstanţială de mod comparativă:

a) exprimă, cu ajutorul unei comparaţii, felul în care se desfăşoară acţiunea din regentă sau cum se înfăţişează o calitate exprimată în regentă;
b) se situează pe poziţia celui de-al doilea termen al comparaţiei; termenul comparat poate fi realizat ca parte de propoziţie din regentă sau ca propoziţie;

Scanned with OKEN Scanner

c) se subclasifică în:
- subordonata circumstanţială de mod comparativă de egalitate: plasează în raport de egalitate termenul comparat şi al doilea termen al comparaţiei, realizat prin subordonata circumstanţială de mod;
- subordonata circumstanţială de mod comparativă de inegalitate (de inferioritate sau de superioritate): plasează în raport de inegalitate, de inferioritate sau de superioritate termenul comparat şi al doilea termen al comparaţiei, realizat ca subordonată circumstanţială de mod;

d) subordonata circumstanţială de mod comparativă de egalitate e introdusă prin conectivele: *cum, după cum, precum, pe cît*;

e) subordonata circumstanţială de mod de inegalitate e introdusă prin conectivele: *decît, de cum, faţă de cît, faţă de cum.*

5. Cînd felul în care se desfăşoară acţiunea regentă e prezentat cu ajutorul unei comparaţii ipotetice, circumstanţialele comparative introduse prin *ca şi cînd, parcă* sau *ca şi cum* sînt considerate subordonate circumstanţiale comparative condiţionale.

6. Subordonatele care exprimă proporţia progresivă în care se desfăşoară acţiunea din regentă se numesc circumstanţiale de măsură progresivă şi se introduc prin conectivele *cu cît, pe cît, pe măsură ce* etc.

II. 1. Adverbul relativ *cum* poate introduce atît subordonate circumstanţiale de mod, cît şi alte subordonate circumstanţiale sau necircumstanţiale.

2. Pentru a evita confuzia cu alte subordonate necircumstanţiale:
- raportaţi subordonata la termenul regent;
- verificaţi astfel dacă subordonata e dependentă de valenţa sintactică a regentului, respectiv dacă:
  - nu este subiectivă pe lîngă un regent impersonal;
  - nu este predicativă pe lîngă un verb copulativ;
  - nu este atributivă pe lîngă un substantiv, pronume sau numeral substantivat;
  - nu este completivă directă pe lîngă un regent tranzitiv;
  - nu este completivă indirectă pe lîngă un regent intranzitiv sau intranzitivizat.

3. Pentru a evita confuzia cu o subordonată circumstanţială de:
- timp, verificaţi echivalenţa lui *cum* cu *îndată ce*, ştiind că *îndată ce* e un conectiv temporal;
- cauză, verificaţi echivalenţa lui *cum* cu *deoarece*, ştiind că *deoarece* e un conectiv cauzal;
- concesivă, identificaţi corelativul, ştiind că subordonatele concesive pot avea în regentă un corelativ de tipul lui *tot* sau *totuşi*; în absenţa corelativului, verificaţi echivalenţa lui cum cu *oricum*, observaţi dacă subordonata introdusă prin *cum* nu se repetă cu verbul la negativ, în structuri de tipul *Cum ar fi,/cum n-ar fi/+* regenta/.

Scanned with OKEN Scanner

III. Pentru a nu confunda, aşadar, circumstanţialele de mod cu alte subordonate, verificaţi :

- dependenţa/independenţa subordonatei faţă de valenţa sintactică a regentului ;
- echivalenţa conectivului cu un conectiv specializat (în cazul lui *cum*, *ce*, *cît* etc) ;
- conţinutul subordonatei şi posibilitatea de a o contrage într-un complement circumstanţial de mod.

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE COMPLEXE

1. Analizaţi frazele de mai jos, precizaţi prin ce au fost introduse subordonatele, stabiliţi corelativul subordonatelor circumstanţiale din textele date, alcătuiţi schema şi indicaţi raporturile şi mijloacele de realizare a raporturilor dintre propoziţii!

a) Şi atunci, în nopţile geroase şi liniştite îşi aţintea botul către stele şi începea să urle prelung cum urlă lupii; străbunii lui prefăcuţi în praf şi pulbere erau aceia ce-şi îndreptau boturile către stele şi prin el urlau peste secole.

(London, *Colţ Alb*)

b) Nu toate sufletele oamenilor sunt ca apele care se tulbură, fac creţuri şi se zbuciumă în furtună, iar apoi s-alină şi-ntind un luciu curat ca şi cum în veci nimic nu le-ar fi răscolit. (Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

c) Cine m-aude cîntînd
Zice că n-am nici un gînd,
Dar atâtea gânduri am
Cîte zile-s într-un an
Şi atîtea gînduri mă mîncă
Cîte păsărele cîntă,
Atîtea gînduri mă bat
Cîte frunze-s pe un brad.
Aşa mă bat gîndurile
Ca pe murg oblîncurile. (*Flori alese din poezia populară*)

d) Toate întîmplările acestea îl făcură pe Colţ Alb să-şi piardă multe din apucăturile de căţelandru şi începu să se poarte ca şi cînd ar fi fost cu mult mai mare. (London, *Colţ Alb*)

e) Eşti ispitit să crezi că dacii nu nasc om din om
Natura nu-i plăsmuieşte singură, ea însăşi dintr-o dată
Cum îşi face munţii ori izvoarele. (Blaga, *Zamolxe*)

f) Apoi se uită repede împrejur ca şi cînd s-ar fi temut că poate să fie pe aproape şi să-l audă vreunul din oamenii echipajului.

(Tudoran, *Toate pînzele sus!*)

g) Viaţa din trupul său, din fiecare fibră a fiinţei sale care era însăşi substanţa acesteia deosebită de viaţa lui sufletească, tînjea după lumină, împingîndu-l spre ea la fel cum iscusitele procese chimice ale planetei o împing către soare.

(P. Brînzeu, *Rusalim Voinicul*)

Scanned with OKEN Scanner

h) Şi cum umbla el aşa haihui cît era ziulica de mare, a ajuns să cunoască multă lume de prin împrejurimi. (P. Brînzeu, *Rusalim Voinicul*)

i) Într-o zi de şcoală, Andrei Prundaru şi-a dat seama că nimeni nu ştie ce e în mintea lui, că-şi poate schimba gîndurile şi judecăţile despre cineva de la o clipă la alta în bine sau în rău fără ca acesta să ştie ceva.
(Velea, *Întîlnire tîrzie*)

j) Hotărîrea lui era cum e o mînie greoaie care atîrna în el fără să se prefacă în faptă. (Sadoveanu, *Venea o moară pe Siret*)

k) Era un cîntec care spune
Durerile ce adună anii
Trist ca un cînt de-ngropăciune
Cum numai ei îl ştiu, ţăranii. (Goga, *Poezii*)

2. Analizaţi frazele de mai jos şi alcătuiţi un tabel în care să cuprindeţi toate tipurile de propoziţii introduse prin *cum*!

a) Unul ca dînsul şi încă necunoscător de locurile acestea cum crezi că ar putea face această slujbă? (Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

b) Acum degrabă să-mi aduci pe fata împăratului de unde-i şti şi cum îi şti.
(Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

c) Fiul craiului i-o dă şi spînul cum o pune la gură pe loc o ia oţerîndu-se şi varsă toată apa. (Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

d) N-ai să găseşti slugă cum cauţi dumneata. (Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

e) Mă fac iar cum m-ai văzut în herghelie şi de acum înainte sînt gata să te întovărăşesc oriunde mi-i porunci, dar să-mi spui dinainte cum să te duc.
(Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

f) Şi cum sta el aşa şi nu se dumirea ce să facă pentru a scăpa de ruşine, numai iaca se trezeşte dinaintea lui cu o babă gîrbovă de bătrîneţe care umbla după milostenie. (Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

g) Dar dă, cearcă şi tu să vezi cum ţi-a sluji norocul.
(Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

h) Încă mă mir cum am scăpat cu viaţă. (Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

i) Iară lucrurile sînt cum ele ne par. (Slavici, *Mara*)

3. Să se completeze rubricile tabelului de mai jos cu adverbele corelative specifice subordonatelor indicate:

Adverbele corelative pentru subordonata circumstanţială de		
loc	timp	mod

4. Să se analizeze cuvintele scrise în italic din textele de mai jos şi să se dezvolte apoi în subordonatele corespunzătoare funcţiei cuvîntului analizat; să se realizeze apoi analiza şi schema frazei obţinute:

a) *A învăţa* vocabule latine pe dinafară *fără a fi pătruns* de acel spirit de adevăr, de pregnanţă şi de frumuseţe a antichităţii clasice, *a învăţa* regulile gramaticale *fără a fi pătruns* acea simetrie intelectuală a cugetării antice este o muncă zadarnică, o literă fără înţeles. (Sergiu Pavel Dan, *Spiritul Romei*)

b) Bătrîna i-a însufleţit copilăria *istorisindu*-i tot felul de poveşti cu zmei şi cu balauri, ba cu uriaşi, ba cu peşteri pline de comori.

(P. Brînzeu, *Comoara din peşteră*)

c) Aleargă cît se poate de repede *fără a şti* sigur încotro.

(P. Brînzeu, *Rusalim Voinicul*)

d) La noi în ţară drumurile de care au urmat potecile de picior *fără* a le *exclude* însă definitiv, cea mai mare stabilitate înregistrînd-o potecile care traversau Munţii Carpaţi şi legau aşezările autohtone româneşti aflate de o parte şi de alta a acestora. (Ghinoiu, *Popasuri etnografice*)

e) Ne-am învăţat *a ne chinui* mintea înaintea unor probleme care se aduc în teatru *fără a* li *se da* acea soluţie definitivă care să îngăduie a pleca de acolo cu gîndul *împăcat* şi cu sufletul adus în stare de armonie. (Iorga, *Scrieri*)

5. Analizaţi frazele date mai jos şi contrageţi apoi subordonatele scrise în bold în partea de propoziţie corespunzătoare:

a) Rusalim a purces din nou la drum şi merse aşa **cum l-a îndrumat**.

(P. Brînzeu, *Rusalim Voinicul*)

b) Despre trecut, ţăranii din Feldioara sînt gata **să vorbească oricînd**, obişnuiţi **să dea veacurile înapoi, cum ar întoarce filele unei cărţi**.

(Bogza, *Cartea Oltului*)

6. Se dă textul:

A încerca astăzi, în condiţiile unei economii puternice de tip intensiv, să conduci o întreprindere modernă *fără a încorpora* în actele de decizie în egală măsură metode ştiinţifice şi eforturi organizatorice, *fără a fi* în calitate de conducător în miezul fierbinte al producţiei este **ca şi cum ţi-ai propune să escaladezi Himalaia desculţ**. (*Revista economică*, 1995)

Cerinţe:

a) să se analizeze cuvintele scrise în italic; să se precizeze funcţia subordonatelor scrise în bold;

b) să se treacă la conjunctiv infinitivele scrise în italic şi să se precizeze funcţia subordonatelor obţinute prin trecerea la conjunctiv a infinitivelor;

c) să se treacă la infinitiv verbele din subordonatele scrise în bold şi să se precizeze funcţia părţilor de propoziţie astfel obţinute;

d) să se arate ce conjuncţii apar şi, respectiv, ce conjuncţii dispar din text în urma transformărilor efectuate.

Scanned with OKEN Scanner

7. Dîndu-se următorul text :

Şi mai bine să rămîi *pe loc,* Ioane, chiteam eu *în mintea mea,* decît să plîngi nemîngîiat şi să te usuci de dorul cui ştiu *eu.*

Se cere :

a) să se facă analiza şi schema frazei ;
b) să se construiască după schema obţinută o frază corespunzătoare ;
c) să se arate ce funcţie sintactică îndeplinesc cuvintele scrise în italic ;
d) precizaţi termenul regent al primei subordonate din fraza dată şi realizaţi analiza morfologică şi sintactică a acestuia.

8. Se dă textul :

Rezultă deci că între cele două caracteristici există o strînsă corelaţie, din care se deduce că perioada de variaţie a strălucirii unei stele este cu atît mai lungă, cu cît magnitudinea ei aparentă este mai mică, adică cu cît steaua ne apare mai strălucitoare. (I. Todoran, *Explozii în univers*)

Cerinţe :

a) să se identifice subordonatele circumstanţiale de mod din textul dat ;
b) să se identifice subiectivele din textul dat şi să se arate deosebirile morfologice dintre termenii regenţi ai subordonatelor subiective cuprinse în textul dat ;
c) să se facă analiza şi schema frazei.

Scanned with OKEN Scanner

SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ DE CAUZĂ

A

Regenți	Conținutul determinării	Exemple
• verbe ; • adjective ; • interjecții din propoziția determinată.	• cauza, pricina, motivul realizării unei acțiuni, calități sau caracteristici ; • factorul care situează acțiunea regentă pe poziția efectului, în relația *cauză-efect*.	• ***Fugeam*** *deoarece îmi era frică.* • ***Era*** mereu ***supărată*** pe Ioana, *întrucît aceasta rîdea mereu pe seama ei.* • *De vreme ce ai bunuri*, le ***vom apăra***. • ***Sst***, *că nu ți s-au înecat corăbiile !*

Conective	Corelative
• conjuncții și locuțiuni conjuncționale specifice : *căci*, *deoarece*, *fiindcă*, *întrucît*, *din cauză că*, *din pricină că*, *de vreme ce*, *o dată ce* etc. ; • adverbe relative : *unde*, *cînd*, *cum* ; • conjuncții și locuțiuni conjuncționale subordonatoare nespecifice : *că*, *dacă*, *cîtă vreme*, *din moment ce* etc.	*de aceea*, *atunci*, *apoi*.

B

1. Ascultă de ăi bătrîni, că n-au vînturat pămîntul de pomană.
(Fănuș Neagu, *În văpaia lunii*)

2. De vreme ce acest aspect al lumii îi era necunoscut, îi era dușman.
(London, *Colț Alb*)

3. Cei doi zargucei rămaseră în urmă cu ambasadorul pentru a-l însoți pînă la Naum, deoarece askanianka căzuse bolnavă.
(Nicolae Milescu, *Jurnal de călătorie în China*)

4. Ține-l bine, că numai legat îi bun. (Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

5. Cum pierzi noaptea cu cetitul
Am trecut din întîmplare. (Topîrceanu, *Balade vesele și triste*)

Scanned with OKEN Scanner

6. Nopţile erau mai grele de trecut decît zilele, fiindcă nu se putea dormi. (Zamfirescu, *Viaţa la ţară*)

7. Îi spunea vorbe mieroase, de vreme ce îi voia sufletul. (Malot, *Singur pe lume*)

8. Harapnicele plesnesc ca pistoalele şi cum nici un deal nu e prea aproape, numai malul de dincolo al Dunării, malul bulgăresc, nu se aud ecouri. (Stancu, *Desculţ*)

9. Ia-mi versurile tale, o, toate ţi le dau
Căci pentru soarta-mi tristă doar ele vină au. (Ovidiu, *Elegii*)

10. Plînge-mă, mamă, cu dor
Că ţi-am fost voinic fecior
Şi de grijă ţi-am purtat,
Ogorul ţi l-am lucrat. (*Flori alese din poezia populară*)

11. Îl primiră cu dragă inimă că doară români erau şi la români pururea găseşte omul sălaş. (D. Stăncescu, *Cerbul de aur*)

12. Deoarece lumina de la stea spre observator depinde şi de aria suprafeţei orientate spre el, strălucirea stelei apare variabilă. (I. Todoran, *Explozii în univers*)

13. Acel al doilea val l-am trecut cu nepăsare eroică, fiindcă acum ne desprinseserăm cu primejdiile. (Alecsandri, *Proză*)

14. Zboară, murgule, cu mine
Zboară, că să zbor îmi vine. (Sadoveanu, *Fraţii Jderi*)

15. O, cere-mi, Doamne, orice preţ,
Dar dă-mi o altă soarte,
Căci tu isvor eşti de vieţi
Şi dătător de moarte. (Eminescu, *Poezii*)

16. ...Nu pot sta – mă duc acasă,
Căci durerea mă topeşte şi junghiul nu mă mai lasă,
Doar va şti cumătra Floare ceva leac! – mă duc la ea. (Coşbuc, *Poezii*)

17. Întrucît e vorba despre Basarabia, ne arătăm interesaţi de toate datele. (*România liberă*, 1990)

18. De aceea plîng, că dor îmi e de tine. (N. Stănescu, *Starea poeziei*)

19. Nu plîng că mi-e de Leana teamă. (Coşbuc, *Poezii*)

20. Cum nu-ţi şade-n caracter,
N-ai pornit-o după el. (*Almanah literar*)

Scanned with OKEN Scanner

C

21. Construiţi o frază în cadrul căreia subordonata circumstanţială de cauză să fie intercalată în regentă; delimitaţi propoziţiile din fraza dată şi explicaţi semnele de punctuaţie utilizate!

22. Răspundeţi prin *da* sau *nu* la următoarele întrebări:
    a) care este poziţia subordonatei circumstanţiale de cauză:
       – poate preceda regenta? Da/Nu
       – poate urma regentei? Da/Nu
       – poate fi intercalată în regentă? Da/Nu
    b) care este raportul temporal dintre acţiunea din subordonata cauzală şi acţiunea din regentă:
       – acţiunea din subordonată precedă întotdeauna acţiunea din regentă? Da/Nu
       – acţiunea din regentă precedă întotdeauna acţiunea din subordonată? Da/Nu

23. Într-o frază compusă dintr-o propoziţie principală şi o propoziţie subordonată cauzală, care dintre acţiuni apare ca *efect* ? Acţiunea din regentă sau acţiunea din subordonată?

24. Construiţi fraze în cadrul cărora predicatul subordonatei circumstanţiale de cauză să fie exprimat, pe rînd, prin verbe la toate timpurile condiţionalului-optativ!

25. Construiţi fraze în cadrul cărora subordonatei circumstanţiale de cauză să-i corespundă în regentă, pe rînd, adverbele corelative: *de aceea*, *apoi*, *atunci*.

26. Construiţi fraze în cadrul cărora subordonata circumstanţială de cauză să fie introdusă, pe rînd, prin adverbe relative.

27. Să se construiască propoziţii în cadrul cărora cuvintele *pricină*, *cauză* să intre în cuprinsul unor locuţiuni prepoziţionale; să se construiască apoi fraze în cadrul cărora subordonatele cauzale să fie introduse prin locuţiuni conjuncţionale în componenţa cărora să intre cuvintele *pricină*, *cauză*; arătaţi apoi ce alte locuţiuni conjuncţionale introduc subordonatele circumstanţiale de cauză!

28. Realizaţi un text, întrebuinţînd minimum 16 verbe predicative la mod predicativ, text în care să regăsim circumstanţele de cauză introduse prin adverbul relativ *unde*; arătaţi, apoi, în ce situaţie e clar sensul cauzal al subordonatelor introduse prin adverbul relativ *unde*:
    a) atunci cînd aceste subordonate precedă regenta?
    b) atunci cînd aceste subordonate urmează regentei?

Scanned with OKEN Scanner

29. Comparaţi frazele corespunzătoare schemelor de mai jos şi arătaţi:
   a) de ce în prima frază circumstanţialele cauzale nu sînt coordonate?
   b) de ce în a doua frază circumstanţialele de cauză sînt coordonate?

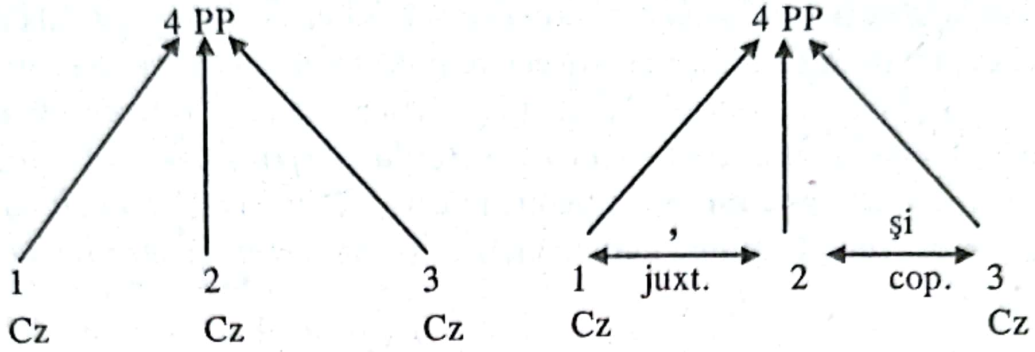

30. Citaţi conjuncţiile şi locuţiunile conjuncţionale care pot introduce atît subordonate necircumstanţiale, cît şi subordonate circumstanţială de cauză!

31. Analizaţi participiile şi gerunziile subliniate şi dezvoltaţi-le în predicate ale unor subordonate circumstanţiale de cauză corespunzătoare; faceţi schema frazei obţinute în urma dezvoltării.
   a) La 1675, Miron, *fiind* de vreo cîţiva ani vornic mare de Ţara de Jos, fu trimis de Dumitraşcu-Vodă Cantacuzino în vreo două rînduri în Polonia. (Bălcescu, *Scrieri*)
   b) *Trădaţi* de timpuriu, ei plătiră cu capul îndrăzneala lor. (Bălcescu, *Scrieri*)
   c) Aici se făcu o mare ucidere, căci *fiind* punctul principal al bătăliei, şi o parte, şi alta se purta cu mare bărbăţie. (Bălcescu, *Scrieri*)
   d) Şi *fiind* prea obosită, pune capul pe desagă
   Şi aşteptînd încet adoarme. (Coşbuc, *Poezii*)

D

Spre a decide că o subordonată este circumstanţială de cauză, ţineţi cont că:

1. Circumstanţiala de cauză indică pricina, cauza, motivul generator al acţiunii din regentă.

2. Există conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale care introduc numai subordonate circumstanţiale de cauză (*căci*, *deoarece*, *fiindcă*, *întrucît*, *de vreme ce*, *din moment ce* etc.).

3. Cînd presupuneţi că o propoziţie introdusă prin *că*, *cum*, *cînd*, *unde*, *dacă* este subordonată circumstanţială de cauză, verificaţi echivalenţa acestora cu conjuncţiile specifice, respectiv cu *deoarece*, *fiindcă*.

4. Faceţi diferenţa între circumstanţiala de cauză şi circumstanţiala de scop ţinînd cont că, indiferent de topică, în plan logic, acţiunea din subordonata circumstanţială

Scanned with OKEN Scanner

de cauză precedă acţiunea din regentă, pe cîtă vreme acţiunea din subordonata circumstanţială de scop succedă în timp acţiunea din regentă, fiind finalitatea acţiunii din regentă.

5. Nu confundaţi subordonata atributivă cu subordonata circumstanţială de cauză atunci cînd avem de-a face cu conective precum *de vreme ce*, *din pricină că*, *din moment ce*, *din cauză că*; atenţie la componenta substantivală a acestor locuţiuni, spre a nu le confunda cu structurile *de **vremea**/ce*, *din **cauza**/că*, *pe **motivul** /că*, *din **pricina**/că*, structuri în care substantivul articulat nu intră în componenţa unei locuţiuni conjuncţionale şi este regent pentru o subordonată atributivă.

6. Faceţi diferenţa dintre o completivă indirectă şi o circumstanţială de cauză, ţinînd cont că subordonatele introduse prin *că* şi prin *pentru că* sînt completive indirecte şi nu circumstanţiale de cauză atunci cînd regentul e un verb de tipul *a se bucura*, *a se mira*, *a mulţumi*, *a se teme*, *a se speria*.

Atunci cînd subordonata este introdusă prin *dacă* sau prin adverb relativ (*unde*, *cînd*, *cum*), evitaţi întîi confuzia cu o subordonată necircumstanţială, verificînd valenţa sintactică a regentului; evitaţi apoi confuzia cu o circumstanţială concesivă, atît prin echivalenţa conectivului cu unul specific, cît şi prin identificarea posibilului corelativ: prezenţa adverbului *tot* sau a adverbului *totuşi* în propoziţia principală justifică identificarea subordonatei drept circumstanţială concesivă, în vreme ce prezenţa adverbului *tot* în subordonată, de cele mai multe ori imediat după conectiv, conduce la identificarea subordonatei drept circumstanţială de cauză; exprimarea corelativelor nu este obligatorie.

8. Pentru a nu confunda, subordonata circumstanţială de cauză cu alte subordonate, verificaţi:
   - conţinutul subordonatei, respectiv situarea regentei pe poziţia efectului generat de cauza exprimată prin subordonată;
   - posibilitatea de a contrage subordonata într-un complement circumstanţial de cauză;
   - conectivele şi echivalenţa conectivelor nespecifice cu cele specifice;
   - dependenţa subordonatei faţă de valenţa sintactică a regentului.

Scanned with OKEN Scanner

de cauză precedă acţiunea din regentă, pe cîtă vreme acţiunea din subordonata circumstanţială de scop succedă în timp acţiunea din regentă, fiind finalitatea acţiunii din regentă.

5. Nu confundaţi subordonata atributivă cu subordonata circumstanţială de cauză atunci cînd avem de-a face cu conective precum *de vreme ce*, *din pricină că*, *din moment ce*, *din cauză că*; atenţie la componenta substantivală a acestor locuţiuni, spre a nu le confunda cu structurile *de **vremea**/ce*, *din **cauza**/că*, *pe **motivul** /că*, *din **pricina**/că*, structuri în care substantivul articulat nu intră în componenţa unei locuţiuni conjuncţionale şi este regent pentru o subordonată atributivă.

6. Faceţi diferenţa dintre o completivă indirectă şi o circumstanţială de cauză, ţinînd cont că subordonatele introduse prin *că* şi prin *pentru că* sînt completive indirecte şi nu circumstanţiale de cauză atunci cînd regentul e un verb de tipul *a se bucura*, *a se mira*, *a mulţumi*, *a se teme*, *a se speria*.

7. Atunci cînd subordonata este introdusă prin *dacă* sau prin adverb relativ (*unde*, *cînd*, *cum*), evitaţi întîi confuzia cu o subordonată necircumstanţială, verificînd valenţa sintactică a regentului; evitaţi apoi confuzia cu o circumstanţială concesivă, atît prin echivalenţa conectivului cu unul specific, cît şi prin identificarea posibilului corelativ: prezenţa adverbului *tot* sau a adverbului *totuşi* în propoziţia principală justifică identificarea subordonatei drept circumstanţială concesivă, în vreme ce prezenţa adverbului *tot* în subordonată, de cele mai multe ori imediat după conectiv, conduce la identificarea subordonatei drept circumstanţială de cauză; exprimarea corelativelor nu este obligatorie.

8. Pentru a nu confunda, subordonata circumstanţială de cauză cu alte subordonate, verificaţi:
   - conţinutul subordonatei, respectiv situarea regentei pe poziţia efectului generat de cauza exprimată prin subordonată;
   - posibilitatea de a contrage subordonata într-un complement circumstanţial de cauză;
   - conectivele şi echivalenţa conectivelor nespecifice cu cele specifice;
   - dependenţa subordonatei faţă de valenţa sintactică a regentului.

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE COMPLEXE

1. Analizaţi frazele de mai jos, faceţi schema lor şi indicaţi prin ce sînt introduse subordonatele circumstanţiale :

a) Trebuie să fi auzit dumneavoastră de mine, căci nimeni n-are cîine şi erete ca al meu. (Sadoveanu, *Opere*)

b) De vreme ce ai bunuri, se cade să le apărăm. (Sadoveanu, *Opere*)

c) Aşa făcea Pupăză totdeauna cînd îi sărea ţandăra şi, fiindcă lumea ştia cum face, oriunde se ducea, toţi se mirau de curăţenia veşmintelor lui. (Slavici, *Nuvele*)

d) Te rog, Tănase, că şade ruşine să afle lumea că faci camătă. (Zamfirescu, *Tănase Scatiu*)

e) Şi deoarece socotea că nu este puţin lucru să-şi aibă fiul prins în război, încheie o pace cu Dromichaites şi din stăpînirea sa cedă getului ţinuturile de dincolo de Istru. (H. Daicoviciu, *Portrete dacice*)

f) Şi fiindcă nimeni nu dă ceea ce nu are, toţi cei care în viaţă aleargă după o fericire deplină, aşa cum le-a arătat-o vîrsta tînără, cad zdrobiţi. (Agârbiceanu, *Opere*)

g) Colţ Alb zăcea nemişcat aşteptînd voia lui Castor Cenuşiu ; era voia lui Castor Cenuşiu să ajungă la mal, căci îl azvîrli pe mal izbindu-l cu putere. (London, *Colţ Alb*)

h) Va fi sarcina politologilor, sociologilor, medicilor şi istoricilor să limpezească procesul şi etapele acestei fuziuni pe care genetica naturii umane n-ar fi produs-o pentru că natura nu greşeşte împotriva ei. (*Adevărul*, 1989)

i) Cine mi-a zis doiniţa
Arsă i-a fost inima
Sfîntă i-a fost guriţa
Că-mi răcoresc inima. (*Flori alese din poezia populară*)

j) Bătrînul a răspuns că, dacă a ajuns unde a ajuns, e fiindcă l-a cormăluit ea, că e vai de casa unde poartă muierea clopul, dar de acum înainte poate să ardă casa, el nu mai zice o vorbă. (Pavel Dan, *Urcan bătrînul*)

k) Numele lui Miron Costin este vestit atît prin istoria Moldovei ce ne-a lăsat, cît şi prin tragica sa moarte, căci şi el asemenea a cinstit ştiinţa şi a dat frumos exemplu într-acele triste timpuri pierzîndu-şi viaţa pentru binele omenirii. (Bălcescu, *Scrieri*)

l) Mi se pare că ne-am cam speriat de pomană şi s-ar cuveni să ne ruşinăm, întrucît am fost aşa de slabi de înger. (Fraţii Grimm, *Povestiri*)

Scanned with OKEN Scanner

m) Atunci, Dumitre, înseamnă că hotărîrea noastră nu este străină de propria ta voinţă, fiindcă trebuie şi în acest domeniu să renunţăm să mai trimitem oamenii să muncească acolo unde ei nu pot şi nu cunosc realitatea şi e bine să ne obişnuim şi cu democraţia acceptării şi asumării conştiente a fiecărui act şi a fiecărei decizii. (Săraru, *Clipa*)

n) Era însă de necrezut ca Sinan să aibă cu dînsul numai atîta oştire cîtă e, de vreme ce, cînd a plecat de la Tîrgovişte, armia lui întrecea cu mult în număr pe cea a românilor. (Bălcescu, *Scrieri*)

o) Bătrînul şi înţeleptul urs cafeniu era încîntat că avea un ucenic atît de isteţ, căci lupii cei tineri nu voiau să înveţe din legea junglei. (Kipling, *Cartea junglei*)

2. Literele dispuse pe orizontală în tabelul de mai jos corespund frazelor analizate la exerciţiul de mai sus. Marcaţi cu cîte un punct (.) subordonatele din care este compusă fiecare frază! Verificaţi dacă aţi identificat corect subordonatele! Încercuiţi punctele din tabel corespunzătoare (.) subordonatelor pe care le-aţi identificat greşit. Stabiliţi de cîte ori aţi identificat corect şi de cîte ori aţi greşit fiecare subordonată. Revizuiţi apoi cunoştinţele cu privire la subordonatele la care aţi greşit.

	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	corect	greşit
Sb																	
Pr																	
At																	
CD																	
CI																	
CM																	
CL																	
CT																	
Cz																	

3. Analizaţi cuvintele subliniate în textele de mai jos şi dezvoltaţi-le apoi în subordonatele corespunzătoare funcţiei cuvintelor analizate. Efectuaţi apoi analiza şi schema frazelor astfel obţinute.

a) Mi-e drag românul şi ştiu *a preţui* bunătăţile cu care l-au dăruit natura. Mi-e drag să-l privesc şi să-l ascult, căci e curat, înţelept şi vesel.

(Alecsandri, *Românii şi poezia lor*)

b) Acest lucru îmi aduce aminte de un provincial care, *fiind întrebat* la teatru de ce rîde mai tare decît toţi de vreme ce nu înţelege nimic, el răspunse cu nevinovăţie că rîdea de rîsul celorlalţi şi mai ales pentru că plătise zece lei.

(Alecsandri, *O plimbare prin munţi*)

Scanned with OKEN Scanner

c) Fiul craiului cel mai mic, *făcîndu-se roş* cum îi gotca, iese afară în grădină şi începe a plînge în inima sa, *lovit fiind* în adîncul sufletului de apăsătoarele cuvinte ale părintelui său. (Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

d) Duras, care avea domnia mai-nainte, o oferi de bună voie lui Decebal, regele dacilor, pentru că era mai priceput în ale războaielor şi iscusit la faptă, *ştiind* cînd să năvălească şi cînd să se retragă, *fiind meşter a întinde* curse, *ştiind a se folosi* cu dibăcie de o victorie şi *a scăpa* cu bine dintr-o înfrîngere. (H. Daicoviciu, *Portrete dacice*)

e) Mircea răspunse pe scurt că-i pare rău unde nu se poate *înţelege* d-a dreptul cu părintele. (Odobescu, *Scene istorice*)

f) Eu îl iubesc şi am multă sperare într-acest popor plin de simţire, care respectă bătrîneţile, care-şi iubeşte pămîntul şi care, *fiind mîndru* de numele său de român, îl dă ca un semn de cea mai mare laudă oricărui om vrednic, oricărui viteaz. (Alecsandri, *Românii şi poezia lor*)

4. Analizaţi frazele de mai jos; informaţi-vă apoi cu privire la autorul versurilor şi alcătuiţi un text în care, folosind propoziţii subordonate circumstanţiale de cauză, să motivaţi prezenţa acestui poet la Tomis.

a) Doar numele lui Nasso să-l mai iubeşti nespus,
Căci restul, tot, se află la pontul scitic dus
Acum sub ursa mare mă sting încet şi pier
Pe unde tot pămîntul e-nţepenit de ger. (Ovidiu, *Tristele*)

b) Cum voi vedea o navă la ţărmuri răsărind
Voi alerga-ntr-un suflet să-ntreb nerăbdător
Ce vrea? De unde vine acel navigator?
Mă voi mira cînd vine cumva din depărtări
Şi nu de prin vecine, apropiate mări,
Căci prea arar din ţara Italiei pornit
Ajunge marinarul aici la ţărmul scit. (Ovidiu, *Tristele*)

c) ...iartă, cinstite cititor,
Poemele acestea în simplitatea lor,
Căci nu le-am scris în pacea grădinilor şi nici
Întins pe pat acasă, ci aruncat aici
Pe mare, într-o iarnă ce duşmănoasă mi-i. (Ovidiu, *Tristele*)

5. Construiţi următoarele fraze:

a) o frază compusă dintr-o propoziţie principală şi o propoziţie subordonată; subordonata să răspundă la întrebarea *de ce?* şi să fie completivă indirectă;

b) o frază compusă dintr-o propoziţie principală şi o propoziţie subordonată; subordonata să răspundă la întrebarea *de ce?* şi să fie subordonată circumstanţială de cauză.

Scanned with OKEN Scanner

6. Arătaţi prin ce deosebiţi subordonatele circumstanţiale de cauză de subordonatele completive indirecte, avînd în vedere situaţiile în care cele două feluri de subordonate sînt introduse prin conjuncţia *că*.

7. Se dă textul:

> Să fii plin de cusururi este un rău, dar să fii plin de cusururi şi să nu vrei să ţi le ştii este un rău şi mai mare, pentru că înseamnă să-l adaugi şi pe cel al unei amăgiri cu bună ştiinţă. (Pascal, *Cugetări*)

Cerinţe:

a) efectuaţi analiza şi schema frazei;
b) explicaţi, într-un text de maximum 20 de propoziţii, de ce a nu vrea să-ţi cunoşti cusururile este un rău şi mai mare;
c) identificaţi, prin subliniere, subordonatele circumstanţiale de cauză pe care le-aţi folosit în textul construit.

8. Precizaţi ce funcţie are şi ce funcţie dobîndeşte subordonata din fraza de mai jos dacă înlocuiţi, pe rînd, locuţiunea conjuncţională *pentru că* cu conjuncţiile, locuţiunile sau adverbele subordonatoare din coloana alăturată:

Totul s-a petrecut pentru că am visat.	în timp ce
	deoarece
	după cum
	fiindcă
	ca şi cum
	întrucît
	unde
	de vreme ce
	cum
	din pricină că

9. Construiţi frazele corespunzătoare schemelor date, ţinînd cont de locuţiunile conjuncţionale indicate pentru introducerea subordonatei:

Scanned with OKEN Scanner

10. Recunoaşteţi după întrebarea precizată sau după conjuncţia, locuţiunea subordonatoare sau adverbul relativ indicat, funcţia subordonatoarelor cuprinse în fazele descrise mai jos ; alcătuiţi schema acestor fraze şi construiţi după schemă frazele posibile !

Fraza a) :

1. propoziţie subordonată... ? :
   - introdusă prin adverbul relativ *cum*,
   - răspunde la întrebarea *din ce pricină ?* (adresată unui verb din propoziţia 2) ;
2. propoziţie principală ;
3. propoziţie subordonată... ? :
   - introdusă prin locuţiunea conjuncţională *ca şi cum*,
   - răspunde la întrebarea *cum ?* (adresată unui verb din propoziţia 2).

Fraza b) :

1. propoziţie subordonată... ? :
   - introdusă prin conjuncţia subordonatoare *întrucît*,
   - răspunde la întrebarea *din ce cauză ?* (adresată unui verb din propoziţia 3) ;
2. propoziţie subordonată... ? :
   - introdusă prin locuţiunea conjuncţională *ca şi cînd*,
   - răspunde la întrebarea *cum ?* (adresată unui verb din propoziţia 1) ;
3. propoziţie principală ;
4. propoziţie subordonată... ? :
   - introdusă prin adverbul relativ *unde*,
   - îi corespunde în regentă adverbul *acolo*,
   - răspunde la întrebarea *unde ?* (pusă verbului din propoziţia 3).

Fraza c) :

1. propoziţie subordonată... ? :
   - introdusă prin conjuncţia *dacă*,
   - răspunde la întrebarea *din ce cauză ?* (adresată unui verb din propoziţia 3) ;
2. propoziţie principală ;
3. propoziţie subordonată... ? :
   - introdusă prin conjuncţia *să*,
   - răspunde la întrebarea *ce ?* (adresată unui verb impersonal din propoziţia 2).

Fraza d) :

1. propoziţie subordonată... ? :
   - introdusă prin conjuncţia subordonatoare *deoarece*,
   - răspunde la întrebarea *din ce cauză ?* (adresată unui verb din propoziţia 2) ;
2. propoziţie principală ;
3. propoziţie subordonată... ? :
   - introdusă prin locuţiunea conjuncţională *întru cît*,
   - răspunde la întrebarea *în ce măsură ?* (fiind adresată unui verb din propoziţia 2).

Scanned with OKEN Scanner

Fraza e)

1. propoziţie subordonată... ? :
   – introdusă prin locuţiunea conjuncţională *de vreme ce*,
   – răspunde la întrebarea *din ce cauză ?* (adresată predicatului propoziţiei 3);
2. propoziţie subordonată... ? :
   – coordonată cu propoziţia 1 prin conjuncţia coordonatoare copulativă *şi*;
3. propoziţie principală.

11. Construiţi fraze în care adverbelor corelative *atunci*, *apoi* să le corespundă cîte o subordonată circumstanţială de timp; construiţi apoi fraze în care adverbelor *atunci*, *apoi* să le corespundă cîte o subordonată circumstanţială de cauză.

12. Se dă textul:

> Să ascultăm poveştile, căci ele ne fac să trăim şi-n viaţa altor oameni, să ne amestecăm visurile şi gîndurile noastre cu ale lor. (Eminescu, *Archeus*)

Cerinţe:

a) efectuaţi analiza şi schema frazei;
b) pornind de la textul dat, alcătuiţi un text în care, prin subordonate circumstanţiale de cauză, să susţineţi adevărul conţinut de afirmaţia din fraza dată mai sus.

Scanned with OKEN Scanner

SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ DE SCOP

A

Regenţi	Conţinutul determinării	Exemple
• verbe ; • interjecţii predicative din propoziţia determinată.	• scopul ; • finalitatea în vederea căreia se realizează regenta.	• ***A luptat*** atît tocmai *pentru ca să-şi ştie copiii liberi.* • ***S-a deplasat*** la faţa locului *să vadă cu ochii lui totul.* • ***Hai*** mai aproape de mine ca să ne putem ajuta la nevoie ! • ***Du-te*** *de-i leagă calul !*

Conective	Corelative
• conjuncţii subordonatoare : *să, ca să, ca... să, de* ; • locuţiuni conjuncţionale : *pentru ca să, pentru ca... să.*	*de aceea, de asta, anume pentru aceea.*

B

1. Apoi ne băgam în Bistriţa de ne scăldam. (Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)
2. Azi vine să-şi ia birul. (Eminescu, *Proză literară*)
3. Fusese furtună pe cîmp şi anume
   Să învingem furtuna ieşisem cu arcuri pe cîmp. (Blandiana, *Poezii*)
4. Acolo s-a închis frumoasa fată
   Ca nici o rază a lunii să n-o bată. (Eminescu, *Literatura populară*)
5. Dar nu ! Ea nu e vasul pregătit
   Ecoul unei lumi întregi să-l poarte. (Paraschivescu, *Poezii*)
6. Du-te de-i culege ! (Galaction, *Nuvele*)
7. Spuse bună seara cu glas sigur, îşi trecu mîna peste părul negru, ne aruncă nouă, ălor nou-veniţi, o privire scurtă şi se duse să se aşeze într-un fotoliu între tatăl şi mama ei. (Istrati, *Ciulinii Bărăganului*)

Scanned with OKEN Scanner

8. De acolo au plecat cîndva – în neştiute timpuri – să-şi caute tatăl nemaiîntors dintr-o fatală bătălie cei doi fii de împărat cu firi atît de deosebite.
(Bogza, *Cartea Oltului*)

9. Eu atunci haţ! de sumanul moşneagului să-mi plătească pasărea.
(Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

10. Trei trandafiri într-un pahar
Trei trandafiri în floare,
Curaţi ca de mărgăritar,
Te-au aşteptat ieri în zadar
Să-i prinzi la cingătoare. (Goga, *Poezii*)

11. Nero oferea parcurile sale pentru spectacole ca să-şi menţină popularitatea şi adesea lua parte la jocurile de circ îmbrăcat ca vizitiu, stînd de vorbă cu plebea. (D. Tudor, *Figuri de împăraţi romani*)

12. Trebuiau acele adevărate torente ca să învingă arşiţa şi ajungînd jos să îndestuleze pădurea. (Tudoran, *Toate pînzele sus!*)

13. Hi, căluţii tatei, să ne întoarcem cît mai repede acasă.
(Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

14. Moş Ilie ieşise în ogradă cu cojocul în spate şi fuma din luleaua cea scurtă ca să se încălzească. (Sadoveanu, *Istorisiri despre vînători şi pescari*)

15. Apoi ne-am dus pe la profesor şi pe la biserică de ne-am închinat pe la icoane şi pe urmă ne-a lăsat cu sănătate şi s-a întors acasă.
(Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

16. Şoriceii umblau repede încoace şi încolo şi îi aduceau urzicile la picioare ca s-o ajute şi ei cît de cît. (Andersen, *Poveşti*)

17. O, suflete al meu, învie
În lunga toamnă, grea de rod,
Să vezi crescînd într-ăl norod
Nestinsa ta copilărie. (Paraschivescu, *Poezii*)

18. Atunci Făt-Frumos îşi luă ziua bună de la părinţi ca să se ducă să se bată el singur cu oştile împăratului. (Eminescu, *Proză literară*)

19. Acesta era scaunul ţării; Ştefan cel Mare l-a mutat de la Suceava la Iaşi, pentru ca astfel să-şi poată apăra ţara mai bine chiar din mijlocul ei împotriva atacurilor turcilor şi tătarilor. (Cantemir, *Descrierea Moldovei*)

20. La fereastră a venit o pasăre şi i-a cîntat toată noaptea tot cîntece vesele ca s-o îmbărbăteze. (Andersen, *Poveşti*)

Scanned with OKEN Scanner

C

21. La ce mod și la ce timp poate fi predicatul unei subordonate circumstanțiale de scop dacă:
    a) subordonata e introdusă prin *să*, *ca să* sau *pentru ca să*?
    b) subordonata e introdusă prin *de*?

22. Răspundeți la următoarele întrebări și construiți apoi cîte o frază exemplificativă pentru răspunsurile date:
    a) verbul *a trebui* poate fi determinat de o subordonată circumstanțială de scop?
    b) o propoziție care are predicat nominal exprimat prin verbul *a fi* și prin adjectivul *necesară* poate fi regenta unei subordonate circumstanțiale de scop?
    c) verbul *a trebui* ca predicat al unei propoziții principale determinate de o subordonată circumstanțială de scop poate avea subiect? Dar complement indirect?

23. Arătați în care dintre situațiile, pe care le veți exemplifica apoi, folosirea virgulei între subordonata circumstanțială de scop și regenta acesteia este obligatorie:
    a) în situația în care regenta este urmată de subordonata circumstanțială de scop?
    b) în situația în care regenta este precedată de subordonata circumstanțială de scop?
    c) indiferent de poziția circumstanțialei de scop față de regentă?
    d) indiferent de conectivul utilizat?

24. În care dintre următoarele fraze descrise mai jos subordonata este circumstanțială de scop? Motivați răspunsul dat și construiți apoi fraza corespunzătoare:

Fraza a):

prop. 1 formată din:	prop. 2 formată din:		
predicat exprimat prin expresie verbală impersonală	+*să*	+ predicat exprimat prin verb personal, predicativ	+ complement direct exprimat prin substantiv comun

Fraza b):

prop. 1 formată din:			prop. 2 formată din:	
complement indirect exprimat prin pronume personal, D, acc.	+ complement indirect exprimat prin pronume personal, D, neacc.	+ predicat exprimat prin verbul *a plăcea*	+ *să*	+ predicat realizat prin verbul copulativ *a deveni* și numele predicativ *folositor*, exprimat prin adverb

Scanned with OKEN Scanner

Fraza c):

prop. 1 formată din:			prop. 2 formată din:		
complement indirect exprimat prin pronume personal, neacc.	+predicat nominal realizat prin copulativul *a fi* şi adjectivul *necesar*, nume predicativ	+subiect exprimat prin substantiv comun	+ *ca să*	+ predicat exprimat prin verbul *a ajunge*	+ complement circumstanţial exprimat prin adverb

Fraza d):

prop. 1 formată din:			prop. 2 formată din:	
complement indirect exprimat prin pronume personal, neacc.	+predicat exprimat prin verbul *a trebui*	+ subiect exprimat prin substantiv comun	+ *să*	+ predicat nominal realizat prin copulativul *a ajunge* şi substantivul *medic*

25. Verificaţi prin contragere dacă subordonatele din următoarele texte sînt circumstanţiale de scop:

a) Din sfera mea venii cu greu
Ca să-ţi urmez chemarea,
Iar cerul este tatăl meu
Şi mumă-mea e marea. (Eminescu, *Luceafărul*)

b) Ca să pot muri liniştit, pe mine
Mie redă-mă. (Eminescu, *Poezii*)

c) Ca în cămara ta să vin,
Să te privesc de-aproape,
Am coborît cu-al meu senin
Şi m-am născut din ape. (Eminescu, *Luceafărul*)

26. Arătaţi în care dintre situaţii *să* are rol subordonator; analizaţi frazele date:

a) *Să* mă ia şi pe mine *să* văd şi eu o vînătoare. (Sadoveanu, *Povestiri*)

b) Ce strămoş mi-a greşit *să*-i port ca lauri vina? (Blandiana, *Poezii*)

c) Dar n-a fost el! *Să*-l văd venind
Aş mai trăi o viaţă.
E dus şi voi muri dorind
Să-l văd o dată-n faţă. (Coşbuc, *Poezii*)

d) De dorul cui şi de-al cui drag,
Să-mi plîngă sufletul pribeag,
Întreaga noapte nedormind
Ca s-aud roibii tropotind,
Să sar din pat, s-alerg în prag,
Să te cuprind. (Coşbuc, *Poezii*)

Scanned with OKEN Scanner

27. Puteți construi frazele corespunzătoare schemelor de mai jos?

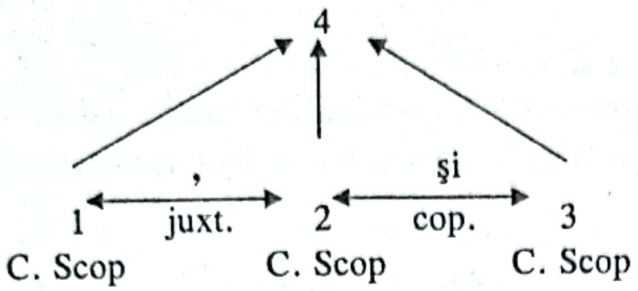

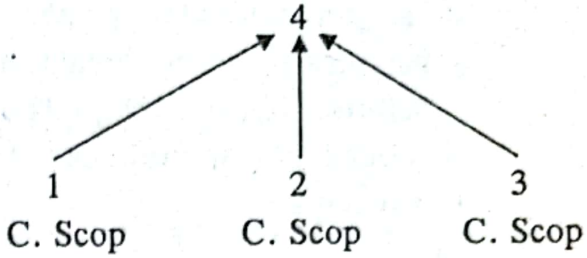

Arătați pe cine determină circumstanțialele de scop din prima frază. Motivați faptul că circumstanțialele de scop din a doua frază nu sînt coordonate, chiar dacă au aceeași regentă.

28. Explicați întîi diferența dintre frazele corespunzătoare schemelor de mai jos și construiți apoi aceste fraze:

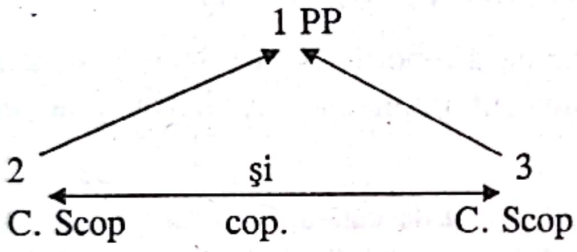

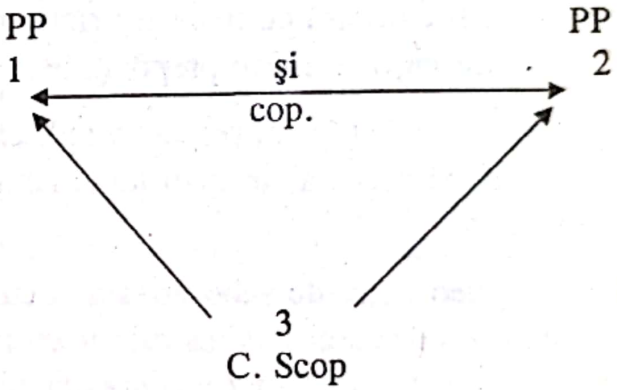

29. Dezvoltați complementele circumstanțiale de scop din următoarele texte în subordonatele corespunzătoare:

a) După Noica, Brâncuși se gîndește la cinci monumente pentru a-și realiza ansamblul plastico-arhitectonic de a obține o idee perfectă a spațiului: *Masa tăcerii*, *Poarta sărutului*, *Biserica Sfinții Apostoli*, *Coloana Infinitului* și *Masa ultimă*. (Uscătescu, *Brâncuși și arta secolului*)

b) Pentru a reda figurile lui Alecsandri, se cere o bunătate adevărată și pe lîngă dînsa putința de închipuire simpatică a trecutului. (Iorga, *Scrieri*)

c) Să cer un semn, iubito, spre-a nu te mai uita?
Te-aș cere doar pe tine, dar nu mai ești a ta. (Eminescu, *Poezii*)

d) Îți dau catarg după catarg,
Oștiri spre a străbate
Pămîntu-n lung și marea-n larg,
Dar moartea nu se poate. (Eminescu, *Poezii*)

30. Răspundeți prin *da* sau *nu* la următoarele întrebări:

a) care este poziția subordonatei circumstanțiale de scop față de regentă:
- poate preceda regenta? Da/Nu
- poate urma regentei? Da/Nu
- poate fi intercalată? Da/Nu

Scanned with OKEN Scanner

b) care este raportul temporal dintre acţiunea din subordonata circumstanţială de scop şi acţiunea regentă:
- acţiunea din subordonată precedă acţiunea din regentă?
- acţiunea din regentă precedă întotdeauna acţiunea din subordonată?
- acţiunea din subordonată este o finalitate spre care se îndreaptă acţiunea din regentă?

D

Înainte de a decide că o subordonată este circumstanţială de scop, ţineţi cont că:

1. Subordonata circumstanţială de scop arată finalitatea în vederea căreia se realizează regenta.
2. Poate fi contrasă cu mare uşurinţă într-un complement circumstanţial de scop realizat cu una dintre prepoziţiile: *spre*, *întru*, *pentru*.
3. Indiferent de topică, respectiv indiferent dacă subordonata e poziţionată înainte sau după regentă, în plan logic acţiunea subordonatei este ulterioară acţiunii regente.
4. Spre deosebire de subordonata circumstanţială de cauză, subordonata circumstanţială de scop se construieşte cu modul conjunctiv; cînd conectivul utilizat e conjuncţia *de*, subordonata circumstanţială de scop se construieşte cu indicativul sau cu imperativul.
5. Prin conjuncţia *de* pot fi introduse şi alte subordonate circumstanţiale sau necircumstanţiale; necircumstanţialele depind de valenţa sintactică a regentului, circumstanţialele de conţinut; verificaţi în aceste situaţii echivalenţa lui *de* cu conjuncţiile *dacă*, *chiar dacă* şi cu *încît* pentru a evita astfel confuzia cu condiţionala, concesiva şi consecutiva; în aceste situaţii, confuzia poate fi evitată şi prin verificarea corelativelor.
6. Conectivele *ca să* şi *pentru ca să* pot introduce şi alte subordonate circumstanţiale sau necircumstanţiale; prezenţa în regentă a unui adverb cantitativ (*prea*, *destul*, *foarte*), precum şi raportarea subordonatei la un verb marcat de astfel de determinări cantitative conduc la interpretarea subordonatei drept circumstanţială consecutivă.
7. Locuţiunile adverbiale *de aceea* şi, rar, *pentru aceea* apar şi în regentele unor circumstanţiale de cauză; evitarea confuziei e asigurată de stabilirea perechii corelativ/conectiv; perechea *de aceea/pentru că* presupune o subordonată circumstanţială de cauză, în vreme ce perechea *de aceea/pentru ca să* presupune o subordonată circumstanţială de scop.

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE COMPLEXE

1. Analizaţi fraza de mai jos, constataţi ce subordonate nu recunoaşteţi şi recapitulaţi problemele de sintaxă privitoare la acele subordonate :

   Dacă te preţuiesc pentru că încearcă să ţi se strecoare în suflet, ca să-ţi cîştige bunăvoinţa prin mijloace cum nu se poate mai îndoielnice, înseamnă că, pe cînd nevoia te va împinge să-ţi cauţi susţinătorii acolo unde ai găsit numai prieteni, înstrăinat pe cît se cuvine, vei afla adevărul crud al spuselor mele dintotdeauna.

2. Efectuaţi analiza şi schema următoarelor fraze :

   a) Umbra-alături ia fiinţă
   Unde merg, să nu merg singur. (Blaga, *Opere*)

   b) Mai întîi de toate trebuie să fiu fără căpătîi, ca să zică lumea că sînt slobod. (Heliade Rădulescu, *Domnul Sarsăilă autorul*)

   c) În pridvorul tăcut ştii că în cutare anotimp ca să lumineze perdelele verzi de frunze, albastrul va înflori strugurii de glicină. (Anghel, *Floarea de aloe*)

   d) Rostul mîrîitului e să avertizeze sau să sperie şi e nevoie de discernămînt ca să-l foloseşti cum se cuvine, iar Colţ Alb ştia cum şi cînd să mîrîie. (London, *Colţ Alb*)

   e) După ce aşează totul pe un scaun, îl aduse înaintea lui Scatiu şi-i turnă să se spele. (Zamfirescu, *Viaţa la ţară*)

   f) Va fi deci cuminte să meargă Pravilă să raporteze bătrînului cum au lucrat şi ce le-a poruncit conaşu Grigoriţă, să fie dînşii la adăpost de orice vină. (Rebreanu, *Răscoala*)

   g) Cînd eram mic, crîngul la marginea căruia descălecam şi dam drumul cailor să pască împiedicaţi era pădure. (Stancu, *Desculţ*)

   h) Ca să mă fac autor, trebuie să dau cărţi la lumină şi, fiindcă autor nu e fitecine, eu dară trebuie să fiu deosebit din ceilalţi. (Heliade Rădulescu, *Domnul Sarsăilă autorul*)

   i) Băieţii făceau cerc în jurul lui, îl ascultau, se măsurau din ochi între ei să vadă care o fi viitorul judecător la Călăraşi şi visau cum numai în copilărie se poate visa. (Istrati, *Ciulinii Bărăganului*)

   j) Grădinarii sumerieni foloseau din timpuri străvechi o tehnică care dovedeşte încă o dată spiritul lor inventiv ; pentru ca să-şi apere grădinile de vînt şi de soare, ei plantau copaci mari, al căror frunziş le ferea şi arunca o umbră protectoare. (Kramer, *Istoria începe la Sumer*)

   k) Curînd după ce îmbrăcă toga virilă, Nonius fu trimis la legiunile proconsulului Publius Quintilianus Varus, să lupte contra germanilor, ca apoi, întorcîndu-se acasă cu gloria militară, contra germanilor, să obţină mai lesne onorurile ce i s-ar cuveni. (Rebreanu, *Adam şi Eva*)

Scanned with OKEN Scanner

l) Cum însă capul de zimbru a devenit stema Moldovei abia după al doilea descălecat al celor din neamul Roman în Moldova, aşa cum am arătat în capitolul I, pare că această piatră mărturiseşte mai degrabă refacerea zidurilor Sucevei, decît întemeierea ei. (Cantemir, *Descrierea Moldovei*)

m) Iorgovan se gîndea să steie cît mai mult în casă pentru ca să nu-l găsească în curte cînd se întoarce, căci n-ar fi voit să deie faţă cu dînsa, iar Şofron ar fi fost gata să plimbe toată noaptea caii prin curte, pentru ca nu cumva, ducîndu-i în grajd, să-şi ducă şi Iorgovan pe ai lui şi să meargă în casă mai-nainte de a se fi întors Simina. (Slavici, *Nuvele*)

n) Îşi au măreţele întîmplări şi lucruri cîntăreţii lor,
dar podului îi cîntă numai apa, ce sub el se-ndeasă,
despre toţi şi toate-i cîntă, cîte au trecut
pe el ca printr-o casă, lungă dreaptă casă,
ca printr-o casă pe al cărei prag
sfîrşeşte drumul ca să iasă
la celălalt capăt iarăşi drum, drum vechi în lume
precum pravila îl vrea – lăsat în voie să pornească. (Blaga, *Opere*)

o) După cele întîi momente de uimire, el îmi povesti odiseea lui, un lung şir de mizerii, apoi se rugă să-l primesc la Mirceşti, zicînd că voieşte să moară unde s-a născut. (Alecsandri, *Vasile Porojan*)

2. Efectuaţi, în ordinea indicată, următoarele operaţii:
- analizaţi cuvintele scrise în italic;
- dezvoltaţi aceste cuvinte în subordonata corespunzătoare funcţiei identificate;
- efectuaţi apoi analiza şi schema frazei obţinute.

a) O întrebare ce trebuie să ni se prezinte în mod natural era *de a şti* care va fi întîia carte ce vom tipări şi cu care vom începe ediţiunile societăţii. (*Junimea*)

b) Teoriile asupra novelor vor trebui să fie minuţios elaborate pentru *a putea explica* cît mai multe din caracteristicile observate. (I.Todoran, *Explozii în univers*)

c) Leul *înfuriat* la culme aruncă cît colo iepurele şi se năpusti asupra leului din fîntînă spre a-l pedepsi şi *a*-i *lua* îndărăt prada, dar puţul era adînc şi fiorosul leu se înecă. (*Basme gruzine*)

d) Trudise cincisprezece ani *fără a-şi îndrepta* spinarea şi, punînd bănuţ peste bănuţ, strînsese două sute de ruble. (*Basme gruzine*)

e) *Odată încheiată* acea complicată chirurgie estetică, Nosferatu a fost programat să-şi reînceapă a doua viaţă în seara de 20 februarie 1984, ca moment de vîrf al celei de a 34-a ediţie a Festivalului Internaţional al Filmului din Berlin. (*Secolul XX*)

f) Visteria *fiind sleită* cu totul, el fu silit *a lua* din casa sa bani *spre a mulţumi* oştile ce cîrteau cu obrăznicie. (Bălcescu, *Opere*)

g) De bună seamă că sărmana murea de frică, dar jivinele treceau pe lîngă ea *fără a-i pricinui* vreun rău. (*Basme gruzine*)

Scanned with OKEN Scanner

h) De grîne aveau nevoie *pentru hrănirea* unei populaţii care creştea necontenit şi *pentru comerţul* cu grecii ; uneltele erau necesare *pentru a produce* mai mult şi mai repede, iar armele *pentru a purta* războaiele cu triburile din acelaşi neam sau *pentru lupta* împotriva năvălitorilor sciţi şi celţi.

(H. Daicoviciu, *Portrete dacice*)

i) Mihai însuşi alerga ca un leu prin mijlocul vrăjmaşilor ţiind în mînă sabia sa mare, groaznică şi ameninţătoare cu care dobora în dreapta şi în stînga pe cîţi întîmpina. El nu se mulţumea însă *a inima* pe ai săi prin pilde ce le da, ci încă prin cuvinte îi îndemna, îi împingea, îi îmbărbăta *spre a se folosi* de acest minut priincios, ca să spargă de tot armia trucească. (Bălcescu, *Opere*)

j) Împrejurarea că cunoaştem numai un petecel neînsemnat al lumii, adică Transilvania, m-a îndemnat *a întreprinde* cu soţia mea un voiaj la Paris *pentru a studia* relaţiunile acestui Babylon modern, *a profita* totodată de expoziţiunea universală şi *a cerceta* oraşele prin care ducea calea către ţinta voiajului nostru. (Ioan Droc, *Expoziţiunea de la Paris*)

k) *Spre a completa* aceste studii asupra ţărilor noastre şi asupra poporului român, socot că nu este de prisos *a adăugi* aici cîteva fragmente dintr-un cuvînt ce a ţinut la 1848. (Alecsandri, *Românii şi poezia lor*)

l) De mult doream *a videa* portretul lui Alexandru-Vodă Lăpuşneanul şi, *aflînd* că se găsea la Pîrgăreţi, mă hotărîi *a face* o plimbare pîn-acolo.

(Alecsandri, *Opere*)

3. Construiţi enunţuri în care cuvîntul *de* să fie :

a) prepoziţie ;
b) în componenţa unei locuţiuni prepoziţionale ;
c) în componenţa unei locuţiuni adverbiale ;
d) conjuncţie subordonatoare ;
e) conjuncţie coordonatoare ;
f) în componenţa unei locuţiuni conjuncţionale.

4. Construiţi enunţuri prin care să arătaţi ce subordonate pot fi introduse prin conjuncţia *de* şi, respectiv, ce părţi de propoziţie pot fi însoţite de prepoziţia *de*.

5. Analizaţi următoarele fraze şi contrageţi subordonatele scrise în bold în partea de propoziţie corespunzătoare :

a) **Ca să nu-mi prăpădesc toată împărăţia**, am fost silit **să stau la învoială cu ea şi să-i dau ca bir tot al zecelea din copiii supuşilor mei**.

(Eminescu, *Proză literară*)

b) Pămîntul, ca o vietate, sugea lacom fumul acru şi-l zvîrlea în şuviţe murdare în adîncul ninsorii peste baltă şi peste cîmpii într-acolo unde se înălţa **ca să moară curînd cel din urmă viscol al anului**.

(Fănuş Neagu, *În văpaia lunii*)

Scanned with OKEN Scanner

c) Îi zbucni de la inimă, ca un rîu de foc, năvala grea a plînsului şi se grăbi să iasă **să nu-l mai vadă Sora plîngînd**. (Agârbiceanu, *Strigoiul*)

d) Cînd ies afară, **ca să mă cunoască de departe**, trebuie să-mi pui ochelari. (Heliade Rădulescu, *Domnul Sarsăilă autorul*)

6. Identificaţi funcţia sintactică a cuvintelor scrise în italic!

Identificaţi apoi funcţia sintactică a subordonatelor scrise în bold!
Dezvoltaţi cuvintele scrise în italic în subordonata corespunzătoare!
Contrageţi apoi subordonatele scrise în bold în partea de propoziţie corespunzătoare!

a) E limpede că *pentru a ne putea da seama* de adevărata structură a geniului latin şi *pentru a-i înţelege* bine misiunea, e necesar **să renunţăm la comodităţile noastre şi să ne gîndim la realităţi**, lăsînd la o parte formulele consacrate şi cuvintele fără sens. (Eliade, *Despre Eminescu şi Hasdeu*)

b) Unii zic că un han tătărăsc a fost nimicit cu întreaga lui oaste de către moldoveni şi *întru pomenire*, s-ar fi ridicat această movilă, alţii zic că o regină scită, *numită Robie*, a fost ucisă în acest loc, pe cînd ieşise cu oastea împotriva sciţilor aşezaţi în Moldova, şi a fost îngropată aici de oamenii ei. (Cantemir, *Descrierea Moldovei*)

c) Goneau printr-o lume *îngheţată* şi *moartă*. Nu era nici o urmă de viaţă. Prin nesfîrşita încremenire doar ei se mişcau, doar ei trăiau şi căutau acele vieţuitoare pe care să le sfîşie **ca să poată supravieţui**. (London, *Colţ Alb*)

d) Am învăţat de la el cum se pot *păstra* prietenii **fără să-i tratez cu răceală rafinată,** dar nici cu interes prea mare. (Marcus Aurelius, *Către sine*)

e) Ştia sigur cum că venise în cîmp **ca să citească**, că *citind* adormise. (Eminescu, *Opere*)

f) Iar secerişul trebuie *început* **pînă nu se întăreşte bobul de tot, să nu se scuture şi să nu se prea sfrijească de arsura soarelui.** (Agârbiceanu, *Strigoiul*)

g) Crudul Alexandru-Vodă nu întîrzie a se *înspăimînta* de acel mare nume al banului Mihai. Vru **să-l piardă** cu orice chip şi, *neîndrăznind a-l prigoni* pe faţă, trimise ucigaşi *spre a-l prinde şi a-l ucide, sau a-l aduce* în Bucureşti, sau *a-l ucide* în taină. (Bălcescu, *Scrieri*)

7. Comparaţi subordonata circumstanţială de scop cu subordonata circumstanţială de cauză, completînd rubricile tabelului de mai jos pe baza textelor ce succed tabelul; textul a) este oferit ca model:

a) Şi iată s-a ivit de undeva o altă pasăre, care zbura după dînsul, căci era mai aprigă şi mai puternică fără seamăn, ce se chema vultur, şi începu a goni şoimul în văzduh ca să-i ia vînatul. (*Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*)

b) Dar pe urmă, ca să nu fie cu supărare, căci îi vedeam foarte dispuşi, am cîntat. (Sadoveanu, *Venea o moară pe Siret*)

Scanned with OKEN Scanner

Text	Conectiv subordonator		Modul folosit în subordonata circumstanţială de		Acţiunea din subordonata circumstanţială de		Acţiunea din circumstanţiala de	
	Circ. de cauză	Circ. de scop	cauză	scop	cauză : precedă regentei	cauză : urmează regentei	scop : precedă regentei	scop : urmează regentei
0	1	2	3	4	5	6	7	8
a	căci	ca să	indicativ	conjunctiv	da	nu	nu	da
b								
c								
d								
e								
f	fiindc ă	ca să	indicativ	conjunctiv				
g	pentru că	pentru ca să	condiţional -optativ	conjunctiv				
h	cum	de	indicativ	conjunctiv				
i	dacă	să	condiţional -optativ	conjunctiv				
j	pentru că	să	indicativ	conjunctiv				
k								
l								

c) Măria-Ta, să ne ierţi, am vrea să ştim în ce ţară sîntem acum, s-o însemnăm în cronica noastră, că am venit tot pe Dunăre în jos şi acum trebuind să cotim spre miazăzi nu mai ştim unde sîntem. (Blaga, *Cruciada copiilor*)

d) Întrucît peste două săptămîni vii la Iaşi ca să-ţi iei băieţii, să-i duci acasă în vacanţă, putem face împreună drumul încoace.

(Sadoveanu, *Venea o moară pe Siret*)

e) Dimineaţa, cum făcea ochi şi ieşea pe punte, după ce citea locul de înscria drumul parcurs peste noapte, Mihu se căţăra pe tambuchiul de la pupa ca locul de observaţie să fie cît mai sus, deoarece în felul acesta erorile devin şi ele mai mici şi, îndreptîndu-se cu faţa la soare, îşi potrivea luneta sextantului la ochi. (Tudoran, *Toate pînzele sus !*)

8. Construiţi cinci fraze formate din cîte o principală, o subordonată circumstanţială de cauză şi o subordonată circumstanţială de scop ; conectivele prin care sînt introduse subordonatele şi modul la care se află verbele cu funcţie de predicat al subordonatelor să corespundă cerinţelor tabelului de la exerciţiul 7, punctele f), g), h), i), j).

Scanned with OKEN Scanner

9. Completaţi întîi rubricile k), l), m) din tabelul de la exerciţiul 7 cu conectivele şi modurile pe care le veţi folosi şi construiţi apoi frazele corespunzătoare cerinţelor pe care le-aţi formulat prin completarea rubricilor.

10. Analizaţi fraza de mai jos şi construiţi frazele necesare pentru a arăta ce subordonate pot fi introduse prin conjuncţia *că* şi prin conjuncţia *să*!

A ieşit un bătrîn înaintea armatei şi le-a spus ofiţerilor să ne lase în pace că satul n-are nimic de împărţit cu armata, că satul n-are nimic cu nimeni, că satul s-a ridicat şi a dat foc la curţile boiereşti şi că o să intre oamenii cu plugurile, să are pămîntul. (Stănescu, *Desculţ*)

11. Dîndu-se frazele de mai jos, se cere:
- analiza predicatelor exprimate prin verb la diateza reflexivă şi pasivă;
- să se arate între ce fel de propoziţii s-au stabilit raporturi de coordonare;
- să se analizeze complementele circumstanţiale din textele date;
- să se indice funcţia sintactică a adverbelor relative şi interogative din textele date:

a) Fiecare iubeşte omenirea cu o dragoste fără margini pentru că este închis în singurătatea casei sale şi nu ca să se închidă în singurătatea casei sale. (Papini, *Un om sfîrşit*)

b) Da cum nu m-oi legăna
Cînd vîntu n-a sufla?
Cînd o veste mi-o sosit
Că spre mine s-or pornit
Trei meşteri cu trei topoare
Pe mine să mă doboare
Şi să mă dărăbuiască
Şi din mine să cioplească
Lemne lungi în patru dungi
Şi uşiţă
La temniţă. (*Flori alese din poezia populară*)

c) Atunci Pisicuţa sorbea şi îşi umfla pieptul său puternic cu jumătate din atmosfera pămîntească, iar cînd aerul astfel sorbit era înapoiat cerului sub forma ruptă şi zguduitoare a unei furtunoase note de trombon, musca ţîşnea zăpăcită şi trebuia vreme pînă să se dezmeticească din ierburile încîlcite în care fusese aruncată, spre a-şi găsi din nou echilibrul de luptă. (Hogaş, *Pe drumuri de munte*)

12. Răspundeţi la următoarele întrebări, înscriind cuvîntul *da* sau cuvîntul *nu* în poziţia corespunzătoare:

a) prin contragere, poate trece la

GERUNZIU — predicatul unei subordonate → circumstanţiale cauzale şi/sau al unei circumstanţiale de scop?

Scanned with OKEN Scanner

b) poate trece la

PARTICIPIU — predicatul unei subordonate → circumstanţiale cauzale şi/sau al unei circumstanţiale de scop?

c) poate trece la

INFINITIV — predicatul unei subordonate → circumstanţiale de cauză şi/sau al unei circumstanţiale de scop?

d) poate fi precedat de prepoziţia DE → un complement circumstanţial de cauză şi/sau un complement circumstanţial de scop?

e) poate fi precedat de prepoziţia SPRE → un complement circumstanţial de cauză şi/sau un complement circumstanţial de scop?

f) poate fi precedat de prepoziţia ÎNTRU → un complement circumstanţial de cauză şi/sau un complement circumstanţial de scop?

g) poate fi precedat de prepoziţia PENTRU → un complement circumstanţial de cauză şi/sau un complement circumstanţial de scop?

13. Dîndu-se următoarele scheme, realizaţi întîi, după model, descrierea frazelor corespunzătoare, apoi construiţi frazele pe care le-aţi descris:

Model:

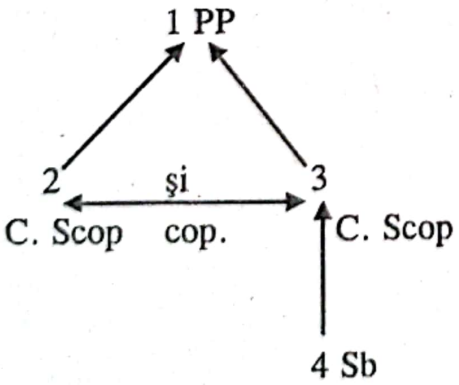

Descriere:
1. propoziţie principală;
2. propoziţie subordonată circumstanţială de scop:
   - regent: verb din prop. 1,
   - conectiv: *ca să*;
3. propoziţie subordonată circumstanţială de scop:
   - coordonată prin conj. cop. cu prop. 2;
4. propoziţie subordonată subiectivă:
   - regent: verb cu întrebuinţare impersonală în propoziţia 1,
   - conectiv: *să*.

Fraza:
Trece ca să-l ia acasă şi ca să se vadă că are grijă de el.

Scanned with OKEN Scanner

Fraza a) :

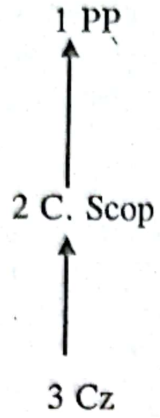

Fraza b) :

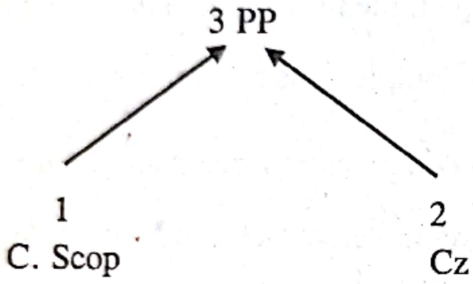

Fraza c) :

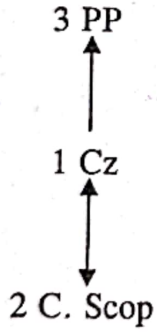

Fraza d) :

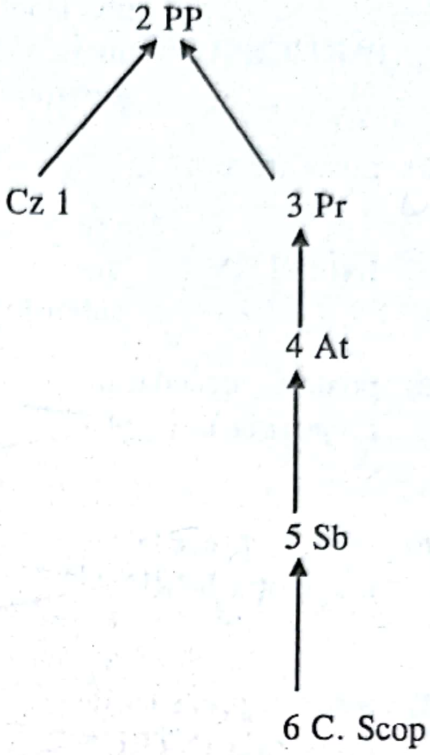

Fraza e) :

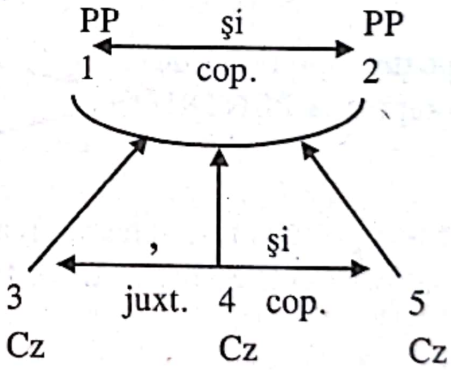

Fraza f) :

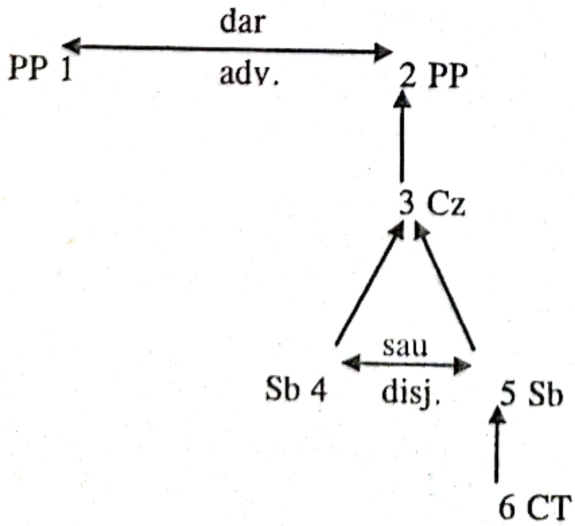

SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ CONDIȚIONALĂ

A

Regenți	Conținutul determinării	Exemple
• verbe ; • interjecții predicative din propoziția determinată.	• condiția necesară sau ipotetică ; • eventualitatea producerii, manifestării conținutului termenului determinat.	• *Dacă vei trudi suficient, vei împlini* prorocirile. • *În caz că ajunge la timp, are* **şansa** de a-l găsi acasă. • *Hai !* ***Dacă*** *ideea de a fi cu oameni ca el nu te deranjează.*

Conective	Corelative
• conjuncții subordonatoare : *dacă*, *de*, *să* ; • locuțiunea conjuncțională *în caz că* ; • adverbe relative *unde*, *cum* echivalente cu conjuncția *dacă*.	*apoi*, *atunci*.

B

1. Să am eu o slugă aşa de vrednică şi de credincioasă ca Harap-Alb, aş pune-o la masă cu mine. (Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

2. De le-ar crede Vladu însă,
   Rada şi-ar ieşi din minte. (Coşbuc, *Poezii*)

3. Omu-i ca o vioară... dacă pui degetele într-un loc pe o coardă, sună într-un fel, într-alt loc într-alt fel, dar o vioară seamănă cu alta. (Eminescu, *Proză literară*)

4. Sub piatra asta doarme Ovidiu cîntăreţul
   Iubirii delicate, talentu-i l-a ucis,
   Dac-ai iubit vreodată, de-i ştii iubirii preţul,
   Rosteşte : fie-i somnul mai moale ca un vis... (Ovidiu, *Tristele*)

5. De mă-i birui, biruit să fiu, iar de te-oi birui eu, apoi te tai bucăţi cu paloşul şi-ţi iau pe fata împăratului şi-o duc la tată-său îndărăt. (D. Stăncescu, *Cerbul de aur*)

6. Să ai tu puterea mea, ai cutreiera ţările şi mările, pământul l-ai da de-a dura, lumea aceasta ai purta-o, uite aşa, pe degete şi toate ar fi după gîndul tău.
   (Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

Scanned with OKEN Scanner

7. De mi-i duce ca gîndul, tu mi-i prăpădi, iar de mi-i duce ca vîntul, tu mi-i folosi. (Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

8. Să-l văd venind,
Aş mai trăi o viaţă. (Coşbuc, *Poezii*)

9. Dacă urmărim descoperirile răzleţe din castrele, cimitirele, aşezările şi oraşele romane, ajungem la constatări interesante.
(Pârvan, *Începuturile vieţii romane la gurile Dunării*)

10. Dacă ne-am apropia, ofiţerul şi-ar înceta cîntecul şi ne-ar lua la goană.
(Rebreanu, *Nuvele*)

11. Lupoaica aceasta e de vină; dacă nu era ea am fi avut acum şase cîini în loc de trei. (London, *Colţ Alb*)

12. Dacă ni s-a face sete, fîntîna din fundul văii o să ne astîmpere setea.
(*Poveşti ardeleneşti*)

13. Vai şi amar de el dacă nu-mi face pe plac. (Slavici, *Nuvele*)

14. În caz că o iei pe măgură şi sari gardurile alea de pe lîngă viroagă, ai destulă vreme. (Preda, *Nuvele*)

15. Părul tău ţi se desprinde
Şi frumos ţi se mai şede.
Nu zi ba de te-oi cuprinde,
Nime-n lume nu ne vede. (Eminescu, *Poezii*)

16. E multă nenorocire în lume şi oamenii ş-o-mpart între dînşii; dacă ţi-a căzut o parte mare, şi bătăile de cap, şi sfat, şi mărire lumească, toate sînt în zadar.
(Slavici, *Nuvele*)

17. Să fi fost eu în locul lui, un milion de lei ţi-aş fi cerut despăgubiri.
(Preda, *Nuvele*)

18. Cînd ţi-oi da un pumn după ceafă, îţi sar ochii pe jos. (Preda, *Nuvele*)

19. Dacă ne-ar luneca unuia piciorul, ne-am prăvăli în fîntînă. (Stancu, *Desculţ*)

20. ...Cînd aş avea eu o slugă ca aceasta, nu i-aş trece pe dinainte.
(Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

21. De te-ating, să feri în lături,
De hulesc, să taci din gură;
Ce mai vrei cu a tale sfaturi
Dacă ştii a lor măsură? (Eminescu, *Poezii*)

22. Cînd d-sa s-ar fi mulţumit numai cu atît, n-am avea nimic de zis.
(Maiorescu, *Critice*)

Scanned with OKEN Scanner

23. Ar fi greu de trăit în lume dacă oamenii şi-ar auzi gîndurile. (Stancu, *Desculț*)
24. De te-ai potrivi astei rugăminți, fericiți om fi. (Eminescu, *Literatura populară*)
25. În caz că se ține, mă voi înfățișa la momentul potrivit. (Rebreanu, *Golanii*)

C

26. Dîndu-se enunțurile de mai jos, transformați propoziția interogativă într-o subordonată circumstanțială condițională, introducînd, totodată, în a doua propoziție, un corelativ al condiționalei:
    a) Vrei gospodărie de stat? Na gospodărie de stat! (Preda, *Desfășurarea*)
    b) Zici chiabur? Na chiabur! (Preda, *Desfășurarea*)
    c) Nu-ți place? Fă-ți cu rîntaș! (*Proverbe*)
    d) O vrei? Ia-ți-o-n cap! (Sorescu, *A treia țeapă*)
    e) Dormi în timpul serviciului? Așteaptă plată după faptă! (Preda, *Intrusul*)

27. Analizați următoarele fraze şi stabiliți:
    – prin ce sînt introduse subordonatele circumstanțiale condiționale;
    – la ce mod pot fi trecute predicatele exprimate prin verbe la conjunctiv din regentele condiționalelor.
    a) De-oi adormi curînd,
    În noaptea uitării
    Să mă duceți tăcînd
    La marginea mării. (Eminescu, *Poezii*)
    b) Dacă nu ți-or ieşi vorbele astea pe nas, să nu-mi zici mie Ilie. (Preda, *Nuvele*)
    c) De voi bea eu marea, casa ta să fie a mea, iar de nu o voi bea, casa mea să fie a ta. (*Cărțile populare*)
    d) Dacă într-un an nu se alege praful de gospodărie, să-mi spui mie prost. (Preda, *Nuvele*)

28. Analizați gerunziile şi participiile din textele de mai jos şi apoi transformați-le în predicate ale unor subordonate circumstanțiale condiționale.
    a) Da, îşi zise el, am primit porci de furat de la Lică, dar voi, fiind puşi în locul meu, ați fi mers mai departe decît mine, ori v-ați fi aruncat cu nesocotință în primejdie. (Slavici, *Moara cu noroc*)
    b) Închişi între zidurile meseriei noastre orăşeneşti, ieşind din slujbă o dată pe an cu trenul, pe două ceasuri, ne înstrăinăm de păsurile țăranului, de gîndul şi graiul lui. (Goga, *Pagini alese*)
    c) Dus departe de moşia lui prin puterea unor împrejurări, el va simți totdeauna chemarea tainică a gliei. (Goga, *Pagini alese*)
    d) Dînd doar întîmplător atenție circumstanțelor din nord-est şi aproape nici o atenție evenimentelor din partea de nord-vest, cronica nu poate fi considerată o istorie națională engleză pentru perioada vikingilor. (*Vikingii în istorie*)

Scanned with OKEN Scanner

29. Contrageţi subordonatele circumstanţiale condiţionale din frazele de mai jos:

a) Dacă aş accepta judecata domnului Iorga, atunci nu aş mai putea întreţine legăturile unei prietenii din copilărie şi nu m-ar bucura nicidecît contribuţiile acestui condei la revista mea. (Goga, *Pagini alese*)

b) Dacă veţi lua aminte de aceste lucruri, o să vă puteţi sfătui bine fraţii. (Don Juan Manuel, *Contele Lucanor*)

c) Dacă pleci din punctul cel mai de nord al Scandinaviei şi te îndrepţi spre Roma, în sudul Danemarcei te afli la mijlocul drumului. (*Vikingii în istorie*)

d) De căutăm trăsătura caracteristică a fiecăreia dintre aceste ţări, ea ar fi pentru Norvegia munţii şi fiordurile ei, pentru Suedia – zonele împădurite, iar pentru Danemarca – mărimea ei. (*Vikingii în istorie*)

30. Comparaţi următoarele scheme şi arătaţi dacă o regentă poate avea:

- două sau mai multe subordonate circumstanţiale condiţionale necoordonate între ele;
- două sau mai multe subordonate circumstanţiale condiţionale coordonate între ele;

Arătaţi apoi dacă o subordonată circumstanţială condiţională poate avea două sau mai multe regente:

a):

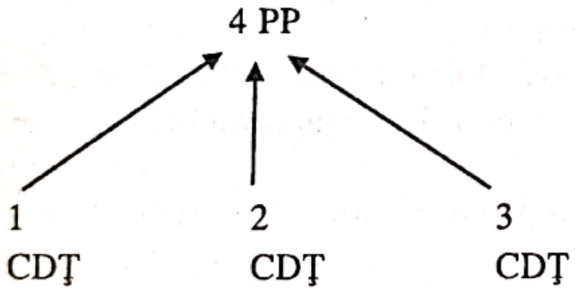

b):

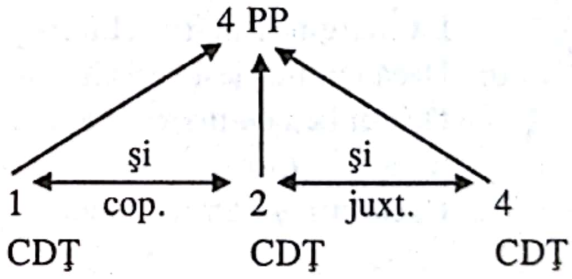

c):

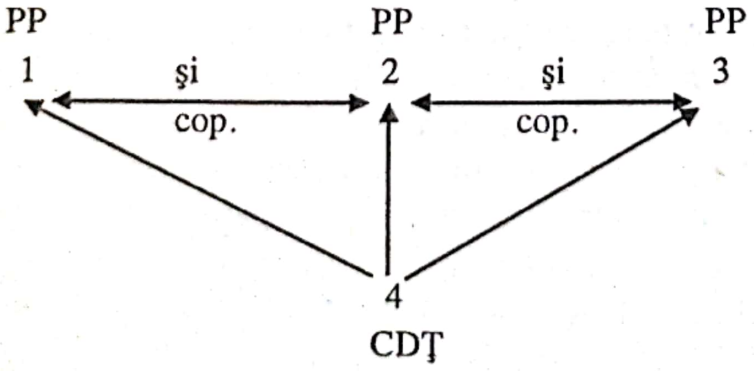

31. Arătaţi, prin exemple, la ce mod şi la ce timp poate fi predicatul unei subordonate circumstanţiale condiţionale care este introdusă prin conjuncţia *să*.

Scanned with OKEN Scanner

32. Construiţi, pe rînd, subordonate circumstanţiale condiţionale care să determine predicate regente exprimate prin verbe la:
    a) indicativ, viitor;
    b) indicativ, perfect compus;
    c) indicativ, imperfect;
    d) conjunctiv prezent;
    e) conjunctiv perfect;
    f) condiţional-optativ prezent;
    g) condiţional-optativ perfect;
    h) imperativ.

    Arătaţi, după construirea frazelor, ce moduri şi timpuri apar în subordonatele circumstanţiale condiţionale.

33. Răspundeţi la următoarele întrebări şi construiţi apoi frazele exemplificative:
    a) ce locuţiuni conjuncţionale pot introduce o subordonată circumstanţială condiţională?
    b) cu ce putem înlocui conectivele *că*, *unde*, *cum*, *cînd* în situaţia în care aceste conective introduc o subordonată circumstanţială condiţională?
    c) care este topica unei subordonate circumstanţiale condiţionale în raport cu regenta sa?
    d) verbele la mod nepredicativ din regentă pot fi determinate de o subordonată circumstanţială condiţională?

34. Arătaţi dacă predicatul subordonatei circumstanţiale condiţionale poate fi exprimat prin verb la imperativ!

35. Construiţi două fraze, respectînd următoarele cerinţe:
    a) în prima frază, două subordonate circumstanţiale condiţionale să determine predicatul regentei;
    b) în a doua frază, compusă dintr-o propoziţie principală şi două subordonate circumstanţiale condiţionale, fiecare subordonată circumstanţială condiţională să determine cîte un verb la gerunziu din propoziţia regentă.

    Arătaţi în care dintre cele două situaţii subordonatele circumstanţiale condiţionale nu pot fi coordonate şi explicaţi de ce.

D

Spre a decide că o subordonată este circumstanţială condiţională, ţineţi cont că:

1. Subordonata circumstanţială condiţională exprimă o ipoteză, o condiţie, respectiv ceea ce trebuie să se îndeplinească pentru ca acţiunea din regentă să se poată realiza.

Scanned with OKEN Scanner

2. Subordonata circumstanţială condiţională se poate contrage prin trecerea la gerunziu a predicatului subordonatei.

3. Orice subordonată circumstanţială condiţională se poate transforma în circumstanţială de cauză prin înlocuirea conectivului subordonator condiţional cu unul cauzal; transformarea condiţionalei în subordonată circumstanţială de cauză poate servi ca mijloc de verificare.

4. Subordonata circumstanţială condiţională poate fi confundată cu alte subordonate circumstanţiale:

   a) o subordonată introdusă prin *dacă* poate fi temporală, dacă acest conectiv este echivalent cu un conectiv temporal (*cînd, în timp ce*) şi propoziţia subordonată, în fraza dată, corespunde conţinutului determinării temporale;

   b) o subordonată introdusă prin *dacă* este circumstanţială de cauză:
   – cînd conectivul *dacă* este echivalent cu un conectiv cauzal specific;
   – dacă în regentă apare sau poate fi introdus corelativul subordonatei circumstanţiale de cauză;
   – dacă regenta unei astfel de subordonate exprimă efectul acţiunii, procesului exprimat de verbul din subordonată;
   – dacă după conectiv apare adverbul *tot* (în subordonată!);

   c) o subordonată introdusă prin conjuncţia *de* este circumstanţială de scop atunci cînd conjuncţia *de* este echivalentă cu (*pentru că*) *să*; o subordonată introdusă prin conjuncţia *de* este condiţională cînd *de* este echivalent cu *în caz că*; predicatul subordonatei circumstanţiale condiţionale introduse prin *de* este verb la indicativ sau condiţional-optativ; predicatul subordonatei circumstanţiale de scop introduse prin *de* se realizează prin verb la indicativ.

5. Subordonata circumstanţială condiţională poate fi confundată şi cu subordonate necircumstanţiale:

   a) confuzia cu o subordonată subiectivă poate fi evitată dacă ţineţi cont că subordonata introdusă prin *dacă*, *de*, *să* nu este condiţională cînd determină un verb folosit ca impersonal ori un verb fără subiect sau în absenţa unei propoziţii subiective;

   b) deseori, verbul copulativ *a însemna* este precedat de o subiectivă introdusă prin *dacă*, *de*, *să*; puteţi evita confuzia condiţionalei cu subiectiva verificînd, fie prin contragerea subordonatei, fie prin înlocuirea subordonatei cu un subiect exprimat prin pronume demonstrativ, care pune în evidenţă funcţiunea de subiect a subordonatei; puteţi proceda ca în exemplul de mai jos:

      Dacă respiri /înseamnă /că trăieşti.
      A respira înseamnă a trăi.(verificare prin contragere)
      Asta înseamnă că trăieşti.(verificare prin substituirea subordonatei cu un demonstrativ care să pună în evidenţă funcţia de subiect a subordonatei);

Scanned with OKEN Scanner

c) se poate evita confuzia cu o subordonată predicativă, ținînd cont că o subordonată introdusă prin *dacă*, *de*, *să* nu este condițională atunci cînd termenul regent e un verb copulativ al cărui nume predicativ nu este exprimat în propoziția regentă ; de regulă, subordonatele predicative sînt plasate în frază imediat după verbul copulativ ;

d) subordonatele introduse prin *dacă*, *de*, *să* nu sînt condiționale, ci atributive, cînd regentul este un substantiv sau substitut de substantiv ;

e) spre a nu confunda subordonata condițională cu subordonata completivă directă sau cu subordonata completivă indirectă, trebuie să aveți în vedere atît termenul regent, cît și conținutul subordonatei ; cînd subordonatele introduse prin aceste conjuncții determină un verb tranzitiv și satisfac valența acuzativală a regentului, nu avem de-a face cu condiționale, ci cu completive directe ; cînd subordonatele introduse prin *dacă*, *de*, *să* determină un verb tranzitiv care are complement direct sau un verb intranzitiv, este posibilă confuzia cu completiva indirectă ; conținutul subordonatei și echivalența conectivului cu *în caz că* oferă posibilitatea depășirii acestei dificultăți.

6. Funcția de circumstanțială condițională a subordonatei poate fi, așadar, stabilită prin :

- echivalarea conectivului (*dacă*, *de*, *să*) cu locuțiunea conjuncțională *în caz că* ;
- contragerea subordonatei într-un complement circumstanțial condițional ;
- identificarea conținutului (ipoteză, supoziție, eventualitate, condiție) subordonatei ;
- constatarea independenței față de valența sintactică a regentului ;
- contragerea într-un complement circumstanțial condițional.

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE COMPLEXE

1. Analizaţi frazele; constataţi de cîte ori nu aţi identificat corect subordonatele studiate şi recapitulaţi problemele teoretice ce privesc subordonatele care vă pun în dificultate:

a) Tare mult îmi plăcea să mă aflu aproape de Tudoriţa, pentru care m-aş fi aruncat şi-n foc dacă asta i-ar fi potolit puţin durerea.

(Istrati, *Ciulinii Bărăganului*)

b) El a fost supusul tău,
De-a făcut vreun rău, tu, rege,
Trebuie să curmi ce-i rău. (*Folclor din Transilvania*)

c) Gîndul bun se-nmulţeşte cuprinzînd loc în mai multe suflete, şi cine îl are şi poartă, mai ales atunci, dacă îl preţuieşte, se bucură cînd vede că-şi face cale-n lume. (Slavici, *Nuvele*)

d) Şi dac-o blîndă-nduioşare
Ţi-a frînt o clipă-n ochi lumina,
Cum stai aşa, întrebătoare,
Uitîndu-te la biata floare,
Ai înţeles a cui e vina? (Goga, *Poezii*)

e) De-o-ntîlnesc în drum bătrînii,
Ei fac pod cu palma mîinii
Peste ochii slabi, s-o vadă. (Coşbuc, *Poezii*)

f) Apoi cine ştie dacă nu e şi cîte unul care s-ar mîhni dacă ai bate drumul cu vorbe despre dînsul. (Slavici, *Nuvele*)

g) Se ferea să se uite la el sau dacă trebuia, o privea cu o uitătură îngustă, cu pleoapele de sus căzute mult peste ochi. (Velea, *Nuvele*)

h) Dacă-i aşa, apoi acum îndată ia pe această femeie, du-o numaidecît acolo unde ştii, cum îi şti tu şi povăţuieşte-o cum va fi mai bine.

(Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

i) Pe marea vieţii cînd te duce vîntul,
Fie-ţi cîrmă cugetarea, de-ţi e pînză simţămîntul,
Şi, cu cît mai aprig vîntul umflă valul furtunos,
Mai cu grije strînge pînza, cîrma ţine-o mai vînjos. (Davila, *Scrieri*)

j) Dacă s-a întîmpla de-oi păţi ceva şi-i vedea picînd sînge din basma, să te duci să le spui bivolilor şi să le dai drumul, că vin ei de mă scot.

(D. Stăncescu, *Cerbul de aur*)

Scanned with OKEN Scanner

k) Îmi închipuiam că de n-ar fi fost atît de întuneric, aş fi putut să apuc puhoiul de vînt, atîta-l simţeam de greu şi de rece. (Istrati, *Ciulinii Bărăganului*)

l) Dacă fina-i de vină, bună vină are, şi tu va trebui să te mai iei după ea şi-n alte lucruri bune, cînd te-o sfătui. (Agârbiceanu, *Strigoiul*)

m) În casa iubitei de-ajung,
Eu zgudui fereastra nervos
Şi-o chem ca să vadă cum plouă
Frunzişul în tîrgul ploios. (Bacovia, *Poezii*)

n) Azi, dacă ai bani, nu ştii ce să faci cu ei; la bănci nu sînt siguri, acasă te pradă hoţii, să-i cheltuieşti, te îmbolnăveşti, să nu-i cheltuieşti, la ce-i mai ai? (Călinescu, *Enigma Otiliei*)

o) De n-ar fi fost vodă cum e, tu ai fi fost cum erai. (Delavrancea, *Opere*)

2. Analizaţi următoarele fraze şi arătaţi ce moduri verbale apar în subordonatele circumstanţiale condiţionale şi, respectiv, în regentele acestora:

a) Să nu fi simţit în el o sălbăticie jalnică şi o poftă mistuitoare, ai fi putut crede că e vreun suflet rătăcit care se tînguie. (London, *Colţ Alb*)

b) Mie la ce-mi foloseşte că aţi dat la pămînt Ilionul
Cu meterezele-i vechi prin ale voastre isprăvi
Dacă rămîn ca pe vremea cînd Troia era în picioare
Şi-ndepărtatul meu soţ fără sfîrşit mi-o lipsi? (Ovidiu, *Heroidele*)

c) De-aş fi ştiut că eşti în deal,
Mergeam pe altă cale. (Coşbuc, *Poezii*)

d) Dacă n-am fi intrat în seceră cu alţii, ar fi trebuit să secerăm cu mîna. (Stancu, *Desculţ*)

3. Analizaţi frazele de mai jos după ce aţi înlocuit conjuncţiile ce introduc subordonatele circumstanţiale condiţionale şi cauzale cu locuţiunile conjuncţionale corespunzătoare:

a) Dacă se punea bine cu dînsul, putea să-i meargă de minune, căci oamenii ca Lică sînt darnici. (Slavici, *Nuvele*)

b) Ia-o pe vale în sus, în dosul răchitelor, pînă la crîng şi dacă-i întîlni pe părintele, să-i spui că venim mai tîrziu, fiindcă a venit Lică Sămădăul. (Slavici, *Nuvele*)

c) De la acest om atîrna soarta lui Ghiţă, căci dacă el scăpa, nici Ghiţă nu putea să fie osîndit. (Slavici, *Nuvele*)

d) Lasă, mă femeie, că de-om trăi, vom fi harnici să mai facem copii. (Slavici, *Nuvele*)

e) Este important faptul, fiindcă dacă s-ar fi dovedit duplicitatea acestui ziar, atunci n-am fi pierdut numai un puternic mijloc de propagandă naţională, ci am fi fost puşi în faţa unui dezastru real, menit a provoca adînci perturbări în suflete. (Goga, *Pagini alese*)

Scanned with OKEN Scanner

4. Identificaţi subordonatele circumstanţiale condiţionale; precizaţi rolul adverbului *atunci* în frazele date; transformaţi apoi subordonatele circumstanţiale condiţionale în subordonate circumstanţiale cauzale; întocmiţi schema frazei!

a) De are preţ virtutea şi traiul prea frumos
Atunci nu-i om pe lume ca tine preţios
Şi de se-nalţă omul prin arte, cîte sînt
Învinge totdeauna ca tine prin cuvînt. (Ovidiu, *Elegii*)

b) Dacă excludem o eventuală mutare a tezaurului din altă provincie romană în Dacia, atunci structura sa ne îndreptăţeşte să susţinem că el ar putea reprezenta agoniseala unor autohtoni daci care a fost transmisă din generaţie în generaţie. (Pârvan, *Începuturile vieţii romane la gurile Dunării*)

c) Eu iarna singură-mi ţes tortul
Şi umblu şi eu cum socot
Că-i portul
De n-am mătăsuri, am ce port
Nici bun prea-prea, nici rău de tot. (Coşbuc, *Poezii*)

d) Cum nu-mi erai pe-atuncea printre amicii scumpi
Ai fi putut prea lesne de mine să te rumpi
Drept ajutor şi sprijin nici azi nu mi-ai fi fost
Dacă-mi bătea în pînze un vînt mai îndurat. (Ovidiu, *Tristele*)

5. Efectuaţi o comparaţie între subordonata circumstanţială de cauză şi subordonata circumstanţială condiţională, urmărind:

a) prin ce se introduce fiecare subordonată;
b) prin ce locuţiuni conjuncţionale se disting cele două subordonate;
c) care sînt conectivele comune celor două subordonate;
d) ce moduri verbale pot să apară în cele două subordonate.

6. Naraţi un eveniment în cadrul căruia un personaj să precizeze *cauza* acţiunii sale, *dorinţele* de împlinirea cărora să depindă realizarea unor acţiuni, *scopul* în vederea căruia înţelege să săvîrşească actele sale. Arătaţi apoi prin ce fel de subordonate au fost exprimate circumstanţele subliniate mai sus.

7. Analizaţi fraza de mai jos şi transformaţi gerunziul din cuprinsul acesteia, pe rînd, în:

a) predicat al unei circumstanţiale de timp;
b) predicat al unei circumstanţiale condiţionale;
c) predicat al unei circumstanţiale cauzale;
d) predicat al unei circumstanţiale de scop.

Văzînd că nu-i rămăsese pentru a-şi ţine zilele nimic alta decît rădăcinile de copac, care era partea pe care o alesese, la sfatul Minciunii, în lipsă de altceva mai bun, a trebuit să se apuce să roadă şi să reteze rădăcinile copacului Minciunii. (Don Juan Manuel, *Contele Lucanor*)

Scanned with OKEN Scanner

8. Analizaţi infinitivele, participiile şi gerunziile din frazele de mai jos şi dezvoltaţi-le apoi în subordonatele corespunzătoare: efectuaţi analiza şi schema frazelor:

a) Dar dacă oboseala prin vînturi şi noian
Îmi adormise-n cuget cumplitul meu alean
Cum am ajuns în ţara exilului sortit
Mereu îmi vine a plînge şi plîng necontenit. (Ovidiu, *Tristele*)

b) Astfel că, dacă ai norocul să-l poţi porni pe Nicodim la vorbă, poţi fi încredinţat că ce-ţi va povesti el e adevărul curat. (Agârbiceanu, *Opere*)

c) Mihai singur nu desperează şi văzînd că nu e nici un mijloc paşnic de mîntuire, hotărăşte a deştepta ţara, a o scula şi a ridica solia răzbunătoare în contra barbarilor tirani. (Bălcescu, *Scrieri*)

d) Negăsind ce-i trebuia nici aici, se aruncă iar asupra lăzii.
(*Cu bilet circular. O antologie a schiţei româneşti*)

e) Privite cu atenţie, s-ar părea că toate stelele au strălucirea variabilă pentru că ele îşi schimbă strălucirea datorită unor modificări interne care se produc la o scară de milioane de ani. (I. Todoran, *Explozii în univers*)

f) La Cimitirul Eroilor Tineri lacrima încremeneşte înainte de a atinge ţărîna.
(*Adevărul,* 1990)

g) Rănit mortal, a fost transportat la Spitalul Titan şi a murit o zi mai tîrziu, după ce toate eforturile medicilor de a-l salva se dovediseră zadarnice.
(*Adevărul,* 1990)

h) Dacă te naşti mereu spre a te sparge
Strivită într-al pleoapelor tighel,
Din ce adînc lumina ta îşi trage
Sclipirea diamantului la fel? (*Antologie de poezie românească*)

i) Sigur este că unii voievozi s-au ostenit să astupe albia acestui rîu, care curge în bună parte printre munţi, pentru a preface într-un iaz locurile din jur, ce nu folosesc decît ca fîneaţă, dar lucrul n-a putut fi dus la capăt.
(Cantemir, *Descrierea Moldovei*)

j) Dar aşa fiind, este un interes oarecum pedagogic de a cerceta mai de aproape însuşi gustul literar al domnului profesor pentru a vedea dacă este bine să-l urmeze tinerimea. (Maiorescu, *Scrieri*)

9. Analizaţi fraza de mai jos; prezentaţi, într-un succint comentariu, principalele opere plastice ale lui Brâncuşi; utilizaţi, în cuprinsul comentariului, subordonate circumstanţiale de cauză, de scop şi condiţionale introduse prin conectivele prezente în fraza de mai jos:

Dacă considerăm că Brâncuşi este clasic, dacă este aproape nu numai de Fidias, cît mai ales de sculptorii greci ai secolelor VI şi VII, cred că se poate descoperi cheia pentru interpretarea artei sale.
(Uscătescu, *Brâncuşi şi arta secolului*)

Scanned with OKEN Scanner

10. Exemplificaţi, prin construirea frazelor corespunzătoare, toate subordonatele al căror corelativ în regentă poate fi:
   a) adverbul *atunci*;
   b) adverbul *apoi*.

11. Analizaţi frazele de mai jos şi arătaţi ce subordonate au fost introduse prin conjuncţia *dacă*:
   a) El singur şi-ar fi putut da seama dacă a grăit aceste cuvinte din amărăciune, ori numai dorind să ascundă înaintea nevestei gîndurile grele ce-l cuprinseră. (Slavici, *Nuvele*)
   b) Dacă e să vă fiu de folos, lumea trebuie să mă creadă om cinstit şi nu stricat ca voi. (Slavici, *Nuvele*)
   c) Dacă vom dărîma şi vom sfărîma, aşa cum au făcut comuniştii acum patruzeci de ani, înseamnă că n-am învăţa decît lecţia cercului, acea figură geometrică, pe care te poţi învîrti la nesfîrşit. (*Adevărul*, 1991)
   d) El simţea că dacă nu primeşte se trage în degete cu Lică. (Slavici, *Nuvele*)
   f) Dar Ghiţă era om cuminte şi simţea că are să-i pară toată viaţa rău dacă va pleca de la Moara cu noroc. (Slavici, *Nuvele*)
   g) Iar dacă le-a văzut pe toate, s-a înapoiat la regele, tatăl său. (Don Juan Manuel, *Contele Lucanor*)
   h) El se duce să tîrguiască şi dacă vine în urma lui altul, care din întîmplare voieşte să cumpere tot acele păduri şi eu spun că Lică a trecut pe aici, acest al doilea cumpărător grăbeşte, soseşte la vreme şi poate să-i strice tîrgul. (Slavici, *Nuvele*)
   i) Dacă te-ai stricat cu lumea, nu te mai găti în haine de sărbătoare, ci stai acasă şi te pune să-ţi torci din fuiorul tău o cămaşă curată. (Slavici, *Nuvele*)

12. Puneţi virgula în pătratul mic dintre propoziţii, acolo unde subordonata poate fi despărţită prin virgulă de regentă şi baraţi pătratele, acolo unde subordonata nu poate fi despărţită prin virgulă de regentă; construiţi frazele corespunzătoare!

a)

propoziţie principală	subordonată circ. de timp

b)

subordonată circ. de cauză	propoziţie principală

c)

propoziţie principală	subordonată completivă directă	subordonată completivă indirectă

d)

subordonată subiectivă	propoziţie principală	subordonată predicativă

Scanned with OKEN Scanner

e)

subord. circ. condiţională	propoziţie principală	subord. circ. de mod	conj. *şi*	propoziţie principală	subord. circ. de loc

13. Ce funcţie poate îndeplini o subordonată introdusă prin *dacă*, atunci cînd regentul este:
    a) un substantiv?
    b) un verb copulativ?
    c) un verb reflexiv impersonal?
    d) un verb tranzitiv fără complement direct?
    e) un verb tranzitiv utilizat cu complement direct?
    f) un verb dublu tranzitiv cu un complement direct?
    g) un verb intranzitiv, iar conectivul *dacă* este echivalent cu *că*?
    h) un verb intranzitiv, *dacă* fiind echivalent cu *pentru că*?
    i) un verb intranzitiv, *dacă* fiind echivalent cu *în caz că*?

14. Construiţi frazele corespunzătoare şi arătaţi ce devine subordonata introdusă prin *dacă* atunci cînd:
    a) determină verbul *a interesa*, utilizat fără subiect;
    b) determină verbul reflexiv *a se interesa*, utilizat cu subiect;
    c) determină verbul tranzitiv *a cunoaşte*, utilizat cu subiect;
    d) determină verbul reflexiv impersonalizat *a se cunoaşte*;
    e) determină verbul intranzitiv *a se gîndi*, utilizat cu subiect;
    f) determină verbul reflexiv utilizat ca impersonal *a se gîndi*;
    g) determină verbul personal predicativ tranzitiv *a gîndi*.

Scanned with OKEN Scanner

SUBORDONATA CIRCUMSTANŢIALĂ CONCESIVĂ

A

Regenţi	Conţinutul determinării	Exemple
• verbe ; • interjecţii din propoziţia determinată ;	• împrejurarea (ipotetică sau reală) care ar putea împiedica realizarea, manifestarea conţinutului regentei ; • împrejurarea, starea, calitatea, caracteristica în pofida căreia conţinutul regentei se realizează.	• *Deşi mă cunoaşte de ani de zile*, îi ***rămîn un străin***. • *Cu toate că e frumoasă*, tot ***n-o ia*** nimeni. • ***Hai !*** *chiar dacă plouă*. • *Fără să ai avere*, tot ***eşti un nimeni***. • *Chiar să fi rămas lipit pămîntului*, tot ***trebuia urmat***.

Conective	Corelative
• conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale specifice : *deşi, măcar că, măcar să, chit că, cu toate că, fără ca să, chiar să, şi dacă* ; • compusele nehotărîte ale pronumelor şi adjectivelor relative : *oricare, oricine, oricît* ; • adverbele relative : *oricum, cum, cît*.	*tot, totuşi*.

B

1. Cetatea de la Costeşti a slujit drept cetate de scaun lui Burebista, chiar dacă regele dac a avut mai multe reşedinţe în diferite părţi ale Daciei.
(H. Daicoviciu, *Portrete dacice*)

2. Deşi erau blînzi cu lupoaica, se purtau cu cruzime unul cu celălalt.
(London, *Colţ Alb*)

3. De ţi-ai da viaţa toată
Nime-n lume nu ne ştie. (Eminescu, *Poezii*)

4. Nu mă duc, mamă, nu mă duc la Socola, măcar să mă omori.
(Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

Scanned with OKEN Scanner

5. Şi Buck adormi ; ziua fusese lungă şi obositoare şi căzu într-un somn adînc şi dormi dus, deşi, muncit de visuri urîte, lătră, mîrîi şi scheună toată noaptea. (London, *Chemarea strămunilor*)

6. Că-i cununa pe cap şi tot nu-i bate inima. (Agârbiceanu, *Strigoiul*)

7. Domnii dreptate nu ne-or face, măcar să vie oricîte porunci de la împărăţie. (Rebreanu, *Crăişorul*)

8. Chiar dacă la o vreme sub spadă voi pieri,
Al meu renume totuşi prin timpuri va răzbi. (Ovidiu, *Tristele*)

9. Măcar că ştia asta, îi încredinţase paza trupului său. (Don Juan Manuel, *Contele Lucanor*)

10. Deşi Trifu nu se schimbase deloc, deşi toată lumea îl ţinea om de omenie, Horia acum parcă se temea de dînsul. (Rebreanu, *Crăişorul*)

11. Deşi avea de suferit cel mai mult şi de fiecare dată ieşea bătut, moralul rămînea neştirbit. (London, *Colţ Alb*)

12. Dar de-i Rada cît de blîndă,
Ea de mic-a fost osîndă
Pentru sat. (Coşbuc, *Poezii*)

13. Altă mîndră ca ea nu se află, să colinzi oricît. (Velea, *Întîlnire tîrzie*)

14. Să fie mii de mirese în şir şi ea tot s-ar cunoaşte dintre toate. (Agârbiceanu, *Strigoiul*)

15. Mereu feţe noi peste feţe noi, deşi toţi semănau într-un fel, aveau acelaşi fel de pălării trase pe ochi şi cămăşile cu gulerele murdare. (Ivasiuc, *Cunoaştere de noapte*)

16. Nu-ţi poate trece prin minte atîta cuminţenie din partea unei vulpi, oricît ar fi ea de felul ei înţeleaptă şi vicleană. (Agârbiceanu, *Opere*)

17. Lionel şi cu mine, cu toate că era cu zece ani mai mare, cu toate că avea ochi albaştri, iar eu căprui, eram în permanenţă confundaţi din pricina profilurilor noastre şi a siluetelor cu diferenţele estompate de acelaşi aer familial. (Blaga, *Hronicul şi cîntecul vîrstelor*)

18. Cu toate că vîntul se juca cu zăpada, o spulbera, o ridica în vîrtejuri, iar o presăra darnic peste lume, erau de faţă şi vreo opt femei îngrămădite la adăpost, sub gard. (Fănuş Neagu, *În văpaia lunii*)

19 ...de orice forme ale vieţii ar fi fost înconjurat, gîndul... iar apoi întreaga mea fiinţă s-ar fi întors de fiecare dată în Dobrogea. (Bogza, *Privelişti şi sentimente*)

20. Colţ Alb era însă bănuitor şi, deşi carnea îi era oferită cu mişcări scurte de mîini, totuşi n-o atingea. (London, *Colţ Alb*)

Scanned with OKEN Scanner

21. Oricum i-am spune viitorului edificiu european, el nu va putea dăinui doar în virtutea unor principii politice şi numai cu sprijinul cooperării culturale.
(*România liberă*, 1991)

22. Cît îl vezi de mititel,
Dumnezeu ştie de el. (*Cărticica de suflet*)

23. Deşi n-a învăţat cu plăcere această lecţie, totuşi a învăţat-o. (Agârbiceanu, *Opere*)

24. Totuşi, orice desăvîrşire ar fi atins, în adâncurile ei apa oceanelor se clătina eternă şi mereu mişcătoare temelie a lumii. (Bogza, *Cartea Oltului*)

C

25. Transformaţi enunţurile sau părţile de propoziţie subliniate în subordonate circumstanţiale concesive corespunzătoare; introduceţi în regentă corelativul adverbial al concesivei:
a) *Deşi grec*, nu semăna nicidecum cu grecii. (Negruzzi, *Scrieri*)
b) *Oricît de îndrăzneaţă în capriciile ei*, viaţa păstrează o tendinţă de echilibru sigură şi implacabilă. (Goga, *Pagini de jurnal*)
c) *Fără pretenţii*, vom reveni cu amănunte. (*Evenimentul zilei*, 1992)
d) *Deşi discutate separat în această carte*,... incursiunile danezilor asupra Angliei făceau parte din acelaşi tablou. (*Vikingii în istorie*)

26. Construiţi cîte o frază pentru fiecare poziţie de mai jos, astfel încît subordonata circumstanţială concesivă să exprime:
a) o ipoteză;
b) un fapt real.

27. Citaţi cel puţin cinci conjuncţii sau locuţiuni conjuncţionale prin care se poate introduce o subordonată circumstanţială concesivă care să exprime un fapt real; citaţi apoi alte cinci conjuncţii sau locuţiuni conjuncţionale subordonatoare care să poată introduce o subordonată circumstanţială concesivă ce exprimă o ipoteză!

28. Refaceţi tabelul de mai jos astfel încît într-o primă coloană să dispuneţi conectivele care pot introduce concesive ce exprimă un fapt real, în a doua coloană să dispuneţi conectivele care exprimă un fapt ipotetic, în a treia coloană să dispuneţi conectivele care pot introduce concesive exprimînd ipoteza!

• *deşi,* • *şi dacă,* • *oricare,* • *de,* • *pe cîtă vreme,* • *oricine,*	• *chiar dacă,* • *chit că,* • *fără să,* • *chiar să,* • *pe cînd,* • *în vreme ce,*	• *cu toate că,* • *şi de,* • *batăr că,* • *dacă,* • *orice,*	• *şi fără să,* • *măcar că,* • *chiar de,* • *cînd,* • *că,* • *după ce.*

Scanned with OKEN Scanner

29. Realizați un text în care cu ajutorul unor subordonate circumstanțiale concesive să puneți în evidență valoarea deosebită a unui fapt săvîrșit de un personaj real sau imaginat!

30. Să se construiască fraze compuse din cîte o propoziție principală și o subordonată circumstanțială concesivă, concesivele din frazele construite să fie introduse prin conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale în componența cărora să intre conjuncția *că*.

31. Dîndu-se următoarea frază:
Clădit-au grecii doară cetăți de fală pline
Și temple mari și ziduri ciclopice au zidit
Dar toată măiestria clădirilor eline,
Columnele de marmur și templele divine
De mult s-au năruit. (Coșbuc, *Poezii*)

Cerințe:
a) să se realizeze analiza și schema frazei;
b) să se transforme prin introducerea conectivului corespunzător primele două propoziții în subordonate circumstanțiale concesive;
c) să se arate ce exprimă subordonatele circumstanțiale concesive obținute prin transformarea primelor două propoziții: un fapt real sau o ipoteză;
d) să se înlocuiască conjuncția *doară* cu un adverb corelativ specific concesivei.

32. Se dă textul:
Deși calul îi fusese omorît, marele apărător al Parisului a luptat în continuare, omorînd mulți danezi. (*Vikingii în istorie*)

Cerințe:
a) să se realizeze analiza și schema frazei;
b) să se construiască după schema obținută două fraze în care concesivele să fie introduse prin pronume nehotărîte;
c) să se treacă predicatele propozițiilor din fraza dată la condițional-optativ și să se arate cu ce locuțiune conjuncțională trebuie înlocuită conjuncția *deși* pentru ca subordonata circumstanțială concesivă să exprime o ipoteză.

33. Construiți fraza corespunzătoare schemei de mai jos astfel încît primele două subordonate să exprime un fapt real, iar a treia subordonată să exprime o ipoteză; alegeți din coloana alăturată corelativul necesar.

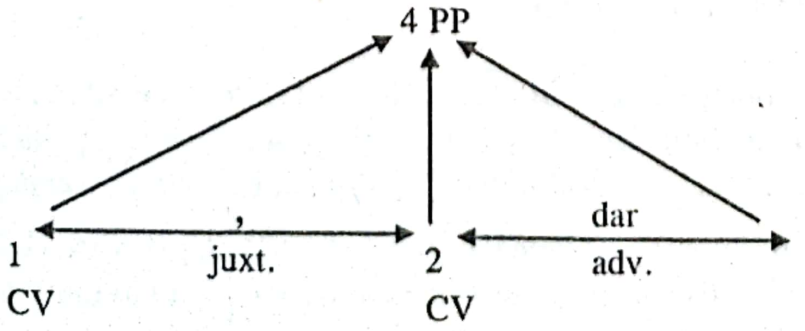

tot,
totuși,
cu toate acestea

Scanned with OKEN Scanner

34. Construiţi :
    a) o frază în care cuvîntul *şi* să intre, pe rînd, în locuţiuni conjuncţionale împreună cu *dacă*, *de*, *să*, *fără să* ;
    b) fraze în care cuvîntul *şi* să coordoneze subordonate concesive introduse, pe rînd, prin *dacă*, *de*, *să*, *fără să*.

35. Se dă textul :

    Umplînd a lumii goluri, golind a mării plinuri
    Ei mor deplînşi de-o gintă şi, chiar să moară-n chinuri,
    Nicicînd nu mor întregi ! (Coşbuc, *Poezii*)

Cerinţe :
    a) să se efectueze analiza şi schema frazei ;
    b) să se treacă la gerunziu predicatele din textul dat şi să se analizeze gerunziile astfel obţinute ;
    c) să se explice punctuaţia textului dat.

36. Descrieţi în prima coloană frazele corespunzătoare schemelor date, identificaţi subordonatele şi construiţi apoi frazele, respectînd conectivele indicate în schemă !

a) descrierea frazei : schema frazei : fraza corespunzătoare :

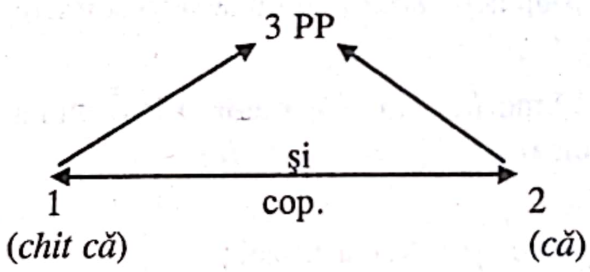

b) descrierea frazei : schema frazei : fraza corespunzătoare :

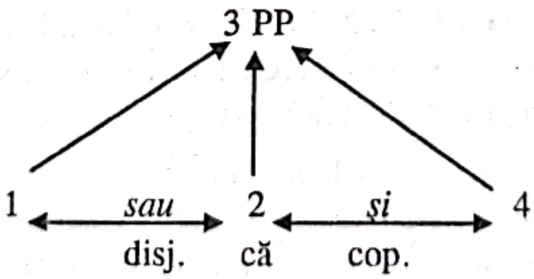

37. Să se construiască o propoziţie în cadrul căreia cuvîntul *deşi* să fie adjectiv şi o frază în cadrul căreia cuvîntul *deşi* să fie conjuncţie subordonatoare ; arătaţi apoi prin ce diferă pronunţarea adjectivului *deşi* de pronunţarea conectivului *deşi*.

38. Alcătuiţi fraze în cadrul cărora subordonata circumstanţială concesivă să fie introdusă prin locuţiunile adverbiale în componenţa cărora intră cuvîntul *de*.

Scanned with OKEN Scanner

39. Folosiţi în cîte un enunţ adverbele *tot* şi *încă*:
    a) cu funcţia de complement circumstanţial de mod;
    b) ca adverb corelativ pentru o circumstanţială concesivă.

D

Înainte de a decide că o subordonată este circumstanţială concesivă, ţineţi cont că:

1. În conţinutul unei subordonate circumstanţiale concesive se regăseşte un factor real sau ipotetic apt să împiedice realizarea conţinutului propoziţiei determinate, factor în pofida căruia se realizează, se manifestă conţinutul propoziţiei determinate.
2. Subordonata circumstanţială concesivă se poate contrage într-un complement circumstanţial concesiv.
3. Cunoaşte conective specifice cu o frecvenţă mai mare decît cea a conectivelor nespecifice.
4. Orice conectiv nespecific, apt să introducă o subordonată circumstanţială concesivă, este echivalent cu conjuncţia *deşi*.
5. Subordonatele circumstanţiale concesive cu conectiv pronominal au predicatul la condiţional-optativ (cînd exprimă un fapt ipotetic) sau, mai rar, la indicativ.
6. Corelativele *tot*, *totuşi* apar în propoziţia determinată; prezenţa adverbului *tot* într-o subordonată, asociat cu conectivele *unde*, *cum*, *dacă*, exclude posibilitatea de a interpreta acea subordonată drept concesivă.
7. Concesivele introduse prin conjuncţii nespecifice se disting de subordonatele necircumstanţiale prin faptul că nu sînt dependente de valenţa sintactică a regentului şi prin echivalenţa conectivului cu un conectiv specific concesivei.

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE COMPLEXE

1. Analizaţi fraza de mai jos, constataţi ce subordonată vă pune în dificultate, recapitulaţi problemele de sintaxă a frazei referitoare la acea/acele subordonate!

   Contrar aşteptărilor şi a tot ce din clipa cînd l-am cunoscut trebuia să devină prilej de înţelegere ca, mai apoi, să poată fi evitată orice disfuncţie, nervozitate care, măcar că era extrem de cunoscută apropiaţilor săi, şoca, intoleranţa manifestată pe cît se poate de vehement, insolenţa răspunsurilor date mai ales atunci cînd prietenii îl tratau cu menajament, inconsistenţa proiectelor ce eşuau, de vreme ce nu erau îndelung chibzuite, toate la un loc făceau din Mihai fiinţa care te lăsa să bănuieşti că, dacă ruptura cu realitatea s-a produs înainte să aibă loc accidentul, despărţirea de sine a început să se producă dintr-un anumit moment, un anumit punct al existenţei sale, anume de acolo de unde copilăria lui părea să nu mai semene a copilărie.

2. Analizaţi frazele de mai jos şi transformaţi prima propoziţie din fiecare frază în subordonată circumstanţială concesivă; folosiţi în regenta fiecărei concesive adverbul corelativ specific acestei subordonate:

   a) Ştiu că ai putea spune da, şi atunci să fii mincinos. (Holban, *Nuvele*)
   b) Mai bine nu-mi jura şi eu totuşi te voi crede. (Holban, *Nuvele*)
   c) Foamea trecuse şi totuşi lupii mai vînau încă în cete. (London, *Colţ Alb*)
   d) Mă satur de joacă şi tot nu-mi vine jocul. (Stancu, *Desculţ*)
   e) Vede bine cu ochii lui cum îi pune statul la jug şi tot nu se învaţă minte. (Preda, *Nuvele*)
   f) Parcă o văd acum tot cum era înainte de trei ani, dar totuşi parcă tot nu mai e cum a fost atunci. (Slavici, *Moara cu noroc*)
   g) Şi mie mi-a plăcut – vă jur – să mă bucur
      de miresmele licuricilor,
      stelelor le stă doar atît de frumos aici pe pămînt,
      dar trebuie să mă grăbesc,
      să-mi ajung tovarăşii de drum,
      să vorbesc limba lor. (Paraschivescu, *Poezii*)

3. Analizaţi frazele de mai jos şi arătaţi prin ce a fost introdusă de fiecare dată subordonata circumstanţială concesivă:

   a) Nu se înţelegeau de mai înainte, dar erau siguri că se vor găsi în acelaşi loc, cu toate că Parisul mai anunţa pentru aceeaşi oră cîteva concerte. (Holban, *Nuvele*)
   b) Dar, deşi îşi da bine seama că suprema nenorocire este ca teoria să depăşească opera, el totuşi insista asupra abordării conştiente şi analitice a artei. (Călinescu, *Principii de estetică*)

Scanned with OKEN Scanner

c) Cînd se strică vremea din cine ştie ce întîmplare catastrofală, ai vrea s-o îngropi cu tot alaiul, însă nu te înduri să arunci cioburile nefolositoare şi la urmă le păstrezi şi pe ele într-un sertar şi te îndurerezi de cîte ori deschizi acel sertar, căci un disc nu poate fi înlocuit, chiar dacă magazinul îţi oferă aceeaşi bucată. (Holban, *Nuvele*)

d) În Europa, Rusia este despărţită de Turcia prin îngusta limbă de pămînt, care se numeşte România, şi, oricît de îngustă ar fi această limbă de pămînt, ar fi o nemaipomenită anomalie ca Turcia să cedeze Rusiei teritorii, ce sunt despărţite prin această limbă de pămînt chiar atît de îngustă, de trupul împărăţiei ruseşti. (Eminescu, *Basarabia*)

e) Măcar că era un rege foarte bun, parcă nu era bun cum s-ar fi cuvenit, căci de vreme ce avea atîta mulţime de oameni vrednici şi atîta întindere de moşii şi atîta avuţie, dacă ar fi fost un rege foarte bun cu adevărat, şi-ar fi dat seama că nu poate să fie toată lumea a lui.

(Don Juan Manuel, *Contele Lucanor*)

f) De vrei să ai un prieten cu multe pătimiri,
Trăieşte pentru tine departe de măriri,
Evită strălucirea, căci trăsnetul turbat
Porneşte de pe-o coastă de strălucit palat
Deşi de la puternici foloase poţi să ai
Te-aruncă fără milă în cale cînd le stai. (Ovidiu, *Tristele*)

g) Iar oşteanul, deşi ar fi voit să-şi reverse în cuvinte simţirea aprigă care-i bîntuia sufletul cu aripi zimţuite, sta fără putere de vorbă.

(Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

h) Am zis, într-un rînd, că, oricîte picături de silnicie ar fi căzut în izvorul limpede al dreptului nostru istoric asupra Basarabiei, vremea a trebuit să le mistuie şi să le aşeze şi că de la un rînd de vreme încoace izvorul a trebuit să curgă din nou limpede cum curgea înainte. (Eminescu, *Basarabia*)

i) Ştia că de la el nu va afla nimic şi că va trebui să ia contact direct cu ţăranii ca să-şi dea seama de adevărata atmosferă, deşi chiar puţinele cuvinte ale lui Achim i-o zugrăveau suficient. (Rebreanu, *Răscoala*)

j) Cum stă-n sicriul ei cel mic culcată
Vioara pare moartă înc-o dată
Şi-n piept îmi arde gîndul cel frumos
S-o apăr de-ar fi foc să-i dau cetăţii. (Paraschivescu, *Poezii*)

4. Stabiliţi funcţia sintactică a cuvintelor subliniate şi dezvoltaţi-le apoi în subordonatele corespunzătoare funcţiei, rescriind frazele ; efectuaţi, după rescriere, analiza şi schema fiecărei fraze !

a) Spune-le că un popor care, *supus fiind* veacuri întregi la tot soiul de întîmplări crude, ştie să-şi apere naţionalitatea ca românul, *păstrîndu-şi* năravurile, portul, limba, legea părinţilor, că un popor ca acela este menit *a se urca* pe o treaptă cît de înaltă. (Alecsandri, *Proză literară*)

Scanned with OKEN Scanner

b) Se vedea curtenit, salutat, stimat mai mult decît întîi, pentru că moldavii au acest obicei rămas de la daci încă, *a crede* că un om însurat are drepturi în societate, la care un neînsurat, fie oricît de cinstit, nu poate nicicum *pretinde*. (*O antologie a schiței românești*)

c) Nu se îndoia că ăsta era darul cu care-l înzestrase de la naștere și *a-l arăta* satului despuiat de virtute ca pe un știulete de porumb *trecut* prin machină, cum voia să facă popa Răgălie, era ca și cum i-ar fi dat brînci de pe malul gîrlii. (Fănuș Neagu, *În văpaia lunii*)

d) Leul, *înfuriat* la culme, aruncă cît colo iepurele și se năpusti asupra leului din fîntînă *spre a-l pedepsi* pe potrivnicul său și *a-i lua* îndărăt prada. (*Basme gruzine*)

e) Dar oriunde vor fi fost în vălmășagul de mașini ori la masa cu băutură, în sufletul lor ei vor fi simțit îndemnul *de a se întoarce* la vatra de unde au plecat. (Goga, *Poezii*)

5. Transformați în subordonate circumstanțiale concesive subordonatele circumstanțiale condiționale din frazele de mai jos; introduceți în regentă adverbul corelativ specific subordonatei circumstanțiale concesive:

a) Dacă fiii și în mai mare măsură nepoții lui Carol cel Mare erau îngrijorați de incursiunile daneze, la fel se întîmpla și cu fiii și cu nepoții regilor din Mercea și Wessex. (*Vikingii în istorie*)

b) Dacă e bine să rămînem treji, nu este bine să fim pesimiști. (*România liberă*)

c) Dacă ne vom păstra temeliile de existență socială, Rusia ne poate lua ce-i place și pierderile ne vor fi trecătoare. (Eminescu, *Basarabia*)

6. Efectuați analiza și schema frazelor, recunoașteți corelativele subordonatelor circumstanțiale cuprinse în frazele de mai jos!

a) De aceea trebuie să avem grijă ca la apusul soarelui să avem pămîntul sub picioare, fiindcă, dacă ne prinde noaptea în văzduh, deasupra apei, cădem atunci în chip de oameni în apă și ne înecăm. (Andersen, *Povești*)

b) Era iarăși cînd verde, cînd albă, dar, oricît ar fi fost de liniștită, lîngă țărm apa tot se mișca. (Andersen, *Povești*)

c) Acum, cînd sînt calm, nu mă pot stăpîni să nu reflectez încă o dată asupra umilinței de astăzi. (Eliade, *Șantier*)

d) Dacă aș fi avut timp să însemnez toate asociațiile și ipotezele care-mi treceau prin cap, atunci aș fi fost împlinit. (Eliade, *Șantier*)

7. Recunoașteți, după termenul regent, după conectivul subordonator, după raportul de coordonare sau după conținutul evidențiat de întrebare, funcția subordonatelor din frazele descrise mai jos; alcătuiți schema frazelor descrise și apoi construiți frazele corespunzătoare!

Scanned with OKEN Scanner

Fraza a) : schema : fraza :

1. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - introdusă prin adverbul *oriunde*,
   - răspunde la întrebarea *unde ?* adresată predicatului propoziţiei regente ;
2. propoziţie principală ;
3. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - introdusă prin locuţiunea conjuncţională *cu toate că* ;
4. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 3,
   - are ca regent verbul *a spune* întrebuinţat ca impersonal în propoziţia 3,
   - introdusă prin conjuncţia *că* ;
5. propoziţie subordonată... ? :
   - coordonată cu propoziţia 4 prin conjuncţia coordonatoare disjunctivă *sau* ;
6. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţiile 4 şi 5,
   - introdusă prin conjuncţia *că*,
   - are ca regent expresia verbală impersonală *e bine* din propoziţia 4 şi verbul impersonal *a trebui* din propoziţia 5.

Fraza b) : schema : fraza :

1. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 3, introdusă prin adverbul *oriunde*,
   - are predicatul exprimat prin verb la condiţional-optativ,
   - îi corespunde în regentă adverbul relativ *tot* ;
2. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 1,
   - introdusă prin pronumele relativ *care* la cazul dativ,
   - are regentul exprimat prin substantiv, în propoziţia 1 ;

Scanned with OKEN Scanner

3. propoziţie principală ;
4. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 3,
   - introdusă prin pronumele relativ *ce*,
   - are ca regent verbul tranzitiv *a avea* din propoziţia 3 ;
5. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 4,
   - introdusă prin conjuncţia *fiindcă* ;
6. propoziţie subordonată.... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 8,
   - introdusă prin locuţiunea conjuncţională *chiar dacă* ;
7. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 6,
   - introdusă prin conjuncţia *ca să*,
   - predicatul se poate contrage într-un infinitiv precedat de prepoziţia *spre* ;
8. propoziţie principală ;
9. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 8,
   - introdusă prin adverbul relativ *cum*,
   - are ca regent verbul copulativ *a rămîne* din propoziţia 8.

Fraza c) : schema : fraza :

1. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - introdusă prin conjuncţia *de* echivalentă cu *îndată ce* ;
2. propoziţie subordonată... ? :
   - coordonată cu propoziţia 1 ;
3. propoziţie principală ;
4. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 5,
   - introdusă prin adjectivul relativ *orice*,
   - îi corespunde în regentă adverbul *tot* ;
5. propoziţie subordonată... ? :
   - coordonată cu propoziţia 2 prin conjuncţia coordonatoare adversativă *iar*.

Scanned with OKEN Scanner

Fraza d) : schema : fraza :

1. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - introdusă prin pronumele nehotărît *oricine*,
   - e în relaţie cu un verb personal, predicativ fără subiect în propoziţia 2 ;
2. propoziţie principală ;
3. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 4,
   - introdusă prin conjuncţia *de*,
   - predicatul subordonatei este exprimat prin verb la condiţional-optativ,
   - are în regentă corelativul *încă* ;
4. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 2,
   - introdusă prin conjuncţia *că*,
   - are ca regent un verb tranzitiv, predicat al propoziţiei 2 ;
5. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 4,
   - introdusă prin adverbul relativ *unde*,
   - îi corespunde în regentă adverbul *acolo*.

5. Să se realizeze :
   a) o frază în care subordonata subiectivă să fie introdusă prin pronumele nehotărît *oricare*, iar pronumele nehotărît *oricare* să aibă, în subordonată, funcţia de subiect ;
   b) o frază în care subordonata atributivă să fie introdusă prin adjectivul nehotărît *oricare*, iar *oricare* să aibă, în subordonată, funcţia de atribut adjectival ;
   c) o frază în care subordonata predicativă să fie introdusă prin pronumele nehotărît *oricare*, iar *oricare* să aibă, în subordonată, funcţia de complement direct ;
   d) o frază în care subordonata completivă directă să fie introdusă prin pronumele nehotărît *oricare*, iar *oricare* să aibă funcţia de complement indirect ;
   e) o frază în care subordonata circumstanţială concesivă să fie introdusă prin pronumele nehotărît *oricare*, iar *oricare* să aibă funcţia de complement indirect.

9. Precizaţi termenul regent necesar şi, respectiv, întrebarea la care trebuie să răspundă subordonata, pentru ca o subordonată introdusă prin conjuncţia *dacă* să fie :
   a) subiectivă ;
   b) predicativă ;
   c) atributivă ;

Scanned with OKEN Scanner

d) completivă directă;
e) completivă indirectă;
f) circumstanţială condiţională;
g) circumstanţială de timp;
h) circumstanţială de cauză;
i) circumstanţială concesivă.

10. Exemplificaţi prin fraze conţinînd cîte o principală şi o subordonată posibilităţile conjuncţiei *dacă* de a forma locuţiuni conjuncţionale care să introducă:
a) subordonate circumstanţiale condiţionale;
b) subordonate circumstanţiale concesive.

11. Construiţi:
a) cîte două fraze în cadrul cărora adverbelor *totuşi*, *tot* să le corespundă subordonate circumstanţiale concesive;
b) cîte o frază în cadrul căreia adverbele *tot*, *totuşi* să urmeze complementului circumstanţial concesiv exprimat prin substantiv;
c) cîte o frază în cadrul căreia adverbele *tot*, *totuşi* să apară înainte de subordonata circumstanţială concesivă.

12. Contrageţi subordonatele circumstanţiale concesive din frazele date şi întocmiţi apoi schema frazelor obţinute după contragere:
a) Chiar dacă primăvara ar veni la 50 de ani o dată, întîiul zarzăr înflorit ar face să plîngă în zîmbet ochii tuturor bătrînilor lumii şi să rîdă cu alte stele ochii a zeci de generaţii tinere care văd întîia oară povestea spusă de bătrîni, pe care cine ştie dacă vor mai revedea-o. (Teodoreanu, *La Medeleni*)
b) Era o moarte pustie, fără lumînare, fără căpătîi, fiindcă pămîntul, pînă la urmă, e căpătîiul nostru cel de veci, şi dacă eşti la tine acasă, unde ai pune capul jos şi te-ar apuca somnul din urmă, căpătîiul e al tău. (Săraru, *Clipa*)
c) Cu toate că n-auzea nimic, nu vedea nimic, totuşi simţea că lumea din jur se deosebea de cea de pînă acum, că era populată de vietăţi străine, necunoscute şi hotărî să cerceteze locurile după ce va isprăvi treaba de care se apucase. (London, *Chemarea străbunilor*)
d) Ovidiu de cîteva ori ne spune că a învăţat limba geţilor şi că a făcut chiar poezii în limba getică; grecii din Tomis, care erau sub directa ocrotire romană, îl cinsteau foarte mult pe Ovidiu, deşi era surghiunit.
(Pîrvan, *Începuturile vieţii romane la gurile Dunării*)
e) Mă străduii să înţeleg, dar fără să reuşesc, pentru că nu cunoşteam nici persoanele, nici genul de fapte şi, în plus nici nu povestea bine, aşa cum mă obişnuisem cu doamna Sorana, cînd chiar dacă nu înţelegeam ce spunea, era efortul de a înţelege şi pînă la urmă ceva tot îmi rămînea în minte: era chiar acest efort. (Preda, *Intrusul*)

Scanned with OKEN Scanner

13. Precizați funcția sintactică a cuvîntului *poate* în situațiile în care acest cuvînt apare în frazele de mai jos ; introduceți în fiecare frază dată cîte o subordonată circumstanțială concesivă care să exprime o ipoteză ; efectuați apoi analiza și schema fiecărei fraze !

a) Omul rămîne om și, dacă i se întîmplă ceva, n-ai să-l poți opri să-și verse jalea așa cum îi vine lui la îndemînă. (Druță, *Clopotnița*)

b) Conu Dinu știa că eu trebuie să plec, fiindcă Mihai nu poate să meargă pentru întîiași dată singur în străinătate. (Zamfirescu, *Viața la țară*)

c) Chiar și pădurenii, care, de rău, de bine, ar trebui să fie mai tari din fire, să-și asculte bocetul nevestelor, chiar și ei, cînd se întîmplă vreo neplăcere și poate fi rost de bocet, caută să fie cît mai departe de sat în ziua aceea. (Druță, *Clopotnița*)

d) Era încredințată că, stînd cu fața spre acel punct al orizontului, ființa ei poate să fie scut pentru cel ce se trudea întru primejdie. (Blaga, *Hronicul și cîntecul vîrstelor*)

e) Poate era bine că eram feciorul cui eram, poate era bine că începuseră a se coace vișinile, poate era bine că m-a zărit mama cu cămașa spintecată la trîntă, fără a mă întreba unde și cum am rupt-o. (Druță, *Clopotnița*)

f) Cum ispita poate fi respinsă numai prin susținută priveghere duhovnicească, este necesar să ne întrebăm astăzi mai ales dacă nu cumva drama spirituală a acestei femei a devenit într-un fel drama spirituală a multora dintre noi, poate a unei țări întregi răvășite sufletește întru dorința sfîntă de libertate și prea multă obișnuință cu robia. (*Adevărul*)

Scanned with OKEN Scanner

SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ CONSECUTIVĂ

A

Regenți	Conținutul determinării	Exemple
• verbe ; • adverbe ; • adjective ; • interjecții din propoziția determinată.	• consecința ; • urmarea ; • rezultatul ; • consecuția deținerii ori creșterii în intensitate a unei însușiri, a unei caracteristici, a unei acțiuni.	• ***A mîncat*** în acea seară ***atît de mult încît*** *m-a speriat.* • ***Era atît de sfios și de frumos,*** *de părea un înger.* • Locuind ***atît de departe,*** *că te îngrozea gîndul de a merge la el,* nu-l prea vizita lumea. • ***Jap*** ! una, ***jap*** ! două *de se cutremurară și munții.*

Conective	Corelative
• conjuncții subordonatoare : *încît, că, de, ca să, de să* ; • locuțiunea conjuncțională *pentru ca să.*	*așa, atît, astfel, în așa fel.*

B

1. Cîntau păsările de te slăveau. (Delavrancea, *Sultănica*)
2. Împăratul surîse, soarele surîse și el în înfocata lui împărăție, chiar stătuse pe loc, încît trei zile n-a fost noapte, ci numai senin și veselie, vinul curgea din butii sparte și chiotele despicau bolta cerului. (Eminescu, *Proză literară*)
3. Moartea lui a fost pentru noi atît de dureroasă, că și amintirea o ocolește.
(Velea, *Întîlnire tîrzie*)
4. Așa erau de aprinse frunzele de nuc în vîrf, încît îți păreau bucăți de soare.
(Velea, *Întîlnire tîrzie*)
5. Oh, ne-am azvîrlit strigîndu-ne pe nume
unul spre celălalt și atît de iute
că timpul se turti-ntre piepturile noastre
și ora, lovită, se sparse-n minute. (N. Stănescu, *Starea poeziei*)

Scanned with OKEN Scanner

6. Din întîmplare, cei dintîi membri ai ei s-au găsit a fi înzestrați cu cunoștințe destul de felurite, fiecare după studiile și după gusturile sale, încît se completau unii pe alții și, totodată, să se poată înțelege. (*Junimea*)

7. Guvernul rusesc însuși a pus *cestiunea* astfel, încît românii sunt datori a rămîne pînă la sfîrșit consecvenți noțiunilor votate de corpurile legiuitoare : nu dăm nimic și nu primim nimic. (Eminescu, *Basarabia*)

8. Piatra cea mai mare din capul cerbului strălucea de părea soarele adus mai aproape. (D. Stăncescu, *Cerbul de aur*)

9. Îi răsări în suflet o bucurie atît de fierbinte, că într-însa parcă i se topise îndată toată durerea. (Rebreanu, *Adam și Eva*)

10. Îl supără atît de rău, că strînse repede pleoapele uitîndu-și suferința. (Rebreanu, *Opere*)

11. Dar Călin în sus l-ardică și-l trînteşte de pămînt
De sun oasele ca hîrburi și zbor aripile-n vînt. (Eminescu, *Poezii*)

12. Vîntu-mi bate cam domol
Păsările se duc stol
Și mă lasă amărît
De mă clatin la pămînt
Făr' de ploaie și de vînt. (Eminescu, *Literatura populară*)

13. Și la margine de codru ei aprind o flăcărie
Într-o groapă cu cenușă... de juca trandafirie
Colibioara cea de trestii cu uşița-i răzimată,
Împletită cu răchită, cu curmei de tei legată. (Eminescu, *Poezii*)

14. Dar întîmplarea era atît de obișnuită că nimeni nu se mai speria. (Holban, *Nuvele*)

15. Cîntă puiul cucului
Pe poalele nucului
Și-așa-mi cîntă de frumos
De pică frunza pe jos
Mai în jos la rădăcină
Cîntă cuca cea bătrînă
Și-așa-mi cîntă de cu jele
De stau apele pe loc. (Eminescu, *Literatura populară*)

16. Și sînt acele stînci atît de imense, atît de goale și tăiate de nişte mîini supranaturale, pe linii așa de lungi și de capricios unghiulare, încît îți curmă firul gîndirii, te apasă pe creieri și te lasă înmărmurit și mut. (Hogaș, *Pe drumuri de munte*)

17. Luna își varsă lumina ei cea fantastică prin ferestrele mari, albind perdelele de păreau unse cu cridă. (Eminescu, *Proză literară*)

Scanned with OKEN Scanner

C

18. Grupaţi :
    a) într-o coloană, conectivele care introduc consecutive ce se construiesc cu indicativul sau cu condiţionalul-optativ ;
    b) în altă coloană, conectivele care introduc consecutive ce se construiesc cu modul conjunctiv.

19. Stabiliţi în care dintre frazele descrise mai jos *de* este conjuncţie şi introduce o subordonată circumstanţială consecutivă ! Construiţi frazele corespunzătoare celor trei poziţii :

Fraza a) :

prop. 1 :			prop. 2 :	
substantiv, masculin, caz V	+ verb predicativ la imperativ, pers. 2 sg.	+ *de* = *şi*	+ pronume personal, pers. 1, forma neacc., Ac	+ verb predicativ la imperativ, pers. 2 sg.

Fraza b) :

prop. 1 :		prop. 2 :		
verb predicativ la indicativ, pers. 2 sg.	+ *că* + *de*	+ pronume personal, pers. 2 sg., forma neacc.	+ verb predicativ la indicativ, prezent, pers. 3 sg.	+ substantiv comun, sg., caz N

Fraza c)

prop. 1 :					prop. 2 :	
De	+ substantiv propriu, caz Ac	+ pronume personal, forma neacc.	+ adverbul *atît*	+*încît*	+ pronume personal, forma neacc., caz Ac	+ verb predicativ la indicativ, pers. 2 sg.

Fraza d) :

prop. 1 :						prop. 2 :		
De	+verb, mod supin	+ verb, mod indicativ, pers. 1, sg.	+ adverbul *mereu*	+ adverbul *atît*	+*că*	+ verb predicativ la indicativ, pers. 1 sg.	+ verb la infinitiv	+ adverbul *niciodată*

Scanned with OKEN Scanner

Fraza e) :

prop. 1 :						prop. 2 :	
verb predicativ la indicativ prezent, pers. 1 sg.	+ numeral cardinal compus cu valoare adjectivală	+*de*	+ substantiv comun, plural	+*deci*	+ *de*	+pronume personal, pers. 3 sg.	+ verb la indicativ, pers.1 sg.

Fraza f) :

prop. 1 :			prop. 2 :			prop. 3 :			prop. 4 :	
verb predicativ la indicativ imperfect, pers.3 sg.	+ adverbul *atîta*	+ *de*	+ verb predicativ la indicativ imperfect, pers. 3, pl.	+subst. comun, caz N., pl.	+ *şi*	+verb predicativ, pers. 3 sg.	+adverbul *atît*	+ *de*	+ pronume personal, forma neacc., pers. 2, sg.	+ verb predicativ la indicativ, imperfect, pers.2 sg.

20. Alcătuiţi fraze în care subordonatele consecutive introduse prin *că*, *de*, *să*, *încît să* să aibă un corelativ în regentă şi fraze în care subordonatele consecutive introduse prin aceleaşi conective să nu aibă corelativ în regentă !

21. Arătaţi de ce subordonatele din frazele corespunzătoare schemelor de mai jos nu sînt coordonate dacă determină aceeaşi regentă !

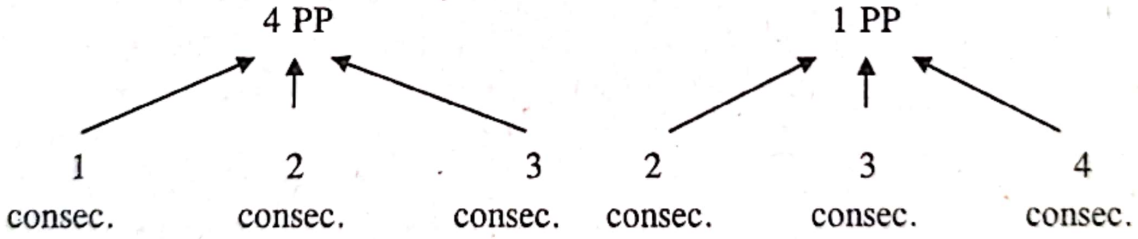

D

Spre a decide că o subordonată este circumstanţială consecutivă, trebuie să aveţi în vedere că :

1. Subordonata circumstanţială consecutivă arată urmarea, consecinţa acţiunii exprimate de verbul regent ori a însuşirii sau caracteristicii exprimate de un regent adjectival sau adverbial.

2. Consecutivei îi corespunde în regentă un adverb cantitativ de tipul lui *prea*, *atît*, *aşa*, *astfel*.

Scanned with OKEN Scanner

3. Aceleaşi adverbe corespund şi circumstanţialelor de mod, de care consecutiva se deosebeşte prin conective, respectiv prin faptul că adverbul cantitativ din regentă corespunde, în cazul unei consecutive, unui conectiv de tipul lui *încît*, *ca să*, *pentru ca să*, *că*.

4. Confundarea subordonatei consecutive cu o subordonată necircumstanţială poate fi evitată prin echivalarea conectivelor *de*, *că*, *să* cu *încît*, prin identificarea conţinutului şi corelativului subordonatei.

5. Consecutivele introduse prin *ca să* sau prin *pentru ca să* sînt confundate cu circumstanţialele de scop; determinantul cantitativ din regentă, precum şi echivalenţa conectivelor cu conectivul specific *încît* disting circumstanţiala consecutivă de circumstanţiala de scop; în situaţiile în care corelativele adverbiale nu sînt exprimate, conţinutul cantitativ necesar consecutivei e, în regentă, expresia creşterii în intensitate a acţiunii.

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE COMPLEXE

1. Analizaţi fraza de mai jos, constataţi ce subordonate v-au pus în dificultate şi recapitulaţi problemele de sintaxă referitoare la acele subordonate!

   Trezit de fiecare dată înainte să mijească de ziuă, purtat încotro se nimerea, ferecat la mîini şi la picioare, precum se leagă fiarele, sleit de puteri de cît mărşăluise, tînărului războinic i se păru totuşi că, chiar dacă va trebui să nu precupeţească nici un efort şi oricît de rău ar putea să mai ajungă, datoria lui rămîne să caute calea să se izbăvească, întrucît, dacă se gîndeşte să se supună, puterile-l vor părăsi şi nu va mai putea nutri speranţa să se întoarcă la ai săi, deoarece numai acela care se hrăneşte cu speranţa reîntoarcerii şi-şi vede sforţările zădărnicite se poate într-atît îndestula cu ură, încît, ca să se salveze, orice sacrificiu să i se pară mărunt.

2. Identificaţi subordonatele cuprinse în frazele descrise mai jos; distingeţi subordonatele circumstanţiale consecutive pe baza adverbului corelativ; alcătuiţi schema frazei şi, după schema obţinută, alcătuiţi fraza corespunzătoare!

Fraza a): schema: fraza:

1. propoziţie principală;
2. propoziţie subordonată...?:
   - introdusă prin conjuncţia *de*,
   - îi corespunde în propoziţia 4 adverbul *apoi*;
3. propoziţie subordonată...?:
   - coordonată cu propoziţia 2 prin conjuncţia coordonatoare copulativă *şi*;
4. propoziţie subordonată...?:
   - subordonată faţă de propoziţia 1,
   - introdusă prin conjuncţia *că*,
   - regent verbul tranzitiv, predicat al propoziţiei 1.

Fraza b): schema: fraza:

1. propoziţie subordonată...?:
   - introdusă prin conjuncţia *de*,
   - îi corespunde în regentă adverbul *încă*;

Scanned with OKEN Scanner

2. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 3,
   - introdusă prin *precum*,
   - în regentă îi corespunde adverbul *aşa* ;
3. propoziţie principală ;
4. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 3,
   - introdusă prin conjuncţia *să*,
   - regent un substantiv din propoziţia 3 ;
5. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 4,
   - introdusă prin pronume relativ în cazul acuzativ,
   - regent un verb intranzitiv din propoziţia 4.

Fraza c) : schema : fraza :

1. propoziţie principală ;
2. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 1,
   - îi corespunde în regentă locuţiunea adverbială *de aceea* ;
3. propoziţie subordonată... ? :
   - coordonată cu propoziţia 2 prin conjuncţie coordonatoare copulativă ;
4. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 3,
   - introdusă prin conjuncţia *de*,
   - îi corespunde în regentă adverbul *atît*.

Fraza d) : schema : fraza :

1. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 3,
   - introdusă prin conjuncţia *de*,
   - îi corespunde în regentă adverbul *apoi* ;
2. propoziţie subordonată... ? :
   - subordonată faţă de propoziţia 1,
   - introdusă prin conjuncţia *atît*,
   - îi corespunde în regentă adverbul *atît* ;
3. propoziţie principală ;

Scanned with OKEN Scanner

4. propoziţie subordonată... ? :
   – subordonată faţă de propoziţia 3,
   – introdusă prin conjuncţia *de* echivalentă cu *ca să*,
   – regent verbul la modul imperativ, predicat al propoziţiei 3 ;
5. propoziţie subordonată... ? :
   – subordonată faţă de propoziţia 6,
   – introdusă prin conjuncţia *de*,
   – îi corespunde în regentă adverbul *apoi* ;
6. propoziţie subordonată... ? :
   – coordonată cu propoziţia 3 prin conjuncţia coordonatoare *iar* ;
7. propoziţie subordonată... ? :
   – subordonată faţă de propoziţia 6,
   – introdusă prin conjuncţia *de*, echivalentă cu *ca să*,
   – regent verbul predicat al propoziţiei 6.

3. Completaţi spaţiul anterior subordonatei date mai jos cu cîte o propoziţie principală, astfel încît propoziţia 2 să devină :

a) subiectivă ; b) predicativă ; c) atributivă ; d) completivă directă ; e) completivă indirectă ; f) circumstanţială concesivă ; g) circumstanţială consecutivă.	.....[1]/ de ajunge acasă.[2]/

4. Se dă textul :

> Încă de anul trecut simţise Busuioc că-i plac feciorului său ochii Pădurencei şi s-ar fi mîhnit, peste, dacă nu i-ar fi plăcut, fiindcă erau făcuţi pe plăcute, dar c-a trecut anul şi nu i-a uitat, dar că-i plac atît de mult încît îşi pierde rostul şi-şi omoară caii de dragul lor, asta îl punea pe gînduri.
>
> (Slavici, *Pădureanca*)

Cerinţe :

a) efectuaţi analiza şi schema frazei date ;
b) indicaţi diateza, modul şi timpul verbelor ;

Scanned with OKEN Scanner

c) contrageţi subordonatele introduse prin conjuncţia *că* în partea de propoziţie corespunzătoare şi arătaţi apoi funcţia pronumelui demonstrativ *asta* din ultima propoziţie a frazei.

5. Analizaţi frazele de mai jos; arătaţi apoi ce subordonate au fost introduse prin conjuncţia *de*!

a) Ba la mai mulţi se întîmpla de venea sîmbătă noaptea cu cîte un picior frînt sau cu boii stîlciţi şi acesta era cîştig pe deasupra.
(Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

b) Fiindcă n-am găsit nicăieri în aceste locuri vreo slujbă, am trimis cîţiva oameni care cunoşteau locurile în codrii de pe Prut să caute de nu găsesc cumva semne din care s-ar putea cunoaşte ceva sigur despre aşezarea acestei cetăţi. (Cantemir, *Descrierea Moldovei*)

c) Nu se simţea de-i mort ori treaz
N-avea puteri să se simţească
El trebuia să-se-odihnească
Pe-o piatră-n drum sub un zăplaz. (Coşbuc, *Poezii*)

d) Stăpîne, ca să cunoşti cine sunt eu şi cît pot, ascultă-mă şi du-te la boier de-i spune cum te-am învăţat. (Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

e) Iar cînd o văd îngălbenesc,
Şi cînd n-o văd mă-mbolnăvesc
Iar cînd merg alţii de-o peţesc
Vin popi de mă dezleagă. (Coşbuc, *Poezii*)

f) Fătul meu, bun tovarăş ţi-ai ales; de te-a învăţat cineva, bine ţi-a priit, iară de ai făcut-o de capul tău, bun cap ai avut. (Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

g) Atunci credinciosul împăratului se duce repede şi dă foc casei celei de aramă pe dedesubt cu 24 stînjeni de lemne de se face casa roşă.
(Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

h) Şi cum sta el acolo de se răcorea, spînul face tranc! capacul pe gura fîntînii.
(Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

i) A doua zi, ce să-i vadă ochii? Lîngă dînsul în pat o zînă aşa de frumoasă de amuţea şi nu ştiu cine cînd o vedea, iară la capetele patului lor şedeau roabe una mai frumoasă decît alta. (Ispirescu, *Basmele românilor*)

j) Şi aşa veni împrejurarea de nici împăratul Verde nu cunoştea nepoţii săi, nici craiul nepoatele sale pentru că ţara în care împărăţea fratele cel mare era tocmai la o margine a pămîntului şi crăiia istuialt la altă margine.
(Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

k) De unde a fi, de unde n-a fi, dacă l-oi găsi, al meu să fie.
(Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*)

j) Lumină din lumină şi gînd din gîndul meu
De-a pururea, iubito, cu mine eşti mereu,
Ba spun şi trăitorii la Pontul Euxin
Cum, aiurind, întruna strig numele-ţi divin,

Scanned with OKEN Scanner

De-aş leşina, să fie ca lutul limba mea,
O, ştiu, să mi-o trezească, nici vinul n-ar putea,
Dar, dacă mi s-ar spune cumva că mi-ai sosit,
M-aş ridica din moarte atît de fericit. (Ovidiu, *Tristele*)

m) Aşa trecu amiaza şi soarele înclina spre apus aşa de adînc, de lumina lui părea că trece pe sub poarta joasă a oraşului, pe acolo pe unde drept podoabă era un vultur roman. (Lagerlof, *Legende despre Isus*)

n) Nu tăgăduim că o picătură de silă în dreptul limpede al Moldovei îl întunecă, precum o picătură întunecată limpezimea unui izvor, dar dreptul viu reîntinereşte cu spor, pe cînd sila, tocmai contrariul, vremea o mînă cu sine şi o mistuie de nu se mai cunoaşte c-au fost. (Eminescu, *Basarabia*)

6. Realizaţi o comparaţie între circumstanţiala de mod şi circumstanţiala consecutivă, urmărind regenţii, conţinutul, conectivele şi corelativele fiecărei subordonate!

7. Realizaţi o comparaţie între subordonata circumstanţială concesivă şi subordonata circumstanţială consecutivă, urmărind regenţii, conectivele, conţinutul şi corelativele celor două subordonate!

8. Analizaţi cuvintele subliniate în textele de mai jos, dezvoltaţi-le apoi în subordonata corespunzătoare; efectuaţi analiza şi schema frazelor, arătînd prin ce aţi introdus fiecare subordonată obţinută prin dezvoltarea părţii de propoziţie într-o subordonată!

a) Era pe toamnă cînd o lăsă vizitiul pe fata împăratului în pădure, pomii erau mai goi, iar pe jos frunze cu grămada de zburau val-vîrtej cînd le scormonea vreun pui de crivăţ şi frigul se porni *a-şi arăta* colţii. (D. Stăncescu, *Cerbul de aur*)

b) Ar fi un lucru nemaipomenit ca după ce am primit de bună voie urgia războiului, după ce am luat parte frăţească la luptă, după ce împreună cu ruşii am hotărît soarta războiului, acum *la încheierea* păcii să pierdem o parte din vatra noastră strămoşească. (Eminescu, *Basarabia*)

c) Lucrul esenţial la toate aceste aranjamente este să ai un sistem care să-ţi ajute memoria *de a nimeri* fără pierdere de vreme locul unde se găseşte cartea de care ai nevoie. (Puşcariu, *Limba română*)

d) Din afară încep *a veni* tătarii şi cazacii, de peste Dunăre vin turcii cu vecinicele lor războaie, ba asupra unuia, ba asupra altuia; înlăuntru, după stingerea dinastiei, se împerechează boierii în partizi, rădică Domni efemeri *spre a-i răsturna* iarăşi, iar din cînd în cînd cîte un tiran îneacă şi revoltele, dar şi dreptatea într-o mlaştină de sînge şi de fărădelegi. (Eminescu, *Basarabia*)

e) Această despărţire a individualităţii mele se făcu izvorul unei cugetări ciudate care mă făcu să fixez aspru şi lung umbra mea, astfel încît ea, jenată de atîta căutare, prindea încet, încet conture pe perete *pînă a deveni* clară ca un portret *zugrăvit* în ulei, apoi se îngroşă plastic din perete afară, astfel încît sări din cadru jos şi mă salută, surîzînd, *ridicîndu-şi* căciula din cap.
(Eminescu, *Proză literară*)

Scanned with OKEN Scanner

f) Printre metodele regimurilor comuniste *de a teroriza, degrada şi denatura* fiinţa omului şi *a determina* astfel cît mai rapid şi radical alienarea persoanei, una foarte îndrăgită, *cu toate că mai complicată*, este imixtiunea aşa-zis ideologică în domeniul artei. (*Solstiţiul*, 1990)

9. Să se arate ce funcţie are subordonata în următoarele situaţii:
   a) conectivul subordonatei este *cînd*; corelativul subordonatei este *atunci*;
   b) conectivul subordonatei este *dacă*; corelativul subordonatei este *atunci*;
   c) conectivul subordonatei este *în caz că*; corelativul subordonatei este *atunci*;
   d) conectivul subordonatei este *cum*; corelativul subordonatei este *aşa*;
   e) conectivul subordonatei este *încît*; corelativul subordonatei este *aşa*;
   f) conectivul subordonatei este *să*; corelativul subordonatei este *şi tot*;
   g) conectivul subordonatei este *să*; corelativul subordonatei este *de aceea*;
   h) conectivul subordonatei este *să*; corelativul subordonatei este *atît*.

10. Dîndu-se textele de mai jos, se cere:
   - să formulaţi pentru fiecare text cerinţe corespunzătoare demersurilor de analiză sintactică a frazei, de tipul: identificarea funcţiilor, a conectivelor şi corelativelor, contrageri de propoziţii, dezvoltări ale părţilor de propoziţie în propoziţii;
   - să formulaţi pentru fiecare text în parte cerinţe care să asigure parcurgerea problemelor de morfologie şi a celor de sintaxă a propoziţiei;
   - să formulaţi pentru fiecare text cerinţa de a realiza fraze echivalente schemelor frazelor analizate.

   a) A gîndi aşa înseamnă a te complace în mediocritatea timpului tău, a da cîştig de cauză comodităţii şi a rata clipa care ţi se iveşte prielnică de fiecare dată cînd ridici capul spre infinit. (*Vest-Expres*, 1992)
   b) Acesta, peste cîteva zile, încetă a mai urla cînd îl întreba unde este Pascu, ci scheuna numai privind împrejur, ca şi cînd l-ar aştepta. (Slavici, *Nuvele*)
   c) A vorbi despre aceşti oameni ca despre *possesseurs légitimes* ai Basarabiei ni se pare cel puţin curios şi tot atît de curioasă este deci şi teoria cum că Basarabia s-a cucerit de la turci şi de la tătari. (Eminescu, *Basarabia*)
   d) Tocmai într-un tîrziu îi veni în minte să se uite pe jos şi, cum se uita, dădu de urmele de paşi care mergeau pînă unde poposise căruţa, şi de aici se vedeau urmele roţilor, că se întîmplase de plouase şi era pămîntul moale. (D. Stăncescu, *Cerbul de aur*)
   e) Şi Gogu cînd se trezise, nu ştia nimeni unde şi cum, nu se mai luase după căruţa din care căzuse, se întorsese pe drumul pe care venise şi, după multe săptămîni, iar nu ştia nimeni cîte şi cum se petrecuse acest drum, căci el nu putea să spună şi nici nu ţinea minte, şi dacă îngăima ceva, tot nu era crezut, căci ce spunea nu se lega, aşadar, după un timp – cît o fi fost el acel

Scanned with OKEN Scanner

timp – venise acasă, terminase războiul naintea tuturor şi fusese trimis la munte cioban la nişte oi sterpe. (Săraru, *Nişte ţărani*)

f) Românii, ca popor de păstori şi agricultori, locuind de la început în cătune şi sate, este bine să ştim că despre o organizare a satului nu se poate vorbi înainte de legiuirile lui Ştefan cel Sfînt, deci înainte de anul o mie cînd apare mai întîi *villa* în care deocamdată lipseşte biserica, nefiind obligate decît 10 *villae* să aibă una.

(Drăganu, *Românii în veacurile IX-XIV pe baza toponimiei şi onomasticii*)

g) Întocmai precum în cărţile pe care le-ai adunat în cursul anilor trebuie să introduci o rînduială, pentru ca să poţi găsi, cînd vrei, cartea căutată, tot astfel trebuie să-ţi organizezi şi materialul de limbă pe care îl acumulezi o viaţă întreagă sporindu-l şi împrospătîndu-l din fragedă copilărie şi pînă la bătrîneţe. (Puşcariu, *Limba română*)

h) Am zis într-un rînd că, oricîte picături de silnicie ar fi căzut în izvorul limpede al dreptului nostru istoric asupra Basarabiei, vremea a trebuit să le mistuie şi să le aşeze şi că de la un rînd de vreme încoace izvorul a trebuit să curgă din nou limpede, ca şi înainte. (Eminescu, *Basarabia*)

i) Acum cînd chiar Pintea nu se sfia a-i spune că-l bănuieşte, el se simţea mai bun decît cum îl credeau alţii, prea bun pentru oamenii în mijlocul cărora se afla şi dacă mai înainte îl apăsa gîndul că nu mai poate umbla prin lume decît sub scutul cinstei altora şi că în curînd va trebui, poate, să cadă la închisoare, acum iar îşi ridica fruntea, deoarece simţea că toţi aceia care îl osîndeau, aflîndu-se la strîmtoarea în care se aflase el, s-ar fi dovedit mai slabi, mai nesocotiţi ori mai răi decît dînsul. (Slavici, *Nuvele*)

j) Dar oricît s-ar părea de paradoxal, această cunoaştere amănunţită şi obiectivă a sunetului a produs fenomenul combătut pe bună dreptate de primii foneticieni la cei ce vedeau litera şi nu se mai gîndeau la sunetul pe care-l reprezintă. (Puşcariu, *Limba română*)

k) De-a mirare lucru cum s-au păstrat conştiinţa vie a dreptului pînă în ziua de astăzi prin vremi atît de turburate precum au fost pentru noi veacul al XVI-lea şi al XVII-lea, căci jumătatea din urmă a celui dintîi şi întreg al doilea nu sînt decît o lungă şi sîngeroasă tragedie. (Eminescu, *Basarabia*)

l) Se scufundase într-un somn adînc şi se visa cînd era tînără şi se ducea la clacă, la desfăcut porumb şi venise Pătru cel Scurt, iar ele, fetele, se uitau la el nu ca la un băiat care le putea lua de nevastă şi le putea face mireasă, ci cu o milă înţelegătoare, fiindcă nici cel mai sărac om din acel sat nu putea fi mai sărac decît acest Pătru cel Scurt, şi în felul ăsta el nu conta pentru ele, nu se fereau de el, să nu le ia batista şi nici nu rîdeau viclean, ca şi cînd ar fi avut un secret, atunci cînd venea el la cîte-o clacă.

(Săraru, *Nişte ţărani*)

Scanned with OKEN Scanner

m) Beau iarăşi lapte, din toate cîte sînt
Acelaşi este laptele şi-o să rămînă
Cît fi-va lumea ne trebuie un deal
Unde să pască-un bivol şi-o fîntînă
Şi-un staur unde noaptea un păstor
Să stea de veghe singur se cuvine
C-un lemn în vatră şi-o lacrimă de foc
Şi-un fluiere să fie ar fi bine. (Ioan Alexandru, *Imne*)

n) Basarabia întreagă a fost a noastră pe cînd Rusia nu se megieşa cu noi, Basarabia întreagă ni se cuvine, căci e pămînt drept al nostru şi cucerit cu plugul, apărat cu arma a fost de la începutul veacului al patrusprezecelea, încă şi pînă în veacul al nouăsprezecelea. (Eminescu, *Basarabia*)

o) Uneori îl bătea gîndul să-şi sfarme capul de colţii de piatră de prin munţi; dar parcă îi spunea inima că odată, odată, o să se sfîrşească toate necazurile sale şi deodată îşi venea în sine şi se punea din nou pe drum, mai cu hărnicie şi mai tare în credinţă, că cine caută cu amănuntul şi cu sîrguinţă, trebuie şi să izbîndească. (Ispirescu, *Basmele românilor*)

p) Dar bun e laptele şi sănătos
Şi-i bine-n lume cît mai este o vacă
Şi cît mai trece-un nor prin univers
Şi cîte-un cuib de pasăre-ntr-o cracă.
Că păsările iată au rămas
Aşa cum fost-au păsări la-nceputuri
Că pîn' la urmă oricum o întorci
Omizile se fac în cimitire fluturi. (Ioan Alexandru, *Imne*)

r) Există o artă a vrerii, după cum există una a cugetării şi sînt rari aceia care ştiu să descopere voinţa lor personală dincolo de utilitatea socială care ne impune o anumită atitudine şi obişnuim să numim a trăi faptul de a ne lăsa împinşi de lucruri, în loc să ne conducem noi singuri. (*Eseişti spanioli*)

g) Acum guvernul trebuie să spuie lămurit: ce este şi ce nu este adevărat. Căci dacă zgomotele răspîndite sunt lipsite de temei, este interesul ţării ca nedumeririle zadarnice să se curme numaidecît; iară dacă în adevăr ne aflăm faţă cu eventualitatea retrocedării Basarabiei, trebuie să o ştim cu toţii pentru ca cel puţin acum să ne gîndim, să ne sfătuim şi să hotărîm ce este de făcut. (Eminescu, *Basarabia*)

Scanned with OKEN Scanner

GRILA 3

Indicaţi în coloana a treia, printr-un cerc, după modelul din grilele anterior rezolvate, răspunsul corect :

1. Subordonata este subiectivă doar în frazele :
   a) *Mă deranjează că pleci.*
   b) *Mă deranjau cînd plecau.*
   c) *Mă enerva că pleacă.*
   d) *M-ai deranjat că ai plecat.*

2. S-a realizat o coordonare adversativă doar în enunţurile :
   a) *Nu l-a aşteptat, i-a expediat doar o scrisoare.*
   b) *Nu l-a aşteptat, i-a expediat însă o scrisoare.*
   c) *A trecut pe lîngă ea, dar, ce e drept, nu a atins-o.*
   d) *Nu numai că a trecut pe lîngă ea, ci a şi atins-o.*

3. S-a utilizat greşit virgula, între subiectivă şi regentă, în frazele :
   a) *Cine nu mă iubeşte, îndată mă găseşte.*
   b) *Cine nu mă iubeşte, acela mă ia aşa cum sînt.*
   c) *Nu e chiar necesar imposibil, ce e drept.*
   d) *Ce se ştie, se ştie.*

4. Care e încadrarea corectă a subordonatei din enunţul :
   Fi-va vremea cum va voi iarmarocul.
   a) Subordonată atributivă cu regent substantivul *vremea* ?
   b) Subordonată subiectivă cu regent expresia verbală impersonală *fi-va vremea* ?
   c) Subordonată predicativă cu regent verbul copulativ *a fi* întrebuinţat la indicativ viitor ?
   d) Altă interpretare.

5. Care e încadrarea corectă a subordonatelor din fraza :
   A ajuns ce-i e scris să ajungă.
   a) Propoziţia 2 este predicativă, propoziţia 3 e subiectivă cu regent un pasiv impersonal ?
   b) Propoziţia 2 este subiectivă, propoziţia 3 e completivă indirectă cu regent adjectivul participial *scris* ?
   c) Propoziţia 2 este predicativă, propoziţia 3 e subiectivă cu regent verb impersonal pasiv ?
   d) Altă interpretare.

Scanned with OKEN Scanner

6. Identificaţi poziţia cu încadrarea corectă pentru subordonatele din fraza:
Sînt pe deplin convins că nu urmează să sosească nici un oficial cît vom zăbovi noi pe aici.

a) Propoziţia 2 e completivă indirectă cu regent adjectiv?
Propoziţia 3 e subiectivă cu regent utilizat impersonal?
Propoziţia 4 e atributivă cu conectiv pronume relativ?

b) Propoziţia 2 e completivă indirectă cu regent verb intranzitivizat la diateza pasivă?
Propoziţia 3 e subiectivă cu regent utilizat impersonal?
Propoziţia 4 e circumstanţială de timp cu conectiv adverb relativ?

c) Propoziţia 2 e completivă indirectă cu regent adjectiv?
Propoziţia 3 e subiectivă avînd ca regent o formă impersonală a unui verb personal?
Propoziţia 4 e circumstanţială de timp cu regent adverb relativ?

d) Altă interpretare.

7. Identificaţi poziţia în care s-a încadrat corect funcţia şi conectivul subordonatei din fraza:
Doar în cazul că nu ar ajunge la timp ar fi aspru sancţionat.

a) Subordonată circumstanţială condiţională cu conectiv locuţiune conjuncţională?

b) Subordonată circumstanţială condiţională cu conectiv conjuncţie simplă subordonatoare?

c) Subordonată atributivă cu conectiv conjuncţie simplă subordonatoare?

d) Subordonată atributivă cu conectiv locuţiune conjuncţională subordonatoare?

8. Identificaţi poziţia în care e corect încadrată subordonata din enunţul:
Visa ca şi cînd ar fi fost din nou copil la mama acasă.

a) Subordonata e circumstanţială de timp?

b) Subordonata e circumstanţială de mod?

c) Subordonata e completivă indirectă?

d) Altă interpretare.

9. Identificaţi poziţia în care e corect încadrată subordonata din enunţul:
Dacă nu ai bani, cum vrei o bucată aşa de mare?

a) Prima propoziţie e subordonată circumstanţială condiţională?

b) A doua propoziţie e circumstanţială de mod?

c) Prima propoziţie e circumstanţială de cauză?

d) Altă interpretare.

Scanned with OKEN Scanner

10. Identificaţi poziţia în care e corect interpretată fraza:
Unde tu eşti tot neatent, de aceea eu cer ajutorul părintelui tău.

a) Prima propoziţie e circumstanţială de loc, a doua e circumstanţială cauzală?

b) Prima propoziţie e principală interogativă, a doua e circumstanţială de cauză?

c) Prima propoziţie e circumstanţială de cauză, a doua e circumstanţială de scop?

d) Prima propoziţie e circumstanţială de cauză, a doua e principală?

11. Identificaţi seria/seriile în care apare cel puţin un conectiv care nu poate introduce o circumstanţială de scop:

a) *să, ca să, de, pentru ca să, pentru ca... să*;

b) *să, ca să, pentru ca... să, de, pentru aceea*;

c) *să, ca să, de aceea, pentru ca să, pentru ca... să*;

d) *să, ca să, de să, pentru ca să, pentru ca... să.*

12. Identificaţi poziţia corectă:

a) Prin *pentru că* se poate introduce doar circumstanţiala de cauză?

b) Prin *pentru că* se poate introduce o completivă indirectă?

c) Prin *pentru că* se poate introduce o circumstanţială de scop?

d) Prin *pentru că* nu se poate introduce o completivă indirectă?

13. În care poziţie e corect identificată funcţia subordonatei din fraza:
Zburător cu negre plete, vino de mă fură!

a) Subordonata este completivă indirectă?

b) Subordonata este circumstanţială de scop?

c) Subordonata este circumstanţială consecutivă?

d) Altă interpretare.

14. Arătaţi de ce nu e circumstanţială condiţională subordonata din fraza:
L-aş fi întrebat dacă a călătorit bine.

a) Conectivul *dacă* e echivalent cu *pentru că*?

b) Verbul din subordonată nu e la condiţional?

c) Ca verb dublu tranzitiv, regentul nu poate fi determinat de o circumstanţială condiţională?

d) Subordonata determină un verb dublu tranzitiv, conţinutul determinării nu e circumstanţial?

Scanned with OKEN Scanner

15. În care poziţie e corect identificată funcţia subordonatei din fraza: *Dacă a intrat, a şi cerut o porţie de sarmale.*
a) Subordonata e circumstanţială de cauză?
b) Subordonata e circumstanţială condiţională?
c) Subordonata e circumstanţială de timp?
d) Altă interpretare.

16. În care poziţie e corect identificată funcţia subordonatei din fraza: *Chiar să vreau, să nu-ţi pot oare refuza această favoare?*
a) Propoziţia 2 e subordonată circumstanţială concesivă?
b) Propoziţia 2 e principală?
c) Propoziţia 1 e circumstanţială concesivă?
d) Altă interpretare?

17. În care poziţie e corect identificată funcţia subordonatelor din fraza: *Să fi venit mai des pe la noi, poate că nu l-aş fi uitat aşa de uşor.*
a) Prima propoziţie e circumstanţială condiţională, a doua e principală, a treia e completivă directă?
b) Prima propoziţie e condiţională, a doua e principală, a treia e subiectivă?
c) Prima propoziţie e circumstanţială de scop, a doua e principală, a treia e subiectivă?
d) Altă interpretare.

18. În care poziţie e corect identificată funcţia subordonatei din fraza: *Urît nu eram, să nu se uite, măcar din cînd în cînd, şi la mine.*
a) Subordonata e predicativă?
b) Subordonata e consecutivă?
c) Subordonata e circumstanţială de scop?
d) Subordonata e circumstanţială de timp?

19. În care poziţie e corect identificată funcţia subordonatei din fraza: *Îmi era prea dragă ca să mă pot gîndi la vreo pedeapsă.*
a) Subordonata e subiectivă?
b) Subordonata e circumstanţială de scop?
c) Subordonata e consecutivă?
d) Altă interpretare.

Scanned with OKEN Scanner

20. În care poziţie e corect identificată structura frazei :

De aceea m-am tot gîndit cui s-ar cuveni să las atîta amar de bani, din moment ce urmaşi nu am, nepoţii îmi lipsesc, sînt prea bătrîn ca să mă mai însor şi nici nu-s sigur că m-aş mai obişnui cu prezenţa cuiva.

a) Fraza conţine o propoziţie principală, o subordonată completivă indirectă, 2 subordonate subiective, 3 subordonate circumstanţială de cauză şi o subordonată circumstanţială consecutivă ?

b) Fraza conţine 3 propoziţie principale, 2 subordonate completive indirecte, o subordonată subiectivă, 2 subordonate circumstanţială de cauză, o subordonată circumstanţială consecutivă ?

c) Fraza conţine 5 subordonate circumstanţială de cauză, 2 subordonate completive indirecte, o subordonată subiectivă, o subordonată circumstanţială consecutivă ?

d) Fraza conţine o propoziţie principală, 2 subordonate completive indirecte, o subordonată subiectivă, 4 subordonate circumstanţială de cauză, o subordonată circumstanţială consecutivă ?

BIBLIOTECA JUDEŢEANĂ "GH. ASACHI" IAŞI

Scanned with OKEN Scanner

La Editura Polirom au apărut :

Rudolf Hoberg, Ursula Hoberg – *Der Kleine Duden. Gramatica limbii germane. Fonetică, morfologie, sintaxă*
Dumitru Irimia – *Gramatica limbii române*
Alfred Jeanrenaud – *Langue française contemporaine*
Grigore Vereş, Anca Cehan, Iuliana Andriescu – *A Dictionary of English Grammar*
Dolores Toma – *Exerciţii de traducere română-franceză*
Rada Proca – *Gramatica practică a limbii engleze. Substantivul, articolul, adjectivul, pronumele, numeralul*
Rada Proca – *Gramatica practică a limbii engleze. Verbul*
G. Gruiţă – *Gramatica normativă. 77 de întrebări ; 77 de răspunsuri*
Ştefan Gencărău – *Sintaxa limbii române. Fraza. Exerciţii. De la analiză la grilă*

Bun de tipar : ianuarie 2000. Apărut : 2000
Editura Polirom, B-dul Copou nr. 4 • P.O. Box 266,
6600, Iaşi • Tel. & Fax (032) 214100 ; (032) 214111 ;
(032) 217440 (difuzare) ; E-mail : polirom@mail.dntis.ro
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7 ;
Tel. : (01) 3138978 E-mail : polirom@dnt.ro

Tiparul executat la S.C. Polirom Co S.A.
6600 Iaşi, Calea Chişinăului nr. 32
Tel. : (032) 230323 ; Fax : (032) 230485

Scanned with OKEN Scanner

POLIROM

Ştefan Gencărău

SINTAXA LIMBII ROMÂNE

EXERCIŢII PRELIMINARE

- Verbe copulative/verbe predicative
- Conective
- Extensiunea subordonatelor
- Analiza/schema frazei

SUBORDONAREA LA NIVELUL FRAZEI

- Subordonata subiectivă
- Subordonata predicativă
- Subordonata atributivă
- Subordonata completivă directă
- Subordonata completivă indirectă
- Subordonatele circumstanţiale

TESTE COMPLEXE

TESTE GRILĂ

„Autorul s-a văzut obligat să ia, în numeroase locuri, decizii pe care însă nu le-ar fi putut lua decît după cunoaşterea temeinică atît a tezelor ştiinţifice actuale, cît şi a programelor şi manualelor. De pe o asemenea bază, el ia, competent, deciziile cele mai judicioase. Cartea gramaticianului Ştefan Gencărău de la Facultatea de Litere din Cluj este un *vademecum*, iar autorul ei, un consultant şi un prieten al tuturor celor interesaţi de gramatică – elevi, studenţi, profesori."

(prof. univ. dr. D.D. Draşoveanu)

Editura POLIROM
ISBN 973-683-415-8

Scanned with OKEN Scanner